

ክልተ ወርሓዊት መጽሔት ሃገራዊ ማህበር መንግሥትን ተመሃሮን ኤርትራ

ሐዳር 2022 ቀ.73

ወረቀት ምዕራብ ጸብሐ 10 ናቆፋ

ናብ መጽሔት መንግሥት ክትሰደዎ እትደልዩ
ርእይቶ፡ ሓበሬታ፡ ኣበርክቶ፡ መሓረምታን ነቐፊታን
በዚ ዘሰዕበ ኣድራሻ ክትልክኩልና ትክእሉ፡

መጽሔት መንግሥት

ቁ.ሳጽ 1042

ቁ.ስልኪ 291-1-202592

ፍክሪ 291-1-125981

መርበብ ሓበሬታ ማህበር

www.eriyoung.org

ዘርጋሒ መጽሔት

ቁ.ስልኪ 200454

መጽሔት መንግሥት ብተወሳኺ ኣብ

www.shabait.com (menesey magazine)

ክትረክቡ ትክእሉ፡፡

ትሕዝቶ

ቃል ኣሰናዳኢ	2
ደሃይኩም	5
ደሃይ ማህበር	4
• ስልጠና ማእታዎ ስራሕን ብኣተኮሮ ይሰራሕ	
ገዳዮት	6
• መንግሥት ኤርትራ ወትሩ ዐወት!	
• ሕግ ናብዩ?	
• ህሎው ኣገልግሎት ትምህርቲ	
ሪፖርታጅ	11
• ዘባዎ ሰላምን ሞሕዘነትን ንርህዎ መጻኢ	
• ኩናት ረሰዩን ጸልፎታቱን	
• ናይ ሓርቓት ፖለቲካ	
• ሕገ ገበየዎ ሰርዓት	
• ተክኖሎጂን ዘበናዎ ኣተሓሳስባን	
ሓሳባት	24
• ቀትርን ለይትን	
• ሰነ ሰርዓት መንግሥት	
• ኣገናዕ!	
ኦርያ	31
• እንጅነር ኣዛክዩ ኣልፈዩ	
ኣካዳሚ	38
• ፍልጫ ካልኣይ ደረጃን ኮሎጅን	
• ካብ ኮሎጅ ዘሰገን ሞክንዮታት	
ሕብረተሰብ	40
• ቋንቋ ፍቕሪ	
• ሞት ፍቕሪ	
• ሰብ ንዘይፈልጦ ኣይናፍቕን	
ጥዕና	46
• ዘምድና ኣመጋግባን ጥዕናን	
ኣገደ ሕፃናት	48
• ገዛእ ርእሶኻ ሞግዳግጥ	
• ሞቕናሰ ክብደት	
• ሕመም ጸቕጢ	
ኣገደ ሕፃናት ተክኖሎጂ	50
• ራብዓይ እንደሰትርዎ ሰወራ	
• ሓደሰቲ ሞህዞታት ተክኖሎጂ	
ኣህጉር ሰነ ጥበብ	54
• ፎቶጂካ ሞዴል ሞብራቕ ኣፍሪቃ	
• መጻሕፍቲ ተምሳሌ ንክትደረ	
መላሳ	59
• ኣነቓቓሕቲ ዘንታታት	
• ነገር ኣዳንዮ	
• ቅንጥብጥብ	

ቆል አሰናዳጅ

አስታት ርብዓ ዘመን ድሕሪ ዝወሰደ ተሪር ቃልሲ አንጻር ኩሉ መዳደዩ ተጻብኦ ምዕራባውያን ሃገራትን ዘባዊ አገልጋሊኦምን፡ ሎሚ ባና ብሩህ መጻኢ ህዝቢን ሃገርን ኤርትራ ዝያዳ ቀሪቡ ኣብ ዝርከቡ ትሰፉው ግዜ በጺሕና ኣሎና። ርግጽዮ ናብዚ ምዕራፍዚ ንምብጻሕ ዝተሰግረ መስገደላት፡ እምበረ መጠን በዳሂን ዓቕሊ ዝፈታተንን እዩ ነይሩ። ሳላ ጥሙር መኸተ ህዝቢን ውፉይ ጻዕሪን መስዋእቲን መንእሰያት ኤርትራ ግን፡ እቲ ልዑል ተጻዋርነት ዝሓተተ ጸዋግ ግዜ፡ ታሪኽ ዝኾነሉ ነጥበ መሳግሮ ክንረግጽ በቑዕና።

ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣብዚ ናይ ድሕሪ ናጽነት ተጋድሎ ምውሓስ ልኡላውነት፡ ልክዕ ከም ኣብ እዋን ሓርነታዊ ቃልሲ፡ ሕልፊትን መዋጽኦን ካብ ካልእ ኣይተጸበየን። ኣብ ዝሄኑ ነብሱ ተኣማሚኑ፡ ወናኒ ሓራ ፖለቲካዊ መስመሩን ምርጫኡን ብምዃን፡ ልኡላውነቱ ንምድፋር ዘንቀደ ወራራት ሓምሺሹ፡ መሰነይታኡ በብዓይነቱ እገዳታትን ጸቕጢታትን ሽርሒታትን ከይተንበርከኹን ከይተሓለሰን ብልዑል ጽንዓት ሰጊሩ ብኣንጻባራቂ ዓወት ክወጽእ ክኢሉ ኣሎ። ኣብዚ መኸተዚ ከቢድ ዋጋ ዝኸፈለ ብቑንዱ መንእሰይ ኤርትራ እዩ። ካብኡ ናብኡ ድማ እቶም ኣብ ቅድመ ግንባር ተሰሊፎም፡ ኩሉ ውልቃዊ ዕድላቶም ሰዊአም፡ ልኡላውነት ሃገርም ዘዩድፈሩ መንእሰያት ኣባላት ሓይልታት ምክልኻል።

ኣብ ውሽጢ ሃገር ዝርከብ ህዝቢ እውን፡ ቁጠባዊ ሽግራትን ከቢድ ጸር መነባብሮን ብንቕሓት ተጻዊሩ፡ ሃገራዊ መኸተ ንኹሉ ጊንጢታት ሰጊሩ ብዓወት ክወጽእ ዓቢ ግደ ኣበርኪቱ እዩ። ኣብ ወጻኢ ሃገር ዝነበር ህዝቢ ኤርትራ እውን ልኡላውነት ሃገር ክደፍር ዘንቀደ ወራር ወያነ ካብ ዝጀመረሉ ዕለት ክሳብ ሰዓትዚኡ፡ ቆፎኡ ከም ዝተተንከፈ ንህቢ ብሓደ ተላዒሉ፡ ብንዋትን ፍናንን መኸተ ህዝቡ ኣሓዩሉ፡ ንፖለቲካውን ፕሮፖጋንዳዊን ዘመተ ምስይጣን እናመከተ፡ ድምጺ ኤርትራ፡ ብዝተፈላለዩ መገዲታት ንዓለም እናስምዑ፡ ዜግነታዊ ሓላፍነቱ ብዝኸፈረ መገዲ ፈጸሙ እዩ።

ከም ውጽኢት ናይዚ ሓባራዊ ቃልሲዚ፡ ታሪኻውያን ጸላእቲ ዕጫኦም ዳግማይ ስዕረት ኮይኑ ኣሎ። ነዊሕ ኣብ ዘይኮነ ግዜ ድማ፡ ጸማ ዘይተጻዕደ ቃልስና እንሓፍሰሉ ብሩህ መጻኢ ከም ዝኸሰት ርጉጽ እዩ። ክብርን ሞገስን ንመላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ውሽጢን ወጻኢን! ዮሃና ንጅጋኑ መንእሰያት ኤርትራ!

መጽሐፍት መንእሰይ ኣብ ናይ ሎሚ ሕታማ፡ ልዒሉ ዝተገልጸ ሓሳባት ዘራጉድ ትሕዝቶታት ቀንዲ ኣተኩሮኣ ብምግባር፡ ኣብ ዓምዲ “ጉዳይት” ኣአንጊዳቶ ኣላ። ካብቲ ኣብ ዝሓለፉ ኣዋርሕ ሞያውያንን ዝምልከቶም ሓለፍቲን ብምዕዳም ወትሩ ሓሙስ ምሽት ኣብ ኣዳራሽ ዳዕሮ (ጅንዳር ክለብ) ክቐርብ ዝጸንሐ መደብ ሓባራዊ ዘተ፡ ንሕጂውን ኣብ ህሉው መድረኻዊ ኮነታት፡ ሕግን ተክኖሎጂን ዘተኮሩ ናይ ሓሙሽተ ዛዕባታት ጽማቕ ትሕዝቶ ቀሪባት ልኩም ኣላ። ኣብቶም ዝተረፉ ዓምድታታውን ሓባሪ፡ ኣማእዛንን ኣዘናጋዕን ትሕዝቶታት ኣአንጊዳ ኣላ። ካብዚ ዘላቶ ዝያዳ ክትሕይልን ክትሰውድን ኣበርክቶን ተሳታፍነትን ኣንቡብታ ብሕልፊ ናይ መንእሰያት ወሳኒ እዩ።

መጽሐፍት መንእሰይ ኣብ መወዳእታ፡ ኣብ ውሽጢ ሃገርን ወጻኢን እንርከብ ኤርትራውያን መንእሰያት፡ ሕጂውን ብኹሉ ውዳቢታትና፡ ኣበርክቶናን ተሳታፍነትና ክነዕቢ፡ ኣብ ኮነታት ከባቢናን ቅልጡፍ ምዕባላታቱን ብደቂቕ ክንከታተል፡ ንኹሉ እንተታት ኣብ ግምት ብዘእተወ መገዲ ሃገራዊ ድሕነትና ዘውሕስ ዓቕሚ ክንድልብ፡ ቀዳምነት ኣብ ዝወሃቦም መደባት ልምዓት ብኣድማዕነት ክነሰላስል፡ ምስ ኣዕሩኽ ሃገራትን ሓይልታትን ምሕዝትን ሽርክነትን ክነዕቢ እቶም ቀንዲ መድረኽ ዝጠልቦም ዕማማትና ስለዝኾኑ፡ ናይ ትግባር ትልሚታት ኣውጺእና፡ ብፍሉይ ትኩርነትን ንቕሓትን ክንሰርሓሎም ከም ዝግባእ ዳግም ክተዘኻኽር ክፍቀደላ ትትሰፎ።

ዶሃይኩም

ብእጅ ሐሳባት

መጽሐፍት መንገድ ኣብ ዝተሓለፈ ሕታም፡ ምስ ሽዳሽተ መንገድ ዝገበረቶ ሓባራዊ ዘተ ኣገዩ ሰሓቢ ነይሩ። እቲ ኣርእስቲ ንኹሉ ክፋል ሕብረተሰብ ኣገዩ ኣገዳሲ ስለ ዝነበረ፡ ሓሳባት ናይቶም ተዛታይቲ ክትነብ ደራሽ ነይሩ። እቲ ምንታይ ኣብ ሂወቱ ለውጥን ምምሕያሽን ክገብር ዘይደሊ ሰብ ስለ ዘየለ፡ እንታይ ዓይነት ለውጢን ምምሕያሽን ትገብር? ብኸመይከ ትትግብር እዩ እቲ ጸገም። ኩሎም ተዛታይቲ ዝሃብዎ ርእይቶን ሓሳባትን፡ ውርጹጽን ኣገዳሽን እዩ ነይሩ። ኣብ እዋን ትምህርቲ ካድር፡ ሃንደበት ንዝቐረበሎም ሕቶ ብኸምሉ ምምላሶም ከኣ ኣገዩ ዘንእዶምን ዘመገሱምን እዩ።

ነቐፊታ ድዩ ወደሳ እንድዳ ምናልባት ገለ ርእይቶ ወስ ኩብል እንተ ኹይነ፡

ተዛታዩ ፋርስ ዮሴፍ ስሙርን ክትገትን ዝኸኸልን ሓሳባት የቐርብ እኣ እንተ ነበረ፡ ኣብ ቃላት ኣመና ቁጠብ ኮይኑ። ቅሩብ ኣሰፊሕ ኣቢሉ ሓሳባቱ ገሊጹልና ነይሩ እንተ ዝኸውን ማሕረ ነይሩ።

ካብ ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ማኒስትሪ ፍትሒ ተዛታዩት መንገድ ልዩም ሓሳባታ ስሙር፡ ኣቀራርባኣ ሓያል ነይሩ። ኣብ ስም ኣቡኣ ግና ኣብ ገሊኡ ሓሳብ ኣብ ገሊኡ ሞዳ ስለ ዝነበረ፡ ኣሰናዳኢ ክገጽጸልና ጽብቕዩ።

ብዝተረፈ ከምዚ ዝመሰሰ ኣገባብ ኣብ ተለሺኻንን ራድዮንን እምበር፡ ኣብ መጽሐፍት ልሙድ ኮይኑ ስለ ዘይጸንሐ፡ ክዝውተር ዝግባእ ኮይኑ እስመዓሊ። ሓሳባትን መረዳኢታን መንገድ ኣብ ምቕላስ መጻኢ ናይ ሃገር ወሳኒ ስለ ዝኹኑ፡ የቐንዳይ።

ተሰፋላም ዘርኣይ ፖሊስ ጨ/ዘባ ማእከል

ካብ ኣሰናዳኢ

ንተሰታፍንትካን ኣስተብህሎኻን ኣዚና ነመስግን። ናይ ምርቕቲ ሕጊ መንገድ ልዩም ምሉእ ስም ድማ ልዩም ሞጎስ ምዃኑ ንሕብር። ንዝተገብረ ጌጋ ይቕረታ ንኣትት።

እንጻር ሓትከል

ሞገል መጽሐፍት መንገድ እዩ። ኣብ ዝተሓለፈ ሕታም፡ “ወቕቲ ክራማት፡ ንግድት ዲያሲፖራ” ኣብ ዝብል ኣርእስቲ ኣብ ዝወጸ ዓንቀጽ፡ ንመትከላ ዝጸረጸ ሓሳባት ዘሰፈረት ኮይኑ ተሰማሊዑ።

እታ ጽሕፍቲ፡ ንዋይኦ እዋን ኣብ ስደት ምጽናሕ ዘለዎ ሳብናት ዘይምሕባኡ፡ ብእውነታ ዝግለጽ ኮይኑ፡ ስዒቡ ኣብ ዝሰፈረ ዓንቀጽ ግና ኣፍራሲ ሓሳብ ዝረኹብኩላ ኮይኑ ተሰማሊዑ። “እንጻር ሓትከል ምእንቲ ክኸውን፡ ነታ ዓንቀጽ ከም ዘላታ ክቐርብ፡-

“እንተ ኹን እዚ ሳብናት ስደትዚ ንኤርትራውያን ኣይጸለዎምን፤ ምክንያቱ ኤርትራውያን እደይት ከም ግዝዮዊ ፍታሕ ደኣምበር ከም ዘላቐ መንበር ስለ ዘይገምትዎ፡ ሃሞምን ቀልጠምን ወትሩ ምስ ህዝብን ሃገርም እዩ። ስለዚ ደማ ስደት ዘይከም ኣብ ካልኣት ህዝባታት፡ ኣብ ኤርትራውያን ባደሒ መንነትን ፍቕሪ ሃገርን ክሓክኽ ኣይተኻእሎን።” ኢላ ዓጸወት።

ነቐፊታይ ኣብዛ ዓንቀጽ እዩ። እቲ ሓቲ፡ ስደት ንኣያለ ካብ ዜጋታትና ኸ ተማሚሱ ኣይጸለዎምን ድዩ? ክሳብ መንነቶም ሓሺኹም ናይ ካልእ ሃገር ዜግነት ዝሓዙ፡ ኣመት ሃገርን ህዝቦምን ይትረፍ ዋላ ኣመት ስድራኦም ዘይገቡና። ሕሉፍ ሓሊፍም ጎውልቃዊ ራብኣኦም ክብሉ ምስሊ እዛ ሃገር ክድውኑ ዝውዕሉን መሳርሒ ተጻባእትና ዝኹኑን የለውን ድዮም?

ስለዚ እቲ እነሕልፎ መልእኹቲ ማዘናዊ እንተ ኹን ዝያዳ ውጽኢታዊ ኮይኑ ይሰመዓኒ። “ዝበዘሐ ክፋል ኣብ ስደት ዝኸበር ህዝብና ሃሙን ቀልጠን ወትሩ ምስ ሃገሩ እዩ” እንተ ደኣ ኢልና ሓቲዩ። ዋላውን ዝወሓደ ይኹን ነቲ ዝተረፈ ክፋል ከኣ ናብ ሃገርን ህዝብን ክዘገብል ምእንቲ ዝያዳ ስራሕን ጸፊርን የድሊ ምዃኑ፡ ንዝምልከቶም ኣካላት (ኣምባሳደራትናን ኣካደድቲ ኮማንዶ ውጻባታትናን) ዓብይ ዕዮ ዝ ከም ዘለዎም ከተዘኸኸርምዮ ዝግባእ። ኣብ ዝተረፈ ትሕዝቶ መጽሐፍት መንገድ ዘለግኑ ዕግበት ኣብ ቦታኡ እናሃለወ ማለት እዩ።

መም/ጎይትኣም መሳፍን ሓላፊ ሕገብ ሪሃኢ ንተርጉሚ (አሰማሪ)

ፊላ ጸባዳክ!

ምስ ስነ-ምግባር ፊልን ሳህለ ዝተኸየደ ቃለመጠይቕ መሳጢ ነይሩ። ፊልን ከም ተዋሳኢት ጥራሕ ዘይኮነ፡ እንተላይ ከም ሃብርም መዳሪትን ኣዕላሊትን ምዃና ኣብ መጽሐፍት መንገድ ዝገበረቶ ዕላል ምስ ነብብኩን፡ ምስ ገለ ቻንላት ዩትዩብ ዝገበረቶ ቃለመጠይቓት ምስ ረኣኹን፡ ሓይሊ ሓሳባት ከም ዘለዎ ከስተብህላለ ኸኢለ።

ኣብ ማጨሎ ዘንጸባረቐቶ ገጸ ባህሪ እውን፡ ካብ ኣመና ነቲ ገጸ ባህሪ ምልባሳ፡ ዝብገስ ክኸውን ይኸኸል፡ ብተኸታተልቲ እታ ፊልም ኣዛራቢትን ተናፋቒትን ምንባራ ምስክር እዩ።

ፊልቡ ከም ተዋሳኢትን ሓይሊ ሓሳባት ዘለዎ መዳሪትን ብምዃንኪ ኣኸይፍክኒ ስለ ዘለኹ። ኣገናዕ እብላኪ። ቀጽልዮ ኸኢ!

ሰላዮና መንግስት ኣብ ካብ ባህላ ማኒስትሪ ምክልኻል

ዕናቐት ዘለዎ ወጻዕ

ኣብ ናይ ዝተሓለፈ ሕታም ምስ ምርቕ ምሕደራን መሪሕነትን ኣቶ ፈረጅ ከራር ዝተኸየደ ቃለመጠይቕ ዕምቁት ዘለዎን መሃርን ነይሩ። ምስ ባህልን መንገብርን ብሄረ ብዳዌት ብግብኡ ከላልየና ብምክኣሉ ኸኣ ሞሳ ይግብኡ።

መጽሐፍት መንገድ ናይ ርሑቕ ከባቢታት ከም ፈረጅ ንዝመሰሰሉ ሃገርም መንገድ ክተላልየና ተበግሶ ምውሳዳ ምስጋናን ሞጎስን ዝግባእ እዩ።

ዩሱፍ አሰማራል ካብ ክረን

ደህይ መሐበር

ስልጠና ማእቶታዊ ስራችን ብኝተኩሮ ይሰራሉ

ሃማመተኤ፡ ኤርትራውያን መንገድ ታሪኽምን ባህሎምን ብግብኡ ብምግንዛብ ብመንነቶም ከሕብኑን ሃገራውነቶም ከኸፍልዎን ቦቲ ሓደ ወገን፡ ብሰንኪ ምስፍሕፋሕ ዓውለማ ይኸሰት ንዘሎ ባህላዊ ወራር፡ ምጽናትን ምትሕንፋጽን ባህሊታትን ናይ መንነት ቅልውላውን ንምምካት ድማ ቦቲ ካልእ ወገን፡ ምስ መሻርኽቱ ብምትሕብባር ሓያል ወፍራ ኣብ ምክያድ ይርከብ። ገለ ካብቲ ብዙሕ ድማ፡ ደረጃ ንቕሓት መንገድን ንምሕያል ስራሕ ሲቪካዊ ትምህርቲ ከካይድ ጸኒሑን ኣሎን።

ኣብ ዝሓለፈ ሳልሳይ ርብዓ ዓመት፡ ኣብ ተመሃሮ 2ይ ደረጃ ካብ ዝተኸየደ ትምህርቲ ማእከላይ ካድሮ ምስ እንምልከት፡ ኣብ ዘባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ ምስ ጀግራፍያዊ ኣቀማምጣ ናይቲ ዘባ ብዝላከ፡ ካብ ኩሉን ንኡሳን ዘባታት ናይቲ ዘባ እተሳተፍዎ፡ 110 ተመሃሮ ኣብ ንኡሳን ዘባታት ጊንዳዕን ኣፍዓብትን ተሞሪቡ። ኣብ ዘባ ዓንሰባ ካብ ኩሉን ን/ዘባታት እተሳተፍዎ 110 ተመሃሮ፡ ብእኩብ ኣብ ኮሌጅ ሕርሻ ሓመልማሎ፡ ኣብ ዘባ ጋሽ ባርካ ድማ ብተመሳሳሊ ካብ ኩሉን ንኡሳን ዘባታት ዝመጹ 131 ተመሃሮ እተሳተፍዎ ኣብ ን/ዘባ ባርካ ተሞሪቡ። ኣብ ተን ካልኣት ዘባታት ድማ ኣብ ቅድምን ድሕርን ሳልሳይ ርብዓ ዓመት ኣካይደን ኣለዎ ወይ ከካይዳ እየን።

እዚ ግብኡ ካሪኪልም ተዳልይሉ ዝወሃብ ትምህርቲ እተፈላለየ ኣርእሲታት ማለት፡ ታሪኽ ህዝቢ ኤርትራ፡ ታሪኽ ብረታዊ ገድሊ፡ ምሕደራ፡ መባእታ ፖለቲካ፡ ኣምራት ሕግን ስነ-ምግባርን፡ ዓውለማን ጽልዎኡን ...ወዘተ፡ ዘጠቓልል ኮይኑ፡ ንመንገድ ብዘሳተፍ መገዲ ብሓባራዊ ዘተ፡ ክትዕን መዘናዊ ምጽልላውን ኣወሃሂዱ ዝወሃብዮ። ብዘይካ እቲ ትምህርቲ፡ ንህሉው ጭብጥ ክካታት ሃገርና፡ ዘባናን ዓለምናን መጻኢ ኣመታቱን፡ ብላዕለዎት ሓለፍቲ መንግስቲ፡ ግንባርን ማሕበርን ዝወሃብ ሰሚናራትን መደባት ዋርሳን ዑደትን እተሰየሉ ብምዃን፡ ንቕሓት መንገድን ንምዕባይ ጋግ ዘይፈጥር እተማለኣ ሓበሬታ ንምትሕልላፍ ዝዓለመ እተወሃሃደ ጥምር ትሕዝቶ ዘለዎዮ።

ኣገዳስነት እዚ መደብዚ፡ ንቕሓት መንገድን ኣብ ምሕያልን ሓባራዊ መረዳእታ ኣብ ምፍጣርን እተሓጸረ ኣይኮነን። መንገድን ንሓድሕዶም ክላለዩን ሓድሕዳዊ ተሞክሮታት ክለዎዎ፡ እውን ብኣሃዝ ዘይዕቀን ኣበርክቶ ኣለዎ። ድምር ውጽኢት ናይዚን ካልኣት መደባትን ድማ፡ መንገድን ኣብ ዝልዓሉ ዛዕባታት ውድዓዊ መረዳእታ ክህልዎምን ብዓቕሞም ንገራት ክትንትኑ ምዕዛብ፡ ሕቶ ሃገራውነትን መንነትን ካብ ወለዶ ናብ ወለዶ ብዘተኣማምን

ውሕስነት ክሰጋገር ዘኸኸል ሓደ ካብቲ ብዙሕ ኣገባባት ምዃኑ ንእሽቶ ኣብነት እዩ። ኩሎም ኣብዚ መደብ እዚ ዝሳተፉ መንገድን ኣብ ቤት ትምህርቶምን ክባቢኦምን ንዓኡም ዝመሰሉ ዓሰርታት ኣሽሓት መንገድን ክፍርዩን ክጸልዉን ድማ ትጽቢት ይግበረሎም።

እኹል ፍልጠትን ሞያዊ ብቕዓትን ዘይብሉ መንገድ ኣፍራዩ ክበሃል ዝከኣል ኣይኮነን። ማሕበር ነዚ ብምርዳእ መንገድን መሰረታዊ ኣፍልጣን ምልኮትን ዝተፈላለዩ ሞያታት ምእንቲ ክጥርዩ፡ ምስ መሻርኽቲ ብምውህሃድ፡ ብርክት ዝበሉ ስልጠናታት ክህብ ጸኒሑን ኣሎን። በዚ መሰረት ኣብ ዝሓለፈ ሳልሳይ ርብዓ ዓመት ጥራሕ፡ ኣብ ዘባ ደቡብ 1,315 መንገድን፡ ኣብ ዘባ ዓንሰባ 600 መንገድን፡ ኣብ ዘባ ጋሽ ባርካ 422 መንገድን፡ ኣብ ዘባ ማእከል 207 መንገድን፡ ኣብ ዘባ ሰሜናዊ ቀይሕ ባሕሪ 177 መንገድን፡ ኣብ ዘባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ ድማ 66 መንገድን፡ ኣብ ኩሉን ዘባታት ብድምር ንኡሳት 2,800 መንገድን ካብ ክልተ ሰሙን ክሳብ ሽዱሽተ ኣዋርሕ ዝወሰደ ሞያዊ ስልጠና ተሞሪቡ። እቲ ስልጠና ብመሰረት ጠለብን ዝንባላን ናይቶም መንገድን ዝተሞህበ ሾይኑ፡ ትምህርቲ ምሕደራን መሪሕነትን፡ ምሕያል ደቀንስትዮ፡ ኮምፒዩተር፡ ኤሌክትሪክ፡ ምትካል ዲሽ፡ ጋዜጠኝነት፡ ቀዳማይ ረዲዮ፡ ጽባቕ ጸጉሪ ርእሲ፡ ኣሰራርሓ ምግብ፡ መዝቃ፡ ስነ-ጽሑፍ፡ ግጥሚ፡ ድራማ ወዘተ ዝትሕዝቶኡ ምንባሩ ሓለፍቲ ዘባታት ማሕበር ንምጽሓት መንገድ ዝሃብዎ ሓበሬታ የረድኡ።

ሃማመተኤ፡ መንገድን ኣብ ልምዓት ኣክባቢ ዘለዎም ንቕሓት ክዓቢን ኣብ ምዕቃብን ምክንኻን ግብኡ ኣበርክቶኡም ንኸገብሩን ካብ ነዊሕ ኣትሒዞ ክሰርሓሉ

ጸኒሐ እየ። ኣብ ናይ ሎምዘበን ክራማት፡ ኣብ ኩሉን ዘባታት ሰፊሕ ናይ ምዘላይን ምግራብን መደባት ማእቶት ከም ኣተኻደደ ዝረኹብናዮም ሓበሬታ የረድኡ። ኣብ ዘባ ጋሽ ባርካ 830 መንእሰያት እተሳተፍዎ ኣብ ንኡሳን ዘባታት ተሰነይ፡ ኣቑርደት፡ ፎርቶ ሳዋን ባረንቱን ተኻይዱ። ኣብ ዘባ ዓንሰባ ኣብ ኩሉን ዘባታት ብስራሕ ሰሙናዊ ዝካየድ መደባት ጸኒሐ። ኣብ ዘባ ማእከል 1,500 መንእሰያት እተሳተፍዎ ምዘላይ ኣብ ከባቢ ቤት ገርግሽ፡ ኣብ ዘባ ደቡብ ደማ 36,323 መንእሰያት እተሳተፍዎ ምጽጋን ጸርግያ፡ ምዘላይን ምግራብን ዘጠቓለለ ንጥፊታት ተኻይዱ።

ኣብ ዝሓለፈ ሳልሳይ መንገዶች ዓመት ካብቲ መዓልታዊ ናይ ውዳበን ንቕተት መደባት ውጽኦ ኣሎም ኣብ ዝተኻየዱ ፍሉይ ፍጻመታት ምስ እንምልከት፡ ኣብ ዘባ ደቡባዊ ቀይሕ ባሕሪ፡ ውዳበ መንእሰያት ሰራሕተኛታት ናይ'ቲ ዘባ ስድራ ሰዓላት ንምሕብላብ ብዘወሰድዎ ተበግሶ፡ በብዓቕምን ብዘዋጽኦም ገዝብ፡ ን40 ስድራ ንፍሲወከፎም ንክልተ ዓመት ዝቐጸል ወርሓዊ ናይ 500 ናቕፋ ደገፍ ክገብርሎም ዝጀመርዎ መደብ ብጸብቐ ይቐጸል ኣሎ። ኣብ ዘባ ደቡብ ኣብ ሃገራዊ መርመራ 8ይ ክፍሊ ዕዉት ውጽኢት ንዘምጽኡ ሽልማት “ዲጋዳማሶ”፡ ኣብ መበል 34 ዙርያ ኣብ ማትሪክ ልዕሊ 3 ነጥቢ ንዘምጽኡ ሽልማት “ደንደን”፡ ኣብ ስነ-ጥበብ ዕዉት ውጽኢት ንዘምጽኡ ደማ ሽልማት “ኣውራ” ተዋሂቡ። ብዘይካዚ “ምብርባር ፈጠራ መንእሰያት ንዘላቑ ምዕባለ” ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ ዘባዊ ዋዕላ ምህን ስግን ተኻይዱ። ኣብ'ቲ ኣጋጣሚ መካብብሮ ሕብረተሰብ ኣብ ምቕላል እጃም ክህልዎ ተስፋ ዝንበረሎም 36 መበጋሰ ፈጠራዊ ምህታት እውን ንምርኣት ቀሪቦም። ኣብ ዘባ ዓንሰባ ኣብ ኩሉን ንኡሳን ዘባታት ኣብ ንጡፍ ስርሓት ማሕበር ንዝርከቡ ኣሰታት 300 ተመሃሮ ክረምታዊ ደገፍ ኣኣካዳምያዊ ትምህርቲ ተዋሂቡ። ብኣጋጣሚ 20 ሰነን 1 መስከረምን ዝተኻየደ ውድድር ስነ-ጥበብ ደማ ብዓወት ተሰላሲሉ። ኣብ ዘባ ሰማናዊ ቀይሕ ባሕሪ ተሳታፊነት ደቀንስትዮ ኣብ ኩሉ-መዳይ ንምዕባይ ዝሕግዝ ኣብነታውያን ደቀንስትዮ

ናይ'ቲ ዘባ እተሳተፍኦ ዓውደ ዘተ ተኻይዱ። ኣብ መጻኢ ደራሲ ተራን ኣበርክቶን ክህልዎ ደማ ትጽቢት ይግበረሉ። ኣብ ዘባ ማእከል ደማ 350 ተመሃሮ 2ይ ደረጃ ኣብ ናይ ክረምቲ ዕረፍቶም፡ ኣብ ዓበይቲ ጎደናታት ኣስመራ ንትግባረ መምርሒታት ኮቪድ ዝመልከት ናይ ክልተ ሰሙን መንገዶች ንጥፊታት ኣካይደም።

ኣህጉራዊ መዓልቲ መንእሰያት “ዘላቑ ሹቶታት ልምዳት ንጥምረት ወሎደታት” ኣብ ትሕቲ ዝብል ቴማ፡ ብዘተፈለለዩ ንጥፊታት ተዘኪሩ። ማሕበር ምስ ሃገራዊ ባንክ ደም ብምትሕብባር፡ እንተላይ ካብ ደገ ዝመጹ መንእሰያት እተሳተፍዎ ደም ናይ ምልጋስ ንጥፊት ብዘሰፍሑ ተኻይዱ። ንኳድያን ዲያስፖራውን መደብ “ዙራ ሃገርካ” ብምስራቕ ናብ ታሪኻውን ልምዳታውን ቦታታት ከም ዝበጸሑ ገይሩ።

መንእሰያት ፍልጠታምን ክእለቶምን ግዜኦምን ብዘግባእ እንተ ወዲገም፡ ዲናሚካዊ ሓይሎም ናብ ዝግባእ መዓላ ከውዕልዎ ይኸእሉ። ሃማመተኤ፡

ንኣይልን ጸዓትን መንእሰያት ወዲቡ ኣብ ራብሓ መንእሰያትን ሃገርን ከውዕል ዝቐመ ትካል'ዩ። ፍልጠት፡ ክእለትን ተሞክሮታትን መንእሰያት ብምውህሃድ ደማ መንእሰያት ካብ ውሽጣም ንባዕሎም፡ ብቐዓቶምን ኣፍራይነቶምን ዝያዳ ንክሕይል፡ ዝተፈለለዩ ማህታትን ኣገባባትን ውዳበ ተጠቐሙ ኣብ ሓደ ጽላል ማሕበር ንምጥርናፎም ይጽዕር። ኣብ ጉዳያት፡ ዋነነት ተሰማሪዖም ብንጥፊት ክዋስኦም ዝኸእል ውዳበ ቀይሕቲ ዕምባባ፡ ፊተውራርን ሕመራትን፡ በብዘንግሉኦም ፍልጠትን ክእለትን ከጥርዩ ዘኸእሎም ውዳበ ክለባት፡ ዝበዘሑ ኣባላትን ዝሰፍሑ ሸፈነን ዘለዎ፡ መንእሰያት ናይ ትምህርቲ፡ ሓበሬታን ጎስጓጎትን ኣገልግሎት ንክረኽቡ ዕድል ዝኸፍት፡ ኣገባብ ሰፊሕ ውዳበ ኣብ ተመሃሮን መንእሰያትን፡ ገለ ካብቶም ብኹሉን-ናኡ ብቐዕ መንእሰይ ንምህናጽ፡ ማሕበር ኣብ ስትራተጂያዊ ውጥኑ ኣኣትዩ ብስራሕ ዝሰርሖም ናይ ወትሩ ንጥፊታት ውዳበ እዮም።

ቅድምን ልዕሊ ኩሉን ረባሕቲ ካብ ምውዳብ ኣብ ማሕበር መንእሰያት ከም ምኳኖም መጠን፡ መንእሰያት ናይቲ ዝፍጠር ዕድላትን ኣገልግሎታትን ንኪኹ ማዕጾ ማሕበር ኩሉ ግዜ ክፋትዩ። እንኣልሞ ምዕባለ ከነረጋግጽ፡ ውዳበና ከነሓይል ልዑል ኣገዳስነት ኣለዎ። ስለዚ፡ ውድባዊ ንጥፊታት ማሕበር፡ ዝርጋሐ፡ ኣድማዕነት፡ ስሉጥነትን ኣፍራይነትን ንክህልዎ ኣብ ዝግበር ቀጻሊ ጸዕሪ፡ ኣብ ሰፊሕን ጸቢብን ኣብ ዝርከቡ ኣባላቱ ዝግደፍ ዕዮ ዝይኸውን።

መንገድ ሌርትራ ወትረ ዕውቀት!

ህዝቢ ሌርትራ፡ ኣብዚ ዝሓለፈ ኣስታት ርብዓ ዘመን (1998-2022)፡ ብኩናትን ብብዓይነቱ ተረር ተጽብኢን ተፈቲኑ፡ መኸተኡ ከምህ ከይበለ ተዓዊቱ ብምውጻእ፡ ናብ ሓድሽ ምዕራፍ ኣብ ዝሰጋገረሉ ታሪኻዊ እዋን ንርኩብ ኣለና። መንገድ ወለዶ ድሕሪ ናጽነት፡ ልክዕ ከም ወለዶ ገድሊ ኣንጸባራቕ ታሪኽ ሰራሕ፡ ን30 ዓመታት፡ ኣገልጋሊ ምዕራባውያን ሃገራት ኮይኑ፡ ሰላም ቀርኒ ኣፍሪቃ ከዘርግ ዝጸንሐ ጃንዳ፡ ናብ ጉሓፍ ታሪኽ ደርብዩዎ ኣሎ።

ቅድሚ ኣርባዕተ ዓመት፡ ኣብ መንገድ ሌርትራን ኢትዮጵያን ኣጠቓላሊ ስምምዕ ሰላም ድሕሪ ምኽታሙ፡ ኩሉ ደላይ ሰላምን ልምዓትን ልዑል ተስፋ ሰኒቑ ነይሩዮ። የግዳሰ ቡቲ ኮነታት ዝተሰናቡዩ ሓይልታት ናብ ዕብዳን ስለ ዘምርሑ፡ ንግዚኡ መኻልፍ ተፈጠሩ። ኣብዚ ዝሓለፈ ክልተ ዓመት ድማ፡ ታሪኽ ንድሕሪት ንምምላስ ዝገፍ ወተሃደራዊ ዕንደራ ተሃቲኑ፡ ብሓባራዊ ቃልሲ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን በርዒኑ ኣሎ።

ህዝቢ ሌርትራ፡ ከም መቐጸልታ ኣብ 40ታት ዝጀመሮ ሰላማዊ ፖለቲካዊ ቃልሲ ንመሰል ርእሰ ውሳኔ፡ ኣብ 1961 ናብ ዕጥቃዊ ቃልሲ ድሕሪ ምስግጋሩ፡ ናጽነት ክጭብጥ ጥራይ ዘይኮነ ናጽነቱ ክዕቅብን ከውሕስን ክልተ ወለዶኡ ን60 ዓመታት ኣብ ከቢድ ገድሊ ተጽግዖቶ ኣሕሊፍዎ። ኣብዚ ናይ መወዳእታ ውግእ ድማ፡ እቲ ገድሊ ንሳልዳይ ወለዶ እውን ብመጠኑ ኣረኻኹብሎ። ህዝቢ ሌርትራ ኣብ 80 ዓመታት 7 ዓመታት ጥራይዮ ምሉእ ሰላም ኣስተማቕሩ (ግንቦት 1991 ክሳብ ግንቦት 1998) ዝበል መግለጺ ንንውሓት፡ ክብደትን ምረትን መኸተኡ ዘገልጸ እዩ።

ሰላምናን ናጽነትናን ንምውሓስ ዝሓለፍናዮ መሪርን ኣመና ነዊሕን ቃልሲ፡ ብህይወት ኮነ ብግዜን ዕድላትን ብዙሕ ዋጋ ኣኸፈሉና፡ ኣድምዮናን ኣኸሰሩናን እዩ። እንተ ኾነ፡ ናይ ክሳራ መዋእል ጥራይ ኣይነበረን። መኸሰብ እውን ነይሩዎ እዩ። ከም ህዝቢን ሃገርን ኣትራናን ብቐጣጥና ኣሓይሎዎን እዩ። ኤርትራ ንእሽቶ ሃገር፡ ህዝባ ድማ ውሑድ ኣልካ ዝገግቕ ከም ዘይኮነ፡ ናይ ቀረባን ርሑቕን ተጽባኢቲ ብተግባር ርእዮም ሕልናኦም ዘዕረቡሉ፡ መንገድ ሌርትራ፡ ፖለቲካዊን ወተሃደራዊን ብቐጣጥ ንፊታዊን ጸላኢን ደጋጊሙ ዘመስከረሉ መዋእልዮ ነይሩ። መንገድ ሌርትራ ነዚ ታሪኽዚ ክፍጽም ዝኸኣለ፡ ካብ ውልቃዊ ህይወቱ ንላዕሊ፡ ሓባራዊ ባህጊን ዕላማን ብምቕዳም፡ ብዘይ ብቂ ጉልበቱን ኣእምሮኡን ጥራይ ዘይኮነ፡ ህይወት ኣብ ዝጠለበሉ እውን፡ እታ ዘይትትካእ ህይወቱ እናወፈደ እዩ።

ዝሓለፈ ክትጸውዖሉ ቀለል ይመስል። ናይ ድሕሪ ናጽነት ተጋድሎ ምረቱ ካብ እዋን ገድሊ ንናጽነት ዝፍለ ኣይነበረን። ብዙሓት መንገድያት ንነዊሕ ዓመታት ኣብ ሃገራዊ ኣገልግሎት ተጽግዶም፡ ልዑል ተወፋይነቶም ዘመስከርሉ ግዜ እዩ ነይሩ። መንገድያት ወለዶ ናጽነት፡ ሃገርን ህዝቢን ብምቕዳም ዝሃብዎ ኣገልግሎት መጠኑ ክትልኪዎ ዘጸግም እዩ። ብሓጺሩ ህይወቶምን ኩሉ ዕድላቶምን እዮም ንሃገር ወፍዮም። እዚ ክንበል ከለና ግን ኩሎም መንገድያት ማለት ኣይኮነን። ከምቲ ጀነራል ስብሓት ኤፍሬም ኣብ ሓዲ ኣጋጣሚ ዝገለጸ፡ “ዊሕ ጉዕዞ እቲ ሓይል ስብ ጥራይ ዝኸይድ” ኣብ ፈታኒ እዋን ገዲፉካ ዝኸይድ ብዙሕዮ። ሃገር ከም ዘይትብጽሖ፡ ብዋጋ ካልኣት፡ ኣብ ውሽጢ ሃገር ኮይኑ ወለቕ ዘለቕ ዝጠል እውን ውሑድ ኣይነበረን።

ብሓፊሻ ግን እቲ ዝበዘሕ ኤርትራዊ መንገድ ብዙሕ ዋጋን ምጽግምን ዝሓተተ ኣዝዩ ከቢድ ፈተና ሰጊሩ ኣንጸባራቕ ታሪኽ ሰራሕ ኣሎ። ብውግእን ወረ ውግእን ጀሆ ከይተታሓዘ እውን ስር በተኸ ቁጠባዊ ለውጢ ዘምጽእ ስትራቴጂያዊ ወፍርታትን መደባት ልምዓትን ክትግብር ክኢሉ እዩ። ከም ውጽኢት ናይዚ ድርብ ቃልሲ ተቐጥቲሉ ዘሎ ትስፋው ምዕራፍ ድማ፡ ፍረ ዘይጸዓድ መንገድን ሕልናን ውፋያት ሃገራውያን መንገድያት እዩ።

ንኸምዚ ዝዓይነቱ ከቢድ ናይ ቃልሲ እዋን፡ ብንቕሓት፡ ብትብዓትን ጽንዖትን ሰጊሩ፡ ግዜኡን ዕድላቱን ዝወፈደ ሃገራዊ መንገድያት፡ ኣብ መወዳእታ እንታይዮ ጻግኡ ኣልካ ምሕሳብ ባህርያዊ እዩ። ኣብዚ ሕጂ ዘሎ መድረኽ ኳንካ ክትርእዮ ምናልባት “እንታይዮ ክረኩብ ኢሉ” ክበሃል ይከኣል ይኸውን። እዚ ድሕሪ መሪር ቃልሲ እንኣትዎ ናይ ሰላምን ልምዓትን ምዕራፍ ግን፡ ነቲ ከቢድ ዋጋ ዝኸፈለ ዜጋ ጥራይ ዘይኮነ ንመላእ ህዝቢ ክኸፍቶ ዝኸእል ዕድላት ብቐሊሉ ዝግመት ኣይኮነን። ኣብዚ ሃገርዚ ዘሎ ጸጋታት ቀለል ኣይኮነን። ኣብ ጽላል ውሑድ ሰላም፡ ነዊሕ ኣብ ዘይኮነ ግዜ ሰራሕና ንህዝብና ኣኸሊኡ ዝተርፍ ብዙሕ ሃብቲ ከነፍሪ ዘኸእለና ዝገፍ ዕቕር ዓቕሚ ኣለና። ዘባዊ ሰላምን ምትሕብባርን ክውሰኹ ከሎ ከኣ፡ ዓቢ ናይ ረባሕታ ረጅሒዮ። በዚ ድማ፡ እቲ ንሃገር ዝሰርሐን ዝተኸላኸለን ጥራይ ዘይኮነ፡ መላእ ህዝቢ ኤርትራ ኣብ ኣጻድ ራህዎ ዘዓመሉ እዋን ርሑቕ ኣይኮነን። ሓለፋ ዘበርከተ ግን ሓለፋ መሰል ክህልዎ ግዴታ ምዃኑ ክዝገብ ኣይግባእን። ክበርን ምስጋናን ነቲ ወትሩ ዕውቀት መንገድያት ኤርትራ!

ሕጂ'ኸ ናባይ?

ጃንዳ ወያነ፡ ድሕሪ ናይ ክልተ ዓመት ምዕልባጥን ዕንደራን፡ ታሪኹ ከም ፖለቲካዊ ሓይሊ ኣብቂዑ ኣሎ። ምስ ውድቀት እዚ ተለኣኻኪ ጉጅለ'ዚ፡ ዘባና ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ናብ ሓድሽን ፍልይ ዝበለን ምዕራፍ ክሰጋገር ምጃኑ ኣየማትእን። ነዊሕን ኣዕናዊን ኩናት ዝሓደጎ ፖለቲካዊ ሕልከትን ቁጠባዊ ውድቀትን ገና ኣብ ቦታኡ እናሃለወ፡ ተስፋ ዘሰንቐ ሓድሽ ኩነት ተጋሂዶ ኣሎ።

ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ ኣብ መፋርቕ ዝሓለፈ ዘመን፡ ኤውሮጳዊ መግዛእቲ ድሕሪ ምብቕዑ፡ ኣብ ዘየዕርፍ ኩናትን ግጭታትን ኣትዩ፤ ኣብ ዓዘቕቲ ፖለቲካዊ፡ ቁጠባዊን ማሕበራዊን ቅልውላዎት ተሸጊሞሞ ኣሕሊፍዎ። ዘይሕጋዊ ጎበጣ ኤርትራ ዘሰዓቦ ነዊሕ ሓርነታዊ ቃልሲ፡ ውጽኢት ዝሓል ኩናት ዝኾነ፡ ናይ 70ታት ኩናት ሶማሊን ኢትዮጵያን፤ ምፍላይ ደቡብ ሱዳን ዘኸተለ ግጭት ሰሜንን ደቡብን ሱዳንን ካልእ ከባቢታት ሱዳንን፤ ኣብ መንጎ ግብጺን ኢትዮጵያን ብሰንኪ ማይ ፈለግ ኒል ዝጸንሐ ናይ ዘይምትእምማን ሃዋህውን ጽልዋኡ ኣብ ፖለቲካ እዚ ዘባና፡ ውሽጣዊ ፖለቲካውን ዕጥቃውን ተቓውሞ ህዝብታት ኢትዮጵያ፤ ሕንፍሽፍሽ ሃገረ ሶማሊን ግብረሽብራዊ ምንቅስቃሳትን፤ ገለ ካብቶም ሰላምን ቅሳነትን ቀርኒ ኣፍሪቃ ዘሪጎም፡ ወርቃዊ ግዜን ዕድላትን ህዝብታት ናይዚ ዘባ ዘባኸኑ ጉሉሓት ተርእዮታት እዮም።

ኣብ ከምዚ ዓይነት ሕንፋሽ ሃዋህው፡ ዝዚፍ ምትእትታው ዓባይቲ ሓይልታትን ተራ መሻርኽቶም ዘባውያን ጎበለላትን፡ ነቲ ልክዕን

ዝግባእን እጃም ህዝብታትን ሃገራትን ናይዚ ዘባ ኣገዳዥ፡ ንድኩና ወተሃደራዊ መደበር ግዳማውያን ሓይልታት ዕድል ምክፋቱ ዝፍለጥ እዩ። ምስቲ ኣብ ዝሓለፈ ክልተ ዓሱራ ዓመት ኣብ ሶማሊ ዝጸንሐ ናይ ስርዓት ባደሽን ሓፊሻዊ ዘይምርግጋእ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃን ቀይሕ ባሕሪን ተኣሳሲሩ ድማ፡ ሽብርን ቅርሶናን ንምግታእን ምእላይን፡ ኣሰጋገርቲ-አጽዋር፡ ዕጹፋርሰን ኣፍለሰቲ-ሰባትን ንምቁጽጻር እናተባህለ፡ ምትእትታዎት እናሰፍሐ፡ ምትሕልላኻቱ እናዓምቐ ክኸይድ ጸኒሑ ኣሎ።

እዚ ሕልኻላሕ ኩነታት'ዚ ብዘሰዓቦ ዘይርገእ ሃዋህውን ልምዳዊ ዝሕታለን፡ ህዝብታት'ዚ ዘባ፡ ዘለዎም ዝዚፍ ጸጋታትን ዕቕር ሃብቲን ንልምዓት ክጥቀምሉ ኣይከኣሉን። ካብ ህዝቢ ኤርትራ ጀሚርካ፡ ኩሎም ህዝብታት ናይዚ ዘባ፡ በዚ ከቢድ ብድሆ ክሓልፉ፡ ከፊሎም ዘለዉ ዋጋን ዝኸሰርዎ ዕድላትን ቀሊል ኣይኮነን። ቀንዲ ጠንቂ ናይዚ ዕድል ወለዶታት ዘኸሰረ ብድሆታት'ዚ፡ ብቐንዱ ግላባዊ ስትራተጂ ርእሰ ሓያላን እኳ እንተኾነ፡ ዘቢታዊ ድኻማት ናይዚ ዘባ እውን ምቕጻ ባይታ ኮይኑዎ።

ኣብዚ ሕጂ እንኣትዎ ዘለና ሓድሽ ምዕራፍ፡ እቲ ኹነታት ከመይ ይቐየር ግዜን ምዕባለታት ዝምልሶ እኳ እንተኾነ፡ ንህዝብታትን መንግስታትን ዘባና፡ ዝጸንሐ መቐሕ ሰይርካ፡ ብርእሰ ውሳኔ ናብ ዝሓሸ ኣርከን ንምድያብ ንቐሓትን ልቦናን ዝጠልብ፡ ንዓባይቲ ሓይልታት ዓለምና እውን ዝጸንሐ ፖሊሲታቶም ዳግመ ግምት ክገብርሉ ዘዘኻኸር ኣገዳሲ እዋሃዩ።

ሕቡራት መንግስታት ኣመሪካ መሻርኽታን ኣብ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ዝተኸተልእ ስትራተጂ፡ ክሳብ ሕጂ ዘሰዓቦ መቐዘፍቲን ዕንደራን፡ ንህዝቢታት'ዚ ዘባ ዓቢ ክሳራ ኮይኑ፡ ንባዕለን እውን ተጠቐመን ክበሃል ኣይከኣልን። እዚ ዘባዚ ካብ ዘባ ህውከትን ዕግርግርን፡ ሰላማውን ርገእን ዘባ ነይሩ እንተ ዝኸውን፡ ምስቲ ዘለዎ ዝዚፍ ጸጋታትን ስትራተጂያዊ ኣቀማምጣን፡ ኣብ ዓለማዊ ቁጠባዊ ዕብየትን ጸጥታን ቀሊል ዘይኮነ ኣበርክቶ ክህልዎ ምክኣል ነይሩ። ዓባይቲ ሓይልታት ግን፡ ካብ ሓባራዊ ምንባባርን ምዕባለን ጸቢብ ረብሓታቶም ስለ ዘቐደሙ፡ ብናቶም ሕሳባት ምርጫኦም ካልእ ኮይኑ ጸኒሑ ኣሎ። እቲ ዝወሰድዎ ምርጫ ግን ኣየርብሐምን። እኳ ድኣ፡ ኣብ መወዳእታ ብህዝብታት'ዚ ዘባ ከም ዝከግቡ እዩ ገይሩዎም።

ከም ዝፍለጥ ቀርኒ ኣፍሪቃ መዳውብቲ ናይቲ ንኣርባዕተ ማእዘናት ዓለምና (ምብራቕ፡ ምዕራብ፡ ሰሜን፡ ደቡብ) ዘራኸብ ኣዝዩ ስትራተጂያዊ ማያዊ መስመር ዓለምና እዩ። ጸብጻባት ከም ዘመልክትዎ፡ ንኣሸቱን ማእከሎትን መጓዳዝያታት ከይወሰኸካ፡ በዚ መስመር'ዚ፡ ኣብ ዓመት ክሳብ 20,000 ዓባይቲ ናይ ንግድ መራኽብ ይመሓላለፉ። ብመጽብብ ባብ ኤል-መንደብ መዓልታዊ ዝሓልፍ ጽዕነት ነዳዲ ድማ፡ ካብ 3.3 ሚሊዮን በርሚል ንላዕሊ ምጃኑ ይፍለጥ። ቀጻልነትን ድሕነትን ናይዚ 700 ቢልዮን ዶላር ኣብ ዓመት ዝግመት ዋሕዚ ንግዳዊ ምንቅስቃሳት'ዚ፡ ብቐንዱ፡ ኣብ ጸጥታን ርግኣትን ቀይሕ ባሕሪን መዳውብቲ ዝኾነ ሃገራትን እዩ

ዝምርኩስ፡- ርግኣትን ጸጥታን ሃገራት ቀርኒ ኣፍሪቃ ድማ፡ ወሳኒ እጃም ኣለዎ። ቀርኒ ኣፍሪቃ፡ መዳውብቲ ናይዚ ስትራቴጂያዊ ማያዊ መስመር ብምዃኑ ጥራይ ዘይኮነ፡ ካብ ፈለግ ኒል ጀሚርካ፡ ካልእ ዘይተኣደነ ባህርያዊ ጸጋታት፡ ከም ነዳዲን ቡብዓይነቱ ማዕድናትን ዝርከቡ፡ ንዘመናዊ ሕርሻን ኢንዱስትሪያዊ ምዕባለን ልዑል ዕቕር ናቕሚ ዘለዎ፡ መረብት ናይ ልዕሊ 300 ሚልዮን ህዝቢ ምዃኑ ንስትራቴጂያዊ ኣገዳስነቱ ዜዕዘዝ እዩ።

ድሕሪ ነዊሕን ዘሕዝዝን ታሪኽ፡ ሎሚ ዘባ ቀርኒ ኣፍሪቃ ናብ ኣድቫ መድረኽ ዝሰጋገር ዘሎ ይመስል። እቲ ሱር ናይቲ ሸግር ዝኾነ ግሎባዊ ስትራቴጂ ብፍሽሊት ስለዘብቅዑ ብሓደ ወገን፡ ኣብ ህዝብታት ቀርኒ ኣፍሪቃ ኩኹስኩስ ዝጸንሐ ንቕሓት እናበረኸ ስለዝመጸ ብቲ ካልእ ወገን፡ ይኹንምበር፡ እቲ ዝጸንሐ ስትራቴጂ ዓባይቲ ኣይልታት፡

ምስዚ ምዕባለታት ዝኣ ደውን እንተኾነ ናይ ምቕያር ኣንፈት ከርኢ ኣይጸንሐን። ናይዚ ዝሓለፈ ክልተ ዓመት ተሞኩሮ ነዚ እዩ ዝምስከር። እዚ ዳሕረዋይ ተሞኩሮ ከኣ ምህርቱ ዝገደደ ዕንወት፡ መቐዘፍቲን ቅልውላውን እዩ ኮይኑ። ክንዲ ዝኾነ ናብ መሰረታዊ ፍታሕ ምቕያዕ ግዜኡ እዩ።

ኣብ ቀርኒ ኣፍሪቃ ዝጸንሐ ቡብዓይነቱ ቅልውላዋት ሕጂ እውን መፍትሒኡ ንጹር እዩ። እቲ ጸገም ብቐንዱ ኣብ ክልተ ዓባይቲ ነጥቢታት ክጽምቕ ይከኣል።

- 1) ጠንቂ ውሽጣዊ ግጭታትን ቅልውላውን ዝኸውን ዘሎ ጸቢብ ፖለቲካን መሰነይታኡ ዝኾነ ህመሻ ህዝብታትን ብልሽውና ስርዓታትን፤
- 2) ኣልዮት ህዝብታት ዘባ ዘይብሉ፡ ጠገላ ዝሰኣነ ግዳማዊ ምትእትታዎትን ሕንክራን፤

እቲ ፍታሕ ከኣ፡-

- 1) ውሽጣዊ ግጭትን ቅልውላውን ዘወግድ ኣስታፊ ፖለቲካዊ ስርዓት ምምስራትን ዝተወርሱ ጸገማት ይኹን ዝተፈጸሙ ጌጋታት ብሓላፍነታዊ መገዲ ዘቤታዊ ፍታሕ ምንዳይን ኮይኑ፡ እዚ ብቐንዱ ናይ ህዝብታትን መንግስታትን ዘባ ኣላፍነት እዩ።
- 2) ዓ ለ ማ ዊ ፖሊሲታት፡ ኣኹቲሉዎ ዘሎ ዕንወትን ዘኸሰሮ ዕድላትን ናይ ምእራም ኣላፍነት ኹኣ፡ ብቐንዱ ናይ ኣላፍነት ሃገራት ስዒቡ ድማ ብዘባ ደረጃ እኩብ ኣላፍነት ናይ ሃገራት እዚ ዘባ እዩ።
- 3) ህዝብታትን መንግስታትን ቀርኒ ኣፍሪቃ ናይ ዝሕር ርእሶም ዕቲብ

ተበግሶ ከይወሰዱ ክዕንቅጽ ዝጸንሐ ካልእ ተወሳኺ ረጅሒ፡ ዘባውያን ውድባት፡ ብትካላት ስለያ ግዳማውያን ኣይልታት እናተዘወሩ፡ ምሕደራ ቅልውላው ዘሳልጡን ንምትእትታው ባይታ ዘንጽፉን መጋበርያ ኮይኖም ምጽንሖም እዩ። እዚ ድማ ምስዚ ኣድቫ መድረኽ፡ ማእዘን ናይ ምስትኽኻል ኣራን ኣድቫን ተበግሶ የድልዮ።

ዓባይቲ ኣይልታት፡ ብቲ ዝጸንሐ ፍሹል ስትራቴጂ ምቕጻል ፋይዳ ከምዘይብሉ ብዕምቁት ክግንዘቡ እምበኣር ዝሓለፈ ተሞኩሮ ዓቢ ትምህርቲ ሂሱ ኣሎ። ክንዲ ዝኾነ እቲ ዝጸንሐ ኣካዪዳ ተመሊሱ ረብሓታቶም ከዕኑ ምጽንሖ ብምርዳእ፡ ኣብ መልሕቓት ዝምርኩስ ዘይክውንነታዊ ስትራቴጂያዊ ዳግመ-ግምት ክገብርሉ ይግባእ። ብሓድሕዳዊ ኣልዮትን ሽርክነትን እምበር፡ ብሽርሒን ኣስገዳድን ዘባዊ ወኪልን ረብሓታትካ ብቐጻልነት ምውሓስ ዝከኣል ኣይኮነን።

ከምዘፍለጥ ራእይ ህዝቢን መንግስቲን ኤርትራ፡ ሰላምን ፍትሒን ዝሰፈና ሃገር ልምዓትን ቀጻሊ ዕብየትን ምህናጽ እዩ። እዚ ዘቤታዊ ራእይ ዘከከሰምር፡ ህላወ ርጉእን ተመላላእን ጎዶብ፡ ቅርዕው ዘባዊ ዝምድናታትን ሽርክነትን ወሳኒ ምዃኑ፡ ብዓንተቦኡ ጽኑዕ እምነት ህዝቢን መንግስቲን ኤርትራ እዩ ነይሩ። ብርግጽ ድማ፡ ናይ ኣባር መጻኢን ዕድልን ዝጠምሮም ህዝብታት፡ ዘለዎም ኣባራዊ ረጅሒታት ብምድማቕ፡ ንልምዓትን ምዕባለን ኣነቕቲ ዝኾኑ ፍልልያት ብምህሳስ፡ ባህላዊን ቁጠባዊን ምትእስሳር ዜደልድል፡ ሕውነት፡ ማዕርነትን ምትሕብባርን ዜማዕብል፡ ኣባራዊ ቁጠባዊ ምዕባለን ሽርክነትን ዜድንፍዕ ባይታ ክፈጥሩ፡ ጉዕዞ ዕብየት ዘሓንቡብ ልክዕን መተካእታ ዘይርከቡን መገዲ እዩ።

ህሎው አገልግሎት ትምህርት

ብመንገር ሃገራዊ ዕለማታት

ኣብ 1994 ዝጸደቐ ሃገራዊ ቻርተር ህዝባዊ ግንባር ንደሞክራሲን ፍትሒን ብዛዕባ ትምህርቲ ኣስፊርዎ ዘሎ ሓሳብ ከምዚ ይብል፡-

“...ህዝብና ካብ መሃይምነት ተለቂቑ፡ ብዝተፈላለዩ ደረጃታት ዘመናዊ ጥበብ መሊኹ፡ ኣፍራይ ዓቕሙ ብምድንፋዕ ሃገሩ ንክሃንጽ ኣገልግሎት ትምህርቲ ብሰፊሑ ክዘርጋሕ ኣለዎ። ትምህርቲ ኩሉ ኤርትራዊ ክረኽቦ ዝግባእ መሰረታዊ መስል'ዩ። ስለዚ ኣብቲ ዕድል ትምህርቲ ተነፊጉዎ ዝጸንሐ ገጠራት ሃገርና ትምህርቲ ከስፋሕፍሕ ኣለዎ። ንሃገራዊ ሓድነትን ምዕባላን ዘገልግል፡ ዘመናዊ ፍልጠትን ክእለትን ዘስንቕ ምዕቡል ሃገራዊ ስርዓተ ትምህርቲ ክንሃንጽ ኣለና። ትምህርቲ ከይማዕበለ ሃገርና ክንሃንጽን ደሞክራሲን ፍትሒን ከነስፍንን ኣይንኸእልን ኢና...።”

እምኹ፡ እዚ ኣብ ሃገራዊ ቻርተርና ሰፊሩ ዘሎ መርሓ፡ ብተግባር፡ ገሰጋሱ ከመይ ይግምገም?

ነዚ ዝተጠቐሰ ራእይን ኣመለካኸታን ኣብ ግብረ ንምውዓል፡ ቀዳምነት ነቲ ካብ ኣገልግሎት ትምህርቲ ተሃሚሾ ዝጸንሐ ከባቢታት እናተዋህበ፡ ኣብያተ ትምህርቲ ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር ንምህናጽን መሳሰሎታን ናውቲ ትምህርቲን ንምቕራብን ሰፊሕ ስራሕ ክካየድን ዝዘፍ ወፍሪ ከፈሰስን ምጽንሑ ርኡይ እዩ። ከም ውጽኢቱ ሎሚ ኣብ ኤርትራ ቤት ትምህርቲ ዘይብሉ ከባቢ ዳርጋ የለን ክንብል ንክእል ኢና። ብሰንኪ ቤት ትምህርቲ ዘይምህላው፡ ወይ ራሕቂ ቤት ትምህርቲ፡ ካብ መአዲ ትምህርቲ ዝበኩር ቆልዓ የለን።

ኣብ ርእሲ'ዚ መንእሰያት ብዝተፈላለዩ ደረጃታት ዘመናዊ ጥበብን ሞያን መሊኹም፡ ኣፍራይ ዓቕምዎ ዘደንፍዕሉ ባይታ ንምፍጣር፡ ገና ከምቲ ዝድለ ብዝሒ ኣይኹን እምበር፡ ኣካዳሚያዊን ቴክኒካዊን ትምህርቲ ዝህባ ማእከላት ስልጠናን ኩላጃትን ኣብ ዝተፈላለዩ ከባቢታት ሃገር ተመስሪተን፡ ንሳተን ዘፍረይኦም ብኣሽሓት ዝቕጽዱ ካብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር፡ ካብ ኩሉ

ክፋላት ሕብረተሰብ ዝመጹ መንእሰያት ደቂተባዕትዮን ደቀንስትዮን ብዝተፈላለዩ ሞያታት እናሰልጠኑ ኣብ ስራሕ ዓለም ይዋፈሩ ኣለዉ።

ኣብ ኩሉ ከባቢታት ሃገር ንኹሉ ክፋል ሕብረተሰብ ሰፊሕ ናይ ትምህርቲ ዕድላት ምክፋት፡ ብሓደ ወገን ድራኽ ንህንጸት ሃገር ክኸውን እንክሎ፡ ቦቲ ኻልእ ወገን፡ ዝጸንሐ ዘይምዕሩይነት ኣብ ምትዕርራይ ዓቢ ተራ ዝጸወትዮ። ምርግጋጽ ምዕሩይ ዕድላት ድማ፡ ቀንዲ መሰረት ማሕበራዊ ፍትሒ'ዩ። ካብ ኩሉ ክፋላት ሕብረተሰብ ዝተዋጽኡ መንእሰያት፡ ማዕረ ዕድል ትምህርቲ ዝረኽቡሉ ባይታ ምፍጣሩ እምበኣር፡ ነቲ እንብህነ መልክዕ ሕብረተሰብ ኣብ ምፍጣር ተራሑ ይጸወት ኣሎ ኢልና ክንግምገም ንክእል። ኣብ ርእሲ'ዚ ኣገልግሎት ትምህርቲ ኩሉ ዜጋ ብዘይ ዝኾነ ክፍሊት ብናጻ ከም ዝረኽቦ ምግባር እውን ቀሊል ወፍሪ ኣይኮነን። የግዳስ፡ ኣብ ነፍሲ ወከፍ ዓመት፡ ብኣሽሓት ዝቕጽዱ መንእሰያት፡ ዘመናዊ ፍልጠትን ሞያን ስኒቕም፡ ኣብቲ ዓይዩ ሓይሊ ክጽንበሩ እንክለዉ፡ ኣፍራይነትን መሃዝነትን ሕብረተሰብ ኣብ ምዕራግ ዝህልዎም ግደ፡ ካብቲ ንምስልጣኖም ዝተገብረ ወፍሪ ብተዓጻጻፊ ስለ ዝዓቢ፡ ናጻ ኣገልግሎት ትምህርቲ፡ ብኣድማዕነት እንተ ተሰሪሖሉ መኸሰብ እምበር ክሳራ ኣይኮነን። ክሳራ ዝኸውን ውጽኢቱ ነቲ ዝተሓሰበ ዕላማ ምስ ዘይወቅዕ፡ ወይ እውን ዓቕሚ ሰብ ዘባኸን ኣድማዕነት ዘይብሉ ንጥፈት ምስ ዝኸውን ጥራይ እዩ።

ህንጻን መሳሰሎታን ብምቕራብ ብዙሓት ተማሃሮ ምእንጋድ ቀሊል ገሰጋስ እኳ እንተ ዘይኮነ፡ ኣብ መወዳእታ ግን እቲ መለክዒ፡ ብዝሒ ተሳተፍቲ ዘይኮነ፡ እቲ ዝወሃብ ዓይነት ትምህርቲን ዝኹስኩሶ ዲሲፕሊንንዮ። ብመንገር ሃገራዊ ዕላማና፡ እቲ ትጽቢት ዝግበረሉ ውጽኢት ትምህርቲ፡ ነፍሲ ወከፍ ዜጋ፡ ህይወቱ ብዝበለጸ መገዲ ዝመርሖሉን መነባብርኡ ዘመሓይሽሉን ፍልጠት፡ ሞያን ክእለትን ስኒቕ፡ ኣፍራይነቱ ብምሕያል፡ ኣብ ዕብዮት ቁጠባ ሃገር ጉሉሕ ኣበርክቶ ኣብ ዝገብረሉ ደረጃ ምብጻሕ'ዩ። ብሉጽን ብቑዕን ኣብ ልምዓት ሃገር ዓቢ ስምብራት ዘለዎን ኣገልግሎት ትምህርቲ ንምርግጋጽ እምበኣር፡ ኣረጋጊጽናዮ

ብዘለና ገሰጋስ ክንግግብ ዘድሊ ኣይኮነን። ጸዕርና ዝያዳ ብምዕዛዝ፡ እዚ ዝስዕብ ተወሳኺ ዓቢይቲ ዕዮታትን ሓላፍነትን ምፍጻም እውን ከድልዮና እዩ።

1) ኣገልግሎት ትምህርቲ ብዓይነቱ ብሉጽ ኮይኑ፡ ኣብ ዘመናዊ ዓለም ተወዳደርቲ ዜጋታት ንምፍራይ መሳላጥያታት ትምህርቲ ኣዘዮም ወሰንቲ እዮም። ላባራቶሪታት፡ ምርክሮታት፡ ኮምፒዩተራት፡ ኣገልግሎት ኢንተርኔት፡ ኣብያተ-ንባብ፡ መምህራ መጻሕፍቲን ተወሳኺ ናይ ንባብ መጻሕፍቲን ኣብ ኩሉ ኣብያተ ትምህርቲን ኣብ ነፍሲ ወከፍ ተመሃራይን ብምልኣት ከም ዝባደኹ ንምግባር፡ ዝተማልአ ዕዮ ተሰሪሖ ክበሃል ኣይከኣልን። ርግጽዮ ዝጠልበ ርእሰ ማል ቀሊል ኣይኮነን። የግዳስ ምስ ዕብየት ቁጠባን ሃገራዊ ዓቕሚን እናተዛመደ፡ ኣብዚ መዳይዚ ዝግበር ወፍሪ እናዓብዮ ክኸይድ ዘለዎ፡ ግድነታዊ ቅድመ ኩነት ንበልጸጎት ትምህርቲ እዩ።

2) ኣብ ምርግጋጽ ብቕዓት ትምህርቲ፡ ካልእ ኣገዳሲ ረጅሒ ምሕደራዮ። ምክንያቱ፡ ብሉጽ ስርዓተ ትምህርቲ ሒዝካ፡ ትምህርታዊ መሳላጥያታት ብምልኣት ኣዋዲድካውን፡ ትካላት ትምህርቲ ኣገልግሎቶም ኣድማዒን ውጽኢታዊን ዝኸውን፡ ጉድለትን ድኻምን እናኣረመ፡ ንዘበረኸ ብቕዓትን ብሉጽ ዲሲፕሊንን ዝሰርሕ ሓያል ትምህርታዊ ምሕደራ ምስዝህሉዮ። ብቕዓት ተማሃሮ፡ ዓይነት ስርዓተ ትምህርቲ ጥራይ ኣይኮነን ዝውስኖ። ንዕኡ ዘተግበር ምሕደራ ኣብያተ ትምህርቲ ዓቢ ግደ ኣለዎ። ከመይሲ ድኹም ምሕደራ ትምህርቲ፡ ዋላ እቲ ዝበለጸ ስርዓተ ትምህርቲ እናሃለወ፡ ትርፉ ብኸነት ተማሃሮ እዩ። ኣብ ምሕደራ ትምህርቲ ዘሎ ጸገማት እምበኣር ልዑል ኣተኩሮ ዘድልዮ እዩ።

ህልዊ ኣገልግሎት ትምህርቲ ብመንጽር ሃገራዊ ዕላማታትና ክምዘን እንክለዎ፡ ዛጊት ዝኸድናዮ ጉዕዞ ዘተባብዕ ኮይኑ ክምላኡ ዝግብኦም ገና ተወሰኸቲ ዓቢይቲ ዕዮታት እውን ኣለዉ። ስለዚ ከኣ፡ ነቲ ዘሎ ሕጽራታት ብምምላእ፡ ኣብ ምሕደራ ዘሎ ድኻማት ብቕጻሊ ብምፍቀስ፡ ትምህርታዊ ብሉጽነትን ልዑል ዲሲፕሊንን ተገዳስነትን ንምርግጋጽ፡ ኩሎም ኣብ መስርሕ ምምሃርን ምስትምሃርን ዝነጥፉ ኣካላት ትግሃቶም ከዕዘዙ ይግባእ። ምስዚ ተኣሳሲ፡ እጃም ናይቶም ኣብ ምዕባል ትምህርቲ ወሳኒ ተራ ክጻውቱ ዝኸለሉ ወገናት ደጊምካ ምክኸኻር ኣገዳሲ ይኸውን።

ኣብ ምሕያል ብቕዓት ትምህርቲ ቀዳማይን ዝለዓለን ተራ ዘለዎም ኣመሓደርቲ ኣብያተ ትምህርቲን መማህራንን እዮም። ብቕዓት መማህራን ምስ ብቕዓት ምሕደራ ትምህርቲ ተኣሳሲ፡ ዝኸይድ ይኹን እምበር፡

ባዕላዊ ረጅሒ ናይ መማህራን እውን ወሳኒ እዩ። ርዝነት ተልእኾኦም ብግቡእ ተገንዚቦም፡ ስርሖም ብተገዳስነት ዝፍጽሙ፡ ብስነ-ምግባርን ህርኩትናን ዲሲፕሊንን ንተማሃሮ ኣብነት ዝኾኑ መማህራን ዘፍረይዎም ተማሃሮ ኣዘዮም ዕውታት እዮም። ክንዲ ዝኾነ፡ መማህራን ንኩባባዎ ከም ቀለስቲ ሓድሽ ወለዶ ዝጥምቱ፡ መኸሰቦም ኣብቲ ዝኹስኩስዎ ወለዶ ክርእዩ ዝብህጉ፡ ሃገርን ሕብረተሰብን ዘሰከሞም ሕድሪ ብሓላፍነታዊ መንፈስ ዝፍጽሙ ንቐሓትን ብሉላትን ክኾኑ የድሊ።

ወለዲ ብሸነኹም ኣብ ምዕባል ትምህርቲን ምሕያል ብቕዓትን ክገብርዎ ዝኸለሉ ኣስተዋጽኦ ቀሊል ኣይኮነን። ተማሃሮ፡ ኣብ ትምህርቲ ፍቕሪን ተገዳስነትን ዲሲፕሊንን ኬዕዘዙ ዝድርኹ፡ ብቕንዱ ናይ ወለዲ ምትብባዕን ክትትልን እዩ። ኣብ ርእሲ'ቲ ውልቀ ወላዲ ኣብ ቤቱ ከበርክቶ ዝኸለል እጃም ከኣ፡ ብሓባር ኮሚቴታት ብምቕም፡ ወለዲ ምስ ኣብያተ ትምህርቲ ጥቡቕ ምትእስሳር ክፈጥሩ ይግባእ። ዕማም ኮሚቴታት ወለዲ፡ ንንጥፈታት ኣብያተ ትምህርቲ ብጥብቂ ምክትታል፡ መስርሕ ትምህርቲ ምግምጋም፡ ኣሉታዊ ተርእዮን ድኻምን ምንቃፍን መመሓየሻ ሓሳባት ምፍልፋልን እዩ። ሓለፍቲ ኣብያተ ትምህርቲ እውን፡ ተሓታትነቶም ንመንግስቲ ጥራይ ዘይኮነ እንተላይ ንኮሚተ ወለዲ ከምዝኾነ ብምግንዛብ ናይ ምትሕግጋዝ ባይታ ክፈጥሩሉን የድሊ።

ተማሃሮ ብወገኖም፡ ተፈጢሩሎም ዘሎ ርሒብ ዕድላትን ብሩህ መጻኢን ብምጥማት፡ ብዛዕባ መጻኢኦም ኣስፊሖም ብምርኣይ፡ ዕድመ ምሉእ ምስኦም ዝነበር ዘሉብንን እምብዛ ዘርብሕን ሃብቲ ንምጭባጥ ክጸዕሩ፤ ተወዳዳሪ ዓቕሚን ብቕዓትን ንምጥራይ ኣብ ናይ ትምህርቲ ዘመኖም ብልዑል ሓብን ተገዳስነትን ዲሲፕሊንን ክጸዕቱ የድሊ።

ኣብ መወዳእታ ሃገር ንምዕባል ትምህርቲ እተፍሰሶ ዝዚፍ ወፍሪ፡ ኣኸሳቢ ውጽኢት ዝርከቦ፡ መላእ ሕብረተሰብ ክእለትን ፍልጠትን ንምምዕባል ዝገብር ንሓድሕዱ ዝመላላእ እኩብ ጸዕሪዮ። ስለዚ ድማ፡ ኣብ ርእሲ'ቲ ስሩዕ ኣካዳሚያዊ ትምህርቲ፡ ኩሎም መንግስታዊ፡ ህዝባዊን ብሕታውን ትካላት ቡብዓውያም፡ ብቕጻሊ ትምህርቲን ስልጠናን፡ ሞያን ክእለትን ዝግጠቐ ኣፍረይቲ መንእሰያት ንምፍጣር ዘዩቋርጽ ጸዕሪ ክገብሩ የድሊ። ኣብ ኣገልግሎት ትምህርቲ ዝግበር ዘሎ ወፍሪ፡ ብውሁድ ጸዕሪ መላእ ሕብረተሰብ ምስዝድራዕ ከኣ፡ ብመገዲ ትምህርቲ ክንበጽሖ እንሕልን ሃገራዊ ዕላማ ሸቶኡ ከምዘወቅዕ ኣየጠራጥርን።

ሪፖርታጅ

ሃማሙተኤ ፖለቲካዊ፣ ቁጠባዊ፣ ባህላውን ማህበራውን ዛዕባታት ዝሓዘ ብሞያውያን ወይ ዝምልከቶም ሓላፍቲ ዝቐርብ ሙደብ ሓባራዊ ዘተ ወትሩ ሓሙስ ምሽት ኣብ ኣዳራሽ ዳዕሮ (ጂንዩር ክለብ) ከካይድ ጸኒሑ ኣሎ። ንሎሚ ንህሉው ሙድረኽዊ ኩነታት፡ ሕግን ተከፍሎጂን ዝምልከቱ ናይ ሓሙሽተ ዛዕባታት ጽማቕ ትሕዝቶ ተኣንጊዱ ኣሎ።

ዘባዊ ሰላምን ምሕዝነትን ንርሀው መጻኢ

ብኣቶ ቢንያም ቦርሀ

(ፈጻሚ ጉዳያት ኤምባሲ ኤርትራ ኣብ ኢትዮጵያ፡

ቀዋሚ ልኡኽ ኣብ ሕብረተ ኣፍሪቃን ቀጠባዊ ኮምሽን ኣፍሪቃን)

ዘባዊን ክፍለ ዓለማዊን ምትሕግጋዝ ንብናህ መጻኢ ብመንጽር ፖሊሲ ጉዳያት ወጻኢ ኤርትራ እንታይ ይመስል? ኣብዚ እዋንዚ ኣብ ከባቢና ዘሎ ዳይናሚክስ ብኸመይ ይጸልወና? ዘባውን ክፍለ ዓለማውን መጻኢ ኣንገራታት ናቢይ ገጹዮ? ተራ መንእሰያት ኣብ ህዝባዊ ዲፕሎማሲ እንታይ ክኸውን ኣለዎ? ዝብሉ ሰፋሕቲ ዛዕባታት ከም መበገሲ ብምልዓልዮ፡ ኣብ ዝተወሰነ ጊዜ ሓሳባቱ ንተሳተፍቲ ሓባራዊ ዘተ ክፍስስ ጀሚሩ መንእሰይ ዲፕሎማት ኣቶ ቢንያም ቦርሀ።

ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ክበሃል ከሎ፡ ብዙሕ ጊዜ ምስ ዲፕሎማሲ ሕዶ ከም ዝኾነ ጌርካ ክግለጽ ይርእ እዩ። እንተ ኾነ ክልቲኡ ዝተፈላለዩ ኣምራት እዩ። ዲፕሎማሲ፡ ሓንቲ ሃገር ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ እተተግብረሉ ኣገባብ እዩ። ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ግና ገፊሕ ኣምር ኮይኑ፡ ሕመረት ሓሳባትን

ሹቶታትን ናይ ሓንቲ ሃገር ሓቕፋ፡ ምስ ካልኣት ሃገራት፡ ውድባት፡ ናይ ውልቂ ይኹን ናይ መንግስቲ ትካላት ክትገብር እትደልን ዝህልዎ ዝምድናታትን ዘማእዝን ሃገራዊ መትከላት (state of principles) እዩ።

ከለን ሃገራት ነናተን ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ኣለዎን፤ ብኸመይ የተግብርኦ ግን ብዘለዎን ዓቕምን ጸጋታትን እዩ ዝውሰን። ሓንቲ ሃገር ዘለዎ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ብምንታይ ይድረት ንዝብል ከኣ፡ ካብ ሃገር ናብ ሃገር ይፈላለ እዩ። ንኣብነት፡ ኣብ ኣፍሪቃ ይኹን ካብ ኣፍሪቃ ወጻኢ፡ ተማእዞዝነት ናይ ካልኣ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ዘለዎ ሃገር ትህሉ፤ ኑባሳ ዝኸኣለት ሃገርውን ትህሉ። ዝዚ ዝውሰኑ ኣገደስቲ ባእታታት ኣለዉ። ንሳቶም ከኣ፡ ክለሰ-ሓሳባት መጽሓፍቲ ዐ ኣህጉራዊ ዝምድናታት፡ ጀግራፍ (ዓባይ ዲያ ንእሽቶ)፡ ዘለዎ ሰብእዊ ጸጋታት፡ ናይ ቅድሚ ሕጂ ዘለዎ ተሞኸሮታት ታሪኽን ካብኡ ትወስዶ ትምህርትን፡ ብኸመይ ኣብ'ቲ ፖሊሲ ትበጽሕን ብኸመይ ትውስኖን፡ ብዓቢኡ ድማ መሪሕነት ናይታ ሃገር ምጥቃስ ይከኣል።

ሃገራት ባይንን ስለ ዘይነብራ፡ ነቲ ምስ ጎዶቦን ኣህጉርን ዝህልወን ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ፡ ዘለዎን ምቕርሖ ናይ ሓይሊ እዩ ዝውሰኖ። ንኣብነት፡ ኣብዚ እዋን እዚ፡ ኣመሪካ ዓብላላቶ ዝጸንሐት ሓደ ቍጥባዊ ስርዓት፡ ናብ

ክልተ ወይ ልዕሊኡ ይኸይድ ኣሎ። ስለዚ፡ ዘሎ ምምቕራሕ ናይ ሓይሊ ወሳኒ እዩ። ኣህጉራዊ ሕግን ክብርታትን ድማ፡ ነቲ ናይታ ሃገር ፖሊሲ ኣብ ምድራት ተራ ኣለዎ። ካልኣ፡ ከም ውድብ ሕብራት ሃገራትን ሕብረት ኣፍሪቃን ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ሞንጎ ሃገራት ዘሎ ዝምድናታት ዘማእዝን ኣተሓሳስባታትን ኢንስቲትዩሽናትን እውን ይጸልዎ እዩ።

ነቲ ኣብ መጽሓፍቲ ዝርከብ ክለሰ-ሓሳብ ኣህጉራዊ ዝምድናታት ከምቲ ዘለዎ ኣይኮንና ክንርዕዎ ዘለና፡ ምኽንያቱ፡ ንሱ ንዓታቶም ነቶም ዓብላላቲን ክዕብልሉ ዝደልዩን ብዝጥዕዎ እዩ ተጻሒፉ። ጸሓፍቱውን ባዕሳቶም ስለ ዝኸኑ። ስለዚ፡ እቲ ንሳቶም ዝብሉናን ንዓና ዘርብሓናን ኣብ ምፍላይ፡ ዕቱብ ኣተሓሳስባ የድልየና። ባዚ ምኽንያት ድማዮ፡ ናይ ኤርትራ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ካብ ናይ ካልኣት ዝተቐድሐ ስለ ዘይኮነ፡ ክርድእዎ ዘጸገሞም። ንኣብነት፡ ቦቲ ናይ መጻሕፍቲ ትርጉም ጀግራፊ እንተ ወሲድና፡ ሓንቲ ሃገር፡ ዓባይ እንተ ኹይና ስትራተጂያዊ ቦታ እንተ ሓዘ፡ ብዙሕ ጸጋታት እንተ ሃይልዮ፡ ብናታ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ክትምራሕ ትኸእል እዩ። እዚ ግን ብኸለሰ-ሓሳብ እዩ። ኣብ ግብሪ እንተ መጻእና ግን፡ ነቲ ቀንዲ ጸጋታታ መን ይውንኖ ዝብል እዩ። እታ ሃገር ንጸጋታታ እንተ ዘይወነናቶ፡ ናታ ጀግራፍያዊ ኣቀማምጣ ካልኣት ዝጥቀምሉ እንተ ኹይናም፡ ጸጋታታ ካልኣት ዝረብሕሉ እንተ ኹይናም፡ እዛ

ሃገር አብ ካልኣት ዝተሞርከሰ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ እዩ ዘለዎ። ኤርትራ ዝመረጸቶ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ግን፡ ጸጋታታን ጆግራፊያዊ ኣቀማምጣኣን ባዕላ ትውንኖን ትጥቀመሉን እዩ ከወይኑ ዘሎ። ስለዚ፡ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢና፡ ኣብ ኑብሱ ዝምድከሰ ናጻ ሕርያ ዘለዎ እዩ።

ካልኣ፡ ከም ሃገራውነትን ዲሲፕሊንን ዘጠቓለለ ሰብኣዊ ጸጋታት ናይ ሃገር እዩ። ሙብዛሕትኡ እዋን፡ ሰብኣዊ ጸጋታት ሃገራት ኣፍሪቃ፡ ብደገ ዝተሰገደደ ስለ ዝኹን፡ ንኣድሕዱ ዝተተፋነን፡ ዝተመቐቐለ፡ ስነት ዘይብሉ፡ ንክልኣት ምትእትታዎት ቦታ ዝኸፍት እዩ። ግዳይ፡ ናይተን ኣቐዲመን ዘመሓድርኣን ዝነበራ ሃገራት ወይ ግዳይ ናይተን ኣብ ከባቢኣን ዘለዎ ሃገራት ከኣ ይኹና። ናጻ ሕርያ ዘይብለን እንብለን ድማ ባዚ ምኽንያት ኢና። ናይ ኤርትራ ምርጫ ግና፡ ስነትን ሃገራውነትን ዝግብሉሎ ህዝቢ ዘለዎ፡ ክህልወናውን ብቐጻሊ ስለ ዝሰርሓሉ፡ እንክተሎ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ፡ ብክብሱ ዝተኣማመንን (assertive) ዝኹን፡ ኣትኪሉ ከማገሱት ዝኸለልጎዩ።

ኤርትራ፡ ሳላ፡ፍትሓዊ ኣህጉራዊ ስርዓት ክህሉ ዘካየደቶ ሓያል ቃልሲን ዝሓለፈቶ መሪር ብድሆን፡ ብክብሱ ዝተኣማመን፡ ዘመዘዘን፡ ዕትብ ዝበለ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ክህልዎ ኣኸኢሉዎ ኣሎ። እዚ ግን ብዘተሕ ዋጋ ኣኸፈሉዎን ዘኸፍላ ዘሎን እዩ። ምኽንያቱ፡ ፍትሓዊ ኣህጉራዊ ስርዓት ክህሉ ትቃለስ እንተ ኼንካ፡ ብዘተሕ ግድላት እዩ ዘለዎ። ብዛዕባኻ ጌጋ ሓበሬታ ይዝርጋሕ፡ ስነ-ኣእምሮኣዊ ኩነት ይካየደልካ፡ ከምቲ ኣብ 2009፡ 2011፡ 2020 ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዝረኣዮዎ ዘይፍትሓዊ እገዳ ይንበረልካ። እዚ፡ ገለ ካብቲ ንሳቶም ዘይደልይዎ መንገዲ እንተ ኹድካ ዝሰዕበ መቐጻዕቲ እዩ። ኤርትራ ንምጻልን ቍጠባዊ ሸርሒ (ሳቦታጅ) እናገበርካ ንምምብርካኻን ዕሰራ ዓመትን ልዕሊኡን ዝሰርሕሉ ኣካል ናይዚ ምዃኑ ንፊልጦ ኢና። ካልኣ፡ ኤርትራ ህዝባዊ ሰረት ዘለዎ፡ ሰላም ዝሰፈረ ዞባዊ

ዝምድናታት ክህሉ ብዘተሕ ዋጋ ትኸፍለሉ ኣላ።

ከምቲ ኣቐዲመ ዝበልከዎ ግን፡ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢን ዲፕሎማሲን ዝተፈላለዩ እዩ። እቲ እትመርጽ ዲፕሎማሲያዊ ኣካይዳ፡ ምስ ባህልኻ ዝኸይድ ክኸውን ኣለዎ። ንኣብነት፡ ብፈረንሳይ ዝተገዛኣ ሃገራት ናይ ፈረንሳይ፡ ብእንግሊዝ ዝተገዛኣ ሃገራት ናይ እንግሊዝ ክወስዱ ኢና ንዕዘብ። ሕርያ ኤርትራ ግና፡ እቲ እትዛረቦ፡ እቲ ከተመሓላልፎ እትደሊ መልእኽቲ፡ እቲ ተመሓላልፎ መልእኽቲ ድማ እቲ ክትዛረቦ እትደሊ ስለ ዝኹን፡ ቀጥታውነት ዘለዎን ናብ፡ፍታን ቀንዲ ጉዳይ ዘተኩረን እዩ። ኣብ ፕሮቶኮላውን ጽምብላውን ዘተኩረ ስለ ዘይከክ፡ ካብ ናይ ካልኣት ዝተፈልዩ ይገብር። ነዚ ሰባት ነናቶም ገምጋም ክህቡዎ ዝኸለሉኡ እንተ ኹኑ፡ ኤርትራ ግን ቡቲ ዝሓለፈቶ ተሞክሮ ናይ ሰውራ፡ የርብሓኒዩ ዝበለቶ ስለ እትኸተል ዝመጽእ እዩ።

ህሉው ኮነታት ዞባና ከመይ ከም ዘሎ፡ ተሞሂቡኒ ኣብ ዘሎ ሓጺር ግዜ ትንክፍ ከብሎ ክፍትን እዩ። እቲ እወንታዊ ሸነኻቱ፡ ሃገራት ናይ ሓድሕድን ጸገማት ንምፍታሕ፡ ባዕለን ተበግሶ ዝወስዱሉ ተርእዮ ኣሎ። ንኣብነት፡ ናይ ኤርትራን ኢትዮጵያን፡ ናይ ሱዳንን ደቡብ ሱዳንን ምጥቃስ ይከኣል። ኣብ ሶማሊያ ዘሎ ጸገማት ንምፍታሕ ኤርትራን ኢትዮጵያን ዝገብርኦ ኣበርክቶታት እውን ኣሎ። እዚ ከም እወንታ ዝርኣ እዩ። እተን ኣገዩ ዝተሓላለኸ መድረኽ ዝሓልፋ ዘለዎ ሃገራት ኢትዮጵያን ሱዳንን ንምሕጋዝ እውን ጸዕርታት ይግበር እዩ። ቅድሚ

ሕጂ፡ ከምዚ ናይ “ዜር ሳም ገይም” ዝበሃል፡ እታ ሓንቲ ሃገር ክትከሰብ ከላ፡ እታ ሓንቲ ትኸስር ተገይሩ ይውሰድ ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ምትሕግጋዝ ዘተኩረ ኣይነበረን። ድሕሪ ናይ 2018 ናይ ሰላምን ምትክክትን ስምምዕ ግና፡ እናሰፍሐ ዝመጽእ ናይ ሰላም ሃዋህው ኣሎ። ብሓፈሻ፡ ኣብ ሞንጎ፡ ከምዚ ወያነ ዝወልዎ ኮኖት ዝኣመሰለ ሽግራትኡ እንተ ነበረ፡ እቲ ኣካይዳ ግን ተቐይሩዎ ክንብል ንክእል ኢና። ገና ዕቱብ ስራሕ ዘድልዩኡ እንተ ኹኑ፡ ናብ ንግድ ከምብዕል ዝኸለል፡ ናጻ ምንቅስቃስ ናይ ሰባት ክህሉ ይሰርሓሉ ኣሎ። ብደረጃ ኣፍሪቃ ድማ፡ ናይ 2063 ዝበሃል ኣሎ። እዚ ኣፍሪቃ ኣብ ውሽጢ 50 ዓመት ነባሳ ዝኸለለት ክፍለ ዓለም ክትከውን ዝብል እዩ። እዚ ብዘተሕ ስራሕ ዘድልዩ እዩ። ነዚ ዝዕንቅፋ ግን ኣለዉ። ምኽንያቱ፡ እተን ቀንዲ ተራ ዘለወን ውድባትን ትካላትን፡ ብደገ ስለ ዝምወላ፡ እቲ ዝምውል ድማ ናቱ ፖሊሲ ስለ ዘሰገድድ፡ ንሃገራት ኣፍሪቃ ዘየርብሕ ክኸውን ይኸለል እዩ። ናይ መልእኽቲ ሃገራት (anchor states) እናበልካ፡ ነቲ ከባቢ ክትቆጸጸር ናይ ምድላይ ተግባር ኣሎ። እተን ብመግዛእቲ ይኹን ብኸልእ ሓይሊ ዝደለባ ሃገራት ድማ፡ ነተን ዘመሓድርኣን ዝነበራ ሃገራት፡ ብቐሊሉ ክፍንውኣን ዘይምድላይ፡ ንዓታተን ከም መሳርሒ ተጠቐምካ ጸጋታተን ምትሕጻሕ፡ ኣብ ኣህጉራዊ ጽፍሒ ኸኣ ናተን ጽልዎ ንምዕባይ ክሰርሓ ይርኣዩ እዮን።

ኣብ ከምዚ ዞባዊ መድረኽ፡ ተራ መንገድ እንታይ ክኸውን ኣለዎ ዝተብል፡ ሰረት ፖሊሲ ዝምድናታት

ወጪና ብውሽጥና ዝወሰንናዮ ግን ከኣ ዋጋ ዘኸፍለና ዘሎ ካብ ኩነ፡ ካልኣት ሃገራት ዝኸዳሉ መንገዲ ደማ ጸጋታተን ካልኣት ዝጥቀምሉን ናይ ውሽጥን ናይ ደገን ፖሊሲታተን ብኸልኣት ዝተዓበለለን ክሳብ ዝኹነ፡ ከመይ ገይርና ትኩርኣትና ኣሓይልና፡ ነቲ ናጻ መስመርና ዓቂብና ንምርሻ ብዝግባእ ምፍላጥን ንቕሓት ደሊብና ምስራሕን እዩ። ኣብ ዝሃለና ሃሊና፡ ሃገራዊ ረብሓ፡ ልኡላውነትን መሬታዊ ሓድነትን ክንዕቅብ፡ እቲ ከዐውተና ዝኸእል እንኮ መንገዲ ርእሰ ምርኮሳ ክዓመቕ ምስራሕ፡ ነቲ ናጻ ሕርያ ከውህበና ዝኸኣለ ሃገራዊ ስነት ምድልዳል፡ ነቲ ካብ ውሽጥና ዝተበገሰ ባዕልና እነተግብር ልምዳታዊ መደባት ምሕያል፡ ነቶም ብስነ-ኣእምሮኣዊ ኩናት ምስሊ ኤርትራ ንምድቅን ዝሰርሑ ዘለዉ ምግጣምን እወታዊ ምስሊ ኤርትራ ንምህናጽን ንምስራጽን ምቕላስ፡ ነቲ ብዛዕባ ኤርትራ ብጌጋ ዝዝረብ ሓሳባት ምብዳህ፡ ነቶም ድሎ ተዳሎ እናበሉ ብቢልዮናት ተመዊሎም ኣንጻርና ዝሰርሑ ዘለዉ ምምካት እዩ።

ኣብ ዘባና እንተ መጻእና እውን፡ ናትና ሰላም ካብ ናይ ካልኣት ሰላም ተፈልዩ ስለ ዘይርእ፡ ኣብ ከባቢና ምስ ዘለዉ ህዝብታት፡ መንእሲያት፡ ማሕበራትን ካልኣትን ብሓባር እናሰራረፍና፡ ነቲ ዘሎ እውንታ ንምዕቃብን ነቲ ዘሎ ሽግራት ንምፍታሕን ክንሰርሕ ይግባእ። ኣብ መወዳእታ ድማ፡ ምስ ከባቢና ብሓባር ኩይንና ንኣፍሪቃ ካብ ዘላቶ ጳቕጥን ጸገማትን ንምውጻእ፡ ንናይ ሓባር ረብሓ፡ ናይ ሓባር ሰላምን ነባሪ ምዕባባን ክንሰርሕ ይደሊ።

ሕቶን ርእይቶን

ሕቶ፡ መስርሕ ሰላም 2018 ሳልዳይ ኣካል ዘይብሉ ብኸልተ ሃገራት ዝመጽእ ዕርቂ (two state solution) እዩ ኣልካ። ስለዚ፡ ኣብ ምንጉ ሳልዳይ ኣካል ዝተሓወሰን ዘይተሓወሰን መስርሕ ሰላም ዘሎ ፍልልይ እንታይ እዩ ከተብርሃልና?

ኣቶ ቢንያም በርህ፡- ዘይቅየር መርገጺ ኤርትራ፡ ጉዳይካ ባዕልኻ ምምሕዳር ዝብል እዩ። ኩልና ከም እንገልጻ፡ ንሳቶም ብዘበገሰምን ብዘንበድበድምን ኩናት፡ ህዝብታት ኤርትራን ኢትዮጵያን ግዳይ ኩይኑ እዩ። ኣብ መወዳእታ ግን፡ ክልቲኣን ሃገራትን ህዝብታትን ስምምዕ ሰላምን ምሕዝብን ገይሮም። ብፍላይ ብሸነኽ ኢትዮጵያ፡ ነቲ ን20 ዓመት ተሓሲፍዎም ዝነበሩ ስምምዕ ኣልጀርሰን ውሳኔ ኮምሽን ዶብን ምስ ተቐብሎ፡ ምምጻእ ሰላምን ምሕዝብን ብቐንዱ ንኸልቲኣን ሃገራት ዝምልከት እዩ ኮይኑ። ክልቲኣን ብርድዮት ስለ ዝገበራሉ ደማ ህዝባዊ ሰረት ዘለዎ ኹይኑ። ኣብ ኣስመራን ኣዲስ ኣበባን ህዝቢ ኣብ ጎደናታት ወጺኡ ከመይ ብሓጎስ ከም ዝጸንበሎ ደማ ርኢናዮ ኢና። ምክንያቱ ሰላምዮ ንኸልቲኣ ህዝብታት ዘርብሑ። ሰላም እንተ ሃልዩ እየን ክልቲኣን ሃገራት ዘለዉን ጸጋታት ብሓባር ተጠቒመን ንህዝብን ከርብሓ ዝኸእላ። ሳልዳይ ኣካል ዝኣተዎ መስርሕ ሰላም ግን ክዕወት ኣትርእዮን ኢኻ። ንኣብነት፡- ኣብ 2000 ዝተፈረመ ስምምዕ ኣልጀርሰ ተፈቲኑ እዩ። እቲ ስምምዕ ሰላም፡ ተዓዘብቲ፡ መሸኻኸርን ኣውሓስትን ዝነበርዎምን እንተ ነበረ፡ ስርሖም ግን ኣይሰርሑን። ብኣንጻሩ፡ ንኸልቲኣ ህዝብታት ን20 ዓመት ኣብ

ሸንኩለል ኣእትዮም። ኣብ 2018 ክልቲኦም ህዝብታትን መንግስታትን ረድዮም ምስ ተቐብልዎ እዩ መዕለቢ ክረከብ ከኣሉ።

ሕቶ፡- ኤርትራ ኣብ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጺኢ ካብ ዝተዓወተትሉ ብኣብነት ጠቒሰካ ክትሕብረና?

ኣቶ ቢንያም በርህ፡- ፖሊሲ ዝምድናታት ወጺኢ ኣብ ግዜ ቃልሲ ይኹን ሕጂ፡ ኣካል ናይቲ ሰፊሕ ቃልሲ እዩ። እዚ ማለት፡ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ብብረት ጥራይ ኣይነበረን፤ ናቱ ናይ ደገ ፖሊሲ ነይሩዎ እዩ። ኤርትራውን ውክልና ነይሩዎ እዩ። ብቢልዮናት ዶላራት እናተመወለ፡ ደገፍ ዓቢይቲ ሃገራት ኣመሪካን ሴቭየት ሕብረትን ዝነበሮም ስርዓታት ደርግን ሃይለስላሴን፡ ብውተሃይራዊ መዳይ ጥራይ ኣይኮኑን ተሳታፊዎም። እቲ ኣብ ምሉእ ዓለም ተዋፊርካ ዓቢይቲ ደገፋት እናረኹብካ ዝካየድ ዝነበረ ዲፕሎማሲያዊ ስራሕ፡ ኣብ ምቕልጣፍ ስዕራቶም ዝነበሮ ግደ ቀለል ኣይነበረን። ድሕሪ ናጽነት፡ ልኡላውነት ኤርትራ ሕጋዊ ንምግባር ኣብ እዋን ረፈረንደም ዝተዓመ ስራሕ፡ ሎሚ ተመሊሰካ ክትርእዮ እንክሰኻ፡ ሓዲ ብኣብነት ዝጥቀስ ዓብይ ዓወት እዩ። ድሕሪኡ ዝተሰገደደና ብድሆታት ወራር ወያኔ፡ እገዳታት፡ ብስም ሰብኣዊ መሰል ዝለዓል ዝነበረ ክስታት፡ ክሳብ መጋቢዩ ቤት ፍርዲ ንምብጻሕ ዝግበር ዝነበረ ፈተነታት ወዘተ ኣብ መወዳእታ ብናይ ኤርትራ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጺኢን ኣብ ባይታ ዝተገብረ መኸተን፡ ብምልኡ በርዲኑ ተራፊ እዩ። እዚ ሕጂ ኣብ ወያኔን ኣሳሲይቱን ንዕዘበ ዘሎና ኮነታት እውን መርኣዶ ዓወታት ፖሊሲ ዝምድናታት ኤርትራ እዩ። ስለዚ፡ ብዓይኒ ዲፕሎማሲ እንተ ርኢናዮ፡ ቅሩብ ክጸበና ይኸእል ይኸውን እዩ፤ ብዓይኒ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጺኢ ምስ እንርእዮ ግና፡ ኤርትራ ንዝተበገሰትሉ ዕላማታት ኣብ ሹቶ ኣብጸሓቶ እዩ።

ሕቶ- ንህሉው ከነታት ኣዛማደካ፡ ተራ ኤርትራ ኣብ ዘባዊ ርግኣት ከመይ ትገልጽ?

ኤርትራ ኣብዚ ዘባ ትጻወቶ ዘላ ተራ፡ ንርእዮ ዘሎና ስለ ዝኾነ፡ ንኹልና ርዳኢ እዩ። ባይንና ተፈለና፡ ኣብ ሰላም ክንህሉ

አይንክእልን ኢና። እዚ፡ ሕጂ ጥራይ ዘይኮነ፡ ኣብ ግዜ ሓርነታዊ ቃልሲ ከይተረፈ፡ ንኣይልታት ኢትዮጵያ ብምድጋፍ ደርግ ከም ዝእለ ጌርና ኢና። ድሕሪኡውን፡ ነዚ ዘባናብ ዝሓሸርግኣትን ሰላምን ንምምጻእ፡ ምስ ተመሳሳሊ ኣረኣኢዮ ዘለወን ኣይልታት ብሓባር ሰራሕና ኢና። እዚ፡ ብቐጻሊ ዝስርሓሉን ብዘተኮ ዋጋ ዝኸፈለዎን ዘሎ እኳ እንተ ኹነ፡ ግን ከኣ ከተርፍ ዘይክእል ዕማም እዩ።

ሕቶ፡ ኣበርክቶ ዘባዊ ውድባት ኣብ ምፍታሕ ግርጭታት ከትገልጻልና?

ኣቶ ቢንያም በርሁ፡- ዘባዊ ውድባትና፡ ኣብ ምዕቃብ ሰላም ተራ ዮብለንን ምባል ይሓይሹ። ንኣብነት ኢጋድ ሓደ ካብ ዘባዊ ውድባት እዩ፤ እንተ ኹነ፡ ብኻልኣት ስለ ዝምወል፡ ነብሱ ክኢሉ ደው ክብል ኣይክእልን ዘሎ። ኣብ ጉዳይ ሶማሌ ናይ ሰላም ምዕቃብ ወፍሪ ዘለዎ ሕብረት ኣፍሪቃ እውን እንተ ኹነ፡ ሚኦቲ ካብ ሚኦቲ ብሕብረት ኤውሮጳ እዩ ዝምወል። እዚ፡ ኹኣ፡ ንሳቶም ዝደልይዎ ሰላም ደኣምበር፡ ህዝቢ ሶማሌ ዝደልዮ ሰላም ከምጽኣሉ ኣይክእልን እዩ። ከምቲ ኣብ ሰ-ዳንን ደቡብ ሰ-ዳንን ዝርኣናዮ፡ ወፍሪታት ምዕቃብ ሰላም ንዓመታት ተናዊሉ፡ ኣካል ናይቲ ሽግር ዝኹነሉ ኮነታት እዩ ኹይኹ። ስለዚ፡ ዘባዊ ውድባት ኣገዳሲ ተራ ክህልወን ዝግባእ እኳ እንተ ነበረ፡ እዘን ሕጂ ዘለዎና ዘባዊ ውድባት ግን ግርጭታት ክፈትሓ ዓቕሚ ዮብለንን። ብሕጂ ዳግመ ግምት ተገይሩሉን ዝፍጠራ ወይ ተመሓይሹን ዝመጸ ውድባት ግን፡ እወታዊ ተራ ክጸወታ ይኸእላ ይኹናዮን ዝብል ግምት ኣሎኒ።

ሕቶ፡- ምህናጽ ዲፕሎማሲያት ከምቲ ዝድለ ኣይሰጡምናን። ተራ ደቀንሰትዮቲ ኣብ ዲፕሎማሲ እንታይ ይመስል፡ ልተብርኻልና?

ኣቶ ቢንያም፡- ከም ኮሉ ጽላታት፡ ናይ ወጻኢ ፖሊሲናውን ናቲ ግዳላት ኣለዎ። እዚ ግን ቡባቕሩብ እናተፈትሐ ይኸይድ ኣሎ። ካብዚ ቀረባ እዮን ጀሚሩ፡ ሓያለ መንእሲያት ኣብ ኤምባሲታት ተመዲቦም ክሰርሑ ጀሚሮም ኣለዉ። እዚ፡ ነቲ

ዝጸንሐ ዓቕሚ ከዕብዮ ምዃኑ ፍሉጥ እዩ። ግና እኹል'ዩ ማለት ኣይኮነን። ንምዕባዩ መደብ ተታሒዝሉ ዘሎ እዩ። ተራ ደቀንሰትዮ ኣብ ዲፕሎማሲ፡ ክንንቀፈላ ዘሎንና ሕቶ እዩ። ኣብ መጻኢ ዘለና ጸጋታት ተጠቒምና ከነመሓይሾ ብዕቱብ ክስረሓሉ ምዃኑ ዝተፈልጠ እዩ።

ሕቶ፡ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ኣይክለሰን ድዮ?

ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ኣዝዩ ዳይናሚክ እዩ። እዚ ማለት፡ እቲ መትከላት ኣብ ቦታኡ ኹይኹ፡ ምስቲ ዘሎ ኮነታት እናረኣኻ ኢኻ ተተግብሮ። ከምቲ ቀዳመ ዝበልኩዎ፡ ዘለካ ኣይልን ሕጻራታትን፡ ኣብ ጉደቦን ኣብ ዓለምን ዘሎ ዳይናሚክ፡ ዝመጽኣካ ስግኣታትን ዘሎ ዕድላትን እናረኣኻ፡ ነናብዎ ዝመሓየሽን ነቲ ዝተበገሰሉ ዕላማታት ንኸተግብር ብቐጻሊ 'ካሊብረይት' እናገበርካ እትኹደን እዩ።

ሕቶ፡ ኣብ ሞንጎ ኤርትራ፡ ኢትዮጵያን ሶማሌን ዝተገብረ ስለላዊ ስምምዕ ሰላምን ምሕዝብን፡ ምስ ምእላይ ፋርማጆ ካብ ስልጣን ምስ ህሉው ኮነታት ኣተሓሒዝካ ብኸመይ ትገልጻ?

ኣቶ ቢንያም፡- ሶማሌ፡ ኣብ ስምምዕ ሰላምን ምሕዝብን ምስ ኣተወት ንሃገራት ምዕራብን ኣመሪካን ዘሰንበደ ምዕባለ እዩ ነይሩ። እዚ ዘባ፡ ካብ ቀይሕ ባሕሪ ክሳብ መሸመጥ ህንዲ ዝዘርጋሕ ኣዝዩ ስትራቴጂያዊ ቦታ ስለ ዝኹነ፡ ንሳቶም ብዘይደልይዎን ብዘይመርጽዎን ኣገባብ መራሕትን መንግስታትን ክመሓደር ኣይደልዩን እዮም። ነዚ ንምፍራስ ከኣ፡ ብዘተኮ እዮም ጽዒሮም። ፈለማ ግዳይ ዝኹነ ፕረዚደንት ሶማሌ እዩ። ነቲ ብሕገ ከናውሐ ዝሓሰበ ናይ ክልተ ዓመት ስልጣን፡ ከም ዘይናዊሕ፡ ተቓውሞታት ከም ዝለዓላሉ ተገይሩ። ምርጫ ምስ ተገብረውን ኣይተዓወተን። እንተ ኹነ፡ ቀጸሉ ናብ ስልጣን ዝመጽእ መራሒ ሶማሌ፡ ምስ ኤርትራ ዝምድና ንምሕያልን ተጀሚሮም ዘለዉ መደባት ንምቕጻልን ድሉውነት ከም ዘለዎ፡ ኣብዚ በጺሑ ዝተፈራረሞ ስምምዕት ርኢናዮ ኢና።

እቲ ስምምዕት ይቐጽል ኣሎ። ኣብ ሞንጎ ሃገራት ዝፍጠር ዝምድናታት ንውሕ ዝበለ ግዜ ዝወስድን ቡባቕሩብ ዝህነጽን ስለ ዝኹነ ግዳ፡ ፍራኡ ብሕጂ ዝርኣ እዩ።

ሕቶ፡ ምስ ሰበሰልጣን ወያነ ዘሕለፍካዮ ውልቃዊ ተሞክሮቲን ጉዕዞቲን ከመይ ምንባሩ ብትጽር ዝበለ ከትገልጻልና?

ነዛ ናይ ውልቃዊ ተሞክሮይ ሕቶ እንተ ዝገድፋ ባህ ምበለኒ፡ ብዝኹነ፡ ቀደሚ ልኡኽ ኤርትራ ኣብ ሕብረት ኣፍሪቃ ብመሪሕነት ስዉእ ኣምባሳደር ግርማ ኣሰመሮም እዩ ኣብ 2010 ዳግም ተኸፊቱ። ቅድሚኡ ብሰንኪ ጸቕጢ ናይ ወያነ፡ ንሸዳሽተ ዓመት ውክልና ኣይነበረናን። ኣነ ኹኣ፡ ካብኡ ኣትሒዞ ኣብኡ ነይረ። ሽዑ፡ ወያነ ንኤርትራን ህዝቢ ኤርትራን፡ ንመንግስቲ ኤርትራን ንኻዕብያን ከጥፍኡን ከዳኸሙን ዝሰርሕሉ ዝነበሩ ግዜ ምስ ምንባሩ፡ ኣብ ውሽጥም ኩንካ ክትሰርሕ፡ ኣዝዩ ከበድ እዩ ነይሩ። ሂወትካውን ኣብ ኢድምያ፡ ንሃገር ወኪልና ንሰርሕ ስለ ዝነበርና ግን፡ ንናታቶም ጸቕጢ ኣብ ስራሕና ጽልዎ ከፈጥረልና ኣየፍቀድናሉን። ክሳብ ሰላም ዝመጽእ ከኣ ንሸምንተ ዓመት ኣብ ከምኡ ኮነታት ምስ ብጸተይ ሰራሕ።

እቲ ኮነታት ናብ ጽባቕ ተቐይሩ፡ እቶም ከሳጉጉና ዝፍትኑ ዝነበሩ ተሰጉንም፡ እቶም እገዳ ክግበረልና ናይ ክድምፍ ስራሕ ዝሰርሑ ዝነበሩ፡ ባዕላቶም ዕጽዋን ክባን ኢሎም ኣብ ዝጽውዕዎ ኮነታት ኣለዉ። ኣብ መወዳታ ኹኣ በትሪ ሓቂ ዓብሊሉ ወጺኡ። እቲ ዝተገብረ መስዋእቲ ኮነ ዝተዓመ ስራሕ ዕወት ኮይኑዮ ክንበል ንኸእል። እዚ ንባዕሉውን፡ ሓደ ካብ ኣብነታት ዕወት ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ኤርትራ እዩ።

ሕቶ፡ መንግስቲ ማሊ ንመንግስቲ ፈረንሳ ካብ ሃገሩ ናይ ምስጻግ ዝተገብረ

ተርአዮ ከም ኣብነት ወሲድካ፡ ናጻ ሕርያ መንግስቲ ኤርትራ ወይ ስነ-ሓሳብ ኤርትራ ኣብ ገለ ሃገራት ኣፍሪቃ ዝርዕም ዘሎ ከይኩዶ ይሰምዓካ?

ኣቶ ቢንያም:- ቅድሚ ክልተ ወርሒ ኣብ ሉሳካ ኣጅባ ኣብ ዝነበርናሉ፡ ናይ ማሊ ሚኒስትር ጉዳያት ወጻኢ ዓብዱላሂ ዶፕ፡ ቃል ብቻላ፡ “ንሕናውን ሕጂ ኤርትራ ኹይንና” ኢሉኒ። ንሱ፡ ቅድሚ ሕጂ ኣብ ሕብረት ኣፍሪቃ ሓላፊ ስታፍ ኣቦ መንበር ናይቲ ሕብረት ስለዝነበረ፡ ብቐረባ ንፋላፕ ኢና። ስለዚ፡ ዘጋጠምም ሽግራት ጠቐሱ፡ ይምኩቱ ክምዘለዉ ንምግላጽ፡ ንሕናውን ኤርትራ ከይንና ኣለና ኢሉ። ብርግጽ ዋጋ የኸፍሎም ኣሎ፤ ንሳቶምውን ይፈልጡዎ እዮም። ኣመራጺውን ዮብሎምን። ኣብዚ ክፍላፕ ዘለዎ፡ ገና ሕጂውን ናይ ማሊ ክልል ኣየር ብፈረንሳይ ምቁጽጻር ዝግበረሉ። ፈረንሳይ ወጻኢ ኣንተ ኹነት፡ ማሊ ኣብ ሰሜናዊ ክፍል ሃገራ፡ ብዘይ ምቁጽጻር ፈረንሳይ ነፈርቲ ከተንቀሳቐስ ኣይፍቀደላን እዩ። እንተ ኣንቀሳቐሳ፡ “ብናትኪ ክሳሪ” እያ ትበሃል። ስለዚ፡ ፈረንሳይ ዋላ ካብታ ሃገር ይውጽኡ፡ ማሊ ትገብር ዝኸነ ሰጉምቲን ኣካይዳን ካብ ፓሪስዮ ምቁጽጻር ዝግበረሉም። እዚ ኣብ ሓያለ ሃገራት ኣፍሪቃ ዝሰረሓሉ እዩ።

ሕቶ፡ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢና፡ ጸጋታትና ባዕልና ከነውሕሶን ከንጥቀመሉን ዝብል መርገጺ ዘለዎ እዩ። እንተ ኹነ፡ ጸጋታት ኤርትራ ከምንዝገዝ ዝሓሰባ ሃገራት ኣለዋ። ንኡብነት፡ ነቲ ዝለዓለ ጸጋ ኤርትራ ዝኸነዎ ዓቕሚ ሰባ ንምዝቕቕ ዝተበገሰ ኣጃንዳ፡ ብሸርሒ ክኸይድ ጸኒሑ ኣሎ። ስለዚ፡ ጸጋና ክንቆጻጸር እንተ ኹንና፡ ዓቕሚ ሰባና ንኸይዝቕቕ ዝበርርናዮ ወይ እንገብር ዘለና ተጨባጢ ፖሊሲ ወይ ተበግሶ እንተሎ ክትገልጻልና?

ኣቶ ቢንያም:- ብዛዕባ ጸጋ ሰብ ዝምልከት፡ ካብ ፖሊሲ ዝምድናታት ወጻኢ ስፍሕ ዝበለ እዩ። ብወገይ ክሕብር ዝኸኸል ግና፡ ንተሞኩሮታት ዘይሕጋዊ ምንቅስቃስ ሰባት ዝምልከት፡ ብወገን ኤርትራ፡ መሸጣ ናውቲ ሰባት ንምቅዋምን ደው ንኸብልን ብዙሕ ጸዕሪ ተኸይዶ እዩ። ኤርትራ፡ ነቲ ተበግሶ ኣፍሪቃ

(AU Horn of Africa Initiative) ዝብል መራሕት ከይና ትሰርሕ ነይራ። ብድሕሪኡ ምስ ሃገራት ኤውሮጳ ከይንካ ዝተገብረ፡ ከባቢ ሰላሳ ሃገራት ዝተረኸባሉ ናይ ካርቱም መስርሕ ኣብ ምምራሕን ኣቲ ኣጅባ ኣብ ኣስመራ ከም ዝካየድ ኣብ ምግባርን፡ ኤርትራ ልዑል ግደ ተጻዊታ እያ። እዚ ኹኣ፡ ንጠንቂ ዘይሕጋዊ ንግዲ ሸቕጥ ደቂ-ኣዳም (Human trafficking smuggling) ከም ዝፍለጥ ምግባር፡ ሃገራት ተራኣን ዝፈልጣሉ፡ ገበነኛታት ናብ ሕገ ዝቐርቡሉ፡ ንኸየጋጥም ብኸመይ ትከላኸሎ ዝብልዮ ነይሩ። ኣቲ ገበን ግን ኣብ ውሽጢ ሓደ ዶብ ዝሕጸር ዘይኮነ፡ ንብዙሓት ሃገራትን ክፍለ ዓለማትን ዝትንክፍ ብምዃን፡ ብሓባር ዝሰርሓሉ መዳይ ንምንዳይ ብዙሕ ጸዕርታት ተኸይዶ እዩ። ብፍላይ ካብ 2014፡ ኤርትራ ኣብ ክልቲኡ መስርሓት መሪሕ ተራ ተጻዊታ እያ።

ሕቶ፡ ምስ ኢትዮጵያ ጌርናዮ ዘሎና ስምምዕ ሰላምን ምሕዝብን ኣብዚ እዋን ጸብቕን ጸኑዕን እዩ ዘሎ። ንኡዋሩ ክሳዕ ክንደይ ኣተኣምግኒዮ ትበል?

ኣቶ ቢንያም:- ኣብ መጻኢ ንዝህሉ ምትእምማን ክልቲኣን ሃገራት ብሓባር ዝሰርሓሉ ከይኮነ እስመዓኒ። ንሳቶም፡ ሰላም ኣማራጺ ዘይብሉ ሓይሊ ምዃኑ ተቐብሎም እዮም። ቀዳማይ ሚኒስትር ኣብዩ ኣሕመድ ኣስመራ ኣብ ዝመጽኡሉ፡ “ንህዝቢ ኤርትራ፡ ብሚሳይላት፡ ብታንኪታት፡ ብኣጽዋር ኣይትሰዕሮን ኢኹ...” ክብል ንህዝቡ ገለጽሎም ነይሩ እዩ። እዚ መረዳኢታ ኣብ ኸሉ እንተ ደኣ ሃልዩን ሰሪጹን፡ ኣብ ክንዲ ጉንጻዊ ምርጫ፡ ብሓባር ንሰላም ከሰርሕ እዩ። በዚ ኹኣ፡ ዘለና ጸጋታት ብሓባርን ስነትን ንጥቀመሉን ተማላእኦን ንፈጥረሉን ዕድላት ስለ ዝህሉ፡ ንዓና ይኹን ንዓታቶም፡ ኣቲ እንኮ ምርጫ ሰላምን ምሕዝብን እዩ። ኣቲ ካልእ ኣማራጺ፡ ኣብ ዝሓለፈ ሰማንያ ዓመት ክልቴና ብግብሪ ርኢናዮ ኢና። ንሕና ዘይመረጽናዮን ኣብ

ልዕሊና ዝተሰገደደን ብምንባሩ፡ ዋጋን ሂወትን ኣኸፈሉና እዩ። ንዕኡም እውን ብተመሳሳሊ፡ ሕጂ ግና ኸለን ጎረባብትና ናብቲ ቅኑዕ መንገዲ ሰላም ክኸዱ ግዜኡ እዩ። ብደረጃ ዘባውን፡ ንህዝብታት ዝውክል ውድብ ሃልዩ፡ ኣቲ ናይ ምትፍናን ግዜ ሓሊፉ፡ ኣብ ሞንጎ ህዝብታት ፍቕርን ሰላምን ከነግስ፡ ደባት ክኸፈት፡ ናጻ ንግድ ክህሉ፡ ሓድሕዳዊ ምልውዋጥ ባህሊ፡ ሙዚቃን ዓይነታት ምግብን ከምኡ ድማ ውድድራት ስፖርትን ዝግበረሉ ግዜ ክመጽእኦም፡ ንዕኡ ዘሳልጥ ውድባትን ኣልዎታትን ክህሉ፡ ኸልና ክንጸዕረሉ ዘለና ጉዳይ እዩ።

ሕቶ፡ ከም ፈጻሚ ጉዳያት ኤምባሲ ኤርትራ ኣብ ኢትዮጵያ፡ ህሉው ኮነታት ነበርቲ ኤርትራውያን ኣብ ኢትዮጵያ ከመይ ይመስል?

ኣቶ ቢንያም:- ኤርትራውያን ኣብ ኢትዮጵያ ከም ወጻኢተኛታት እዮም ዝኾኑ። ኣቲ ኣብ ገለ ግዜ ዝህሉ ሓላፊታት፡ ምስ ኮነታት ናይታ ሃገር ክብን ለጠቕን ክብል ይኸኸል እዩ። እታ ሃገር ኣብ ዘይተወደአ ምስግጋርን ካብ ወያነ ዝመጽእ ስግኢታት ኣብ ምክልኻልን ስለ ዘላ፡ ምስ ግዜ ዝወጽእ ሕግታት ናይ ምፍጃስን ናይ ምትራርን ተርእዮ፡ ንወጻኢተኛታት ጥራይ ዘይኮነ ዋላ ንኢትዮጵያውን ዝምልከት እዩ። ብወገንና፡ ከም ኤምባሲ፡ ኣቲ ዝዓበየ ዕማምና ቆንሶ-ላዊ ኣገልግሎት ምሃብ እዩ። ስለዚ፡ መሰላት ኤርትራውያን ከም ዝኸበር ምግባር፡ ኤርትራውያን ኣብ ኢትዮጵያ ኣብ ዝህልውሉ ግዜ ሕጋውነት ዘለዎ ደረጃታት (status) ክህልዎም ምጽዓር፡ ጸገም ኣብ ዘገንፎም እዋን ድማ ንዓታቶም ምሕጋዝ እዩ። ነዚ ኸሉ ኣብ ምስልሳል ድማ ምሉእ ምትሕብባር ይግበረልና እዩ።

ኩናት ሩሲያን ጽልዎታቱን

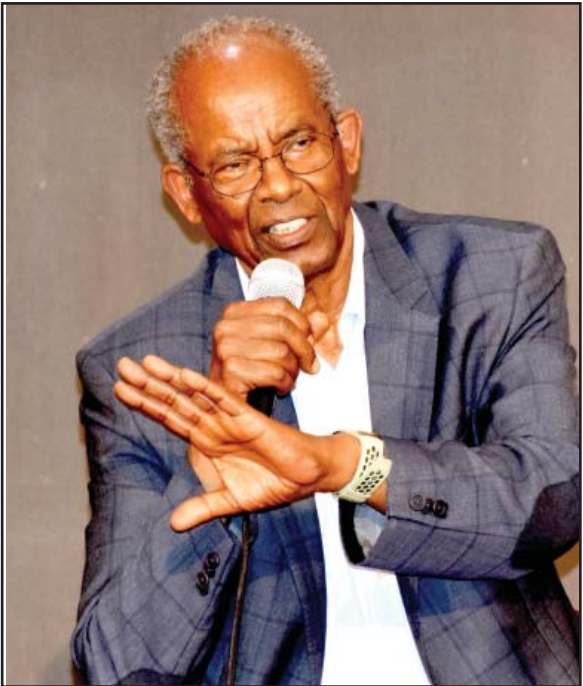
ብኣምባሳደር ጴጥሮስ ጸጋይ
(ቀዋሚ ኣምባሳደር ኤርትራ ኣብ ፈደረሽን ሩሲያ)

ቀዋሚ ኣምባሳደር ኤርትራ ኣብ ፈደረሽን ሩሲያ ኣቶ ጴጥሮስ ጸጋይ፡ “ኩናት ሩሲያን ጽልዎታቱን” ብዝብል ኣርእስቲ ኣብ ዘቐረቦ ሓባራዊ ዘተ፡ “እዚ ኣነ ዝዛረቦ ዘለኹ፡ ከም ውድዓዊ መግለጺ ዘይኮነ፡ ከም ሓቢርና ሻሂ ወይ ቡን እናሰተና ነፅልል ዘሎና ጌርኩም ክትሓሰብዎ እሓትት” ብምባል’ዩ መብርሂኡ ፈለገ።

ኣምባሳደር ጴጥሮስ፡ ፈለማ ንሓፊሻዊ ድሕረ ባይታ ናይቲ ቅልውላው’ዩ ኣብሪሁ። ንሱ ኣብ መግለጺኡ ናይ ምዕራብ ሚድያታት ኣብቲ ጉዳይ ዘለወን ረብሓታት ንኹሉ ሰብ ርዳእ ስለ ዝኾነ፡ ነቲ ኣብ ባይታ ዘጋጠመ ቅነዕ ሓበሬታ ከሕልፋ ኣይክእላን እዩን። ብተዛማዲ ምስ ዘለኒ ዕድላትን ብኣካል ኣብኡ ውን ስለ ዘለኹ፡ ነቲ ኣብ ባይታ ዘጋጥመ ዘሎ ምዕባላታት ንምርዳእ ዘኸኸለኒ ሓበሬታ ኣለኒ ክብል እኽእል። መብገሲ ናይዚ ኩናት ብቐንዱ እንታይ ምዃኑ ምርዳእ ወሳኒ ይገብር።

ከምቲ ኹሉ ሰብ ዝፈልጦ ጠንቂ ናይዚ ሕጂ እንርእዮ ዘለና ቅልውላው፡ ምስፍሕፋሕ ኔቶ ምዃኑ ርዳእ እኳ እንተ ኾነ፡ ናተይ ኣጠማምታ ኣብዚ ጉዳይ ግን ክንዮ ምስፍሕፋሕ ኔቶ ካልኣት ጠንቅታት ኣለዉ ኢሎ እዩ ዝኣምን ክብል’ዩ ኣምባሳደር ኣብሪሁ። ምናልባት እዚ ሕጂ ዝርእ ዘሎ ፍጻሜ ኣቐዲመ ዝጀመረን ኣብዘን ሸሞንተ ዓመታት ንሩሲያ ናብ ኩናት ንምድፍኡ ብሃገራት ምዕራብ ክስራሕ ዝጸንሐ እዩ።

ኣምባሳደር ጴጥሮስ ጸጋይ ብምቕጻል፡ ኣብ መንጎ ህዝብታት ሩሲያን ዩክሬይንን ዘሎ ተመሳሳልነት ዓብይ ኣብ ርእሲ ምዃኑ፡ ሃገራት ምዕራብ ኣብ ውሽጢ እዚ 30 ዓመታት ኣብ መንጎ ክልቲኡ ህዝብታት ጽልእ ኣብ ምስቕር ሰሪሐን እዩን። ኣብቲ ፈለማ ሃገራት ምዕራብ ነቶም ኣብ ኩሉ ብዙሓዊ ነገራቶም ካብ ሩሲያ ዘይፍለዩ ዝነበሩ ዩክሬይን ደገፍቲ፡ ንሳባትኩም ምዕብላት ኢኹም፡ ኤውሮጳውያን ኢኹም ኢሎም ብምስባኽ ኣብ ኩነት ኣእምሮ ዩክሬይን ካልእ ምስሊ ፈጠርም ከም ዘስከርዎም ክጥቀስ ይግባእ። ናይዚ ቀዳማይ ምክንያት ድማ ሩሲያ ምስ ዩክሬይን ሓዊስካ ዓባይ ሩሲያ ክትከውን ስለ እትኽእል

እዚ ድማ ንረብሓታት ሃገራት ምዕራብ ኣየገልግልንዮ ብዝብል ውጥን፡ ንምብታና ክሳብ ለይቲ ሎሚ ይስረሓሉ ኣሎ።

ብወገን ሩሲያ ነዚ እንተታት ኣብ ግምት ብምእታው፡ ኣብዘን ሸሞንተ ዓመታት እኹል ዝኾነ ምድላዎት ክትገብር ጸኒሓ። ዩክሬይን ኣብዚ ኩናት ተደፊእ ኣትያ ከምዘላን ዝወርዳ ዘሎ ኣደራዕ እቲ ህዝቢ ይስከሞ ምህላዉ፤ እዚ ኩናት’ዚ ናይ ውክልና ኩናት ምዃኑ ምርዳእ ኣገዳሲ ይገብር። ክብል ኣምባሳደር ጴጥሮስ ዩብርህ።

ኣንጻር ፑቲን ዝዓለመ ዝተፈለለዩ ዘመተታት፡ ስም እቲ መራሒ ንምስይጣን ዝካየድ ካልእ ውጥናት ውን ብሰፊሑ ክዕዘብ ጸኒሐ ኣለኹ ዝበለ ኣምባሳደር፡ ምናልባት እዚ ክስተት’ዚ ኣብ ኤርትራ ውን ዝተፈተነ ናይ ምጽላምን ምጥቃንን ዘመተ እዩ።

ንረብሓታት ሓያላን ሃገራት ኣይሰርሕን እዩ፡ ናጻ ሕርያ ኣለኒ፡ ዝብል ስርዓት ብሃገራት ምዕራብ ግዳይ ክኸውን ምጽንሑ ዝፍለጥ ኮይኑ፡ ኣብ ካልኣት ሃገራት ውን ዝግበር ዘሎ ምዃኑ ጠቂሱ። ንሱ ብምቕጻል ኣብዚ ኣብ ዩክሬይን ተኸሲቱ ዘሎ ቅልውላው ዩክሬይን ካብ ጎይቶታ እልቢ ዘይብሉ ሓገዝ ኣጽዋር እናተቐበለት’ያ ነዚ ኩናት ተካይዶ ዘላ። ብኸልእ ሸነኽ ንቐንጣ ሩሲያ ዕላማ ዝገበረ ዝተፈለለዩ እገዳታት ንኹሉ ጽላታት ዘካተተ፡ ኣብታ ሃገር ዝኾነ

ዝፈጠሮ ከቢድ ነገር ከምዘየለን መሓልፎ እቲ ኩነታት ንሃገራት ኤውሮጳ እዩ ብኣሉታ ጸልይዎን ዘሎ።

ሩሲያ ከም ሃገር ካብ እትቐውም ኣብ ውሽጢ 100 ዓመታት ብዘይ እገዳ ዝሓለፈተን ክልተ ዓመታት ጥራይ ምዃንን ብምጥቃስ፡ እዚ ዝእምቶ ሓቂ ድማ ሩሲያ ማዕረ ኸንደይ ብናይ ሃገራት ምዕራብ እገዳ ብቐሊሉ ክትምብርከኽ ከምዘይትኸእል ይበርሃልካ ክብል ዝጠቐሰ ኣምባሳደር ጴጥሮስ፡ ብዛዕባ ናይ ኤርትራ ድምጺ ኣብ ውድብ ሕቡራት ሃገራት ኣብ ጉዳይ ሩሲያ ኣመልኪቱ ኣብ ዝሃቦ መብርሂ፡ ኤርትራ ንሩሲያ ዘለዋ ደገፍ ኣንጻር ዩክሬይን ዝዓለመ ዘይምዃኑን እቲ ዝተዋህበ ድምጺ ንሌላን ጉሌላን ናይቲ ውድብ ብዓንደ-ርእሱ ዝቃወምዮ ክብል ገሊጹ። ንሱ ብምቕጻል ምስ መንግስቲ ሩሲያ ኣብ ብዙሓዊ ጉዳያት ሓባባዊ ዝኾነ ስምምዓት ከምዘሎን ኣብ ምድንፍቡ ጸዕርታት ይካየድ ምህላውን ኣብሪሁ።

ኣብ መወዳእታ ንኣንጻራት ናይዚ ኩነት ኣብ ዝሃቦ መብርሂ፡ ሩሲያ ንምግባም ዩክሬይን ማለት ምስ ጸሊም ባሕሪ ዘለዋ ወደባት ኣብ ትሕቲ ቁጽጽራ እንተ ድኣ ኣእትዮቶ ናይ ምዕራብ ሃገራት ገሲጋስ ኣብቲ ዘባ ደው ክብል ይኸእል እዩ። ናይዚ ቀንዲ ምክንያት ድማ ሃገራት ምዕራብ ኣፍ ደገ ባሕሪ ዘይብላ ዩክሬይን ብዙሕ ተገድሶም ኣይኮነትን ክብል ውልቃዊ ግምታቱ ሓዊሱ ኣረዲሉ።

ድሕሪ እቲ ዝተዋህበ ሰፊሕን ንጹርን ዝኾነ መግለጺ ብቐጥታ ተሳተፍቲ ናይቲ መደብ ዘለዎም ሕቶታት ከውሕዙ እዮም ጀሚርዎም። ገለ ካብዮም ዝተላዕሉ ሕቶታት ንምጥቃስ፡-

1. ብምክንያት እቲ ኣብ ዩክሬይን ዘጋጥም ዘሎ ቅልውላው፡ ናይ ሚዛን ሓይሊ ምትዕርራይን ዕብላላ ኣሜሪካ ዝተዳኸመሉ ኣጋጣሚ ይርእ ኣሎዶ ክንብል ንኸእል፤ መጻኢ ኣመታት ናይዚ ጉዳይከ ከመይ ይመስል፤

ኣምባሳደር ጴጥሮስ፡- ዕንደራ ኣሜሪካ ኣብ መላእ ዓለም ፈጠርዎ ዘሎ ጸገማት ካብ ማንም ዝኸወል ኣይኮነን። ድሕሪ ውድቀት ሶቭየት ሕብረት፡ ኣሜሪካ ዝተኸተለቶ እንኮ ቀጽራዊ ስርዓት ዝፈርሰሉ መድረኽ ንዕዘብ ኣለና። ብኣንጻሩ ምትንግእ ሩሲያ፡ ቻይና፡ ኢራን ወሲኽካ ነቲ ዘሎ ኩነታት ክቐይርኡ ዓቢ ዕድል'ዩ ዘሎ።

2. ሕብረት ኤውሮጳ ግዳይ ናይዚ ኣሜሪካ ኣብ ሩሲያ ትገብር ዘላ ጸቕጢ ኮይኑ ኣሎ እም ኣብኡ ዘለካ መረዳእታ ከመይ ይመስል፤

ኣምባሳደር ጴጥሮስ፡- ኣሜሪካ ነቲ ኣብ መንጎ ሃገራት ሩሲያን ጀርመንን ዘሎ ታሪኻዊ ዝኾነ ምትእስሳርን ሽርክነትን ፈጸሙ ደስ ስለ ዘይብላ፡ ንዕኡ ንምብታን እያ ትሰርሕ ዘላ። ብተወሳኺ ምትርፍዕ ሓይሊ ሕብረት ኤውሮጳ ኩሉ ግዜ ንናይ ኣሜሪካ ዕብላላ ኣብ ሓደጋ ስለ ዘእትዎ፡ ኣሜሪካ ነዚ ንምግታእውን ከም እትሰርሕ ኣሚቱ።

3. ኣብ ዝምድና ኤርትራን ሩሲያን ምርክስ ብምግባር ዝተታሕዘ ጭቡጥ ዝኾነ መደባት እንተሎ ክትጠቐሰልና፤

ኣምባሳደር ጴጥሮስ፡ ምስ ዘለናዮ ህሉው ብድሆታት ናይ ከባቢና ምናልባት ከምቲ ልብና ዝደልዮ ኣይኹን እምበር፡ ኣብ ኩሉ ጽላታት ዕላማ ዝገበረ ስምምዓት ተበጺሑ ከምዘሎ ንዝያዳ ናህሪ ብዕቲብ ይሰርሓሉ ኣሎ።

ኣብ መወዳእታ መራሒ መደብ መንእሰይ ሳሙኤል መንግስትኣብ ኣምባሳደር ጴጥሮስ ዘቐረበ ኣዝዩ ብሩህ፡ ገላጽን ተጨባጢን ሓበሬታ ብስም ሃማመተኤን ተሳተፍቲን ልባዊ ምስጋና ብምቕራብ፡ እቲ መደብ ብዓወት ተዘዘመ።

ናህም ተሰፋሚኪኤል

ናይ ሓርቆት ፖለቲካ

ጸልዋኡ ኣብ ተፈጠሩ ዘሎ ኩነታት ትግራይ

ብስምኡን ወልደሚካኤል

(ካብ ማእከላይ ቤት ጽሕፈት ህግደፍ)

ናይ ሓርቆት ፖለቲካ፡ ሓይ ፖለቲካዊ መሪሒ፡ መንግሥቲ ወይ ውድብ ናይቲ ዝወከሎ ህዝቢ ክብረት ከም ዝተገፈ ኣምሲሉ ኣብ ዙርያ ተናዒቐኻ፡ ተገሊልኻ፡ ተጸሊእኻ ከጎሳኹስ ዝተቀመሉ ሰራም ፖለቲካዮ። ናይ ሓርቆት ፖለቲካ ኣብ ክንዲ ንቕሓት ሓርቆት፡ ኣብ ክንዲ ርድኢት ስምዒት፡ ኣብ ክንዲ ርግኢትን ስምምዕነትን ምንጎፍብን ተጻባእነትን ዝፈጥር ናይ ኣቋራጭ መግዲ ክኸዱ ናይ ዝደልዩ ፖለቲካ እዮ።

ወያነ ብፖለቲካዊ ስነ ምግባር ንህዝቢ ወዲባ፡ ኣንቋሓ፡ ኣኸቲታ ኣይትፈልጥን እያ። ወያነ ኣብ ቍጥቦ፡ ፍርሕን ስክፍታን ህዝቢ ትግራይ ተሓቢኦ ክትኑብር ብምሕሳብ፡ ነዚ ናይ ሓርቆት ፖለቲካ ተኸቲላ ምስራሕ ካብ ትጅምር ሓጸር ኣይገበረትን። ንህዝቢ ብሕርቃን ኣፍሊሓ፡ ኣብ ዓፍራ ተኸብላ እኩይ ተግባራታ ምትግባር ዝመለኸቶ ስልቲዮ።

ወያነ ካብ ኣዲስ አበባ ምስ ተሰጎት ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ትግራይ ናይ ይምሰል ይቐረታ ሓቲታ እያ። ‘ብዕምቆት ተሃዲስና ኣለና’ ብምባል ህዝቢ ይቐረታ ክብላን እምነቱ ክህባን

ብዘይ ሕፍረት ለማና። ቁጽሪ ዘይብሉ ኣኼባታት ብምክያድ፡ ‘መግለጺ ማእከላይ ኮሜታ ህወሓት’ እናተባህለ ንህዝቢ ትግራይ፡ ንህዝቢ ኤርትራ፡ ንህዝቢ ኢትዮጵያ ተላእከ። ማዕረ ማዕረ ናይዚ፡ ዝርአዊ መጥቃዕቲ ኣብ ልዕሊ ተጋሩ ይፍጸም ኣሎ። ይኸብና ኣለው እናበለት ፍርሒ ናብ ኩባዲ ህዝቢ ትግራይ ንምእታው ሰራሒ።

ፕሮፖጋንዳ ወያነ፡ ንህዝቢ የሕርቕ፡ የፍርሕ፡ ኣብ ሰንፈላል የእቲ፡ የርስንዮ ዝተባህለ ንገብር ፖለቲካዊ ስነ ምግባር ዘለሉ ተፈገዮ። ዕላማኡ ንህዝቢ ትግራይ ከም ተሃዳኒ፡ ንወያነ ከም ኣድሓኒት፡ ንህዝቢታት ኢትዮጵያን ኤርትራን ምስ መንግሥቶም ከኣ ከም ሃደንቲ ጊርካ ንምቕራጽ እዮ። ነዚ ዕላማዚ ንምትግባር፡ ንትግራይ ናብ ናይ ሓርቆት ቦታ ለዩጣታ። ሕርቃን፡ ፍርሒ፡ ተሰፋ ምቕራጽ ተሓዋዊሱ ኣብ ትግራይ ከም ዝፈልሕ ተገብረ።

ኩናት ከም መተንፈሲ ናይዚ ዝፈልሐ ስምዒት ክኸውን ተሓርዶ። ‘ወይከ ፈተኸ’ ትግራይ ትስዕር ወዘተ ዝብሉ ጭርሓታት ምስ ናይ “ከነርእየኩም ኢና” ዝብሉ ዜማታት ሓቢሮም ዝፈጠርዎ መቐጸሕ ኣጽማሚዮ ነይሩ። ከምቲ ዝሓሰብዎ ግን ዝፈርሕ ኣይተረኸቡን። ብወገን ኤርትራ፡ እዚ ከምዚ ዝበለ ዕንደራ ነታ ውልደ ሰላም ከይሓንቃ ሻቕሎት ነይሩ። ህዝቢ ኤርትራ ምስ ሰራዊቱ ናይ ሕውነት ጸውዒት ምስ ናይ መጠንቀቕታን መፈራርሕን መልእኸትታት ተደባለቑ በጽሑ። ኣብ መወዳእታ ግን ከምቲ ዝተባህሎ ዘይኮነ፡ ከምቲ ክገብር ዝግብኡ ብምግባር ኣብ ልዕሊኡ ኣንጠጥዮ ንዝነበረ

ሓዲጋ ቀንጠጠ። ጽልኢ ናይ ምፍጣርን ምምሃርን ብቐግት መሪሕቲ ህወሓት መሰታ የብሉን። ንህዝቢ ትግራይ ቅድሚ ምስ ኢትዮጵያውያን ምስ ኤርትራውያን እዮም ኣጸሊኦም። ህዝቢ ኤርትራን ህዝባዊ ግንባርን ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ንዕቀት ከም ዘለዎም ኣብ ልቢ መሪሕቲ ወያነ ካብ ዝዕቐር ነዊሕዮ ገይሩ። ምስ ኤርትራ ከዋግእዎ እንከለው “ኤርትራውያን ይንዕቁና እዮም”፡ እናበሉ ከም ዘሰለፍዎ ከይተረሰዎ ምስ ኢትዮጵያውያን ከባእስዎ ምስ ደለዩ ኸኣ “ከጥፉኡኻ እዮም ተላዒሎም” ክብሉ ተሰምዑ። ካብ ምስትምሳል ናብ ፈኸራ ዝል ኢሎም ከኣ “ትግራይ ኣኸቢርካ እምበር ኣስኩንካን ኣበሳቢስካን ምንባር ከም ዘይከኣል ፈሊጥኩም ንባዕልኹም ኣልኩም ሕሰብ” እናበሉ ፈኸሩ።

ናይ ወያነ ኣደንቋሪ ምህር ንወሰን ገዲፍካ፡ ጭብጥ ጠለብ ህዝቢ ትግራይ እንታይ እዩ? ኩናት ከልዕል ዝገብር እኹል ምክንያት እንታይ እዩ? ብፖለቲካ ፈቲኑ ክረጋግጽ ዘይከኣል ንትግራይ ዝምልከት ረብሓ እንታይ ስለ ዝነበረ? ንትግራይ ትብጽሓ ግን ዝተሓደገት ሰላም ኣላ ድያ? ክብሪ ህዝቢ ትግራይ ከምላስ ድዩ ዝግበር ዘለ? ጠለብ ተጋሩ ማዕረ ኢትዮጵያውያን ኢና ድዩ ዘሎ ወይስ ከም ልዕል ዝበልና ፍጡራት ፍላጡና እዩ? ናይ መወዳእታ ዕላማ መስዋእቱ እንታይ እዩ? ንወያነ ከም ፖለቲካ-ውተሃደራዊ ሓይሊ ንምሕላው እንተ ኸይኑ ህዝቢ ትግራይ ንወያነ ወሊዱ ዝመኸነ ህዝቢ ድዩ? ኣብ ኢትዮጵያውነት ትግራይ ዝሓምን፡ ሰላማዊ ናብራ ዝብህግ፡ ዘይንፋሕ፡ ርእሰ-ተሓማንነት ዘለዎ ትግራይ ውድብ ከወልድ ኣይክእልን ድዩ? ዝብል ሕቶታት ምልዓል ኣገዳሲዮ።

ህዝቢ ትግራይ ካብ ነዊሕ እዋን ኣትሒዙ ኣብ ሕማቕ ዓይኒ ጎረቤቱ ኣትዩ ከም

ዝጸንሐ ኣምሲልካ ብወያነ ክቐርብ ዝጸንሐ ፕሮፖዘሽን ኣብ ኣእምሮ ተጋሩ ናይ ግዳይ ምዃን ኣተሓሳስባ ኣማዕቢሊዮ። ግዳይ ዝበሃል ኣብ ሂወቱ ሓሳብ ወይ ብተደጋጋሚ ወጽዓ፡ ክሳራ፡ መጉዳእቲ ዘጋጠሞዮ። ከምዚ ዓይነት ሕመማቶ ተጓጎፎ ኣብ ቅኑዕ መገዲ እንክሸፍ ብዓማጺ ኣብ ልዕሊኻ ክፍጸም እንክለዮ ናይ ግዳይ ስምዒት ዝፍጠር። እናዓመጸ ዝተዓመጸ ናይ ኢዱ ረኺቡ እምበር፡ ግዳይ ኮይኑ ኣይበሃልንዮ።

ግዳይ ኮይኑ ብዝተበል ስምዒት ዝተወረ ህዝቢ፡ ዕርበት ሕልና ይሰምዮ፡ ረዳኢ ዘይብላይ ዝተበል ስምዒት ይሕዞ፡ እቲ ኣጋጢምና ዘሎ ካብ ቁጽጽርና ንላዕሊ ይብል፡ ሕገ ንምፍዳይ ከኣ ሕንጻ ይብል። በዚ ኸኣ እቲ ዑደት ናይ ነውዲ ይቐጽል። እቶም ሃንደስቲ ናይ ሓርቓት ፖለቲካ መቃዕኦ ከውሊ ይረኽቡ።

ህዝቢ ትግራይ ከምኡ-ህዝቢ ኢትዮጵያ ኣብ ዝሓለፈ መዋእል ብገዛእቲ ደርብታት ኢትዮጵያ ተጻቑሞ፡ ተቐቲሎ፡ ተቃላሊ እዩ። ምክንያት ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ብሄራዊ ጭቆና፡ ልዕልናን ትምክሕትን ከልግስ እምበር ንባዕሉ ጨቓኒ፡ ምኡሕ፡ ልዑል ብሄር ንምዃን ኣይነበረን። ብሄራዊ ጭቆና፡ ከም መሳርሒ ገዛእቲ ደርብታት፡ ሓፋሽ ህዝቢ ንሓድሕዱ ብዓይኒ ንዕቅትን ጽልእን ኣጠማሚቱ እዩ። ወያነ ኣብ መገን ሓፋሽ ህዝቢ ኢትዮጵያ ምክንከትን ሓድሕትን ኣብ ክንዲ ምፍጣር፡ ነቲ ካብ ታሪኽ ዝተወርሰ ምጥጥር ኣብ ምጥንኻር እዩ ኣትዮ። ነቲ ብገዛእቲ ደርብታት ኢትዮጵያ ኣብ ልዕሊ ህዝቢ ትግራይ ዝወረዶ መኮራ፡ ከም ተመዘምዚ ጸጋ ቆጶራ ንህዝቢ ኣብ ዙርያ ቁጥጥ ምውዳብ ክትጥቀሙልኦ ጸኒሐ። ወያነ፡ ታሪኻውን ባህላውን ትረኻ ትግራይ ኣብ ጽልኢ፡ ሕንጻ ምጣልን ናይ ግዳይ ስምዒትን ሰሪታ ክትሃንጽ ጸኒሐ።

ኣብ ማገፈሰቶ 68፡ “ትግራይ መሬታ ዝተቐርመማ ጭቁንቲ ብሄር እዩ” ኢላ ዓባይ ትግራይ ንምፍጣር ኣብ ደደቢት ዝሓለመቶ ሕልሚ፡ ኣዲስ ኣበባ ምስ ኣተወትውን ኣይገደፈቶን። መራሕቲ ህወሓት ውጥን ዓባይ ትግራይ ንኤርትራ ኣፍሪስካ ዝትግበር ፕሮጀክት ገይሮም እዮም ሓዘሞ። ዕብዮት ንህወሓት ብስፍሓት መሬት፡ ብኸኣናት፡ ንክልኦት ብፍላይ ከኣ

ንኤርትራ ብምንብርካኽ ጥራይ ዝተበጸሐ ዕማምዮ። ካብ 1998-2018 ዝተገብረ ኩናት ብቐንዱ ንኤርትራ ኣፍሪስካ ነታ ወያነ ዝሓለመታ ትግራይ ንምህናጽ እዩ ነይሩ።

ኤርትራ እትበልዎ መኣዲ ካብ መሰባ ተቐሪሱ ዝቐረብ እዩ ዝመሰላ። ኣብቲ መጀመርታ ናይ ናጽነት ዓመታት፡ “ሻዕብዮ ንኤርትራ ናብ ሲንጋፖር ክንቅይራ ኢና ይብሉ ኣለዉ” ኢላ ኮርያ ነይራያ። ዓቢ ናይ ምዕባላ ጥሙሕ ኤርትራ ኣብ ኩባዲ ወያነ ጓህሪ ቅንብን ሕሳድን ብምቕማጥ ሓመሳ። ነቲ ኣብ ፈላማ 1990ታት ዝተላዕለ ናይ ሕሳድ መንፈስ ደሰ ከተበል ከኣ “መቐለ ኮይና ፋብሪካ፡ ኣስመራ ተሪፋ ታኒካ” ዝተበል ሕመማ ፋላዊ ደርፊ ብምውጻእ፡ ዝኾነ ትግራይ ከም ኮይሮ ገበረት። በዚ ኸኣ ቁዳማይ ዕላማ ናይቲ ኣብ መቐለ ክትከል ዝተወጠነ ፋብሪካ፡ ንትግራይ ንምምዕባል ዘይኮነስ ንኣስመራ ታኒካ ንምትራፍ ክኸውን ተሓለነ።

ድሕሪ 2018 ንሰላም ሓንጎፋይ ክትበል ዘይደፈረት፡ እታ ሰላም፡ ንትግራይን ወያነን ርብሓ ስለ ዘይነበራ ኣይኮነን። ሰላም ንኤርትራ ዝህባ ቅሳነት ንወያነ ቅሳነት ኣይሃባን። ህዝቢ ክሓትት ምስ ጀመረ ኸኣ፡ ከምዚ ንህጻን “ሓሕ መጽዮ” እናበልካ ስቕ ንኹበል እትድርኹ፡ “ሻዕብዮ መጽት” እናበሉ ኩባዲ ህዝባም ፍርሒ ከመልእዎን ዝተባህሉ ክገብርን ከፈራርሖም ተሰምዑ። ህዝቢ ኤርትራ ንሰላም ዘለዎ ደገፍ ክገልጽ ተሰለፉ ደገ ዝወግሉ ቅነ፡ ነቲ ብዋሕዲ ሰላም ዝተሰቐዮ ህዝቢ ሰላም ከም ዝተሓሰመ ክነግር ኣብ ብዙሓት ከተማታት ትግራይ ከም ዝሰለፍ ገይራያ።

ወያነ ንኤርትራ ኣሲራ ክትሕዛ ሞቕሸሽ እናወሰደት ክትሸቅል ጸኒሐያ። ዕላማታት ወያነን ለኡኸታን ንኤርትራ ከም ዘይትንቀሳቐሽ ምቕደድን ምዕፋንን ኮይኑዮ ጸኒሐ። ኣብ 2018 እቲ ንኤርትራ ክኣስር ዝተሰርሐ መቐንሕ ንሓዋሩ ተሰይሩ። ንኤርትራ ኣላህሊህካ ንምውዳቕ ዝተገብረ ጸዕሪ ንጽጉዓት ኤርትራ ትሪ ወሲኹ ብዘይፍረ ሓለፉ። ኣብዚ እዋን፡ ኤርትራ ንወያነን ደገፍታን ኣረብሪባ ከም ዕውትቲ ሓይሊ

ወጽዮ ኣላ።

ቤተ-ግምጃ ወያነ ንህዝቢ ዘነባብር ሃብቲ ኣብ ክንዲ ዝኸዘነን ብቲ ብብእዋኑ ከተሞህልሎ ዝጸንሐት ቅርሕንቲ እዩ መሊኡ ጸኒሐ። ኩናት ምስ ተወልዖ፡ መኻዚናታት ገረውረው ኢሉ ህዝቢ ዝበልዎ ስኢኑ ከንባህቑ እንክሎ፡ እቲ እንኮ ኩናት ዘይበልዎ መሸርፍ ወያነ ጽልእን ቅርሕንትን ኮይኑ ተሪፉ። ሕገ-ጭ ዝኸፈት ውድብ፡ ንህዝቢ ትግራይ ጸልኢ ክትዕግሎ ጸኒሐ። ህወሓት ህዝቢ ትግራይ ይቐረታ ክሓትት፡ ንሱውን ይቐረ ኩበል ፍቓደኛ ኣይኮነትን።

ወያነ፡ ናይ ሓርቓት ፖለቲካ ብምክታል ክትግሕጦ ዝሓሰበት ስነ ኣእምሮኣዊ፡ ማሕበራዊ፡ ፖለቲካዊ፡ ዲፕሎማሲያዊ፡ ወተሃደራዊ መክሰባት ነይሮም እዮም። ወያነ ጽልእን ቅርሕንትን ክትዘርእ እንክላ ኣንነት ዘጥቅጥ ድንጋጻ ዝወሓዶን ሕብረተሰብ ንምፍጣር እዩ። ኣጥፊኡ ከጥፍእ ደሰ ዝተበሎ፡ ዕንወትን ዓወትን ዝወጃበሮ፡ ካሕሳ ናይቲ ዝተሃሰዮ ካብ ሃሲዮ ናይ ካልኦት ክረኽቦ ዝትምነ ሕብረተሰብ ክትፈጥር እዩ ሕሳብ። ብጽልእን ሓርቓትን ዝተኣኸኸበ ከም ንትግራይ ዓባይ ክገብራ ይኸእልዮ?

ድሕሪዚ ኹሉ ዕንወት፡ ወያነ ከም ፖለቲካ ወተሃደራዊ ሓይሊ ኣብቁዓ ኣላ። እቲ ብተደጋጋሚ ዝቐሰመቶ ሰዕረት፡ ውድባዊ ብቐዓታ ከም ዘጥፍኡት ዘርኢዮ። ደጊም “ዝጸፈት ላም ኣይትሕሉብን እዮ ከም ዝበሃል፡ ወያነ መሳርሒ ቃልሲ ህዝቢ ትግራይ ኣይኮነትን። ኩናት ኣሕራሲ ሓድሽ ኩነታት እዩ። እቲ ዝኸውን ከኣ ክሕረሰዮ። ህዝቢ ትግራይ ሕመም ድሓር ከም ዝበርትዎ ግን ፍሉጥዮ። ወያነ ንትግራይ ከም ግራታ ክንዲ ድላዮ ዓቕን መርዚ ጽልኢ ክትንሰንሳላ ብምጽገሓ ግን ሞት፡ ሰኽራን፡ ጽላላ ክሰዕብ ምዃኑ ግመትዮ።

ሕገ ገበያዊ ስርዓት

ብአቶ ሚካኤል ወልደዳ
(ዳኛ ፍሉይ ቤት ፍርድ)

ዳኛ ፍሉይ ቤት ፍርድ መንግሥት ሚካኤል ወልደዳ፡ ሕብረተሰብ ክፍል ገጣሚ መሰረታዊ ዓይነት ጥያቄዎችን “ሕገ ገበያዊ ስርዓት” ዝምልከት አርጎሎት ሒዞዮ ናብ መድረኽ ሓባራዊ ዘተ ቀረቡ።

መሰረታዊ ሕገ ገበያዊ ስርዓት ኤርትራ ኣብ 1991 ብአዋጅ ቁፃ/1991 ዝተኣወጀ ሕገ ስርዓት እዩ። እዚ ሕገ ስርዓት ከምዝሕገብና፡ ካብቲ መሰሪ ግዴታዊ ሕገ ዝተፈልየ ኾይኑ ኣብ ኣተግባብ ገበያዊ ሕገ፡ ካብ መጀመርታ ምምስራቕ ክሲ ክሳብ ወሳኺን ፍርድን ዝውሃብን ይግባይ ዳግም ምርኣይ፡ መሰረታዊ መርመራን ምድላው ክሰን ዳግነትን ዝሎ መድረኻት ዝመርሕን ዝቐይድን ሕገ እዩ።

ብዘይ ሕገ ገበያዊ ስርዓት፡ ገበያዊ መሰረታዊ ፍርድ እንታይ ከም ዝመሰል ንምርድኡ ዘሸገር ኣይኮነን። ሓላፍ ዘለዎ፡ ምዑርይነት ዝነገደሎ፡ ርትዓውነትን ፍትሓውነቱን ካብ ጉዳይ ናብ ጉዳይ ዝተፈለየ ኮይኑ ምተረኽበ ነይሩ። ስለዚ ካብዚ ኩሉ ዘይምዕራይነትን ዘይፍትሓውነትን ዝከላኸለልናን መሰረታዊ ፍርድ ስለጥን ፍትሓውን ኮይኑ ንክሰላሰል ዘኸኸል እዚ ሕገ ገበያዊ ስርዓት እዩ። ሓዲ ብሂል ኣሎ እቲ ዝተጎዓዘቡ መገዲ ቦቲ ኣብ መወዳእታ ዝተረኽበ ወጽኢት ቅንጣድ ይረጋገጽ ዝብል ኣሎ (The end justify the means)። ኣብ ሕገ ገበያዊ ስርዓት ግና እቲ እትጎዓዘሉ መገዲውን ቅንጣድ ክኸውን ዘለዎ። እቲ ምንታይ፡ ፍትሒ ኣብ መወዳእታ መሰረታዊ ፍርድ ዘይኮነ፡ ኣብ መሰረታዊ ፍርድውን ክውሃብ ስለ ዘለዎ እዩ። እዚ ሕገ ስርዓት ካብ ምሕባር ገበን ጀሚሩ ዝከካየድ መሰረታዊ ዝቐጸጸን ዝመርሕን እዩ። ኣብ መንጎ መሰረታዊ ዓይነት ክሰላት ክሰላትን ህዝባዊ ርብሓን ሚዛን ብምሕላው፡ መድረኽ ብመድረኽ፡ ኣብ ፖሊስ፡ ኣብ ኣቫካሪ ሕገ፡ ኣብ ቤት ፍርድ ዝከካየድ መሰረታዊ ዝቐይሮን ምዕራይ ኣጠቓቕማ ሕገ ክህሉ መለኮዲ ዝቐምጥን እዩ።

መትከላት ሕገ ገበያዊ ስርዓት መሰረታዊ ኣብ መትከላትን ዕላማን ገበያዊ ሕገ እዩ። ገበያዊ ሕገ ሰባት ገበን ከይፍጸሙ ኣቐዲሙ ዝሕብርን ዘጠንቅቅን ኮይኑ፡ ገበን ዝፈጸሙ ኸኣ ቦቲ ኣብኡ ዝተደንገገ መቐጸዕቲ ዝቐጸዕ ክኸውን ከሎ፡ ሕገ ገበያዊ ስርዓት ደማ ነቶም ገበን ዝፈጸሙ ሰባት ኣብ ቅድሚ ሕገ ብምቕራብ እተቐጸዱሉ ሕገ እዩ። ዕላማ ሕገ ገበያዊ ስርዓት እንታይ እዩ ኣልፍ ናብ ካልእ ስፍራ ሃሰው ከይንብል ምእንቲ፡ እቲ ሕገ ባዕሉ ኣብ ኣዋጅ ቁፃ/1991 ኣብ ቅጹ ሓዲ ኣብ ዓንቀጽ 1 ብኸምዚ ዝሰዕብ ደንብ ግም ኣሎ፡-

“ዕላማ ገበያዊ ስርዓት፡ ዝኾነ ክሰላት ብዘይ ጥርጥር ገበኛ ምዃኑ ብመርትዖ ክሰላት ዝረጋገጽ ንጹህ ምዃኑ ብምሕላው ፍትሓውን ስለጥን መርመራን ዳግነትን ዝምህብ፡ ቅጥዕ ኣጠቓቕማ ሕገ ንምርግጋጽ፡ ንጹሃት ሰባት ካብ ዘይደሊ ገበያዊ መርመራ ወይ ዳግነት ዝምድሩን፡ ገበኛታትን ዝምቕጹ፡ ሰባት ብሕገ ንኸገዙ ኣንጻር ገበያዊ ተግባራት ነቐጽም ከም ዝቐለሱ ንምግባር እዩ” ይብል።

እዚ ነቲ ዝኾነ ሰብ ስለ ዝተኸሰሰ ጥራይ ከም ዝበኛ ዘይኮነስ፡ ከም ንጹህ ከም ዝግመትን ንጸህናኡ መርትዖ ምቕራብ ከም ዘይደልዮ እዩ። ብተወሳኺ መሰረታዊ ፍርድ ገበን ዝደንገገ ፍትሒ ዝተካየደ ፍትሒ እዩ ዝብል ኣምር ዝገልጽ እዩ። እዚ ኸኣ መሰረታዊ ገበን መርመራን መሰረታዊ ምድላው ክሲን፡ መሰረታዊ ዳግነትን ትግባረ ፍርድን ስለጥን ብሩህን

ፍትሓውን ኮይኑ፡ ብዝወሓደ ሃልኪ ግዜን ጉልበትን ንኸፍጸም ዘእኸል እዩ።

2ኛ

ኣብ ገበያዊ ስርዓት ክሲ ዝምስርት መን እዩ ዝብል ሕቶ ካብቲ መጀመርታ ክንጸር ዘለዎ ኣምር እዩ። እዚ ኸኣ ኣብ ገበያዊ መሰረታዊ ፍርድ፡ እቲ ብዱል ናይ ክሲ ምልክታ የቐርብ ኣ/ሕገ ኸኣ ክሲ ይምስርት። ኣብዚ ክንጸር ዘለዎ፡ ኣብቲ ሕገ ንኸሉ ሰብ ግዴታ ዘሰከመሉ ጉዳያት ናይ ክሲ ምልክታ ምቕራብ መሰሪ ዘይኮነ ግዴታ እዩ። ኣብቲ ብጥርግን ጥራይ ዝቐርብ ገበያዊ ክሲ ዝብል ከኣ፡ ብዘይካ እቲ ዝምልከቶ ሰብ ካልእ ሰብ ናይ ክሲ ምልክታ ከቐርብ ዘይከኸል ምዃኑ እዩ።

3ኛ

ናይ ክሲ ምልክታ ናብ ዝምልከቶ መደበር ፖሊስ ምስ ቀረብ፡ ፋይል ተኸፊቱ መሰረታዊ መርመራ ይጀምር። ኣብዚ መሰረታዊ መርመራ ዝጀመረሉ ዘድሊ ምጽራይ ምግባርን መርትዖታትን ምእካብን ይኸውን። ኣብዚ መርመራ ፖሊስ ነቲ ጥርጥር ኣብ ቀይዲ ብምእታው መርመራ ክገብር ይኸኸል። ከም መትከል ቀይዲ ብዘይ ትእዛዝ ቤት ፍርድ ኣይፍጸምን እዩ። ኣብ ተቐምጥ ሕገ ብዘይ ትእዛዝ ቤት ፍርድ ክፍጸም ከም ዝከኸል ዝደንገገም ከኣ ብፍሉይነት ቀይዲ ይፍጸም። እዚ ኸኣ

1 መትከላትን ዕላማን ሕገ ገበያዊ ስርዓት

ሓዲ ገበን ክፍጽም ዝዳሎ ዘሎ ሰብ፡ ወይ ገበን ኣብ ምፍጻም ዝርከብ ወይ ገበን ፈጺሙ ካብ ሕጊ የምልጥ ኣብ ዘለወሉ እዋን፡ ትእዛዝ ቤት ፍርዲ ክሓትት እየ ብምባል ፖሊስ ሰቕ ኢሉ ኣይርእየን እዩ። ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ብምእታው ካብቲ ክፍጻም ዝተዳለወሉን ኣብ ምፍጻሙ ዝርከብ ገበን ወይ ካብቲ ዝፍጽም ዝከበረ ገበን ወይ ከኣ ካብ ሕጊ ንክየምልጥ ሕጊ ዝጠልቦ ዘበለ የተግብር።

ኣብ ካልእ ኩነታት ግና ቀይዲ ኣብ መወዳእታ መድረኽ ናይ መርመራ ምስ ዝፍጽ ወጽኢቱ ዝበለጸ ይኸውን። እዚ ኸኣ ናይ ክሲ ምልክታ ምስ ቀረበ፡ መርማሪ ፖሊስ ነቲ ጥርጦር ተቐዳዲሙ ኣብ ትሕቲ ቀይዲ፡ ምስ ዘእትዎ ምስኡ ዝተሓባበሩ፡ ክስወሩ፡ መርትዖታት ክወገዉን ክሓቡኡን ዘሎ ተእኸሎ ስለ ዝግብ፡ እቲ ዝደህ ዘሎ ሹዮ ንኸውቃዕ ዕንቅፋት ክኸውን ይኸእል።

4 ቃል ተኸሳስነትን ቃል እምነትን

ሓዲ ጥርጦር ኣብ መደበር ፖሊስ ቃል ተኸሳስነት ክህብ ክሕተት ይኸእል እዩ። እዚ ኸኣ ኣብ ዓንቀጽ 27(2) ተደንጊጉ ከም ዘሎ፡ ሓዲ ጥርጦር ዝቐረበሉ ክሲ ብዝርድኡ ቋንቋ ክገነግን፡ ቃል ተኸሳስነት ክህብ ፍቓደኛ እንተ ኾይኑ፡ እቲ ዝህቦ ቃል ከም መርትዖ ኣንጻሩ ኣብ ቤት ፍርዲ ክቐርብ ምዃን ተገርዖ ዝሃቦ ኾይኑ፡ ቃል፡ ብቃላቱ ክጸሓፍን ክፍርመሉ ከም ዘለዎን ይግበር። ኣብዚ ክፍለጥ ዘለዎ ሰቕ ናይ ምባል መሰል ከም ዘለዎ ክገነግን ሰቕ ምስ ዝብል ከኣ ነዚ ዝገልጽ ክጸሓፈሉ ከም ዘለዎ እዩ። ጥርጦር ሰቕ ምስ ዝብል ከኣ እቲ መርትዖ ናይ ምቕራብ ሓላፍነት ኣብ ፖሊስን ኣ/ሕጊን ብቐንዱ ኸኣ ናይ ኣመልካቲ ይኸውን። እዚ ኸኣ ሓዲ ጥርጦር ናይ ክሲ ምልክታ ስለ

ዝቐረበሉ ንጽህናኡ ዘረድኡሉ መርትዖ ክቐርብ ዘይግደድ ምዃን እዩ።

ቃል እምነት ከኣ እቲ ጥርጦር ኣብ ቤ ፍርዲ ቅድሚ ክሲ ምምስራቱ ዝህቦ ቃል እዩ። እዚ ከኣ ኣብ ዓን. 35 ተደንጊጉ ከም ዘሎ፡ ብፍቓዱ ዝወሃብን ሰቕ ናይ ምባል መሰል ከም ዘለዎ ተገሊጹሉ ዝህቦ ቃል እዩ። ፍቓደኛ ኾይኑ ዝህቦ ቃል ከኣ ኣንጻሩ ኣብ ቤት ፍርዲ ከም መርትዖ ከም ዘገልግል ተገርዖ ዝሃቦ ቃል፡ ብቃላቱ ክጸሓፍን ከም ዝፍርመሉ ክግበርን ኣለዎ።

5 ውሕስነት

ሓዲ ጥርጦር ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ምስ ኣተወ ዝቐረበሉ ገበናዊ ጉዳይ ከም ዝወግሎ ብመርትዖ ክሳብ ኣብ ዝምልከቶ ቤት ፍርዲ ዝረጋገጽ ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ምስ ዝጸንሕ፡ ኣብ ህይወቱን ናብርኡን ስድራቤቱን ዘውርዶ ሃስያ ቀለል ስለ ዘይኮነ፡ ብዘይካ ኣብቶም ሕጊ ውሕስነት ዘይፍቀደሉም ጉዳያት፡ ብውሕስነት ወጻኢ ክሳብ ውሳኔ ዝወሃቡሉ ጉዳዩ ብደን ኾይኑ ክከታተል ክፍቀደሉ ኣለዎ። ኣብ ፖሊስ ዝግበር ኣብ ቀለልቲ ጉዳያትን፡ እቲ ጥርጦር ነቲ ገበን ከም ዝፈጸሞ እኹልን ዘተኣምምንን መርትዖ ኣብ ዘይብሉን ኮይኑ፡ እቲ መጠን ካብ 5 ሺሕ ናቕፋ ብዘይ በዝሕ ከም ዝኾነ፡ ሕጊ ገበናዊ ስርዓት ደንጊግዎ ኣሎ። ኣብ ቤት ፍርዲ ዝግበር ውሕስነት ምስ እንርእኡ ኸኣ፡ እቲ ጥርጦር ውሕስነት ዝፍቀደሉ፡ ብሞት ወይ ከኣ ካብ 15 ዓመት ግሳዕ ብምእሳርቲ ዘቐጽዕ ገበን ዘይተኸሰሰ ምስ ዝኸውን፡ እዚ ኸኣ ብኸምዚ ከቢድ ገበን ዝተኸሰሰ ሰብ፡ ካብ ቀይዲ ምውጻኣ ማለት ካብ መስርሕ ዳንነት ከምልጥ ዕድል ምፍጣር ብምዃን፡ ውሕስነት ኣይፍቀድን እዩ። ነቲ ጥርጦር ወይ ክሲን ንድሕንቱ

ተባሂሉ ዝግበር ምክልካል ውን ኣሎ። እዚ ኸኣ እቲ ግዳይ ናይ ሞት ሓዲጋ ዘንጸላልዎ ምስ ዝኸውን፡ ውሕስነት ኣይፍቀድን እዩ። ሓዲ ኣብ ፖሊስ ይኹን ቅድሚ መስርሕ ዳንነት ውሕስነት ዝተኸልከለ ክሰብ ናብ ቤት ፍርዲ ይግባይ ናይ ምባል ወይ ጥርጥን ናይ ምቕራብ መሰል ኣለዎ። ይግባይ ዝቐርበሉ ቤት ፍርዲ ኸኣ ነዚ ጥርጥን ኣብ ምጽራይ ነቶም ኣብ ሕጊ ቀሪም ዘለዉ ነጥብታት ብዝርዝር ይምልከቶም። እዚ ኸኣ ጥርጦር ወይ ክሲን ምስቲ ቤት ፍርዲ ዝሃቦ ትእዛዝን ዘቐመጠሉ ቅድመ ኩነት ዝምእዝዝ ኣይኮነን ዝብል ምስ ዝኸውን ወይ ብውሕስነት ኣብ ዝወጽኡሉ ተወሳኺ ገበን ክፍጽም ይኸእል እዩ ወይ ከኣ ነቲ ኣንጻሩ ክቐርብ ዝኸእል መርቶዖ ክዕኑን ነቶም ኣንጻሩ ዝምስከሩ መሳኻኸር ክሓቡልን እዩ ዝብል ምስ ዝኸውን ውሕስነት ክኸልከሎ ይኸእል።

6 ስልጣንን ዕማማትን ኣ/ሕጊ

ኣ/ሕጊ መዝገብ መርመራ ካብ ፖሊስ ምስ ቀረበሉ፡ እቲ ቀንዲ ዕምም ክሲ ምምስራትን ናብ ዝምልከቶ ቤት ፍርዲ ምቕራብ ክኸውን ከሎ። እዞም ዝሰዕቡ ኸኣ ካብቶም ዕማማት ኣ/ሕጊ እዩም። ብምክንያት እኩል መርትዖ ዘይምቕራብ ክሲ ከምስርት ስለ ዘይከኣለ ተወሳኪ መርትዖን ምጽራይን ክግበር መዝገብ ናብ ፖሊስ ይመልሶ ። ጥርጦር ምስ ዝመውት ወይ ከኣ ትሕቲ 12 ዓመት ዝዕድሚኡ ምስ ዝኸውን ከኣ ዝሞተ ሰብ ብገበን ስለ ዘይሕተትን ገበናዊ ተኣታትነት ልዕሊ 12 ዓመት ብምኻኑ መዝገብ ይግጽዎ። ሳልሳይ ከኣ እቲ ጥርጦር ናይ ዘይተኸሰሰነት መሰል (diplomatic immunity) ምስ ዝህልዎ ክስ ኣይምስርትን። ኣ/ሕጊ ኣብ ኩነታት ክሲን መርትዖን መሰረት ገደሩ ዝግጸዎ መዝገብ ከኣ እኩል መርትዖ ኣይቀረብን ዝብል ወይ ጥርጦር ምስ ዘይርከብን ንሱ ኣብ ዘይብሉ ከኣ መስርሕ ዳንነት ክካየድ ኣይከእልን እዩ ወይ እቲ ገበን ብምሕረትን ይቐረታን ዝምልከቶ ኣካል ዝተግጸው ምስ ዝኸውን፡ ኣ/ሕጊ ክሲ ንኸይምስርት ብመግቢቲ ኤርትራ ዝተኣዘዘ ምስ ዝኸውን፡ ህዝባውን መንግስታውን ረብሓ መሰረት ዝገበረ እዩ ዝብል ሕጋዊ ሓሳብ ምስ ዝህልዎ እዩ።

ተከኖሎጂን ዘበናዊ አተሓሰብን

አቶ ኢሳይያስ ዑቕባይ
(ክኢላ ተከኖሎጂ ሓበሬታ)

ክኢላ ተከኖሎጂን አዳላዊ ቴክኒካዎችን አብኤራቲቪን መንገድ ኢሳይያስ ዑቕባይ፡ ፈለግ አተሓሰብን ምስ ተከኖሎጂ ዘለዎ ምትእስሳር እንታይ ምዃኑ እዩ ኩብርህ ፈቲኑ።

ወዲ ሰብ አብ መሬት ክነብር ካብ ዝጅምር አትሒዙ፡ መዓልታዊ ለውጥን ምዕባለን ጸኒሑዮ። ሕጂውን መዓልታዊ ቅልጣፊ እናወሰኽ ይቐጽል ኣሎ። ከም ትዕዛብተይ፡ ንዓና ሓዊስካ፡ ዋላውን ነቶም ቅድሚ ኣማኢት ኣሸሓት ዓመታት ዝነበሩ ወለዶታት ማዕረ እትገብር ኣበሃህላ ኣላ። ንሳ ድማ፡- “ኣብዚ ምዕባለ ጥርዚ በጺሕሉ ዘሎ እዋን” እትብልዮ። ኩሎም ወለዶታት ካብ ጥንቲ ጥቅምቲ አትሒዞም ነንዝበጽሕዎ ምዕባለ ከም ጥርዚ እናረኣዩን፡ ዝለዓለ ደረጃ ከም ዝበጽሑ እናኣመኑን እዮም ከመጹ ጸኒሑምን ዘለዉን።

እስከ እዞም ናይ ሕጂ ወለዶ ብሓባር ንመልሳ፡ ኣብዚ እዋንዚ ተከኖሎጂ ናይ ብሓቂ ጥርዚ ድዩ ዘሎ? ድሕሪ ሕጂኽ ብኸመይ ናህራዮ ክቐጽል? ቐጽል ሓዲሩ ቐጽል እንተ ውዓለኽ፡ ዓለም ካብዚ ሕጂ ዓለም በጺሓቶ ዘላ፡ እንታይ ኣዝዩ ፍሉይ ነገር ክረኣ ይኽእል ይኸውን? ወዘተ ኣልና ክንሓስብኩ ንኽእልዶ?

ብወገይ ብዝገበርኩዎ ሓድሓድ ዳህሳሳዊ መጽናዕቲ፡ ሓደ ዘስከፈኒ

ነገር ኣሎ። ኣብዚ እዋንዚ ብምሁራትን ተመራመርትን ዝግበር ዘሎ ስነ ፍልጠታዊ ጌጋታት ምስ ረኣዩ፡ እቶም ድሕሪ 100 ዓመት ዝህልዉ ተመራመርቲ እንታይ ክብሉና እዮም? ከም ተመራመርቲን ምዕባለ ተከኖሎጂ መበል 21 ክፍለ ዘመን ዘረጋገጽና ወለዶኽ እቲ ይህልወናዮ እንብሎ፡ ገለ ገለ ስነ ፍልጠታዊ ጌጋታት ድሕሪ 100 ዓመታት ክንግምግም እንተ ንኽእል መሕፈሪናዶ? እዚ ማለት ኣብዚ እዋንዚ ሓቂ ምዃናም ንኣምነሎም ግን ድሒርም ሓቂ ከም ዘይኮኑ ዝእመነሎም ብዙሓት ስነ ፍልጠታዊ ምርምራት ክህልዉ ይኽእሉ እዮም።

ደቂሰባት፡ ንዘድልዮም ጠለባት ከማልእ ዝኽእል ዝነበረ ምህታት ንምርካብ ዝነበሮም ናይ ምምሃዝ ክእለት፡ ቅልጠፍ እዩ ክብሃል ዝኽእል ኣይነበረን። ንኣብነት፡ መድሃኒታትን ኣፋውስን

ክመሃዙ እንክለዉ፡ ሚልዮናት ሰባት ምስ ተቐዝፉ እዩ ኣብ ዓወት ዝበጽሕ ነይሩ። ስለዚ እዞም ንጥቀመሎም ዘሎና ኣፋውስ ውጽኢት ናይ ሚልዮናት ሰባት ህልቂትን ሞትን ምዃኑ ክንዝክር ኣገዳሲ እዩ።

ኣብ ሕጂ እዋን ኩንካ ክርእ እንክሎ፡ ተመራመርቲ ዓውዲ ሕክምናውን ዝውቀስሉ ብዙሕ ኣብነታት ይጥቀሱዮ። ሓደ ናይዚ ኣብነት ንምቕራብ፡ ኣብ መበል 18 ክፍለ ዘመን ሓደ ንኣደጋታት ምስ ሓረሳ፡ ንዝተወልደ ህጻን ብኡ ንብኡ፡ ነታ ሓራስ ኣደ ማ ኣብ ውሽጢ 48 ሰዓታት ዝቐትል ሕማም ተላቢዑ ነይሩ። እዚ ሕማም እዚ ብኣማኢት ኣሸሓት ካብኡ ሓሊፉውን ብሚልዮናት ዝቐጽሩ ኣደጋታትን ህጻናትን ዘህለቐ ታሪኽ ዘይርስዎ ክስተትዮ ኔሩ። ናይ ሽዑ ሓካይምን ተመራመርትን፡ ንሬሳ ናይቶም ኣቐዲሞም ዝሞቱ ክምርምሩ ኣርፊዶም፡ ድሕሪኡ ኣደጋታት የሕርሱ ነይሮም። ብሰንኩ ድማ ብዘይ ምስትውዓል ነቲ ሕማም ካብ ሬሳታት ናብ ኣደጋታት የመሓለልፍዎ ነይሮም። እቲ ጠንቂ ኣእዳዎም ብግብእ ዘይምሕጸብ እዩ ነይሩ። ድሕሪ ማእለያ ዘይብሉ ህልቂትን ሞትን እቲ ምስጢር ተፈለጠ። እቲ ነቲ ምስጢር ዝፈለጠ ሓኪም፡ “ኣደጋታት ከተሕርሱ ቅድሚ ምጅማርኩም፡ ኢድኩም ኣቐዲምኩም

ኢድኩም ተላጸቡ።” ምባሉ፡ ምስ ድፍረት ብምትሕላዝ፡ ነቲ ዘረባ ከቕልብሉ ኣይደለዩን። ብሰንኪ ግርህ ኢልካ ጌጋኻ ዘይምቕምባል ድማ እቲ ምልባዕ ሕማም ኣብ ኣመሪካን ኣውሮጳን ንተወሳኺ 30 ዓመታት ቀጸሉ።

ኣቶ ኢሳያስ ዐቕባይ ከምዚ ዝመሰለ ጌጋታት ቀደም ጥራሕ ዘይኮነ ዋላ ኣብዚ ዘለና መበል 21 ክፍለ ዘበን እውን ከም ዘጋጥም እዩ ገለጹ። ብኣብነት ከብርህ ከሎ፡ ኣብ ኣሜሪካ ዓመታዊ ልዕሊ 2000 ሰባት ብሰንኪ ብጌጋ ዝወሃብ መድሃኒት (Wrong medication) ከም ዝሞቱ ተረጋጊጹ ኣሎ። ኣነ ብወገይ፡ ከም ቱክኒኻንን ክኢሊ ጽገና ኤለክትሮኒክስን እዚ ቀለል ክንሱ፡ ሓካይም ግን ንኸርድእዎን ክቕበልዎን ኣይከላሉን። እዚ ድማ ደቂ ሰብ ዋላ ዝምዕባልና እንተ ማዕበልና፡ ዝነድለና ግንዛብን ንቕሓትን ክህሉ ከም ዝኸኸል ዘረድእ እዩ።

ጠንቁ ናይዚ ኹሉ ዘጋጥም ጸገማት ኣብቶም ኣኣብ እዎኑ ዝመሃዙ ዝነበሩ ምህታት ዝነበረ ዘይተቐባልነትዮ። “Innovation and its Enemies” ብዝብል ኣርእስቲ ብሰለስቶስ ጂማ ዝተጻሕፈ መጽሓፍ እውን ነዚ ሓቂዚ እዩ ዘረጋግጽ። ደቂ ሰብ ንኣድሻ ተክኖሎጂ ግርህ ኢልና ኣይንቕበልን ኢና። ምህታት ተክኖሎጂ ኣብ እዋናም ተቐባልነት ኣይረኽቡን እዮም። ምስ ግዜ ኢና ናታቶም ረባሕቲ እንኸውን።

ኣብቲ ዝርግሐ ኤለክትሮሲቲ ዝተኣታተወሉ ዝነበረ መወዳእታ 1890ታት ዝነበረ ተቓውሞ ኣንጻር ዝርግሐ ኤለክትሮሲቲ ምስ እንርኢ እውን ነዚ ከብሎ ዝጸናሕኩ እዩ ዘረጋግጸልና። ኤለክትሮሲቲ ተማሂዞ ኣብ ኣባይቲ ክዝርጋሕ ክጀመር ከሎ

ከበድ ተቓውሞ እዩ ነይሩ። ካብቲ ዝህቦ ረብሓ እቲ ከስዕቦ ዝኸኸል ሓደጋ እዩ ብዝለዓለ ዝጋዋሕ ነይሩ። ቡቶም ናይ ሽዑ ኣህዛብ፡ መሃዝቱ፡ ደይ መደይ ኢሎም ኣብ ኑብሶምን ጥራቶምን ጉድኣት ከውርዱ ዝመሃዝዎ ጌሮም ይገልጽዎም ነይሮም። ኣብ ሕጂ ኳንካ ክትርእዮ እንክለኻ ግና፡ ሓደ ካብቶም መሰረታዊ ኣገዳስነት ዘለዎም (ኣየር፡ ማይን ምግብን) ምዃኑ ምስ ኣስተብሃልካ፡ ቡቲ ናይ ሽዑ ኣተሓሳስባታት ኣዚኻ ትግረም።

ብዛዕባዚ መጽናዕቲ የካይድ ኣብ ዝነበርኩሉ፡ ወይዘሮ ዘውዲ ዝበሃላ ተቐማጢት ኣስመራ፡ ዘዕለላኒ ትዝ ይብላ። ኣብቲ ፈለማ ሞንጎ ኤለክትሮኒክ ኣብ ኣስመራ ዝተኣታተወሉ ዝነበረ እዋናት፡ ኩሉ ሰብ ብዕንጻይቲ ብባህላዊ ኣገባብ ብዝተሰርሐት ሞንጎዮ እንጀራ ዝሰንክት ነይሩ። ብኤለክትሮኒክ እትሰርሕ ሞንጎ ክትተኣታቶ ምስ ጀመረት፡ ሕብረተሰብ ብርድየት ኣይተቐበላን። ተቓውሞ ይገጥማ ነይሩ። ገለ ሰባት፡ ብሞንጎ ኤለክትሮኒክ ዝተሰንከተ እንጀራ እንተ ባለዕካ፡ መልሓስካ ተዘዘየብለካዮ፡ ኣብ ጥዕናኻ ሳቡን ኣለዎ ዝብል ዕላት የናፍሱ ነይሮም። ድሕሪ ብዙሕ ውረድ ደይብ፡ ኣብ ኣገልግሎት ከም ዝወግሉት እየን ወይዘሮ ዘውዲ ዘዕለላ፡ ዕላል ኣደይ ዘውዲ፡ ነቲ ሰለስቶስ ጂማ ኣብ መጽሓፉ ዝጠቐሱ፡ ግብራዊ መብርሂ እዩ።

እዛ መጽሓፍ እተረጋገጸ ካልእ ሓቕታት ምስ እንምልከት ድማ፡ ኣብዚ እዋን ካብ ዝረኣዩ ኣብ ሓደስቲ ናይ ተክኖሎጂ ምዕባላታት ብኸኢላታትን ብመጽናዕትን ብወግዲ ኣብ ዘይተረጋገጸ ኣብ ዓለም ዝላባዕ ወረታት ኣሎ። ብዛዕባ 5ይ ወለዶ መራኸቢታትን ብዛዕባ ማይክሮፕሮሶሰር ኣብ ዘረገቡ ተቓውሞ ዝመሰሉ ዕላትን

ምንቕስቃሳትን ብዙሓትዮም። ኣነ ብወገይ፡ ምስቲ ቅድሚ 130 ዓመታት ኣብ ዝርግሐ ኤለክትሮሲቲ ዝነበረ ተቓውሞታትዮ ዘተሓሳስሮ። እዚ ከብለኒ ዝኸኸለ ድማ፡ ከምቲ 4ይ ወለዶ ብ5ይ ወለዶ ዝተተከአ እሞ፡ 5ይ ወለዶውን ግዚኡ ሓልዩ ብ6ይ ወለዶ ዝትካእ፡ ከምኡውን ማይክሮፕሮሶሰር ብናና ፕሮተተኪኡ ኣገልግሎት ምሃቡ ዘይተርፍዮ። ስለዚ ድማ፡ ዝዝመጸ ወለዶ፡ ነንዝመጸ ሓደስቲ ምህታት ናይ ዘይምቕባልን ኢንታ ናይ ምውጻእን ተርእዮ ይቕጽል ኣሎ።

ካብዚ ክጥቀስ ዝጸንሐ እንመሃሮ እምበኣር፡ ዘመናዊ ኣተሓሳስባ ዝበሃል እንታይዮ? ዝብልዮ። ኣተሓሳስባ፡ ዘመናዊ ክበሃል ዝከኣል ዳይናሚካዊ ምስ ዝኸውንዮ። ዳይናሚካዊ ዝባሃል ድማ ዝቀያየር፡ ነቲ ዝነበረ ዝውሰኽ፡ ገና ዝነድለካ ከም ዘሎን ክትውሰኽ ከም ዘሎካን ምእማንን እዩ። ምግጋይ ንቡርን ዝነበረንዮ። ካብ ጌጋታትካ ክትማህርን ተሞክሮ ክትቀስምን ልቦና እዩ። ከይተጋዥ ኣብ መፈጸምታ ዝበጸሐ መሃዝቲ ክህልዉ ዝከኣል ኣይኮነን። ኣብቲ ጌጋኦም መኣሪምታ እናገበሩ እዮም ኣብ መፈጸምታ ዝበጸሐ። ዘይምሕላል እዩ እቲ ቁምነገር።

እዚ ሕጂ ዘለናዮ ውልቃዊ ይኹን ማሕበራዊ ስነፍልጠትን ምዕባላን እውን፡ ናቱ ዝኾነ ምስ ግዜ ዝገጸርን ዝገሃድን ጌጋታት ክህልውዎ ከም ዝኸኸለ፡ ወለዶታት ድማ ካብ ጌጋ ቅድሚኦም ዝነበሩ እናተማህሩ ከም ዝዓብዩ ምፍላጥዮ ዘመናዊ ኣተሓሳስባ ዝባሃል።

ዘመናዊ ኣተሓሳስባ፡ ታሪኽካ ፈሊጥካ ምዕቃቡን ምድናቕን፡ ብፍላይ መንእሰይ ኳንካ ገለ ነገር ብምግባር ንሕብረተሰብካ ኣብ ዓለማዊ መድረኽ ተወዳዳሪ ምግባርንዮ።

ስለዚ፡ ምዕባላ ተክኖሎጂ ጥርዚ ኣይበጸሐን። ጥርዚ ክበጸሕ ግን ምውዳቕን ምትንሳእን፡ ጌጋ ውሳኔ ምውሳኔን ካብ ጌጋታትካ ምእራምን ዝነበረ፡ ዘሎን ዝቕጽልዮ።

ሐሳቦች

ቀትርን ለይትን

ምሉእ-ብርሃን ሃብታይ

“ከመይ ዝበለ ስግንጢር ዝኾነ እዋን እዩ መጻኢ-ና ዘሎ ወደይ፡ ፍጹም ተስፋ ዘይርከቦ።”

“እንታይ ኩይት ተስፋ ዘይህልዎ፤ ኣጃኻ ኣታ ሰብኣይ።”

“ኣጃኻ ምባል እንታይ ዋጋ ኣለዎ፤ እዛ ጸሓይ መመሊሳ ከትግርብ ብዓይነይ እናረኣኻዎ።”

“ወይለይ! ማዕረ ኸንድኡ ዲኻ ተቐሊፍካ፤ ፍቓደኛ እንተ ኹንካ ግን ክተተካ ምደለኹ። እዚ እዋን ጸሓይ ዕራርብ መሲሉ ይረኣዩካ እንተ ሃልዩ፡ መዓስ ድዩ ጸሓይ በርቂ ዝረኣዩካ ኔና፤ እታ ናትካ ጸሓይ ዑደታ ከመይ ድዩ።”

“ግደፊና እስከ፡ ብቐሊሉ መዋጽኦ ዘይርከቦ ግናይ እዋን መጻኢ እናረኣናስ፡ ስቕ ኢልካ ሃለውለው ትብል።”

“ብቐሊሉ መሕብኢን መምሎቕን ዘይርከቦ እዋን ከትብል ዲኻ፤ እዚ ደኣ ግዜ ይሓስም ከም ዘሎ ዘመልከት መኣስ ኮይኑ። እዚ ብዓይነይ፡ መፈጸምታ ናይቲ ሕሱም ከውታ እዩ። ከትፈቱ ከትጸልእ፡ ንዓይ ሕጂ ድመቐ ባና እዩ ዝረኣዩኒ ዘሎ።”

“አይ! ኣነ ገድድ ምሳኻ ዘዕልል፡ ብነብሰኻ ፈታው ጭንቁ ዝኾንካ ስግንጢር ፍጥረት ኢኻ።”

“ኣነ እምበር ይገድድ፡ ፍጡራት ቀትሪ ንኸባራብሩ ጨቕጨቕታ ኣዕዋፍ ወጋሕታ እናስማዕኩ፡ ፍጡራት ለይቲ ጎዳጉዶም ከይኣተዉ መሬት በሪህምም ተዓነዶም እናረኣኹ፡ ሃንደበት ምስ ዝሓርቡኹ ሰብ ዘዕልል።”

“አአአ! ኣፍካ ዕጸወለይ፡ ምሳኻ ከንሰማማዕ ኣይንኸእልን ኢና።”

“ቀትርናን ለይትናን ነንባይኑ እንተ ኾይኑ፡ ከመይ ኣቢልና ከንሰማማዕ።”

እንብረሉ ዘሎና ዓለም፡ ኣንጻራዊ ባህሪ ብዘለዎም ተርእዮታት ዝተሃንጸ እዩ። ቀትርን ለይትን፡ ብርሃንን ጸላምን፡ ፍቕርን ጽልእን፡ ደስታን ጓሂን፡ ኩናትን ሰላምን፡ እቲ ዝርዝር መወዳእታ ዮብሉን። እዚ፡ ምስ ተፈጥሮ ምትእስሳር ዘለዎ፡ ንመዋእል ዝቐጸለ፡ ሓደ ካብ መሰረታውያን ሕግታት ናይ ምንባርና እዩ። ነዚ ከንቅይሮ ዝከኣል ኣይኮነን። ምስ ከባቢና ተናቢብና፡ ንኹሉ ከከም ኣመጸጽኣኡ ኣስተማቕርናን ኣመሓዲርናን፡ ርትዓዊ ዝኾነ ህይወት ከንመርሕ ግን ንኸእል ኢና።

መዓልቲ ንኸመጽእ ለይቲ ተፈጢሩ፡ ከምኡውን ለይቲ ንኸሰዕብ መዓልቲ ይሓልፍ። ኣብቲ ዘዘሎናዮ ቦታ፡ ነታ ሰዓባ እትመጽእ ጸሓይ ከንሪኣን ክነስተማቕራን እንተ ኼንፍ ግን፡ ነታ

ለይቲ በቲ ዝኣዘዘቶ መለኮታት ክነሕልፋ ንግደድ። “ጸላም ነዊሑና” ብምባል ኣብ መንጎ ናብ ካልእ ብርሃን ኣለዎ ዝበልናዮ ቦታ እንተ ግዲዝና፡ ንህይወትና ናብ ነንሕድሕዱ ዘይቃዶ ምውህሃዳት (adaptations) ብደሆ ኢና ንጸምዳ። እዚ ናይ ክልተ ቦታታት ብርሃን ኣብ ሓደ እዋን እናባረረኻ ክተስተማቕር ምድላይ፡ ክቱር ስሰዐ ዝወለዶ ካብቲ ንቡር ባህርያዊ መስርሕ ወጻኢ እዩ። ባህሪ ስለ ዘይትቐበሎ ድማ ካብትን ናብትን ክማላለስ፡ ኣብ መንጎኡ ተብቲኹ ይጠፍእ። ኣብ ባህልና፡ “ሰብኣይ ክልተ ኔው ነጀው ክብል ሞተ።” ዝብል ምስላ ኣሎና።

በቲ ንቡር ባህርያዊ መስርሕ ዝጓጎዝ ኣካል፡ ምስ ባህሪ ተዋሃሂዩ ህላውነቱ ንኸራጋግጽ ነዘም ክልተ ኣንጻራዊ ክስተታት ክለማመዶም ግዴታ እዩ። ሓጎስን ደስታን ከመይ ምኻኑ ንኸርደኣና ንጓሂ ዝጠግምናዮ ክንከውን ኣሎና። ትርጉም ሰላም ንኸንጎልጦ፡ ኣቐዲሙ ኩናት ዋጋ ኣኸፊሉና ክኸውን ኣለዎ። ብርቱዕ ጽልኢ ኣብ ልብና ዝሓደር ኣቐዲሙ ብርቱዕ ፍቕሪ እንተኔናና እዩ። ብዝረኹብናዮ ጸጋታት ሓበን ዝሰመዓና፡ ናብኡ ንኸንበጽሕ ዘሕለፍናዮ ውርደትን መክራን እናዘከርና እዩ። ከምኡ እዩ። ምንባርና ዝዕቀን፡ ንኸልተ ጫፋት እናኣንጻርናና እዩ።

ወዲ ሰብ ኣብ ሓደ ጫፍ ናይ ዝም ክልተ ኣንጻራት ተዓቕኑ ክነብር ኣይጸልእን ይኸውን። ኩሉ ግዜ ብርሃን፡ ኩሉ ግዜ ሰላም፡ ኩሉ ግዜ ደስታ፡ ኩሉ ግዜ ጥዑም። እዚ ግና ብዓንደ ርእሱ ዘይከኣል ጥራሕ ዘይኮነ፡ ንምንባር ኣዝዩ ኣሰልገቶዊ ምገባር። ዝኾነ ዓይነት ምዕባላውን ኣይፍጠርን። ዘገምታዊ ፍልቀታዊ ምዕባላ ህይወት ወዲ-ሰብ ዝረጋገጸ፡ ኣብ መንጎቶም ክልተ ኣንጻራት ኣብ ዝግበር ናይ ምስግጋር መስርሕ እዩ።

ጉዳይ ረብሓን ጉድኣትን ገዲፍና፡ “ስለ ምንታይ እዩ ዚኣንጻራዊ ክስተታት ግድነት ዝኸውን?” ኣብ ዝብል መጎት ምትኳር ኣገዳሲ እዩ። እቲ ጽቡቕ ነቲ ኸፋኣ ክወልድ፡ ከምኡውን እቲ ብርሃን ናብ ጸላም ክወስደና ብኸመይ እዩ ዘይተርፍ ዝኸውን፡ ነዚ ዝኸውን ምላሽ ኣብ ናይ ፍልስፍና መወከሲታት ኣይሰኣንን እዩ። እንተ ኾነ ስነ-ፍልጠታዊ መወከሲታት ይቐልል። ብፍላይ ፊዚክስ ዝበሃል ዓውድ ትምህርቲ፡ ነዚ ተጻራሪ ባህሪ ናይ ነገራት ኣብ ዝተፋላለዩ ክፋላት ይጥቀሙሉ እዩ። ስሕባትን ድጋፊትን ዝብሉ ተጻራርቲ ባእታታት ንውሰድ። ሓደ ናቱ ክብደት ዘለዎ ኣካል ዝተወሰነ ሓይሊ ኣብ ልዕሊኡ እንተ ተፈጸመ፡ ዓቕሚ ክብደቱ ክሰብ ዘፍቀደሉ ኣንጻራዊ ግብረ መልሲ እዩ ዝህብ። ነገራት ህላወኡም

ዘረጋግጹ ሓደ ነቲ ሓደ ብምቅዋም እዮም። መኪና ናብ ሰሜን እንተ ኸይዳ ፍሕፊሐ ናብ ደቡብ እዩ ኣንፈቱ። መኪና ናብ ደቡብ እንተ ተጠውዮት ከኣ ናብ ሰሜን ይጥው።

ዓውደ ፊዚክስ ንዝፈትዎ ሰባት ኣብነታት ምድርዳር ዘጸግም ኣይኮነን። ኤለክትሪክ ካብ ሓደ ማግኔታዊ ሓይሊ ይምንጩ ከበሃል ከሎ። እቲ ኤለክትሪክ ዝፈጥር ማግኔታዊ ሓይሊ ነቲ ቀዳማይ ማግኔት ንምቅዋም እዩ። እቲ ቀዳማይ ማግኔት ነቲ ኻልኣይ ማግኔት እንተ ሰሓብ ይደፍኡ። እንተ ደፍኡ ደማ ይሰሕቡ። እዚ ናይ ማግኔታት ናይ ምጽራር ባህሪ፡ ኣብ ባይታ ደማ ተጻረርቲ ጠባይት ይፈጥር። ብርሃን ዝነበረ ናብ ጸላም ይቐየር። ስለዚ ነገራት ንዝወርደም ሓይሊ ብምጽራር እዮም ህላውነቶም ዘረጋግጹ። ካብቲ ተጻራሪ ባህሪ ደማ ተጋላብጢ ክስተታት ይውሉዮ። እዛ ጸሓይ ብምዕራብ ምስ ከደት መሬት ይጽልምት። ነቲ ዑደት እንደገና ኣቐጥሎ ንድሕሪት ናብቲ ትማሊ ዝወግሎ ከምልሰ ሓይሊ ስለ ዘሎ ግና፡ እንደገና ንንግሆኡ መለሳት ብርህ።

ምናልባት ከም ፊዚክስ ንዝኣመሰሰ ባህርያዊ ስነ-ፍልጠት እንተ ጸላእናዮ ደማ፡ ቀለልቲ ማሕበራዊ ክስተታት ብኣብነት ክንጥቀም ዘጸግም ኣይኮነን። ብዛዕባ ፍቕራዊ ዝምድናታት ንእስነት። ነገረ ወድን ጻልን ኣልዒልካ ምዝታይ፡ ኣብ ኩሉ እዋናትን ኣብ ኩሉ ቦታታትን ጥዑም እዩ። መንእሰያት ደቂ ኣንስትዮ ኣብ ነንሕድሕድን ጉርሒ ክተዓዳደላ እንከለዋ፡ ነዚ ናይ ተጻራርነት ባህሪ ስለ ዝግንዘባኦ፡ ንኣወዳት ኣብ ቍጽጽረን ንምእታው ዝጥቀማሉ ሜላ ኣሎ። “ዝኾነ ወዲ ንፍቕሪ እንተ ሓቲቱኪ፡ ተቓዳዲምኪ ገጽ ኣይተርእይዮ። ክትርሕቐዮ እንተ ፈቲንኪ ባዕሉ ክሃድነኪ እዩ። ተቓዳዲምኪ ኩሉ ነገርኪ እንተሂብኩዮ ግና መንገዲ ክኸይድ እዩ።” እዚ ካብ ክወገነት ዝነቐል ምኽሪ እዩ። ብወገን ኣወዳትውን እንተኾነ ተማሳሳሊ ዛንታታት መለኡ እዩ። “ጻል ኣብ ልባ ንኸተእትወካ ብዙሕ ክተቃባጥረላ ዮብልካን።” ዝብሉ ኣውዳት መለኡም እዮም። ኩሉ ድሉትካ ንምርካብ ዝግበር ብልሓታት ደማ፡ ካብ ባዶ ተበጊሱ ኣይተማህዘን። እንታይ ደላ ነገራት እንተራሕቐኩዮም ዝቐርቡኻ፡ እንተለብኩዮም ደማ ዝሃድመኻ ምዃኖም ብምግንዛብ እዩ። ነዚ ቀመር ናይ ተጻራርነት ተጠቐምካ ደማ፡ ብሰላም ህይወትካ ትመርሕ።

ጉዳይ ሰላምን ኩናትን፡ እቲ ኻልእ ክነስተማቕር እንኸእል ኣርእስቲ እዩ። ንሰላም ኩናት የምጽኦ፡ ከምኡውን ኩናት ኣብ ግዜ ሰላም እዩ ዝጥጃእ። እቲ ኩናት ብርቱዕ እንተ ኸይኑ ኸእ ብርቱዕ ሰላም የምጽኦ። ሓደ ከባቢ ሰላም ሰፊንዎ ንዛዊሕ ዓመታት እንተቐጸሉ፡ ኣብ መወዳእታ ኩናት ጥዑም ጥዑም ዝጥዕዎ ወለዶ ይመጽእኦ ነቲ ፈቲንዎ ዘይፈልጥ ኩናት ንኸፍትኖ ኣብ ቀንጠብጠብ ይኣቱ። በዚ ደማ ኩናት ይውሉድ። በቲ ሓደ ሸነኽ ደማ፡ ብርቱዕ ኩናት ብዘይ ዕረፍቲ ኣብ ዘላደዮ ከባቢ፡ ንሰላም ብኸቢድ ሃረርታ ዝምነይዎ ወለዶ ይፍጠሩ። ስለዝምነይዎ ደማ ይፈጥርዎ። ነብሲ ወከፍ ወለዶ ብቐድሚኡን ብድሕራኡን ዝለወደ ወለዶታት ከም ዝበልጸም ስለ ዝኣምን ህላውነቱ ብምቅዋም እዩ ዘንጸባርቕ። ወለዶታት ነንሕድሕዶም

ክጻረሩ ይነብሩ። ብኸምዚ ኣገባብ ደማ፡ ነገራት ካብን ናብን እናተባራረዩ ይጓዓዙ።

ታሪኽ ዓለምና ካብዚ ክልተ ጥርዝታት ኣይወጽእንዮ። እቶም ኣብ ኩናት ዝያዳ ዋጋ ዝኸፈሉ፡ ኣብ እዋን ሰላም ልዕሊ ብጸቶም ንምዕባል ይባላቱዩ። ጀርመን እትበሃል ሃገር ኣብ ካልኣይ ኩናት ዓለም ልዕሊ ኹሉን ኣብ ከባቢ ዝነበራ ሃገራት ሓመድ ልሒሳ። ስዒቡ ኣብ ዝቐጸለ ዓመታት ደማ፡ ልዕሊ ኹሉን ኣብ ከባቢ ዝነበራ ሃገራት ቐዳሞታዊ ዝላን ምብልሓትን ኣርእያ። ድሕሪቲ ኩናት፡ ኣዝዩ ሰላማዊ ዝኾነ ሕብረተሰብ ስለ ዝወነነት ብቐዓት ዘለዎ ምዕባል ኣመዝገባ። ሕጂ ደማ ግዜ ተገምጢሉ በቲ ደኸሙ ዝጸንሐ ጎድና ይፍትና ኣሎ።

ኣብ እዋን ሰላም፡ ናይ ኩናት ሃቕን ንኸለዓዓል ዘገድድ ጠንቂ፡ ኣብ ውሽጢ ወዲ-ሰብ ኣስኪኡ ዝጸንሐ ተጻራሪ ባህሪ እዩ። እቲ ሓደገኛ ስምዒታውነት ነቲ ኣብ ነዊሕ መስርሕ ዝተጠርየ ርትዓዊ ኣተሓሳስባ ይፈታተኖ። ካብ ምፍትታን ሓሊፉ ደማ ኩናት ይውልዕ። ኩናት ክውልዕ ከሎ፡ ዝስዕር ኣካል ኣብዛ ዓለም ዘሎ ስለ ዘይመስሎ እዩ። ኣብ ብርቱዕ ስምዒት ንዝርከብ ሕብረተሰብ፡ ሃመማን ጽንጽዮን ኣባሊሶም ቅጫኦም ዘብሰሉ ናይ ኩናት ሃቕርያት እንተተፈጥሩ ኣየገርምን።

ብኣንጻሩ ብመሪር ኩናት ዝሓለፈ ሕብረተሰብ፡ ብርትዒ ንኸምእዘን ዝቐለለ እዩ። ኣዝዩ ሓይል ዝኾነ ርትዓዊ ኣተሓሳስባ ኣብ እዋን ሓይል ኩናት ይጥረ። ወዲ-ሰብ ናብ ጥቓ ሞት ዝቐርብ ክውንነት እንተተፈጠሩ ኣእምሮኡ ኣዝዩ ይሰርሕን ልዕሊ ዓቕን ይሓስብን። እቲ ሓሳብ ብግደኡ ንወዲ-ሰብ ሓይል ይገብር። በዚ ደማ ንዓለማውያንን ኣደማሳውያንን ክውንነታት ልዕሊ ማንም እዋን ይርደኦም። ስለዚ እዮም ከኣ፡ ካብ ሓደ ብኹናት ዝላደዩ ኣከባቢ፡ ኣማእዘንቲ ፈለስፋታት፡ ተማራመርቲ ስነ-ፍልጠተኛታት፡ ናይ ሰላም ኣማኸርቲ፡ ናይ ኢንዱስትሪ መራሕቲ፡ ዓሞቕቲ ስነ-ጥበባዊታት... ዝኣመሰሉ ሰባት ዝፈርዩ። እቲ ዝርዝር ኣዝዩ ብዙሕ እዩ። ገጠምቲ፡ ቀረጽቲ፡ መማህራን፡ ሃንደስቲ፡ ወዘተ እናበለ ይቐጽል። ድሕሪ ካልኣይ ኩናት ዓለም፡ ኣብዛ ዓለምና ዝተሰርሐ ስነ-ጥበባዊ ስራሕት ማእለያ ዮብሉን። ንኹሉ ኣጠቓሊልና እንተ ተገንዚብናዮ ደማ፡ በቲ ናይ ተጻራርነት ሕገ መሰረት፡ ከም ካልኣይ ኩናት ዓለም ዝኣመሰለ ኣሲቃቕ ተርእዮ እንደገና ንኸይድገም ብምሕላን እዩ - ተሰራሕ።

ምስዚ ናይ ተጻራርነት ሕገ ተታሓሒዙ ዝንጸባረቐ ሓደ መሰረታዊ ኣምር ደማ ኣሎ። ንዓቕናት ዝምልከት ጉዳይ እዩ። እቲ ኣምር፡ “ዓቕን ናይ ሓደ ክስተት ብዓቕን ናይቲ ቅድሚኡ ዝነበረ ኣንጻራዊ ክስተት ይጽሎ” ዝብል እዩ። ሓደ ኣካል ብመጠንቲ ንታሕቲ ዝተኸቐዩ እዩ ንላዕሊ ብጸብልታ ዝወጽእ። ብኻልእ ገጽ ደማ፡ ክንድቲ ዝሓቐር ኣስካላ ንታሕቲ ይንቆት።

ሮማዊ ግዝኣት፡ ዓለምና ኣብ ታሪኽ ካብ ዝረኣየቶም ዓበይቲ ስልጣኔታት ሓደ እዩ። ብዝርጋሕኡ፡ ንውሓት ዘመናቱ፡ ዓይነታት ትሕዝቶኡ ልሉይ ስልጣኔ እዩ ዝነበረ። “ሮም” ዘይብል የልቦን። ብኣንጻሩ ድሕሪ ውድቀት ግዝኣት ሮማ፡ ክንደይ ጸላም ዝግብለለን ምወታት ኣማኢት ዓመታት ሓሊፈን

ንታሪኽ ምውካስ ይከኣል እዩ። “እቲ ዳሕራይ ኣብ ማእከላይ ዘመን ዝመጸ ናይ ምብርባር እዋን፡ ክንደይ ዘመናት ምስ ሓለፈ ተቐልቂሉ።” ኢልካ ምሕታትውን ጽቡቕ እዩ።

ብቲ ኻልእ ገጽ እንተረኣና፡ ታሪኽ ዘሐጉስ ክፋል ኣይሰኣኖን እዩ። ኣብ ዳግማይ ምብርባር፡ ካብቲ ቐዳማይ ንላዕሊ ከምትዘልል ይነግረካ። ባዚ መሰረት፡ እዚ ሎሚ ዘሎናዮ ስልጡን ዝበሃል እዋን ካብ ሮማዊ ግዝኣት ኣዝዩ ይዓቢን ብዝርጋሐኡ ይሰፍሕን። ምኽንያቱ እዚ ናይ ሎሚ ስልጣኔ ድምር ተሞክሮ ናይ ብዙሕ እዋናት ሓቕፍ ክብገስ ስለዝኸኣለ። ካብዚ ዘሎናዮ ነጥቢ ሓሊፍካ ክትግምት ምስ እትፍትን ግን፡ ካልእ ድብላ ዝኾነ ብደሆ ይገጥመካ። ድሕሪዚ ዘሎናዮ መዋእል ወዲ-ሰብ ክፈጥር ዝኸኣል ዓይነትን ዓቕሃን ውድቀት፡ ኣብዚ ወረቐት ንኸጸሓፍ ዘይምረጽ እዩ። ኣብ ዓለማዊ ታሪኽ ስልጣኔ፡ እቲ ንመዋእል ዝኸገረ ባህሪያዊ ሕገ ናይ ተጻራርነት ሓሳት ክኾነልካ እትምነሉ እዋን እምበኣር፡ ከምዚ ዘሎናዮ ዝኣመሰለ እዋን እዩ።

እንተ ኾነ ንሕና እዚውን ንእሽቶ መተንፈሲ ኣይንስእነሉን ንኸውን ኢና። ኣብዚን ዝሓለፉ ልዕሊ ክልተ ሚእቲ ዓመታት ምዕራባዊ ዓለም ነቲ ዝተረፈ ክፋል ዓለም ሓያለይ ስጉምሉ ጸኒሑ። እቲ ዝተረፈ ክፋል ዓለም ግን ብተዛማዲ ኣብ ሕማቕ ጸኒሑ። ብፍላይ ኣብ ኣፍሪቃ እቲ ህይወት ተግዲዑ ጸኒሑ። ብሕሱም መግዛእቲ፡ ድሒሩ ብዝሰዓበ ዘይቀጥታዊ መግዛእቲ፡ ኣብ ልዕሊ ድማ ድንቅርና፡ ወዘተ። ሕገ ተጻራርነት ንዝፈልጥ ሰብ፡ እዘን ጸግማት እዚኣተን ንኸንብበን ዘተሰፍዋ እዮን። ኣንጻር ድንቅርና እንታይ ድዩ፡ ኣንጻር መግዛእቲኹ፡ ኣብዚአ ተሐጉሲ ነጥቢ ተረኺባ። “እንቋፊ በሊጾም ምስ ጸገቡ፡ ከም መዛናግዲን መሸግ ኣጽዋርን እንተኾናም ብምባል፡ ኣብ ልዕሊ ዘርኢ ወዲ ኣዳም ኩናት ዝውልዑ ወለዶታት ኣይወለዱና።” ዘብል እዩ።

ኣብዚ እዋንዚ ዝተፋላለዩ ናይ ምዕራባዊ ዓለም መራሕቲ፡ ብዝናን ብትሕዝቶን ልዕሊ ንቡር ኣዕቢና እንገላም፡ ንሕና ኣብዚ ዘሎናዮ ቦታ ኩንና ዘይንጸብዮ ተግባራት ክፍጽሙ እንተረኣናዮም፡ ናይ ነገር ኣጋጣሚ ኣይበሃልን። እቲ ንሕና ብሰብኣዊ ባህርያትና ክንግንዘበ እንኸእል ነገራት፡ ክረኣዮም ከምዘይክእል ክንኣምን ኣሎና። ዘዕብዮም ክውንነት ንዝተፋላለዩ ኣነባብራታት ዓለም ክርድኡ ስለ ዘይሕግዘም እዮም ከምኡ ዝገብሩ። ኣብ መወዳእታ፡ እቲ ዝፍጸም ተግባራት ካብቲ ውጹዓት ወገናት ክጻወርዎ ዝኸኣሉ ንላዕሊ ክበጽሕን ጠንቂ ውድቀት ክኸውንን ግዴታ እዩ። ሕገ ተጻራርነት ኣብዚውን ዝምሕር ኣይኮነን።

ሕገ ተጻራርነት ብዝተፋላለዩ ኣብነታት ክንርእዮ ፈቲንና። “ነዚ ኣምርዚ ምፍላጥና ንምንታይ ይጠቕመና።” ዝብል ሕቶ እምበኣር፡ መደምደሚ ትሕዝቶ ናይዚ ሓጺር ጽሑፍ ክኸውን እዩ። ድሕሪ ምውዳቕ ምትንሳእ ከምዘሎ ዝፈልጥ ኣካል ብዝወደቐ ኣይተርፍን። ድሕሪ ምጽልማት ምውጋሕ ከምዘሎ ዝፈልጥ ኣእምሮ ተሰፋ ኣይቆርጽን። ድሕሪ ኩናት ሰላም ከምዝመጸእ ዝኣምን ወገን ዕላማኡ ኣይስሕትን። ብሓጺሩ ኩሉቲ ዘይተደልዮ ነገራት ነንሓድሕዱ ተጓቲቱ፡ ብዙሓት ዘድልዩኻ ነገራት ተሰኪሙልካ ከም ዝመጸእ ምእማን፡ ምንጨጻ ጻዕርን ትግሃትን

እዩ። ነዚ መሰረታዊ መትከል ህይወት እናተገንዘበ ዝዓዩ ኣካል፡ ዓወታቱ ዋላን ነዊሕ ጻዕሪ ዝሓቱ እንተኾነ፡ እቲ መውረዲኡ መንገዲ ድማ ብኡሉ መጠን ኣዝዩ ርሑቕ ይኸውን። ስለዚ ንዝነውሐ እዋን ክቕጽል ዝኸኣል ክወንነት ክፈጥር ኣኻእሎ ይህልዎ።

ኣብቲ ሓደ ጫፍ ዝለወገኹ፡ እዚ ዓይነት ፍልጠት ንምንታይ ክጠቕም ይኸኣል ይኸውን ዝብል ባዳሂ ሕቶ ኣሎ። ኣብ ብርሃን ዝሎ ወገን፡ “ጸልማት ክመጽእ ስለ ዝኾነስ ተጠንቀቕ።” እንተበልናዮ ንምንታይ ይጠቕሞ፡ ኢልና ከም ምሕታት እዩ። ወዮ ደኣ ኣብ ዓወት ኣለኹ ኢሉ ንዝኣምን ኣእምሮ ናይ ካልኣት ሓሳባት ንምቕባል ዓቕሙ ኣብ ዝተሓተ ደረጃ ስለዝወርድ ኣየቕልበሉንዩ እምበር፡ ብዙሕ ምጠቕም፡ እንተወሓደ ነቲ ዘይተርፍ ውድቀቱ ከዳናጉዮ ይኸኣል ይኸውን። ወይውን ኣዋድቓ ንኸጸብቕ ይሕግዝ።

ኣብ ሕብረተሰብና ንሕገ ተጻራርነት ዝግንዘብ ኣበሃህህላታትን ምስላታትን መሊኡ ኣሎ። ንኡብነት መኣዘኑ ንዝሰሓተ ነገር ንምእራም ናብ ንቡር መንገዱ ንምምላስ ካብ ዝበሃላ እዘን ዝስዕባ ምስላታት ነስተውዕለሉን። ነቲ ዝጠቕስናዮ ሕገ ብግቡእ ዘንጸባርቓ እዮን።

“ጽጋብ ትወልዳ ንእኪት”
“ርኣይኒ ርኣይኒ፡ ሕብኡኒ ሕብኡኒ ይምጽእ”
“ትዕቢት ትቕድማ ንውድቀት” ... ወዘተ።

ስነ ስርዓት መንግሥት

መሰረት ሃገራዊ ዕብዩት፡ ድህነትን ክብረትን

ስምዖን ወልደሚካኤል

ዕብዩት፡ ድህነትን ክብረትን ዘይምነ ህዝቢ የለን። ከምቲ ሓረሲታይ ብትምህርት ጥራይ ስርዓይ ዘይሓፍስ ብትምህርት ጥራይ ናብ ደረጃ ዕብዩት ዝበጽሖ ህዝቢ ኣብ ታሪኽ ኣይተራእየን። ሃገራዊ ዕብዩት፡ ድህነትን ክብረትን ዝጨበጡ እቶም ንዕብዩት፡ ድህነትን ክብረትን ዝበቐዕ ሞያ ዝገበሩ ጥራይ እዮም። ሃገራዊ ዕብዩት፡ ድህነትን ክብረትን ኣብ ስነ ስርዓት ናይ መንግሥት ዝምርኮስ። ሃገራት፡ ምዕባላን ኮነ ድህነትን ኣብ ሓይሊ መንግሥቲ ከምዝምርኮስ ብምእማንን ብቐዓት መንግሥቲ ንምዕባይ ኣብ ቅድሚት ስሪዐን ይሰርሓሉ። ብቐዓት ሓይ መንግሥቲ ኣብ መንጎ ብዙሓት ረጅሑታት ብኣካላዊ ትሪ፡ ኣእምራዊ ብርታዕ፡ ብዝወገኖ ትምህርትን ሞያን ክልካዕ ዝኸኸልኻ እንተ ኾነ ብዝያዳ ግን ብዝተላበሰ ስነ ስርዓት ዝልካዕ።

ሸለልትነት፡ ሓሰት፡ ጉድለት ተጻዋርነት፡ ዘይምትእምማን፡ ጥሕሰት ሕገ፡ ዓቕሊ ምውሓድ፡ ኣሉታዊ ኣተሓሳስባ፡ ጥልመት፡ ስስዕ፡ ኣምሰላትነት፡ ወዘተ ዝኣመሰሉ ባህርያት ዝኖብሉልዎ ሕብረተሰብ ንቐዓት ናጻነት ክብል ትጽቢት ዝገበረሉ ኣይኮነን። ስድነት ከም ርእሱ ዝኸኸለ ኣርእስቲ ተፈልዮ ክግለጽ ዝከኸልኻ እንተ ኾነ ካብ ቀንዲ ኣርእስትና ከይኣልዩና፡ ንዝዘኡ ጉድለት ስነ ስርዓት ብምባል ክንኣልፎ ኢና።

ሕብረተሰብ ኤርትራ ኣብ ዘመነ መግዛእቲ ብዝተፈለለዎ ዝኣከተ፡ ድሕሪ ናጽነት ከኣ ግዳይ ብዓል ብዘኸ መልክዕ ተጽብኦታት ብምዃን ካብ መኸተን ቃልሰን ኣይተኣልዮን። እዚ ውሑድ ህዝቢ ኣብ እዋን ግጥም እናሰሰነ ጸላእቱ ክብትን ዝኸኸሎ ጥበብ ስነ ስርዓቱዮ። ስርዓት፡ ዋልታ መኸተና ንኸይብሳዕ ዝድርዕ፡ ጽንዖትና ንኸይክማህ ዘጽንዕ፡ ሓድነትና ንኸይገብሩ ዘስጥም ኣሓዳሊ ባይታ ኹይኑ ኣገልገሎ። ህዝቢ ኤርትራ ናብቲ ክበጽሖ

ዝኣለኖ እናበጸሐ እዩ ጸኒሖ። ብዛዕባ ቅልጣፊ (ቀሰን ናህርን) ጉዕዞኡ ዝተፈለለዮ ትንታኒታት ክወሃብ ይኸእል ይኸውን። ብዛዕባ ኣንፈት ጉዕዞኡ ግን ዘዛርብ የለን። ጉዕዞ ኤርትራ ብስነ ስርዓት ዝተሰየመ ብምዃን ኣንፈት ምስኣት ኣጋጢሙ ኣይፈልጥን። ኣብ ጉዕዞ ዘለካ ቅልጣፊ ኣገዳሲ ኻ እንተ ኾነ ልዕሊ ፍጥነት ጉዕዞ ግን ኣንፈት ጉዕዞዩ ወሳኒ።

መጻኢ ሓይ ሃገር፡ ህዝባ ብእኩብ ብዘንጸባርቕ ባህርያቱ ዝውሰን። ኤርትራ ሓጺናዊ ዲሲፕሊን፡ ሓያል መንፈስን ዘይሰዓር ስነ ኣእምሮን ዘለዎም መንግሥታት ክተፍሪ ሳላ ዝበቐዕት ንሱብ ይኹን ንባህሪ ኣይተገበርኩትን። ህላውን ቀጻልነትን ኤርትራ ኣብቲ ኣብ ስርዓት መሰረት ገይሩ ዝተሃንጸ ሓባራዊ ኤርትራዊ ስነ ኣእምሮ ዝሰረተ እዩ።

ሓይ ህዝቢ ከድምዕ ኮነ ከምልክዕ ዘሰፈኖ ስነ ስርዓት ወሳኒ ግደ ኣለዎ። ሕብረተሰብና ብናይ ትግሪ ምስላኡ ግርመት ዕጩይ ቀጠፍ፡ ግርመት ኣደም ኣደብ ማለት 'መልክዕ ገራብ ቆጽሊ፡ መልክዕ ሰብ ዓቕሊ' ክብል እንከሎ ስነ ስርዓት ግርመት መልክዕን ሰብ ምዃኑ ብምርዳእ እዩ። "ስነ ስርዓት ዘይብሉ ህዝቢ ጨው ከም ዘይብሉ ምግቢ" ዝብል ምስላ ትግርኛውን ንስነ ስርዓት ምስ ኣመቃሪ ቀመም ኣማዕሪዎ ይርከብ። ብተወሳኺ ካብ ኣብ ዝሰኣነ፡ ጠባይ ዝሰኣነ የደንግጽ ኢሉ ብምምሳል እኛም ጠባይ ምስኣን እቲ ዝግበየ ወጽዓ ምዃኑ ይነግር። ስርዓት ምጥግግ ንሱድነት ወይ ስነ ምግባራዊ ጉድለት፡ ዓቕሊ ጸብት፡ ቅጥፊት፡ ሕንክት ኣልባነት፡ ዝበናዊ ዝንባላ፡ ብልሸውና፡ ኪነሚን (ሓዲገመዲግነት)፡ ምብሕጻግ ክብርታት ስለ ዚቃልዕ ኣሳልጦ ወይ ኣድማዕነት ክረጋገጽ ኣጸጋሚ ይገብሮ።

እቲ ኣብ ጥርዚ ምዕባል ኣላኹ ዝብል

ምዕራባዊ ስልጣን ኣብ ትሕቲ ዝወሓደ ድህነት፡ ሻቕሎት፡ ፍርሒ፡ ስክፍታ፡ ቅልውላው ዝነበር ሸቕራ ስልጣን ምዃኑ ብግብሪ ይርእ ኣሎ። ምዕራባዊ ስልጣን ኣብ ምዝመዛ፡ ምትላል፡ ዕብላላ ዝተመስረተ ስለ ዝኾነ ስነ ምግባር ክኸሰኸሰ ኣይጸንሐን። እቶም ቀንዲ ንደቂ ሰብ ውሕስነት፡ ድህነት፡ ቅሳነት ክህብዎ ዝኸኸሉ ከም ስነ ምግባርን እምነትን ዝኣመሰሉ ነገራት ኣብቲ ስርዓት ንኣሰር እውን የለውን። ኣብ ትሕቲዚ ስልጣንዚ ዝተመልመሉ መንግሥታት ቅጭ ዝመጸም፡ መጸብብቲ ዓቕሊ፡ ኣህሊኹቲ ቁጠባን ደሞክራሲን እናተባህሉ ይግለጹ ኣለው። ማሕበራሰብ ዓለም ልዕሊቲ ዘንጸላልዎ ዘሎ ቁጠባዊ ምንቁልቋል ቡቲ ኣብ መንግሥታቱ ዝነገደ ዘሎ ሞራላዊ ምንቁልቋል ዝወርዶ ዘሎ ሃሲዮ ይዛይድ።

መግዛእቲ ንኸብርታት ሕብረተሰብ ኣፍሪቃ ደምሲሱ ዘተኣታተዎ ነውርታት ቀሊል ኣይኮነን። ሃገራት ኣፍሪቃ፡ ነቲ ኣብ ዘበነ መግዛእቲ ዝተተኸለ ነውርን ስድነትን ብንቕሳን ክብርን ስነ ስርዓትን ክተኸላ ኣይከኣላን። ንሓይ ሕብረተሰብ ምስ ባህላዊ ክብርታቱ ክትገዝእ ስለ ዘይትኸእል ዝኣከቲ ሓይልታት ቀዳማይ ዕላማ ዝገበርዎ ምብታን ወይ ምድምሳስ ክብርታት ሕብረተሰብ ኣፍሪቃዮ። ሓድሕድ ምክብባርን ምትእምማንን ብምትፍናንን ምጥርጣርን፡ ኣደብ ብዝርገት፡ ዝተጠርገዙት ስድራ ቤት ብዝተበተነት ስድራ ቤት፡ ዘይናትካ ዘይምድላይ ብስርቅን ዝመትን፡ ቅንዕና ብቐጥፊት፡ ሓርኮትኮት ብሓልከስከስ፡ ኩርዓት ብስክፍታን ነብሰ ምትሓትን፡ ፈጠራውነት ብምቕዳሕ ወይ ርዕመት ንምልዋጥ ተግባርቶም ሰራሖም እዮም። ከም ሳዕቤኑ መንኰም ፈንፊናም፡ ኣውሮጳዊ ቋንቋ፡ ስማት፡ መልክዕ፡ እምነት ዝተላበሱ

ምስ ኑብሶም ዝተጻለኹ ኣፍሪቃውያን መንገሳዊት ወሑዳት ኣይኮኑን።

ሕብረተሰብ ኤርትራ ካብ ጥንታዊ ስልጣኑ ኣትሒታ ዘወርጸ ስልጣን ባህሊ ለቢሱ ዝበናት ብምዕርግ ክብርን ዝተጻዕዘ ህዝቢዩ። ካብ ስግር ባሕርን መራብን ዝመጹ ወረርሽኤ፡ ካብዚ ዝበርን ተፈጥሮኣውን ኣካይዳኡ ክንደልህጽዎ ደረቕ ሓይልን ስወር ማለን ሓዊሶም ኣበርቲምን ሰራሖም እዮም። እንተኾነ ግን ኣብቲ ቅጭን መርቡብ ባህላዊ ዓለባ ህዝቢ ኤርትራ ርስሓት ክጽይቑኻ እንተ ኸኣሉ ክቕንጥጥ ወይ ከዕንወዎ ኣይተኸእሉምን። ሰውራ ኤርትራ፡ መዛኣቲ ዝላሕመጸ ደገል ሓጺቡ ንባህላዊ ክብርታት ህዝቢ ኤርትራ ኮሊዕምዮ። ከም ወጽኢቲ፡ ህዝቢ ኤርትራ ምስ ጥንታዊ ባህሉ፡ ታሪኹን ፍሉይ መንገቱን ከይተባተኸ ብሓባራዊ ተሰፋ ተሰገዶ ጎመጸኢ ይኸይ ኣሎ። ሰውራ ኤርትራ ንኣካላዊ ህላወ መዛኣቲ ጥራይ ኣይኮነን ካብ ገጽ መሬት ኤርትራ ከም ዝጸረግ ገይሩ። ብተወሳኺ፡ ዝኣቲ ክልግብሉ ዝፈተኑ ነውርን ስድነትን ኣልገሱ። ንጥንታዊ ግርማን መልክዕን ህዝቢ ኤርትራ መሊሱዮ።

እቲ ኣብ 1994 ዝተዳለወ ሃገራዊ ቻርተር ኤርትራ መዛኣቲ ኣብ ልዕሊ ኤርትራ ዘውረደ ብርሰትን ዕንወትን ገምጋም ድሕሪ ምግባር “እቲ ዝኸፍኡን ጎምፍቡዮ ዝበርቲዎን ኣብ ሕብረተሰብና ዘሰረገ ድሕርን ኣኸፍን ባህሊ ዝኣቲ ኢትዮጵያዮ። እቲ ከም መለሌዬ ኤርትራዊ ባህሊ ንቕጽጮን ንኸርዓሉን ዝከበርና ትግሃት፡ ቅንዕና፡ ቡብምኻ ዝበለጸ ስራሕ ንምስራሕ ምዕጥቕ፡ ሓርኮትኮት ምባል፡ መሃዘነት፡ ካብ ሱብ ምጽባይ ዝዓበዩ መርገም ብጻዕርኻ ምንግር ደግ ዝዓበዩ ጸጋ ምቕጻር፡ ተዳኺሙ ጎብ፡ ምጥፍፋፋ፡ ብሕማቕ ስራሕን ትሑት ኣገልግሎትን ዝዓበዩ መኸሰብ ንምርካብ ህርድግ ምባል፡ ጸጋዕተኛነት፡ ኩሉ ነገር ክግበረልካን ክወሃበካን ምጽባይ” ገኒኑ ኣሎ። ብምባል ነቲ ብመዛኣቲ ዝተዘርገ ባህሊ ዳግም ንምውዳን ባህላዊ ትንሳኤ ከም ዘድሊ ብንጹር ኣቐማጥዎ ኣሎ። ሃብታም ባህላዊ ወርሻኛን ኣብ ሓርነታዊ ቃልሲ ዘምዕበልናዮ ስልጣን ልምድታትን መሰረት ብምግባር ፍቕሪ ሃገር፡ ኣኸብሮት ወዲ ሱብ፡ ማዕርነታዊ ምሕዘነት ደቂ ኣንስትዮን ደቂ ተባዕትዮን፡ ፍትወት ሓቕን ፍትሕን፡ ምኽባር ሕግን ስነ

ስርዓትን፡ ፍቕሪ ስራሕ፡ ርእሰ ምትእምማን፡ ርእሰ ምርኮሳ፡ ክፉት ኣእምሮን መሃዘነትን ዝመለሰሎኡ ኤርትራዊ ባህሊ ከምዕብል ራእይናን ዕላማናን ምዃኑ ይገልጻ።

ኤርትራ ኣብ እዋን ሓርነታዊ ኩናት ተአምር ሰራሓ ዕላማኣ ክትጭብጥ ዝኸኣለት ብሳላቲ ብህዝብን ተጋዳላይን ዝተንጸባረቐ ስነ ስርዓት እዩ። ነዚ ተአምር ዘኣብ ሰላማዊ ምህናጽ ሃገር ክንደግሞ ሕጂ እውን ስነ ስርዓት ኣበርቲዕና ከነተግብር ኣሎና። መንገሳዊ ወለደ ከምቶም ዝቐደሙ ወለዶታት ኤርትራ ተዘካሪ ታሪኽ ሰራሕ ወለዶኣዊ ሓላፍነቱ ክፍጽም ምእንቲ ባህላዊ ክብርታት ሕብረተሰብናን ኣብ ሓርነታዊ ቃልሲ ዝተመሰረቱ ሰውራዊ ክብርታት ክዕቅቡን ከምዕብልን ኣለዎ። ንቐሕ፡ ወፋይን ስራሕን መንገሳዊ ንምፍራይ ካብ ደረጃ ስድራ ቤት ክሳብ መግቢቲ ብንጥፈትን ወህደትን ክዳይሉ ዝግባእ ዕምም እዩ።

ስድነት ንግራት ድኽነት፡ ጸጥታዊ ዘይውሕስነትን ውርደትን ዘሰብሕ ድኽራ እዩ። ትህኪት፡ ሓሻሽነት፡ ጽግዕተኛነት፡ ዝሙት፡ ሰኽራን፡ ግዙእ ወልፊ ምዃን፡ ጉድለት እምነት ወዘተ ተደግማሊርም ቁጠባዊ፡ ጸጥታዊ፡ ፖለቲካዊ ሽግር ንክኸሰትን ከጋድድን ዝኸኣሉ ጠንቅታት እዮም። ተዓዋትነት ናይቲ ኣንጻር ድኽነት ዝእወጅ ኩናት ብብዙሕ መዳዩ ኣብ ስነ ስርዓት እዩ ዝምርኮስ። እቲ ካንሰር ናይ ሃገራት ተባሂሉ ዝግለጽ ብልሽውና ንባዕሉ መግለጺ ስድነት እዩ። ብመገዲ ስነ ስርዓት ንክብሰም መሊኹም ዝመላሉሉ ተመሃሮ፡ መንገሳዊት፡ ሰራሕተኛታት፡ ሱብ ሓዳር፡ መራሕቲ ወዘተ ዘይብሉ ሃገር ተሰፋ ዘለዎ ኣይኮነን።

ንሓደ ሃገር ካብ ዘረባ ክቀብሉ ዝውዕሉ ወረኛታት፡ ተጻቂጦም ዝጸበዩ ተበለጽቲ፡ ሰባት ዝኸድሉ መገዲ ዘጋዕዩ ሓንኮልቲ፡ ገጽ ሱብ ርእዮም ዝዘረቡ ሓሰውቲ፡ ቁምነገር ሱብ ዝቐልሉ ጸላሎ ቀባእቲ፡ ካብ ግብርም ዘረባኦም ዝበርከት ኣምሰልቲ፡ እምነትን ጽንዖትን ዘይብሎም ተግባብጥቲ ወዘተ ዝኸፍኡ ጸላኢ ዮብሉን። ሃገር ብሰረቕቲ ጥራይ ዘይኮነስ ብሓሰውቲ ውን ትገመትን ትግኑን ምዃና ክፍለጥ ኣለዎ።

ሰንኮፍ ኣተሓሕዞ ኣብ ጉዳይት፡ ላግጽን

ሕጫጨን ካልኣት ዝከኣም ዝመስሉ ባህርያት ከም መንገሳዊ ባህሪ መሲሎም ዝረኣይዎም ሰባት ኣለው። ሽሕግን ወደሳን፡ ጽልኣት ዕቱብነት፡ ታሪኽን ባህልን ሃገርካ ዘይምፍላጥ ግን ሰንፍኖዮ። ሰንፍኖ ክትገብር ዝግበኣካ ዘይምግባርዮ ብምባል ትርጉም እንተሂብናዮ ሰንፍኖ መግለጺ ስድነት እዩ። ከም ኤርትራዊ መንገሳዊ ንጅኦግራፍ፡ ታሪኽ፡ ሕብረተሰብ ኤርትራ ዘይትፈልጥ እንተኸይንካ ንግዛን እቲ ብዛዕባ ካልእ እትፈልጦ ዘፍኩሰዮ። ብዛዕባ ዝኣታሪኽምን ባህሎምን ቅንጥብ ሓበሬታ ዘይብሎም፡ ብዛዕባ ባህልን ታሪኽን ካልኣት ከዘንትዉ ዝብርሆም መንገሳዊት ስሕት ኣሎም ዮጋጥሙኻ እዮም። እቲ ዝኸፍኡ ከኣ ከም መግለጺ መጠን ፍልጠቶምን ዘመናውነቶምን ዝቐጽርዎ ምዃናም እዩ። እዚ ብኣደኻ ገዲፍካ ሓትኻኻ ምንፋቕ ክግለጽ ዝከኣል ሕግም ንብዙሓት መንገሳዊት ከለክፍ እንተኸኣሉ ሳዕቤኑ ተጸዋሪ ኣይኮነን። ባህልኻን ታሪኽኻን ክትፈልጥ ዘይምህንግይ ስራዓት መንገሳዊት ስለ ዘይገብርዎ መግለጺ ስድነት እዩ።

ሞራላዊ ትብዓት ናይ መንገሳዊት ካልእ ትኩረት ዘድልዮ ጉዳይ እዩ። ሞራላዊ ትብዓት ማለት ገጽብቕ ምንጻፍን ምሰጥብን፡ ንሕማቕ ከኣ ዓገብ ምባልን ምእራምንዮ። ሕማቕ እናረኣኻ ዓይንኻ ዓሚትካ ምሕላፍ፡ ጽብቕ ነገር ርእኻ ከኣ ኣብ ክንዲ ምድናቕ ምስትግቕ ናይ ጥዕና ኣይኮነን። ብኸምዚ ዝዓይነቱ ሕግም ዝተጠቐዑ መንገሳዊት እናበርከቱ ምስ ዝኸዱ እቲ ሕብረተሰብ ኣብ ክንዲ እናተሓደሰን እናተመሓየሰን ዝኸይድ እናመሸመሸዮ ዝኸይድ።

ስድነት መቓብር ሱብኣዊ ክብሪ ውልቀሰብን ባህላዊ ክብርታት ሕብረተሰብን እዩ። ብስድነት ዝተጠቐዐ ሕብረተሰብ ጉልበቱን ጸጋኡን ኣብ ምፍሓር መቓብሩ እዩ ዘውዕሎ። ሞራላዊ ውድቀት መንገሳዊት ምብትታንን ውድቀትን ሃገር ዝኸትል ሓደገኛ ሳዕቤን ስለ ዘለዎ መንገሳዊት ካብ ጎደና ስነ ስርዓት ናብ ሽርጓና ስድነት ከይኣለዩ ኣድህቦን ኣልዮን መላእ ሕብረተሰብ ዮደሊ። ጸህይደ ኣብ እዋኑ እንተ ዘይተጸህዩ ንስርናይ ከኸርድድ ስለ ዝኸኣል ኣብ መንገሳዊት ገዝርኡ ጉድለት ስነ-ምግባር ብኣጋኡ ክልለን ክጽህን ኣለዎ።

አገናዕ!

አስቴር የግነ

‘አገናዕ’፡ ጽብቕ ስራሕ ምስ እንሰርሕ ሞራልና ክብ ንምባልን ተተባብሶና በቲ ሒዝናዮ ዘለና ናይ ዓወት መዝጊ ክንቅጽልን መታን፡ ብኹሉ ደላዩ ጽብቕና እንኳይላ ‘ቃል’ እያ፡ ናይ ወለድና እሞ ከአ ፍልይ ዝተበል እዩ፡ ልቦም ዝመልአሎም ነገር ምስ እንገብር፡ በታ ንአገናዕ ዝተሰደት ኢድና ስሒቦም ኢዮም ናብ ሕቀኔም ዘእትወና፡ “አገናዕ!” ዝተበል መጓሲ ምስ እንረከብ፡ ኢድና ሰዲድና ኣብቲ ዝተዘርግሐ ግናዕ ኢዱ ጠፋዕ ዝተበል ድምጺ ክሳብ ዝፍጠር ብምህራም ሓድሕድ ኣእዳውና ብምጭብባጥ ክምስምስ እናበልና ምርቓናን ናእዳናን ንሓፍስ፡ እቲ ኣብ ኣእዳው ሓድሕድና ዝፍጠር መቐት ድማ ንውሽጥና ፉሕ ፉሕ ከም ዝተበል ይገብር፡ ሞራልና ኸአ እናተፈለጠና ንላዕሊ ገጹ ይውንጨፍ፡፡

አገናዕ፡ ተራ ቃል ጥራይ ኣይኮነን፡፡ ከመይሲ፡ እዚ ቃል እዚ ንኢትና ዘበርትዕ፡ ንናይ ምስራሕን ምትግባርን ወኒና ቀስቂሱ ዘበራብርን ብርቱዕ ሓይሊ ዝፈጥርን ናይ ምትብባዕ ቃል ስለ ዝኾነ፡ እስከ ሓንሳብ ምልስ ኢልና ክንደይ ግዜ “አገናዕ!” ተባሂልና ኣለና ክንዝክር ንፈትን፡፡ ጎሊሖን ክረእዮና ዓቢ ተኸእሎ ኣሎ፡፡ ከመይሲ፡ ኣብ ግዜ “አገናዕ” ዝሰምዑና ስምዒታት ብርቱዕ ሓጎስ፡ ኒሕ፡ ሞራል... ካብቶም ናይ ካልእ ግዜ ኣዝዮም ፍልይ ዝበሉ ስምዒታት ስለ ዝኾኑ፡ ከምዚ ኢሉ ኸአ ካብ ግዜ ህጻንነትና ጀመሩ ክሳብ እዚ ሕጂ ዘለናዮ ግዜ ትርጉም ኣገናዕ ምሳና እናዓበየን ዝያዳ እናተረደአናን ይኸይድ፡፡

አገናዕ ካብ ካልእ ናይ ሰላምታ ምጭብባጥ ኣዝዮ ዝፈልፆ ቀመማት ኣለዎ፡፡ ምጭብባጥ ኣለዎ፡ መቐት ኣለዎ፡ ምንዝናዝ ኣለዎ፡፡ በተን ንአገናዕ ዝተሰደዳልካ ኣእዳው ምስ ተራ ምጭብባጥ ስለዘይኮና ዝጭብባጥኻ፡ ኣእዳውካ ክጥንክር ግድን እዩ፡፡ ኢድ ነኡዲኻ ብኸቱር ሓጎስ ኢድካ ጨቢጣ ነዝ ነዝ ከተብለካ ከላ ከመይ እቲ ኣብ ውሽጥኻ ደቂሱ ዘሎ ናይ ምግባር ሓይልኻ ኣይበራብርን፡፡ መቐት ብዘለዎ ኢዱ ዝጨበጠካ ነኡዲኻ፡ መቐቱ ናባኻ ሓሊፉ ከመይ ነቲ ደስኪሉ ዘሎ ናይ ምስራሕ ዓቕምኻ ኣምኪኹ ቨረኸረኸ እዩብሎን፡፡ ኣገናዕ ስኒቕ ዝተበገሰ በዓል ውዑይ ደም መንእሳይ ድማ ኣየናይ መሰናኸል ደው ከብሎ ኢልና ንኣሱብ፡፡

ድሕሪ ኣገናዕ፡ እቲ “ሰራሕ” ኢሉ ዕዮ-ገዝኡ ዓዩዩ ዝወደአ መሰልዎ ዝጸንሐ ሰብ፡ ብዝበለጸ ናይ ምስራሕ ሸውሃቱ ተኸፊቱ ዓወት ኣብ ርእሲ ዓወት ንምድርዳር ኒሕ ተቐኒቱ ይብገስ፡፡

ዝጎዓዞ ጉዕዞ ድማ ሰለይ እናበለ ዘይኮነስ ብርእሱ ተኣማማንነትን ምሉእ ሓይሉን ዝሰጎም ስጉሚ ይኸውን፡፡ ስጉም... ስጉም... ናብ ዝለዓለ ደረጃ ንምብጻሕ፡ “አገናዕ!” ዓጢቑ ዝተበገሰ ሰብ ከኣ ግድን እዩ ዝዕወት፡፡

ሞራል፡ ብዝተፈላለዩ ነገራትዮ ዝህነጸ፡፡ ብተፈጥሮ፡ ሕብረተ-ሰብ፡ ባህሊ፡ ልምዲ... ኢልና ድማ ክንጠቕስ ንኸእል፡፡ ንሞራል ናይ ሰብ ክብን ለጠቕን ከብሎ ዝኸእሉ ነገራት ድማ መሊእም ኣለዉ፡፡ ንሕጂ ነቶም ንምብርባርን ንምብርታዕን ዘሕገዙና ዛዕባታት ኣልዒሊ ይዛረብ ስለዘለኹ፡ ብዛዕባ እቶም ሞራልና ክብ ከብሎልና ጥራይ ገለ ክብል፡፡

አገናዕ፡ ንዝጸዕር ይግበኦ እዩ፡፡ ኣገናዕ፡ ጽዒሩ ዕወት ውጽኢት ንዘምጽኦ ናቱ እያ፡ ስለዚስ ኣገናዕ ክንብል እንታይ ይሕዘና፡ ዋላሓይ፡፡ ውጽኢት ናይ ‘አገናዕ!’ እዚ ልዕል ኢሉ ዝረኣናዮ ካብ ኮነ፡ ‘ኣጃኻ’ ምባል ዘገድላልና ዩብሎን እሞ ንዝግበእስ ነተብብዕ ደኣ፡ ደሓር ከኣስ፡ ኣገናዕ ክንብል ከለና እኮ እቲ ዝበሃል ዘሎ ጥራይ ኣይኮነን ደስታ ዝስመዖ፡፡ እቲ በሃሊውን ዕጋቦትን ሓጎስን ስለ ዝተሰመዖ እዩ ከምኡ ዝተበል ዘሎ፡፡ ሓጎስካ እንተ ገለጽካን ኣካፊልካን ከኣ ከም ዝብርክተልካ እዩ ዝፈልጥ፡፡ ኣገናዕ ዘብለካ ደረጃ ከይበጸሐካ ኣገናዕ ምጽባይ ግን ኣይግድን፡፡ ኣገናዕ ተባሂልካ ብኡ ኣቢልካ ክትድቅስን ብናይ ሓንሳብ ዓወት ክትነብርን ድማ ኣይግባእን፡፡ ከመይሲ ዝተወሃብካዮ ኣገናዕ በሊዕካ ደቂስካ ኣለኻ ማለት እዩ፡፡

አገናዕ ኢሎም ዘይከእሉ፡ ተስፋ ዘይብሎም ሰባት ከኣ ኣለዉ፡፡ ካብ ከምዚእም ዩድሕነና፡ ከመይሲ ዳርጋ ዘየለዉ እዮም፡፡ ገለና ኸአ ኣለና፡ ‘አገናዕ!’ ክንብል ዓቕብ ዝኾነና፡ ነቲ ካባና ንላዕሊ ዝነፍፀ ርእና፡ ሕምቀትና ተገሊጹ ስለ ዝረኣየና እዩ መስለኒ፡ ብውሽጥና ንመንፈሳዊ እናኣመንናሉ ኣፍና ሎጊምና ትም ንብል፡፡ ኣእዳው ካልኣት ሰባት እናጣቕዑ፡ ንሕና ግን እተን ኣእዳውናውን ባዕላን ስጉምቲ ወሲድን ከዩጣቕዓ ዝፈራሕና ክንመስል ቆሊፍና ኣጣሚርናየን ኣስቅጥ ነብል፡፡ እቲ ሕማቕ ነገሩ ኸአ ሕልናና ነቲ ጽብቕ ነገር መመሊሱ እናኣዘከረ ስለ ዝወቕሰና ቅሳነት ንስእን፡፡ በንጻር እዚ፡ በቲ ዓወት ናይ ብጻትና ቅዱስ-ቅንኢ ምስ ዝስመዓና ግን እቲ ዓወት ናታቶም ንውሽጢና ስለ ዘበራብር ከምቲ ናታቶም

አገናዕ እንበሃለሉ ፍረ ንኸንገራ ኢና ንጸዕር፡፡ ካብ ብቕልዑኡ ኣገናዕ እናሰኸቐ ዝዓበዩ፡ ዕድመ

መንገድ ምስ በጽሑፍ እንታይ ዓይነት ሓይሊን ሞራልን ክህልዎ ይኸእል ኢልና ንሕሰብ። መንገድ ምስ ኮነ ዝተጎናጸፎ ኣገናዕ ከኣ ክሳብ ዕድሙ ዝደፍእ ከም ዘሳልዮ እዩ ዝረአየካ። ዋላውን ኣካሉ ደኺሙ ምእዛዝ እንተ ኣበዮ ሞራሉ ግን ከምኣ ኢሉ ብመንገድ ይሸምግል። ከምዚ እም ዓይነት ሰባት ኣብ ከባቢና ስለ ዘለዉ ቅርብ ኢልና ምስጠርጠር ዓወቶም ንሕተቶም እም ንጉዕዞና ዝኸውን ስንቁ ከስንቐና እዮም።

ብኣወንታዊ ዝኾነ ኣተሓሳስባ ተሰንዮ ጽቡቕ ሞራል ዝሓዘ ውሉድካ ኣብ ቤትካን ኣብ ሕብረተሰብካን ሰሲኑ ክትርእ ከመይ ዘዮብህገካ። መንገድ ምስ ናብ መንገዲ ምዕባል ክቐልሱልካ እኮ ኩሉ ዝረኽቦ ጸጋ ኣይኮነን። ናይ ቀረባ ኣብነት ለብዒ ኮሮና ምስ መጻ ዝነበረ ኩነታት ኣለና። ኣብቲ ሽው እዋን፡ ኩሉ ሰብ በባታ ግዳኡ ዝገበራ 'ኣገናዕ!' ተብል እዩ። ከምኡ ጌርና ኣእጃምና እንተ ዘይነልዕል ኔርና፡ ሎሚ እቲ ኣዕናዊ ዝኾነ ሕማም ክንደይ ካባና ፈልዩ ምሃለው።

ምትብባዕ ብዝተፈለሰ መልክዕ ክኸውን ይኸእል እዩ። ካብ ከለ ሞራላውን ንዋታውን ዓይነታውን ድማ ኣይወጽእን። ብንዋታውን ብዓይነታውን ሓዝ ሂብካ ንሰብ ተበራቲው ንኸጽዕር ትሕግዝ እኳ እንተ ኾንካ፡ ዝያዳ ኩሉ ግን ነቲ "ክገብር የ!" ዝብል ንዮቱ ክብ እንተ ኣበልካሉ ይምረጽ። ወላውን ሕጽረት ናይ ዝኾነ ገር (ንዋት) የጋጥሞ መሊሱ ስኑ ነኺሱ እዩ ዝጽዕር። ከመይሲ ብቐለሉ ዝትንክፍ ሞራል ስለ ዘይሓዘ። እዚ፡ ባዕልና ዝፈተንናዮ ወይውን ኣብ ከባቢና ዝረኣናዮ ሓቂ እዩ።

ናብ ኣገናዕ ዝወስደካ መሳልል ሓዝካ ክትከይድ፡ ጸኒሕካ ክንሰኽ፡ ሃንደበት ኣሳገማኻ ከምቲ ኣብ ጎልጎል ትኸዶ ክትገብር ኣይትኸእልን ኢኻ። ኣብ ዓቕብ ትኸዶን ኣብ ጎልጎል ትኸዶን ስጉምትታት ሓደ ዓይነት ክኸውን ተፈጥሮ ስለ ዘይፈቅድ። ናብቲ በጺሕካዮ ዘለኻ ዘብጸኻ ስጉምትታትካ ከተኸብረን እዩ ዘለካ። ኣብነት እስከ ንርእ። ወላ ደኣ ተማሂርካ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ብጸሕ እምበር፡ ቋንቋኻን ባህልኻን ገዲፍካ፡ ናብቲ ዝተማሂርካሉ ቋንቋን ሕብረተሰብን እንተ ኣሻሪኻ፡ ኣገናዕ ኣይትምልከተካን እዩ። ዝማዕበልካ ኩይት ስለ ዝተሰመዓካ ጥራይ፡ ነቲ መሰረቱ ዝኾነ ባህሉን ስኑምግባን ሸለል ክብል ዝርእ ሰብ ኣሎ። ፈጸሙ ዝርሕርሑውን ኣበይ ክሰኣን ኢሉ። የግዳስ፡ መርገጺኻ ከዩደልደልካ ንኸንደይ ግዜ ኢኻ እም ሰንደልደል ከይበልካ ወይውን ከይወደቕካ ደልዲልካ ክትጸንሕ፡ ደላዩ ጽቡቕ ሎሚ ድባሕ 'ኣገናዕ!' ይብሎ እናበለ፡ ንሰኽ ናብ ካልእ ከተላግሰ ኣይግበኣካን። ከም ውጽኢቱ ኸእ ነቶም መሰረቶም ፈለጦም፡ ብግብእ ኣደልዲሎም ብምርጋጽ፡ ኣብ ዝብጸሕ ዝበጸሑ 'ኣገናዕ!' ክትጫረቶም ኣይትኸእልን ኢኻ።

ኣገናዕ! ንኹልኻ ጸር ስድራኻ ከተብሪ ላዕልን ታሕትን ትብል ዘለኻ፡ ኣገናዕ! ንኹልኻ ብትምህርቲ ኣብ ዝለዓለ ደረጃ ንምብጸሕ ትጽዕር ዘለኻ፡ ኣገናዕ! ንኹልኻ ድሕነት ሃገር ኣውሒስካ ብልጽግቲ ኤርትራ ንምህናድ እትጽዕር ዘለኻ፡ ኣገናዕ! ንኹልኻ ስንኻ ነኺሰካ ንምዕባል ዝእር ርእሰኻን ሃገርካን ትቃለስ ዘለኻ፡ ኣገናዕ! ንኹልኻ ባህልኻን መንነትካን ግብካ ትኸይድን ተውርስን ዘለኻ፡ ኣገናዕ!

ንኹልኻ ኣንጻር ናይ ባህሊ ወራር ዓጢቕካ ዘለኻ፡ ኣገናዕ! ነቲ ንኹሉ ጥዕና ሕብረተ-ሰብ ዘውሕስ ዘሎ፡ ኣገናዕ! ንኹሉ ነቲ ወለዶኡ ብፍልጠት ዝተጠርነቐ ንኸኸውን ዝምህር ዘሎ፡ ኣገናዕ! ንኹሉ ነቲ ብስፖርት ስም ሃገሩ ዘጸውዕ ዘሎ፡ ኣገናዕ! ንኹሉ ነቲ ኣብ ምህናድ ሃገር ዘሎ፡ ኣገናዕ! ንኹሉ ነቲ ስድራይ፡ ሕብረተ-ሰባይ፡ ሃገራይ ኢሉ ዝሓምም ዘሎ፡ ኣገናዕ! ንኹልኻ ዋሕስ ኩንካ እተውሕስ ዘለኻ መንገድ።

ኣገናዕ፡ ዕምቆት ትሕዝቶኣ ርእኡ ኣሎና። እቶም ክሳብ ሕጂ መቐረታ ኣስተማቕርናዮ ዘይንገልጥ፡ ኣገናዕ ዘብለና ስራሕ ንስራሕ፡ ኣብ ህይወትና፡ ዋላውን ሓንሳእ ትኹን ክንጥዕማ ኣለና ዝብል ርእይቶ እዩ ዘለኒ። እቶም መቐረታ ፈለጥና፡ ዓቢ ራእዩ ሃልዮና ናብ ዕላማና ንምብጸሕ ተበጊስና ዘለና ናይ ለውጢን ዕብዮትን መንገድ ደማ "ኣገናዕ!!!" ተቐሪቦ ትጽብዮና ኣላ'ም ሃዩ ሕጂ ስንና ንንከስ።

ኑርጋ

እንጂነር ኣዛክዖ ኣልፊዮ መምህርን መሃንድስ ሕርሻን

◆ መዓሰን ኣበይን ተወሊድካ? ኣበይን ብኸመይን ዓቢኻ?

ብ1984 ኩሉኩ ኣብ ኢትዮጵያ ንእሽቶ ዓዲ ተወሊድ። ኩሉኩ ካብ ከተማ ባረንቱ ንሸነኽ ደቡብ ኣስታት 25 ኪሎ ሜትር ርሒቑ ትርኩብ።

ኣጋጣሚ ኾይኑ፡ ትውልድ ምስ በልኩ ጥዕና ኣይነበረንን። ዓለም ተጻዊጋ እዩ ተቐቢላትኒ። ካብ ብሂወት ከቐጽል ዘይከቐጽል ዝነበረ ተኸእሎ ዝግበዩ እዩ ነይሩ። ኩሉ ስድራቤት ኣማውታ ከጸብቐለይ ጥራይ እዩ ዝምነ ነይሩ። ሂወት ከሳብ ትሓልፍ ምክንኻን ከግበረልካ ግድን ስለ ዝነበረ እንተ ዘይኮይኑ፡ ከሰርርዮ ዝብል ግምት ኣይነበረን፡ ኣብ ምሉእ ስድራቤት፡ ግድን ፈተነ ከግበር ስለ ዝነበር፡ ቅድም ናብ ባህላዊ ሕክምና ወሲዶምኒ። ኣይጠቐመንን። ከም ዘይጽንሕዎ የለን ካልኣይ ወርሒ ምስ መላእኩ፡ ጸባ ጡብ ኣይሰማምንን ከይከውን ኢሎም፡ ገለ ሞት እንተ ቀላጠፊ ካብ ዝብል ሓሳብ እውን ከኸውን ይኸእል፡ ጸባ ጡብ ተኸልኪሊ። ይኹንምበር ትንፋስ ምሕላፍ ዕጭ ሓንፊ።

ድሕርዚ ብበል ኣይትበል ናብ ሕክምና ወሲዶምኒ። ኣብኡ ግቡእ ሕክምናዊ ክንክን ምስ ተገብረለይ፡ እቲ ብሂወት ከንብር ዘይመስል እዩ ዝብል ደምዳማዊ ግምት ተዋሂብሉ ዝነበረ ቆልዓ፡ ፈሓትሓት ክብል ጀሚሩ። ከሰርር ዝኸእል ምዃኑ ኣንፈት እናሃበ መጹኡ። ብዘገርም ቅልጣፊ ጥዕናኡ ናብ ንቡር እናተመልሰን እናማዕጎረን መጹኡ።

ከም ሰቡ ዓኸኹ፡ ተመሃራይ ኮይኑ ዲግሪ ሰቂሉ፡ መምህርን ብዓል ሞያ ሕርሻን ኮይኑ፡ ተመርዕዮ፡ ወሊዱ፡ እነሆ ኸኣ ኣብ መጽሔት መንእሰይ ቃለ መጠይቕ ከገብር እኳ በቐዑ።

◆ ከመይ ዘገርም እዩ። በልሰኩ ቀጽል፡-

ስድራይ ሓረስቶት እዩም። ምንጩ ኣታዊና ኸኣ ኣብ ሕርሻ ዝተመርኩስ እዩ ነይሩ። ድሕሪኡ ኣብ ክልተ ዓመተይ ናብ ባረንቱ ግዲዝና። ብሰንኩ ድማ እቲ ገጠራዊ ሂወት ብኸምቲ ዝድለ ከስተማቕሮ ዕድል ኣይረኽብኩን።

◆ እዋን ቀልዕነት ኣብ ብሂረ ከናማ ከመይ እዩ?

ህይወት ብጉስነት እዩ ዝጅምር። ዝኾነ ቆልዓ ምስ ዓኸኹኹ ብደረጃ ዕድሚኡ ማለት ቅድም ብነኣሽቱ መሓስኣት ወይ ምራኹት ጉስነት ይለማመድ። ቀስ ኢሉ ድማ ናብ ኣጣል ድሕሪኡውን ናብ ኣሓ ይሰጋገር። እዚ ታት ንዓይ ተነፊጉኒ እዩ። ከም ከሳራ እዩ ዝርእዮ።

ኣብ ዕረፍቲ ኣብ ክራማት ናብ ዓዲ እኸይድ ስለ ዝነበርኩ ግና ኣብቲ ናይ ማሕረስ ነገር እነጥፍ ነይረ እዩ። እቲ ዝተወለድኩሉ ዓዲ - ኩሉኩ ብሕልፊ ኣብ ክራማት ክሳብ ኣብ ኣፍ ልብኻ ዝበጽሕ ነዋሕቲ ስቲን ሳዕሪን ብብዝሒ ዝርከባ፡ ክትነበረላ ምሹውቲ ዓዲ እያ። ኣብኡ ኩሉ ንጥፊታት ብወፊራ እዩ ዝዕመም። ኣብ ግዜ ወፊራ ኸኣ

ዝተፈለለየ ባህላዊ ጸወታታት ይጽወት።

◆ ከንምላሶ ኢና እንጂነር። ሕጂ ናብ ጉዕዞ ትምህርትኻ ከንሰግር። ካብ መባእታ ጀሚርካ ኣሕጽር ኣበልካ ከትገልጸልና

ትምህርቲ ኣብቲ ዝግባእ ግዜ ክጅምር ዕድል ኣይረኽብኩን። ድሕሪ ናጽነት ካብ 1993 እዩ ኣሃዱ ኢሊ ፈለመ። ሽዑ ኩሎም መዛናይ ኣብቲ ናይ ቋንቋ ኣድ እዩም ጀሚሮም። ኣነ ግና ኣደይ ናይ ትምህርቲ ኣንፈት ስለ ዝነበራ፡ ትግርኛ ባዕላይ ክትግዘካ እዩ ኢሊ። ኣብ ባረንቱ ኣብ ቤት ትምህርቲ ሰላም ኣእትያትኒ። ብቑንቋ ትግርኛ ክምሃር ጀሚረ ማለትዮ። ኣብቲ ፈለማ ቅሩብ ዓቕለይ ስለ ዘጸበበለይ፡ ነደይ ነገረያ። ሽዑ ኣደይ

ዝሃበትን መልሲ አይርስምን እዩ። “ምስ ተወለድካ ብኡ ንብኡዶ ብእግርኻ ኬድካ ኢኻ? ኣብቲ ፈለማ ግድን ምውዳቕን ምትንሳእን ኣሎ። ንዕኡ ምስ ሰጊርካ ኢኻ ብእግርኻ ክትከይድ ክኢልካ። ኣብ ቋንቋ እውን ተመሳሳሊ እዩ። ኣብቲ ፈለማ ከጸግመካ ዝኸእል ምዃኑ ፍሉጥ እዩ። ምስ ተለማመድካዮ ግና ርግጸኛ እዩ ዘርከቦካ እውን ኣይክህሉን እዩ።” ብቻላታ ተተባቢዖ ቀጸለዮ። ማዕዳኣ ልክዕ ከም ሞተር ኮይኑ ኸእ ዕዉት ጉዕዞ ትምህርቲ ከካይድ ኣኸእሉኑ።

ከምቲ ኣደይ ዝበለቶ፡ ኣብታ ቀዳመይቲ ዓመት ጥራይ እዩ ተጸጊመ። ክገርመካ ሽዑውን ታርታይ ካልኣይ ወጸኣ። ካብ 2ይ ክፍሊ ኣትሒዞ ግና ከምቲ ኣደይ ዝበለቶ መትሓዚ ተሳኢኑኑ። ክሳብ ሓሙሻይ ክፍሊ ቀዳማይ እናወጸእኩ ናይ መባእታ ትምህርቲይ ዛዘመ። ማእከላይ ደረጃ ኣብ ቤት ትምህርቲ ቢያራ ናይ ሕጂ ዱታ ዘሎ ክሳብ 9ይ ክፍሊ ተማሂረ። ዓሰራይን ዓሰርተ ሓደ ክፍሊን ድማ ቤት ትምህርቲ ሳግም ተሰነይ ተማሂረ። ኣብ ኩሉ ብልጫ እናዓተርኩ እዩ ዛዘመዮ።

◆ ኣብ ትምህርትኻ ዕዉት ክትከውን ዝግበረልካ ዝነበረ ፍሉይ ምትብባዕ ነይሩ እንተ ኹይኑ

ኣብዚ ብቐዳምነት እትጥቀስ ኣደይ እያ። ናይ ሳርቶ ሞያ ስለ ዝነበራ፡ ክዳውንቲ ሰፍዖ ኣብ መዓልቲ ዕዳጋታት እናሸጠት እያ ኣዕብያትኑ። ኣብ መነባብርይ ሽግር ኣይነበረንን። ካልእ ምስ ምዕባለ ትምህርቲይ ብፍሉይ ክጠቐሶ ዝደለ፡ ናይ 9ይ ክፍሊ ምስ በጻሕኩ፡ ዳርጋ ኩሎም መምህርቲይ ኣብ ተክኒካል ስኩል፡ ገለ ድማ ኣብ ምድላው መምህራን (TTI) እዮም ተመዝጊቦም። ኣነውን ከም ሰበይ ክምዝገብ ምስ ከድኩ፡ ናይ ማትስ መምህራይ ዝነበረ (መምህር ንይትኣም ጸጋይ)፡ “ዋላ ስድራኻ የፍቅዱልካ፡ ንዝለዓለ ትምህርቲ ኩሉ መዳያዊ ብቐዳትን ዝንባለን ስለ ዘሎካ፡ ኣነ ኣብዚ ክትምዝገብ ኣየፍቅደልካን እዩ።” ኢሉ መለሱኑ። ክሳብ ማእከላይ ደረጃ ዝበጸሕኩ፡ ኣብ

ርእሰ'ቲ ናይ ኣደይ፡ ሓትነይን ኣኮይን ዝገብሩላይ ኣበርክቶ እውን ካብ ኣእምሮይ ኣርስዎን እዩ። ናብ 10 ክፍሊ ምስ ሓለፍኩ፡ ሓትነይ ናብ ተነሳይ ወሲዳትኑ። ዓሰራይን ዓሰርተ ሓደ ክፍሊን ድማ ኣብኡ ተማሂረ። ድሕሪኡ ናይ 2ይ ደረጃ ትምህርቲ ንምዝዛም፡ ኣብ ናይ 2003/2004 ዓመተ ትምህርቲ ናብ ቤት ትምህርቲ ዋርሳይ ይኸኣሎ - ሳዋ ወሪደ።

*** ሂወት ሳዋ**

ቅድሚ ናብ ሳዋ ምውራደይ ብመንፍግተይ ዝንጸት እዩ ነይረ። ናብ ሳዋ ምስ ወረድኩ ግና ብዙሓት መወዳድርትን ዝበልጹንን ረኺብ። ሳዋ፡ ከምዚ ሚዛን ብቐዳትካ እትፈትሸላ ማሺን ኮይና እያ ጸኒሓትኑ። ነብሰይን ዓቕመይን ብዝግባእ ክፍትሸን ከመዓራርን ልዑል ኣበርክቶ ገራራትላይ እያ። ኣብኡ ካብ ኩሉ ብሄር እተዋጽኡ፡ ብርክት ዝበሉ እውንታዊ ኣተሓሳስባን ናይ ምውድዳር መንፈስን ዝነበርም መምህርቲን መዳቕስቲን ረኺብ። ብዛዕባ ሃገርን ሃገራውነትን ዝግደሱ፡ ካብቲ ዘለዎም ብቐንዕናን ብሓልዮትን ዘካፍሉ፡ ዝምዕዳ፡ ዘማእኮንን ናብ ዘበናውነት ዝቐይሩን ረኺብ። ሳዋ ንዓይ፡ ኣእምሮኣውን ኣካላውን ብቐዳት ዘጥረኹላን ዝበሰልኩላን ቦታ እያ።

ብዛዕባ ሳዋ ኣሓፊሽ ክገልጽ እንተ ኹይን፡ ብሉጻት ብልጹቶም ዘሓይሉላ፡ ኣብ ትምህርቲ ይኹን ኣብ ኣተሓሳስባ ድኸመትን ትህኪትን ዝጸንሖም ድማ ማዕረ መዛኑኣም ክኹኑ ህርድግ ዝብሉላ ፍልይቲ መመልመሊት ቦታ እያ። ኣብ ሳዋ ዘሎ ዕድላት ኣብ ካልእ ክትረኽቦ ዝከኣል ኣይኮነን። ኣብኡ ዘሎ ሓድሕዳዊ ምትሕልላይን ምትሕግጋዝን ኣዝዩ መሳጢ እዩ።

*** ካብ ሳዋ ናባይ ኣበልካ?**

ናብ ኮላጅ ዘእቱ ነጥቢ ስለ ዘምጸእኩ፡ ናብ ኢንስቲትዩት ተክኖሎጂ ኤርትራ (ኮላጅ ማይ ነፍሒ) ኣትዮ። ኣብቲ ፈለማ ከለማ ማይ ነፍሒ ኣይተሰማምዓንን ነይሩ። ቁሪ በርቲዑኒ። “ፍረሽ” ምስ ወዳእና፡ ካብ ናይ ማሪን፡ ሕርሻ፡

ጥዕናን ቢዝነሰን ምረጹ ተባሂልና። ዝጸንሓኒ ድሕረ ባይታን ክለማን ኣብ ግምት ኣእትዮ፡ ሕርሻ ስለ ዝመረጸኩ፡ ኣብ ዝቐጸለ ዓመት ኣብ ኮላጅ ሕርሻ ሓመልማሎ ግዲዘ። ኣብኡውን እቲ ክትመሃረሉ ትኸእል ፊልድታት ብዙሕ ስለ ዝኾነ፡ ዘማኸረካ ሰብ ትደሊ ኢኻ።

ኣብ ሳዋ ወዲ ዝዳይን መምህርቲይን ዝነበረ (ኸለፋ)፡ ምምሃር ምምሃሩ ምህንድስና ሕርሻ (agricultural Engineering) ይሕሸና፡ ናይ “እንጂነር” መዓርግ ከማን ንረከብ ተበሃሂልና፡ እናተጫረቐና መሪጽና።

*** ምርጫኹም እዎ ከመይ ረኺብኩም?**

ኣዝዩ ጽቡቕ እዩ ነይሩ። እቲ ትምህርቲ ምስ ፍርያምነትን ውሕስነት ምግቢን ኣዝዩ ጥበቕ ዝምድና እዩ ዘለዎ። ብዛዕባ ምዕቃብ ማይን ሓመድን፡ ብዛዕባ ዱኸዲ ብግቡእ ከም ትፈልጥ ስለ ዝገብር፡ ምስ ኩነታትን ኣቐማምጣን ሃገርና ኣረኣኢኻ፡ ነቲ ዝተመሃርኻ ትምህርቲ ኣብ ባይታ ክትሰርሓሉ ኣዝዩ ሓጋዚ ኮይኑ ኢና ረኺብናዮ። መምህራንና እንተላይ ህንዳውያን እዮም ነይሮም። ዝበዝሕ ግዜ ብሓባር ንመሃር፡ ብሓባር ነጽንዕ፡ ብሓባር ፊልድ ንወጸእ፡ ብሓባር መጽናዕታዊ ምርምር ነካይድ፡ ብሓባር ግብራዊ ስራሕ ንሰርሕ ስለ ዝነበርና ውጽኢታዊ እዩ ነይሩ። ብ2011 ድማ ብድግሪ ተመሪቐ።

*** ኣብ እዋን ቁልዕነትካ ዝነበረካ ባህጊን ብሕርሻ ምህንድስና ምምራቕካን ከመይ ተቐድዶልካ?**

ሓቂ ንምዝራብ፡ ኣብ እዋን ቁልዕነተይ ከምዚ ክኸውን እዩ ዝብል ንጹር ባህጊ ኣይነበረንን። ምሁር ኮይኑ ንሃገራይን ሕብረተሰባይን ዓብዩ ነገር ከበርክት ዝኸእል ምዃነይ ግና ብዙሓት ሰባት ብሕልፊ ድማ መምህራነይ ርግጸኛታት ኮይኖም ይነግሩኒ። የማኸሩንን የተባብዑንን ነይሮም። ተመሊስ ክሓስቦ ከለኹ፡ ውጽኢት ናይቶም ሞራልን ምትብባዕን ዘስንቑኒ ዝነበሩ እዩ ክብል እኸእል። ቀሊል ኣብነት ከምጽልካ፡ ንምድላው መምህራን ክምዝገብ

ምስከረኩ፡ መምህራይ ኮንታትይ ርእዩ ኣይምዝግበካን እዩ ኢሉ ብትብዓት እንተ ዘይመልሱ፡ እዚ ረኺቢዮ ዘለኹ ዕድል ምረኽብኩዎ ድዮ?

♦ ካብ መተዳብይትኻ ምሳኻ ዝቐጸሉ ነይሮምዶ?

ከሳዕ ማእከላይ ደረጃ ብዙሓት መተዳብይቲ መምህርቲ ነይሮም። መብዛሕትኦም ግና ከሳብ ማትሪክ ክበጽሑ ኣይከኣሉን። ገሊኦም ናብ ተክኒካል ስኩል፡ ገሊኦም ናብ ናይ ስነ ምምህርና፡ ገሊኦም ድማ ናብቲ ዝዓበይሉ ናብ ማሕረስ እዮም ተመሊሶም።

♦ ኣብ መዘዘሚ ናይ ኮለጅ ትምህርትኻ ዘቐረብኩዎ መጽናዕታዊ ምርምርን ርኽብትን ክትገልጸልና።

እቲ ስራሕ ናይ ጉጅለ እዩ ነይሩ። ብዝሕና ሓሙሽተ ኢና ኔርና። ቅድም ሓረስቶትና ኣብ ምንታይ ሽግር ኣለዎም ኢልና ኢና ዘቲና። ጉዳይ ትራክተር ኣልዒልና። ትራክተር ኣብ ኣሳልጦ ስራሕ፡ ዕዘዝ ኣገዳስነት ከም ዘለዎ ፍሉጥ ነገር እዩ። ብኣብዑር ምሉእ መዓልቲ ትሓርሱ፡ ብትራክተር ናይ ሓደ ሰዓት እዩ። ግና ትራክተር ዝኾነ ሓረስታይ ክውንና ይኸእል ድዩ? እዎ እንታይ ፍታሕ ንግበር? ኢልና ሓሙሽተና ሓሳባት ክነቕርብ ተሰማሚዕና። ኣብ ሞንጎ፡ ኣብ ቀጽሪ ኮለጅና፡ ሓንቲ ክልተ

ዝእግራ ትራክተር ከም ዘላ ሓደ መምህርትና ሓቢሩና። ኬድና ብሓባር ርኢና። ከንጽግዎ ጀሚርና። እዛ ክልተ ዝእግራ ትራክተር፡ ሓረስታይ ብቐለሉ ክውንናን ብውሑድ ነዳዲ ክትሓርሱሉን ናብ ዝደለዮ ቦታ ብቐለሉ ጽዒኑ ክወስዳ ዘይተጸግሞን ኮይና ረኺብና። እታ ክልተ ዝእግራ ትራክተር ኣብ ፎኪስ መሬት ክትሓርስ እያ ብወጻኢተኛታት ተሰራሐ። እቲ ናትና ምብልሓት ዋላ ኣብ ተሪር መሬት ከም ትሓርስ ጌርካ

ምምሕያሽ እዩ ነይሩ። ክሳብ 30 ሰ.ሜ. ናብ ውሽጢ መሬት ፎግፊጋ ብምእታው ክትሓርሱልካ ከም እትኸእልን ብቐለሉ ከም ዘይትሰበርን ጌርና ኣመሓይሽና። ካብዚ ብተወሳኺ፡ ድንሽ ይኹን ምስ ድንሽ ዝመሳሰል ኣብ ፍረ ምስ በጽሑ፡ ካብ ወሽጢ ፍሒራ ነቲ ፍረ ምውጻእ እውን ከም ተወሳኺ ዕማም እተሳልጥ ብምግባር ዕውት ስራሕ ጌርና። እታ ወረቐትናውን ምስኡ ብዝተሓሳሰር ጌርና ኢና ኣቐራብና።

*** ውጽኢታ ከመይ ተገምጊሙ?**

ኩሎም መምህራንን ተመሃሮን ናይቲ ኮለጅ ንሓሳብና ኣድኒቑም። ጌልሱሱ መሬት ተባሂላ ዝተሰርሐት፡ ዋላ ኣብ ተሪር መሬት ክትሰርሓላ እትኸእል ጌርና ምምሕያሽና መሲጥም። እዛ ፕሮጀክት ዋላ ኣብ ዝቐጸል ባቕ እውን እቲ መስርሕ ምምሕያሽ ክቐጽል ኣለዎ ዝብል ርእይቶታትን ውሳኔን ተገሩላ ነይሩ።

*** እሞ ደሃዎ ኣሎካዶ?**

ይቐረታ፡ ኣብ ካልኣ ስራሓት ተጸሚዶ፡ ደሃዎ ኣይገበርኩን። ኣብ መጻኢ እንሻላህ!

♦ ተመኩሮ ስራሕ

መጀመርታ ኣብ ሚኒስትሪ ትምህርቲ እዩ ተመዲበ። ኣብ ባረንቱ ቤት ትምህርቲ ጊይ ደረጃ ዱታ፡ ንተመሃሮ 10ይ ክፍሊ

መምህር ቋንቋ እንግሊዝ ኮይነ፡ ክሳዕ 2016 ንሓሙሽተ ዓመት ሰርሐ። ፊዚክስ ወይ ማትሰ ክምህርዮ ኣብቲ ቤት ትምህርቲ ተመዲቦ ነይረ። ኣብቲ ቤት ትምህርቲ ሕጽረት መምህራን ቋንቋ እንግሊዝ ስለ ዝነበረ፡ ኣብ ርእሲኡ ኸኣ ክምህር ዝኸእል ምዃነይ ምስ ነገርክዎም እዮም እንግሊዝ ኣትሒዞም። ኣብኡ ካብ ኢንተርኔት እናውረድኩ፡ ብድምጽን ስእልን ኣሰንዮ፡ ቋንቋ እንግሊዝ ብዝቐለለ መገዲ እትመሃረሉ ኣገባብ “እንግሊሽ ላብ” ኣተኣታትዮ። ዳይሬክተር ናይቲ ቤት ትምህርቲ ዘድሊ መሳላጥያ ይፈቐደለይ ስለ ዝነበረ፡ ብእኡ ተተባቢዑ፡ ተመሃሮ ኣብ ቋንቋ እንግሊዝ ክነፍዑ ዝከኣለኒ እገብር ነይረ። ተመሃሮ ነቲ ዳታ ኣብ ፍላሽ መሊኦም ክወስድዎ ሪጋ ይሰርዑ ነይሮም። ንብዙሓት ተመሃሮ መሰረት ክሕዙ ከም ዝሓገዝም፡ ካብ ተጠቀምቱ ክሳዕ ሕጂ ይገባኑ እዮም።

“ኣብ ተመሃሮ ብቋንቋ እንግሊዝ ናይ ምዝራብ ጸገም ንምቅላል ዝሕግዝ ብልሓት” ብዝብል ኣርእስቲ፡ ነቲ ዝምህረሉ ዝነበርኩ ቤት ትምህርቲ ወኪለ ሓደ መጽናዕታዊ ጽሑፍ እውን ኣዳልዮ ነይረ። ሽዑ ብዓል ዶክተር ዮናስ መስፍን (ኣሶሽይት ፕሮፌሰር) ምምዕባላ ናይቲ መጽናዕቲ ክከታተሉን ምኽሪ ክህቡንን ብኣካል ናብ ባረንቱ መጻኢም ነይሮም። ኣብ ኣስመራውን ናይ ክልተ ሰሙን ስልጠና ሂበምና። ድሕሪኡ ነታ ወረቐት ብደረጃ ዞባ (ጋሽ ባርካ) ኣብ ዝተኸየደ ገምጋማዊ ኣኼባ ክቐርባ ዕድል ረኺብ። ሚኒስትሪ ትምህርቲ ኸኣ ብቲ ዘቐረብኩዎ መጽናዕታዊ ወረቐት ስለ ዝተሓገሰ፡ መተባብዒ “ላፕቶፕ” ሸለሙኒ።

♦ ሕጂኹ ኣበይ ትሰርሕ ኣሎኻ?

ካብ 2016 ብመገዲ ዓዲ ሃሎ ናብ ሚኒስትሪ ሕርሻ ተሰጋጊረ። ኣብ ንኡስ ዞባ ባረንቱ ተጸዋዒ ምዕቃብ ማይን ሓመድን ኮይነ ኸኣ እሰርሕ ኣለኹ። ኣብ ስርሓት ዛጎታት፡ ክትርታትን ምድላው ባህርያዊ ድኽዒን ድማ እነጥፍ ኣለኹ። ንኣልማዕቲ ጀራዲንን ኣፍሪይቲ ንህብን እውን ጉስጓጊዊ ኣስተምህርታትን

ስልጠናን አሁን እየ፡፡

◆ መምህር ቋንቋ እንግሊዝ ኔርካ። ሕጂ ድማ ምስ ሕርሻ ኣብ ዝተሓሳሰር ተመዲብካ ትሰርሕ ኣሎኻ። ብወገንካ ካብ ክልቲኡ ሞያታት ኣየናይ ይጥዕም ትብል?

ክልቲኡ ጥዑም እዩ። ካብ ምምህርና ምስ ወጻእኩ፡ ገለ ወለዲ ናብ ሚኒስትሪ ትምህርቲ ተመሊስካ ንደቅና ግዳ እንግሊዝ ዘይትመህረልና ይብሉኒ እዮም። ዋላ እቲ ዝምህረሉ ዝነበርኩ ቤት ትምህርቲውን፡ ዋላ ኣብ ትርፌ ግዜኻ ዘይትመጸና ይብሉኒ እዩ። ምስ ዘሎኒ ጸዕቂ ስራሕ ከምኡ ክገብር ዘይጥዕመኒ እኳ እንተ ኹነ፡ ሓብን ይስመዓኒ እዩ።

◆ ቦታ ስራሕ ከም ቤት ትምህርቲ ክንግልገለሉ ከም ዝግባእ ይግለጽ እዩ። ብወገንካ ኣብ ቦታ ስራሕካ ዝተመሃርካዮ እንተ ሄልዩ ክትገልጸልና።

መምህር ምዃን ንገዛእ ርእሱ ዓብዩ ቤት ትምህርቲ እዩ። ውጥን ተውጽእ፡ ብመሰረት ውጥንካ ትምህር፡ ኮነታት ተመሃሮኻ ፈለጥካ፡ ዝሓሹ ክኾኑ ዝክእልሉ ሜላ ትበላሓት፡ ንሱ ዝጠልቦ ስነ ምግባርን ኣጠቓቕማ ግዜን ወዘተ ኣብ ቦታ ስርሓይ እየ ተማሂረዮን ተሞኪረዮን። ዝነበረኒ ጉድለት እናኣረምኩን እናተቐየርኩን ከም ዝኸይድ ገይሩኒ። ብዓይኒ ሕብረተሰብ መምህር ነይረ ክኸውን እኽእልየ። ብወገይ ክርእዮ እንክለኩ ግና ከም ተመሃራይ እየ ነይረ። ዝያዳ ጸዕራምን ተበላሓትን ክኸውን ገይሩኒ። ዓይኒ ሰብ ተቐጻጸረ ከመይ መድረኽ ይኣለ፡ ብኸመይ ኣቓልቦ ሰባት ስራሕ

ይምህርን የነቓቕሕን፡ ኣብ እኩባት ሰባት እንታይ ዓይነት ቃላት እጥቀም ኩሉ ኣብቲ ዝምህረሉ ዝነበርኩ ቤት ትምህርቲ እተመሃርኩም እዩ። ክገርምካ ቋንቋ እንግሊዝ ከም ዝመልኽ ኣብ ምግባር እውን ዝምህረሉ ዝነበርኩ ቤት ትምህርቲ ልዕሊ ዝተመሃርኩሉ ኮላጅ እዩ ዝስራዕ፡ ብዘይ ቀለጻለም።

◆ ንመንገድኻ ትምህርቲን ምስ ተመኩሮኻ ኣተሓሳስርካ እንታይ ትብሎም?

ኣብ ምምህርና ጥራሕ ዘይኮነ፡ ኣብ ኩሉ ዓውደ ስርሓት፡ ብመጠን እቲ እትገብር ተወፋይነትን ትግሃትን ኢኻ ረባሒ እትኸውን ዝብል ኣረኣእያ እዩ ዘሎኒ። ተበግሶ ምውሳድ ከኣባ። ኣብ ስራሕ ግብዝና ኣዕናዊ እዩ።

◆ ዝምድና ሕርሻን ማሕረስን

ማሕረስ ንእሽት ክፋል ናይ ሕርሻ ኾይኑ፡ ቁፎኻ ንምምላእ እትግበር ንጥፈት እዩ። ሕርሻ ግና ሰፊሕ ዓውዲዮ። ናይ ሃገር ሞሶብ ንምምላእ ዝግበር ንጥፈት እዩ። መሰረት ምዕባላ ናይ ሓደ ሃገርን ሕብረተሰብን እዩ ኢላ እውን ክገልጽ እኽእል። ሕርሻ ክንብል ከሎና ማሕረስ ጥራይ ዘይኮነ፡ ምፍራይ፡ ምውሳኔን ምድቓልን ዝተፈላለዩ ዓይነት ኣዝርእቲን ጥሪትን ዘጠቓልል እዩ። ኩሎምቶም ኣብ ሂወት መሰረታዊ ኣገዳስነት ዘለዎም ከም ምግባር፡ መድሃኒትን ካልእን ውጽኢት ሕርሻ እዮም።

◆ ንምዕቃብ መሬት ዝምልከት መጽናዕታዊ ዳህሳስ ከም ዘካየድካ ተግዚብ ሻኹ። ገለ ካብቲ መሬት

ንምዕቃብ ክግበር ዘለዎ ጥበባት ክተዕልሉና።

ብናተይ ውልቃዊ ተበግሶ እየ ነቲ ዳህሳስ ኣካይደዮ። ኣርእስቲ ናይ'ቲ ዳህሳስ “ኣውያት መሬት እዩ” ዝብል። ናይ ሕርሻ መሬት ማለተይ እዩ። ማይ ኮይ፡ ናይ ሕርሻ መሬትን መጋሃጫታትን ኣብ ኣዝዩ ኣሰካፊ ኮነታት ከም ዘሎ፡ ብሰንኩ ድማ ኣግራብን፡ ዝተፈለዩ ዓይነታት ሳዕሪ፡ ኣግራብን እንስሳታት ዘገዳምን ካብ ከባቢና ነበረያ ነበረ ክኾኑ ምስ ተግዘብኩ፡ እቲ ጠንቁ መጥፍኢኦም እንታይ ምዃኑን መፍትሒኡ እንታይ ክግበር ከም ዝከኣልን ካብ ዝብል መጠገሊ ሓሳብ እየ ዳህሳስ ክገብር ጀሚረ።

ኣብዚ ቀዳሞት ጠንቅታት ኢላ ዝሓዘኸዎም፡ ሓደ ናይ ሕርሻ መሬት ብሰንኪ ብዝሒ ጸረ-ባልዕን ጸህያይን ከሚካላዊ ዱኸዕን ኣዝዩ እናተበላሸወ ናብ ጨውን ኣሲድን እናተቐየረ ይኸይድ ምህላወ እዩ። ካልእ ከኣ ብሰንኪ ዋሕዲ ዕረፍቲ ወይ ዘይምቕዳርን ዘይምድኳዕን ናይ መሬት ዝሰዓብ እዩ። መሬት ምድኳዕ ኣብ ዞባ ጋሽ ባርካ ዝውጥር ኣይኮነን። ብሰንኪ ፍግረ መሬት ማይ ኩዖታት ዓንዩስ ናብ ናባ ጋሽ እናተጸንበረ፡ ንሱዳናውያን ክቕልጥም ክርኢ እንክሸኹ ኣዝዩ እየ ዘተሓሳስበኒ። ብሰንኪ ግቡእ ምሕድራ መሬትን ንጥፈታት ምዕቃብ ማይን ሓመድን ዘይምዝውታር፡ ነቲ ፍርያምን ምድጽን ሓመድና ንሱዳናውያን ሓረስቶት ብናጻ ሂብና፡ ተመሊስና ብገንዘብና ካብ ሱዳን ወዲ ዓከር ክንሸምት እንከሎና ካብቲ ኣዝዩ ዘተሓሳስበኒ እዩ። ስለዚ ሓመድናን ማይናን ምዕቃብ ናይ ኩሉ ኤርትራዊ ዜጋ ሓላፍነት ምዃኑ ንምዝኻኸር ኢላ ዝገበርኩም እዩ። ኣፍንጫ እንተ ተሃሪሙ ዓይኒ ጥራይ እያ ትነበዕ። መሬት እንተ ተበላሸዩ ወይ መሬት እንተ ተንኪፉ ግና ኩሉ ፍጡር እየ ዝነበዕ። ስለዚ ኣብቲ ዝኸፍኦ ደረጃ ከይበጽሐ እንክሎ፡ ብሓባር መሬትናን ሓመድና ተኸናኺንናን ዓቁብናን ውሕስነት ምግባር ነረጋግጸሉ ባይታ ንምፍግር ዝጻለመ እዩ።

♦ ተራ ሕብረተሰብ አብ ምዕቃብ ማይን ሓምድን

ሕብረተሰብና ብዛዕባ አገዳስነት ምዕቃብ ማይን ሓምድን እቲ ዝድለ አፍልጦ እናሃለዎ። ንሓረስታይ አብ ምሕጋዝ ግና ተበግሶ አይወስድን እዩ። ድኻማት አለዎ። ሕብረተሰብና አብ ሓጎስ፡ ሕማምን ሓዘንን አዝዩ ተሓጋጋዚ እዩ። ባህርያዊ ይኹን ሃንደባታዊ ሓደጋ አብ ዘጋጥሙሉ እዋን እውን ንንግድና ናይ ምትሕግጋዝ ባህሊ አሎና። መሬት ናይ ምብሕጋግ ሓደጋ አብ ዘጋጥሙሉ እዋን ግና፡ እቲ ናይ ምትሕግጋዝ ባህልና አብይ ገጹ ከም ዝሸረብ ይገርመኒ እዩ። ግራተይ እምበር ተባሕጉጉ ንዝበለና ሰብ፡ አፍራዛን ባዴላን አልዲልና ክንድግጭ አይንጻዩዩን ኢና። እቲ ምዕቃብ መሬት ከአ ልዕሊ ዓቕሚ እቲ ሓረስታይ ኮይኑ ይጸንሕ እም ተባሕጉጉ ይተርፍ። ስለዚ ከምቲ ክጽገም፡ ክሓምም ወይ ሓደጋ ከንጸላልዎ ንዝረኣናዮ ሰብ ናይ ምሕጋዝን ምድጋፍን ባህሊ ዘሎና፡ መሬት ክብሕጎን ናብ ምድረበዳ ናይ ምቕያር ሓደጋ ከንጸላልዎን ክንርኢ እንከሎናውን ናይ ምትሕግጋዝ ባህሊ ክንትግብሮ አሎና። ዝኾነ ነገር ኢደይ ኢደካ ኢልካ እንተ ሰራሕካዮ ቀሊል እዩ። ረብሓኡ ከአ ንኹልና እዩ።

♦ ግደን አገዳስነትን አካዳሚያዊ ትምህርቲ አብ ሕርሻን ማሕረስን

ከምቲ “ንሽሮ ጠሰሚ እንተ ተወሲኸዎ፡ መቀረ” ዝብል ምስላ ትግርኛ እዩ። መሬት መኣስ ትግልብጦ፡ መኣስ ትሓርሶ፡ መኣስ ዱኹዲ ትገብረሉ፡ መኣስ ትጽህዮን ብኸመይ ግቡእ ክንክን ትገብረሉን ብስነ ፍልጠታዊ መገዲ ኢኻ ትገብሮ። አብ ርእሲኡ ብውሑድ ወጻኢታትን ጉልበትን ዝበዝሐ ምህርቲ ንኸትሓፍስ ሓጋዚ እዩ።

ሓረስቶት ዞባ ጋሽ ባርካ ከብ አብነት እተወሲድና፡ ካብቶም ናይ ከበሳ ዝሰፍሐ መሬት እዩ ዘለዎም። ሓደ ሓረስታይ እንተ ወሓደ ክልተ ሄክታር መሬት ይውንን። ምድኳዕ ግራት አየዘውትሩን እዮም። አዝዩ ሰፊት ቦታ ክሓርሱ ይደልዩ። ብተወሳኺ አብ ሓደ ዘይኮነ አብ ክልተ ስለስተ ቦታታት ስለ ዝሓርሱ፡ ግቡእ ክንክን ክገብሩ ይጽገሙዮም። አብ ውጽኢት እንተ ርኢናዮም ድማ ድኻምም ብዘሕ አታዊአም ግና ውሑድ ኮይኑ ይጸንሓካ። ስለዚ ነቲ ብልምዲ ዘጥረኻዮ ክእለት ፍልጠት ክትሕውሰሉ ጽብቕ እዩ።

እቶም ኮላጅ ናይ ምእታው ዕድል ዘይረኽቡ፡ ፍልጠታዊ ዘዕብይሉ አገብብ እንታይ ክኸውን ይኸእል?

ብመገዲ ሚኒስትሪ ሕርሻ ሓርርቲ ስልጠናታት ይወሃቡዮ። ባዕሉ እቲ ሓረስታይ ናብ ሞያዊ ብምኻድ እውን መባእታዊ ፍልጠት ክቕስም ይኸእል እዩ። መወከሲ መጽሓፍቲ አንቢብካ እትረኽቡ ፍልጠትውን አሎ። ተበግሶ ምውሳድ ጥራይ እዩ ዘድሊ።

♦ ብወገካ ሓረስቶት ግድን ክፈልጥዎን አለዎም እትብሎ ገለ አገደስቲ ነጥብታት ወስ ዘይትብሉና፡-

ግራት፡ ዋላ አብ እዋን ሓጋይ ከይተረፈ ክትዛልዮ፡ ክትድኩዎን ክትግልብጦን አለካ። ብዝሒ እቶት ዝሰፍሐ መሬት ስለ ዝሓረስካ ጥራይ ዘይኮነ፡ አብቲ አብ መሬት እትገብሮ ክንክን እዩ ዝምርከብ።

* ምንቅልቋል እቶት አብ ሕርሻ ቀንዲ ጠንቁ እንታይ እዩ ትብል?

ካብ መሬት ሕርሻ አታዊ ክትረከብ እምበር እንታይ ወጻኢ ትገብረሉ ካብ ዘይምፍላጥ ዝሰብ ኮይኑ እዩ ዝስመዓኒ።

♦ አርእስቲ ክንቅይር እንጂነር፡ ብዛዕባ ባህልን ያታን ብሄረ ኮናማ ክተዕልለና። ቡቲ ዝምስጠካን ፍሉይን ኢልካ ትሓሰቦ ክንጅምር።

አብ ብሄረ ኮናማ እቲ ዝበዝሐ ንጥፈታት ብወፊራ እዩ ዝካየድ። አብነት አብ ማሕረስ፡ ካብ ምሕራስ ጀሚርካ፡ ምጽሃይ፡ ምዕጻድ፡ ምድግዳግ ኩሉ ብወፊራ እዩ ዝካየድ።

አብ ወፍራ፡ አብ ጸህያይ ንትብዓትን ቁራጽነትን ዝገልጽ ደርፍታት ይደርፉ እዮም። እዚ ድማ ነቲ አብ ወፊራ ዝሳተፍ ሰብ አነቓቓሒ እዩ። ነቲ ስራሕ እናደረፍካን ባህ ኢሉካን ብወኒ ኢኻ ትዓም። ብገለ ምኽንያት ዝ ትረፍ ተባሂልካ፡ ፍቓደኛ ክትከውን ዘይሕሰብ እዩ። ተሪፍና ኢሎም ክሳዕ ዝበኸዩ አለዉ። እቲ ወፊራ ምስ ባህላዊ መስተ ተሰንዮ እዩ ዝካየድ። “ዳጋ” ሕፍስ ዝበለ መስተዮ። “አይፋ” ድማ ቅጥን ዝበለ። አብ ግዜ ስራሕ ዓበይቲ ነቲ አይፋ እዮም ዝፈትዉ። መንእሰያት ድማ ዳጋ። ከከም ቃሕታኻን ናይ ምጽዋር ዓቕምኻን ማለት እዩ። ሓፊስ ዝፈቱ አሎ፡ ቀጢን ዝፈቱ አሎ።

♦ ዐጉዳይ ሰኽራንክ?

ሰኽራን አብ ስራሕ አብ ዝግበር ውድድራት እዩ ዘጋጥም። ብደይ መደይ ክትሰከር ኢልካ ዘይኮነ፡ ነታ አብ ጎድና ክትከውን ዘምጸአትካ ጻል ክተሓገስ፡ ዝያዳ ክትሰርሕ ኢልካ ኢኻ ትሰትዮ። ወድን ጻልን ወድን ጻልን ብብጽምዲ ኩንካ ኢኻ ትጽሂ። አብኡ ሓያል ውድድር አሎ። እቲ ውድድር አብ ስራሕን ኣድማዕነትን እዩ። ክንደይ ዝኸውን ጽሂኻ ወሳኒ እዩ። ሓይሊን ተጻዋርነትን ምእንቲ ክህበካ ኢኻ ዳካ ወይ አይፋ ትሰቲ። ቅሩብ ምስ ጠዓዓምካ፡ ናይ ሓይለባኻ ትሰርሕ፡ ናብ ገፋፊጣ ኢኻ ትቕየር። ዋላ እኾኽ

ከይተረፈ ኢኸ ትብታትኹ። እንተላይ ነቲ ናይታ ግዝያዊ መጻምድኻ ጓል ከይተረፈ ኢኸ ትማልኡ። ድኻም ኣይስምዓካን እዩ። ንሳ ድማ ዱማ ኣምጺኦ ተስትየካ። ኬፋት ዲኹም ትብልዎ። ብኬፋት ዝተሰነየ ስራሕ እዩ ዝካየድ።

ኣጋጣሚ እቲ ወዲ እንተ ሰኪሩ፡ እታ ኣብ ጎድኑ ዝወዓለት ጓል ደርሆ ትሓርደሉ። ሙብዛሕትኡ ምጡን ሰኽራን እዩ ዝሰኸር። ምናልባት ጢን እንተ ተሰሪሖ ድማ ኣብ በረኻ ኣይሓድግዎን እዮም። እንተስ ደረፎም እንተስ ሳምቦ ሳምቦ ኢሎም ዝባዮታዎም። ምሽት ድሕሪ ስራሕ ናብ እንዳገቲ ሰኽር ምኻድ ዝውቱር እዩ። ነቲ ሳኽራም ተባሂሉ ዝተሓርደ ደርሆ ስለ ዝህሉ።

እታ ጓል እንተ ሰኪራ ኸኣ እቲ ወዲ ኣብቲ ዝባዮ እንዳ ወፈራ፡ ብስማ ጤል ይሓርደላ። ኩሉ ዝመጸ ኸኣ ነቲ ናይ ብላዕ ወስተ ድግስ ይጽንበር። ኣብኡ ቅልስ ዝጸወቱ ኣለዉ። ቡብጽምዲ ሳዕስዳት ዝጸወቱ ኣለዉ። ምዝንጋዕ ኣሎ። ኮታስ ብሰሓቕን ጸወታን ዝተሰነየ ዓብዩ ዕምም ዓሚምካ ትውዕል።

ኣብዚ ብወገይ ከስምረሉ ዝደለ፡ ነቲ ናይ ምትሕግጋዝ ባህሊዮ። እቲ ጭቃ ዓዲ ርኽባትን ድኻታትን ይፈልጥ እዩ። ኣብ ሓደ መዓልቲ ክልተ ወይ ሰለስተ ወፈራታት ከይህሉ ኸኣ ሰሌዳ ግዜ ይሕንጽጽ። እቲ ዝተወፍረ ስራሕ ቀልጢፉ እንተ ተዛዘመ፡ እቶም ወፋሮ ንእግረ መገደም ናይ ስኡን ሰብ ወይ መበሊታት ግራት ይማልእዎ እዮም።

ብወጻኢታት ናይቲ ኣውፊሩ ዝወዓለ ማለትዮ። ስለዚ ብሓባር ምስራሕን ጽጉማት ብምሕጋዝን ማዕረኻ ከም ዝኸዱ ምግባርን ሓደ ካብቲ ኣብ እዋን ንእስነት ትመሃር ብኣብነት ዝጥቀስ ባህሊ እዩ። ኣብ ጉዕዞ ሂወተይ ቀዲመ ዝተማህርኩም ክብሪ ድማ እዩ።

♦ **ትሕዝቶ ደርፍታት ጸህያይ**

ፍቕሪ ስራሕ ንክህልወካ ዘረሳስካ፡ ዘነቓቕሓካ ናይ ሞራል ደርፍታት እዩ።

♦ **ጉዳይ መርዓኻ?**

ቡብሃይማኖቱ ይፈላለ እዩ። ከንሻን ካቶሊክን ምስልምናን እዮም። ኣብ ኩሉ ዘየለዉ እውን ኣለዉ።

♦ **ጉዳይ ዝሰሚ**

ዝውቱር ኣይኮነን።

♦ **ጉዳይ መርዓ ትሕቲ ዕድመ**

መሊኡ። ብፍላይ ኣብ ንኡስ ዞባ ባረንቱ ኣብ ከም ብዓል ኣጋኒ፡ ዳግሎ፡ ኩፍታሌ ብብዝሒ ይረኣ እዩ። ኣብዚ ጉዳይ፡ ላዕለዋይ ኢድ ዘለዎም ኣደጋታትን ኣኩታትን እዮም። ኣኩ ወሳኒ እዩ ኣብ ብሄረ ኩናማ። ስለዚ ዝያዳ ጎስጓስ የድሊ እዩ። ብሕልፊ ኣብዘን ዝጠቐስከወን ቦታታት።

* **ትሕቲ ዕድመ ክንብል ከሎና፡ ካብ ክንደይ ማለት እዩ?**

ካብ 13 ዓመት ንላዕሊ ክምርዓዎ ዝውቱር እዩ።

* **ከንታት ትምህርቲ ደቀንስትዮኻ?**

ኣብ መባእታ ደቀንስትዮ ኣዘየን ብዙሓት እዮን። ኣብ ማእከላይ ደረጃ

ይውሕዳ። ኣብ ካልኣይ ደረጃ ኣዘየን ይውሕዳ። ቁጽሪ ናብ ሳዋ ዝወርዳ ኸኣ ዝገደደ ይኸውን፤ ዳርጋ ዘየለዎ ይኸውን። ጠንቂ ናይዚ ኸኣ እቲ መርዓ ትሕቲ ዕድመ እዩ። ቀልጢፊን ስለ ዝምርዓዎ ንትምህርቲ ግዲ ኣይገብራሉን። ኣብ ጥንሲን ሕርሲን ሽግር የጋጥመን ምዃኑ ፍሉጥ እዩ።

♦ **ትሕቲ ዕድመ መርዓ ብሕጊ ክልኩል እዩ።**

እወ። ብሕጊ ክልኩል ምዃኑ ዳርጋ ኩሉ ይፈልጦ እዩ። እንተ ኹን፡ ኣብ ብሄረ ኩናማ ክውገድ ዘለዎ፡ ኣሕሊፍካ ናይ ዘይምውህሃብ ሕማቕ ልምዲ ኣሎ። ኣሽንካይዶ ኣብ መርዓ፡ ጾታዊ ዓመጽ ምስ ዘጋጥም እውን ብሽማግሌታት እዩ ዝፍታሕ እምበር፡ ናብሕጊ ኬድካ ምክሳስ ዝውቱር ኣይኮነን። ኩሉ ብጭቃ ዓዲ እዩ ዝውዳእ። ንሱ ዘሃበካ ፍርዲ ኢኻ ትቕበል። ሕጂ ግና ቡብቕሩብ ዝመሓየሽ ዘሎ ይመስል። እቲ ምትእትታው ናይ መንግስቲ እውን ቡብቕሩብ ዝሕይል ዘሎ ይመስል። ካብዚ ዝያዳ ክሕይል፡ ዝያዳ ጎስጓሳዊ መደባት ክካየድ እዋን ዝጠልቦ ኮይኑ ይስመዓኒ። ብሕልፊ ውዳብታት ህግደፍን ማሕበራትን ክሰርሕሉ ዘለዎም እዩ።

♦ **ዕድመ ናይቶም ዝምርዓዉወን ኣወዳትካ?**

ቅሩብ ይዓብዩወን ይኹኑዮም፤ እምበር ዳርጋኦን እዮም። ኣንፋራ ዝተላጸዩ ማለት እዩ።

♦ **እንታይ እዩ ኣንፋራ?**

ወዲ ተባዕታይ ኣካለ ኣዳም ከም ዝበጽሖ ዘረጋግጹ ኣገባብ እዩ። ኣብ

ኩሉ ማህበራዊ ጉዳያት አትዩ ከሳተፍ መሰል ይወሃቡ። ከምርጫ እንተ ሹይኑ፡ ግድን በዚ መገደብ ከሐልፍ አለዎ።

አንፋራ፡ አዝዩ ከቢድ ፈተነ። ጽምጊ ማይን ጥሜትን ድኻምን ተጻዊሮም አዝዩ ነዊሕ ጉዕዞ እግሪ ዘካይድሉ አገባብ እዩ። አብቲ ዝተዳለወሎም ቦታ ምስ በጽሑ ድማ ቃለ መሓላ ይፍጽሙ።

አብኡ እቶም አቅዲሞም ጸታዊ ርኩብ ፈጸሞም ዝጸንሑ በይኖም ይፍለዩ። እቶም ጠቕላላ ርኩብ ፈጸሞም ዘይፈልጡ ሽኻ በይኖም ይፍለዩ። እዚ ብሕልና ዝግበር ነገር ስለ ዝኹን፡ ዘይስገር እዩ። እቶም ርኩብ ፈጸሞም ዘይፈልጡ ዳርጋ አኽለል እዩም ዝቐበሉ። ወፋይትን አርካናትን ሰባት እናጸውዑ፡ ከምእቶም ከኹን ይምርቕዎም። ነቶም ካልኣት ከአ ይገርፍዎምን ይሃርዎምን። አብ ሓደ ኢጋጣሚ ብተነሳብ ሓምሳ ወይ ሚእቲ አወዳት ከወርዱ ይኸእሉ። እቶም አብ ሓደ ኢጋጣሚ አገባብ አንፋራ ዝተኸየደሎም አወዳት ንሓድሕዶም “ኮላ” ዝብል ስም ይጠማመቑ። መግለጺ ዓርክ መዘና እዩ። ካብኡ ንደሓር መጸውዒኦም ንሓዋሩ ንሱ ይኸውን። ሓደ መንገድ ንሓደ ካልኣ ኮላ ኢሉ እንተ ጸውዒዎ፡ ምልክት ጥቡቕ ዕርክነትን ምክብባርን እዩ።

♦ ተራን ተሳታፊነትን ደቂ አንስትዮ አብ ብሄረ ዘኖሙ

ዝኹን ዓይነት ስራሕ ከሰርሓ ድሉዎት እዩን። ስለዚ ሰብኣይን የብለይን፡ ወዲ

የብልናን ኢሉን ብስእነት ወዲተባዕታይ አየማርራን እዩን። ዕድመን ጥዕናን እንተ ሂብዎን ኩሉ ባዕላተን ይዓምኡ እዩን። ህርኩታት ድማዩን። ድርብ ጾር ናይ ምስካም ብቐዓት አለዎን። አብ ማሕረስ ምስ ሰብኡተን ወዲሉን፡ ገዛ አትዩን ኩሉ ዘቤታዊ ስራሕ ከአ ይዓም።

♦ ናብ ምውዳእ ገጽና ኢና እንጂነር። ብዛዕባ ውልቕኻ ከተተካ። ባህርያትካ ከመይ ትገልጽ?

ሰባት ተዋዛይይ ምዃነይ ይነግሩኒ እዩም። ደይ መደይ ከዋዘ ኢሉ ኣይብሎን እዩን። ግና የስሕቐም። ኣይጸልኦንዮ። አብ ስርሐይ ከአ ቅሩብ ዕትብ እብል እዩ። አብ ደገን አብ ስራሕን ነንበይኑ ባህርያት እዩ ዘንጸባርቕ። ብኸምኡ አሕመ ምዃነይ እበጽሓኒ እዩ።

♦ ከመይ ዝበለ ሰብ ይብርሃካ?

ህድእ ዝበለን ሓሲቡ ዝዛረብን። ዝያዳኡ ንኸልኦት ከዛረቡ ዕድል ዝህብን ዝያዳ ዝሰምዕን ከአ።

♦ ገሰኸኸ ከምኡ ዲኻ?

ሕቶኻ ኣነ ዝፈትዎ ከነግረካይ ኣይኩንን።

♦ መድረኽ ትመልኽ ምዃንካ አብ ቤት ትምህርቲ ካድር ህግደፍ አሰተብሂለልካ አላሽ። ብኸመይ ኢኻ ኣምዕቢልካየ?

ኢታ “ትመልኽ ኢኻ” ትብል ኣኳ ቅሩብ ትኸብደኒ እዩ። አብ ቤት ትምህርቲ ድፍር ኢሉ እዛረብ ነይረ። አብ ቡተኸስዮን ብኸልእ ቋንቋ ንዝወሃብ ሰብከት ናብ

ኩናማ እትርጉም ነይረ። መምህር ምስ ኮንኩ ድማ ዝያዳ ተዛራባይ እናኸንኩ መጸኢ። ካብኡ ኮይኮነ ኣይተርፍን እዩ።

♦ አፍቂርካ ትፈልጥዮ?

አብ ኢደይ ካቲም ቃል ኪዳን እናርአኻ ከምዚ ሕቶ ይሕተት ድዩ? ብዝኹን፡ ኣፍቂረስ ተመርዕዮ እኳ።

♦ ቀጽል ብዛዕባ መርዓኻ

2017 እዩ ተመርዕዮ። ከልተ ቁልዑ ወሊደ አላሽ። ሰበይተይ ሪም ዓብዱ ትብሃል። ደቀይ፡ ቦኸሪ ጻለይ አማንዳ ትብሃል። ትርጉሙ ብናራ “ቤት ሓቂ”፡ ብኸናማ “ሓቂ ዓብይ እዩ”፡ ብጥልያን ከአ “ፍትውቲ” ማለትዮ። ድሕሪኡ ዝተወልደ ሽኻ ኣሃኒኤል ይብሃል። ትርጉሙ “ህያብ” ማለትዮ። ብሓዳሪይ ሕጉስ እዩ።

*** ብወገይ ወዳኢ አላሽ። አብ መወዳኢታ ከትብሎ እትደሊ እንተ ሃልዩ ዕድል ክህበኩ።**

ጽቡቕ። እዚ ነስማቕር ዘሎና ናጽነት፡ ብንቕሓትን ተወፋይነትን ኣይታትና ዝመጸዮ። አብኡቶም “እንታይ ገደሰኒ”፡ “እዚ ንዓይ ዝምልከት ኣይኩንን” ዝብል አተሓሳስባ ኣይነበረን። ስለዚ እንታይ ገደሰኒ ኢልካ ጉልበትካ፡ ብቐዓትካ፡ ፍልጠትካ፡ ክእለትካን ሓሳብካን ምሕባእ ንሃገርካ ብዝእኦ ፍቓድካ ንተጸባእትን ባዕዳውያን ዝእኦትን ኣሕሊፍካ ምሃብ ማለት እዩ። ንባዕዳዮን ወይ ታሪኻውያን ተጸባእቲ ኣሕሊፍካ ምሃብ ማለት ከአ አብ ሓራ መሬትካ ከም ድላይካ ተንቀሳቂስካ ናይ ምስራሕን ምንባርን ናጽነት ምሻጥ ማለት እዩ። ናጽነትካ ምሻጥ ማለት ከአ ሰላምን ርግኣትን ምስኣን ማለት እዩ። ከምቲ ንፋስ ንዝኹን ፊስታልን ወረቐትን ናብ ዝደለዮ ሸንኮለል ዘብሎ፡ ዝኹን ተጸባኢ መጸኢ ናብ ዝደለዮ ኔው ነጀው የብለካ። ስለዚ ትርጉም ናጽነት ብቐላት ጥራይ ዘይኮነ፡ ብግብሪ ክንፈልጦን ክንሰርሓሎን ኣሎና። ሚዛንን ርዝነትን ናጽነት ብግብር ዝፈልጥ ሰብ፡ ጉልበቱን ፍልጠቱን ክበቕቕ ዘይሕሰቡዮ። እኳ ደኣ ብኸመይ ኣራቢሑ ኣብ ረብሓ ሃገር የውዕሎ እዩ ዝሓሰብን ዝበላሓትን።

መስፍን ገብረሂወት

ካካዳሚ

ፍልልይ ካልኣይ ደረጃን ኮለጅን

ሱራፊል ተ.

ካብ ናይ ካልኣይ ደረጃ ህይወት ናብ ኮለጅ ክንሲጋር እንክለና፡ ኣብ ደረጃ ትምህርትና ጥራይ ኣይከውንን ለውጢ እንገብር። ኣብ ካልኣይ ደረጃ ዝበዘሉ እንደልዮ ነገር ካብ ስድራና ኢና እንረኽቦ። ንትምህርቲ “ኪዱ” ተባሂልና እምበር፡ ባዕልና ንትምህርቲ ክንከይድ ኢልና ዘይንብገስ ክንከውን ንኽእል። ኣብዚ ደረጃ ንስከም ሓላፍነት ኣዝዩ ውሑድ እዩ። ስለ ዝኾነ ኹሉ ኣብ ካልኣይ ደረጃ ብዘይ ተጽዕኖ እነሕልፎ ህይወት ዝያዳ ምቁር ዝኾነውን፡ መቐረቱ ኹሉ ወትሩ ተዘካሪ

ኮይኑ ይነብር። ናብ ኮለጅ ክንሲጋር እንክለና፡ ካብቲ ብዘይ ሓላፍነት ዝተገባዘናሉ ግዜ ናብ ሓላፍነት ንሲጋራ እዩ። ምስ ስድራኻ ምንግር ተራፉ ባይንኻ ምንግር ክትምሃር ትጅምር። ግዜኻ፡ ጸዓትኻ፡ ገንዘብኻን ካልእን ባዕልኻ ኣማሓዲርኻ ክትከይድ ትጅምር። ነብሲኻ፡ ክዳውንትኻን ክባቢኻን ባዕልኻ ኣጽራኻ ክትከይድ ኢኻ። ሓደ-ሓደ ግዜስ ኣሰራርሓ እተን ዝቐለለ መግቢ ምኽኣል የድልየኻውን እዩ። ናይ ድቃስ ወይ ዕረፍቲ ግዜኻውን ኣካል ናይቲ መዓልታዊ ንጥፊታትኻ ክኾኑኩዮም። እቲ ንትምህርትኻ እትገብር ጸዕሪ ኣብ ግምት ብምእታው፡ ነዚ ኹሉ ኣወሃሂድኻ ምኽድ ባዳህን ተለማድን ቀዳማይ ፈተና ኮለጅ እዩ።

እናተኸትልካ፡ ብዘይ ብኩራት፡ ክትከይድ ግን ዓቢ ትብዓትን ራኢን የድልየኻ።

ባይንኻ ተፈሊኻ ምንግር ኣብ ዝመጽኣሉ እዋን፡ ሓላፍነትኻ እግራ-እግራ ስለ እትመጻካ፡ ንኸትቅበላ ንእሸቶ ቅልውላው ክተሕልፍ ትኽእል ኢኻ። ኣብ ኮለጅ ኮላ ባይንኻ ምንግር ስለ እትጅምር፡ ከመይ ኣቢልካ ኣበርቲዕካ ክትሰርሕ ከም ትኽእል ክትምሃር ኣላካ፤ ስሩዕን ኣኽባሪ ግዜን ምዃን የድልየካ፤ ምሉእ ሸውሃትኻ ከመይ ኢልካ ትህቦ ክትፈልጥ የድልየካ፤ ወጥሪ ካብ ጥቓኻ ተርሕቐሉ ኣገባብ ክህልወካ ኣሎዎ። ወጥሪ ንፍይ ስራሕ ዓቕምኻ ዘልምስ ተርእዮ እዩ። ከሉ ሳዕ እታ ክትገብራ እትኽእል ክትገብራ እንተ ዘይክኣልካ፡ ነቲ ንሳ ትፈጥሮ ክፍተት ክትጽመም ዘይትኽእል ክትከውን ትኽእል ኢኻ። ናይ ጣዕሳ ስምዒት ክዓሰለካ ይኽእል። ኣብታ ሰዓታ ብምሉእ ልብኻ እንተ ገይርካ ግን፡ እቲ ዝግበአካ ስለ ዝገብርካ ዘጣዕስ የብልካን። ኣብ ወጥሪ ድማ ኣይትኣቱን። ዝሰራዕካዮም መደባት ብዘይ ብኩራት ከተትግብር እንተ ኽእልካ፡ ነቲ እዋን ዕረፍትኻ ብዘይ ጸቕጢ ክትዛነጥሉ የኽእለካ። ግብእ ዕረፍቲ ዝረከብ ኣእምሮ ወትሩ ዝበለጸ ውጽኢት ከመዝግብ ኣየሸግሮን እዩ።

ምሕደራ ግዜ

መደብ ሰሪዕካ ምጻዓዝ ኣብ ትምህርትና ጥራይ ዘይከውን ኣብ ዝኾነ ዕድሙ፡ ስራሕን ናብራን ኣገዳሲ እዩ። ኣብ ካልኣይ ደረጃ እንክለና ብዝጠዓመና እናጸናዕናን እናተጻወትናን ጸብቕ ውጽኢት ከነመዝግ ንኽእል ኢና። ገለ ተመሃሮ ወጀሃይ ኣካይዳ ዝጸንሑም፡ ግን ኮላ ብሉጻት ኮይኖም ዝሰምዑና ዝነበሩ፡ ማትሪክ ከየምጽኡ ክእለዩ ንርእዮም ኢና። ኣብ ካልኣይ ደረጃ እንክለና መደብ ሰሪዕና ምኽድ ክንላመድ ሓጋዚ እዩ። ኣብ ዝኾነ ደረጃን ዕድሙን ዝርከቡ ብመደብ ዘይከዱ ሱብ፡ መደብ ኣውጺኦም ክሰዕቡም ክሸጉ ይኽእሉ። መደብ ሰሪዕካን ብእኡ ተማእዚዝኻ ምኽድን ዓቢ ፍልልይ ኣሎዎ። መደብ ንምስራዕ ንእሸተይ ስምዒት እንተ ሃለወትካ ኣኻሊ እዩ። ብዘውጸእካዮ መደብ

ግዜኻ ንክትኣልዮ፤
 - ኣብ ትምህርቲ ክትውቕዎ እትደሊ ሸቶ ብምሉእ ልብኻ ከም ትብህን ኣረጋግጽ። ሸቶኻ ንምውቃዕ ኮላ ልዕሊ ዝከኣለካ ክትገብር ምዃንኻ ነብሲኻ ኣእምርን ቃል እተወላን።
 - ኣብ ትርጉሳካ ዓውደ-አዋርሕ (ካላንደር) ኣዳሉ። ናይ ዓመት፡ ናይ ሰለስተ ወይ ሓመተ ግንባር - ከም ደረጃኻ -

ምልክት እናገብርካ ሰአል። እታ ትውደአላን ትምረቅላን መዓልታት ኣብሊጽካ ኣጸብቀን። ናይ እዋናዊ መደባትካ ብቐረባ ኣብ ትርጉሞሉ - ኣብ ጁባኻ፣ ማዕጾ ቦርድኻ፣ ኣብ ትርጉሞሉ - ኣቐምጥ።

- እቲ ንመጽናዕትን ዕረፍትን እትምድብ ግዜ ካብ ሎሚ ንጽባሕ ሓደ ዓይነት ኮይኑ ከሰልፉወካ ዮብሉን። ንክልተኡ ብማዕረ ኣክብርካ ተጠቐመሉ።

- ናይ ስራሕ ግዜኻ ብዝበለጸ ከተደምዓሉ እንተ ኼንካ፣ ናይ ዕረፍቲ ግዜኻ ብግብእ ክትጥቀሙሉ ኣለካ።

- ኣብ መደባትካ ምሉእ እምነት ይሃልኻ። ንመደባት መማህርትኻ ርኢኻ ከይትጠራጠር። ምስ ዓቕምኻን ማላ ኣጸናንዎኻን ዝኸይድ መደባት ክትሕንጽጽ ዝበለጸዮ።

- ንኣጠቓቕማ ግዜ ዝምልከት ጽሑፋትን ምክርታትን ብምግብብ ዝሓሸ መደብ ክትሰርዕ ትክእል ኢኻ።

መጽናዕቲ

- ኣብ ካልኣይ ደረጃ እንመሃራ ሓንቲ ክፍለ ግዜ ኣብታ ናይ ዕረፍቲ ዓሰርተ ሓመሽት ደቓይቕ ደጊምና ኣንቢብና ክንርዳኣን ክንሕዝን ንክእል ንኸውን። ኣብ ኮላጅ ኣብ ሓንቲ ክፍለ እንመሃሮ ትምህርቲ - ናይ ሓደ ሰዓት ትምህርቲ - ንምጽንዑ ብውሑዱ ሰለስተ ሰዓት ክወስደልና ይክእል እዩ።

- ኣብ ካልኣይ ደረጃ እቲ ነጽንዖ መምህርና ኣብ ሰሌዳ ይጽሕፈልናን ይገልጸልናን። ኣብ ኮላጅ ዝጸንሑና መምህራን ግን ገሊጾምን እንወከሰሉ መጽሓፍቲ ጠቐሶም ክወጽኡ ይክእሉ እዮም። ንሸኻ ነዚ ዝተገልጸልካ ሓበሬታ ፋትኲርካ ክትረኽቦ ኣለካ። ብዙሓት መምህራን ጽማቕኦ ናይቲ ዝመሃርዎ ወረቐት - ሃንድ ኣውት - ይህቡሎም። ንሸኻ ኸኣ ንዕኡ ብምብዛሕ ክትጥቀሙሉ ትክእል ኢኻ፤ ምሉእ ግን ኣይኮነን።

- ኣብ ካልኣይ ደረጃ፣ ኣብ ሓደ ክፍለ-ግዜ ሓደ ንእሽተይ ኣርእስቲ ኢኻ እትመር። ኣብ ኮላጅ ግን እዚ ኣይክትረኽቦን ኢኻ። ኣብ ሓደ ክፍለ-ግዜ ሓደ ምዕራፍ ምሉእ

3 ዓበይቲ ምክርታት ንክትተርፉ

እዞም ዝሰዕቡ ሰለስተ ዓበይቲ ነጥብታት ኣብ ዝደለናዮ ዓይነት ትምህርቲ ክንተርፍ ዝሕግዝና እዮም። እዞም ነጥብታት እንተ ተኸተልና ክንተርፍ ኢና፣ ብዝዓበዩ ኸኣ ክንሰንጉ ንክእል ኢና። ክንሰንጉ እንተ ደለና ዝሕግዝና ካልኣት ምክርታትኳ እንተለዉ ንሎሚ ኣብ ሓንቲ ዓይነት ትምህርቲ ክትርፉና ዝክእሉ ጥራይ ክንርኢ።

ኣስተውዕሉ፡ እዞም ሰለስተ ነጥብታት እንተ ዘይተጠቐምናሎም ክንሓልፍ ምዃና ኣይትረስዑ።

1. ክሳብ ሕጂ ተረጋጊጹ ከም ዘሎ፡ እቲ ቀዳማይ መገዲ ምትርፍ፡ ኣብ ክፍሊ ናይታ ክንተርፉ ዝደለናዮ ዓይነት ትምህርቲ ዘይምእታው። ዝበዝሐ ዓይነት ትምህርቲ ነፍሲ-ወከፍ ክፍለ-ግዜ መሰረት ናይታ ትመጽእ ብምዃና፣ ሓንቲ ክፍለ-ግዜ ከይተማሃርና እንተ ኣሕሊፍናዮ መሰረት ኣይንሕዝን ኣለና ማለትዮ። መሰረት ዘይብላ ዝ ከኣ ብዘይ ጠቐም ንፋስ ዓነውነው ከም ትብል ርጉጽዮ። ኣቴንዳስ ክወሰድ እንከለውን ኣብ ክፍልኻ ስለ ዘይትርከብ፡ ንፋስ ተራፋይ ምዃንካ ክምስክረልካዮ።

2. ዕዮ-ክፍሊ፡ ዕዮ-ዝን ዝተፈለለየ መለማመዲን ኣብ ግዜኡ ምዕያይ ንክትሓልፍ እዩ ዝሕግዝ። ስለዚ ነዚ እም ዝተጠቐሱ ዘይምስራሕ ንክንተርፍ ሓጋዚዮ።

3. ጥራዝናን መጽሓፍትናን መዓልታዊ ዘይምግንጻል ንምትራፍና ብዘይ መጠን ሓጋዚዮ። መዓልታዊ ዝተማሃርዎ ደጊሞም ዘንብቡ፡ ኣብ ክፍልን ኣብ ግዜ መጽናዕትን ኖት ዝሓተተ ተመሃሮ ንክሓልፉ ርጉጽዮ።

ኣስተውዕሉ፡ እዞም ሰለስተ ነጥብታት ክትጥቀሙሎም እንተ ዘይክኣልኩም ክትሓልፉ ኢኹም። እንተ ሓሊፍኩም ከኣ ከሉ ፈታዊኹምን ስድራኹምን ክሕጉሱ እዮም። ስድራና መምህራና ምሕላፍናን ምንፋዕናን የተገሰገሙዮ። እንተ ሓሊፍና ዝሰመዓና ክብርን ለውጥን ከኣ ኣሎ። ስለዚ፡ ናይ ምትራፍ ሓሳብና ዘየዋጽኣና እንተ ኹይኑ፡ ኣንጻር እዞም ሰለስተ ነጥብታት ንክተል።

እትመሃረሉ ግዜ ክጸንሓካ እዩ። እቲ ኣብ ክፍሊ ዝተዋህበካ ኣመታት ፍልጠት፡ ኣብ ዝተፈለለየ መጽሓፍቲ ብምውካስ እትምእርሮ ባዕልኻ ኢኻ።

- ኣብ ቀዳማይ ዓመት ኮላጅ ኣዝዩ ብዙሕ ሃልኪ የድልየካ እዩ። ከሉ ግዜ ጋሻ ዝኸነፍ ነገር ርዝን ናይ ምባል ባህሪ ኣሎዎ። ከምቲ ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሰ፡ ኣብ ስድራኻን ካልእን ዝከበረት ሓላፍነት ሕጂ ኣብ ርኢሽኻ እያ፣ ሓድሽ ኣገባባ ኣጸናንዮ ክህልወካዮ። ኣገባብ ኣመሃህራውን ስለ ዝሕድሰካ፡ ክሳብ እትላመዶ ከተረካይክእል እዩ። ነዚ ዘሰገር ዳንጋ ክትፈጥር እምበር፡ ኣቐዲምካ ተስፋ ትቐርጸሉ ኣይኮነን። ብጉጅላ ምጽናዕ ከኣ ንብዙሕ ተጽዕኖታት ከፋኹሰልካ ይክእል።

ዝምድና

ኣብ ኮላጅ ምስ ኣተና ካብ ፈተውትና፡

መተዓቢትናን ስድራናን ክንፍሊ ኢና። ባይንና ዘለና ኮይኑ ክጥዕመና ይክእል እዩ። ኣብ ሃገርና እዚ ከም ዓቢ ጸገም ዘይክረኣ ይክእል እዩ። ምክንያቱ ኣቐዲምና ኣብ ሳዋ ዓመት ምሉእ ምስ ከማና ስለ እነሕልፎ፡ ንእሽቶ መላመዲ ክኸነፍዮ። ኮላጅ ምእታውካ ንብዙሓት ስዲርካ ትኣትዎ ምህላውካውን፡ ዝፈጥረልካ ንሕን ሞራልን ኣሎ። ካብ ስድራኻን ፈተውትኻን እትረኽቦ ሞራል ብቐረባ ዘይክህሉ ስለ ዝትክእል፡ ኣብ ዙርያኻ ምስ ዘለዉ - ምስ ደቂ ክፍልኻ፡ መዳቕስትኻን ካልኣን - ጽብቕ ዝምድና ክህላወካ ይምረጽ።

- ኣብ ኮላጅ ንዝገባለታትና ዝኸውን ሞቕሞሽ ክህሉ ይክእል እዩ። ምስ ከማና ተመሳሳሊ ዝምባለ ዘለዎም ብምዃን ክንዋሳእ ጸገም ኣይፈጥረልናን እዩ። ኣብ ኮላጃትና ብሃማመተኤ ዘባ ሳዋን ላዕለዎት

ትካላት ትምህርትን ዓመታዊ ዝካየድ ፊትገቢ ላዕላዎት ትካላት ትምህርቲ፡ ዝገባሉታትካ፡ ተወህቦኻን ምህዞኻን እተጸባርቐሉ ባይታ እዩ።

- ምዕባሉታት ትምህርትኻ ብዘይ ስክፍታን ሽቑራራን ተዕልሎ ሰብ እንተሎ፡ ቀጻሊ አዋግዳዮ። አብቲ ሞራል ትደልየሉ ግዜ ጸግዒ ክኸውልካ እዩ። አብ ኮላጅ አቲና ክንመሃር እንከለና፡ ናትና ሕልሚ ከነግህድ ኢና እንቃለሰ። አብ ካልኣይ ደረጃ እንከለና፡ ሕማቕ እንተ አምጺእና “ዝና እንታይ ክብሉኒየም?” ንብል ኔርና ንኸውን። አብ ኮላጅ ግን ከምኡ ኣይኮነን። ሕማቕ እንተ አምጺእና “እንታይ እዩ ዝኸውና?” ብምባል ኢና እንኣሰብ፤ ብዛዕባ ነብስኻ።

- ጽቡቕ አፍልጦ መምህርትኻን መዳቕስትኻን ክህልወካውን ኣይጽላእን።

- መምህራንካ፡ ተሓጋገዙቲምን ደጋርትመንትኻን እቶም ዝበለጹ ጸጋታትካ እዮም። ዝኸውን መምህር ብዘይካ እቲ አብ ክፍሊ አትዩ ዝምህረሉ ግዜ፡ ንተመሃሮኡ ዘዕልለሉ፡ ዝሰምዓሉን ዘማኸረሉን ግዜ ይፈሊ እዩ። አብታ ግዜ እቲኣ ብምኸድ ጽቡቕ ናይ ስራሕ መንፈስን ዝምድናን ክንፈጥር ንክእል ኢና። እዚ ንናይ ምምሃር ተመኸርና ኣዘዩ ሓጋዚ ክኸውን ይኸእል።

- አብ ካልኣይ ደረጃ ንከለና ክገጥመና ዝኸእል ወጥርን ጸቕጥን ሳሕተን ዓቢ ግምት ክወሃብ ዘይከኣልን ክኸውን ይኸእልዮ። አብ ወጥሪ ወይ ጸቕጢ አብ እንኣትወሉ ግዜ፡ ካብ ሽግርና ዘናግፍ ብዙሕ ኣጋጣሚታትን ኮነታትን ኣይገሰእንን ኢና። አብ ብዙሓት ናይ ካልኣይ ደረጃ አብዮተ ትምህርቲ ሃገርና ካብ ከምዚ ኮነታት ዘገለግሉ ናይ ስነ-ልቦና ምሁራት ይምደቡ እዮም። ሓዘም ኮኣ መዛና ኣይርከቡን።

አብ ኮላጅ ክፍጠር ዝኸእል ወጥርን ጸቕጥን ከምቲ ናይ ካልኣይ ደረጃ ኣይኮነን። ምስ ባህርን ብርትዕን እቲ ትምህርቲ፡ ካብ ዝለምድካዮ ማሕበራዊ ኮነታት ወጺኢካ አብ ሓድሽ ማሕበራዊ ባህሪ ዘሎዎ ኮነታት ስለ እትኣቱውን፡ ነቲ ክፍጠር ዝኸእል ጸቕጢ ወይ ወጥሪ ከበርትዖ ይኸእል። አብ ኮላጅ ዝህሉወና ማሕበራዊ ዝምድና ብሉጽ እንተ ኹይኑ፡

ካብ ተመሳሳሊ ሽግራት ከናግፊና ይኸእል፤ ወይ'ውን ከጉድለልና ይኸእል። ንተመሃሮ ብምኸሪ ሓዘም ዝህቡ ምሁራት ስነ-ልቦና አብ ኮላጃት ስለ ዘለው፡ ወጥሪ ወይ ጸቕጢ አብ ዝስመዓና ናብዘም ሞያውያን ብምቕራብ ሓገዝ ክንኣትት ድሕር ክንብል ዮብልናን። አብ ኮላጅ ንእሽተይ ዕንቅፋት ዓቢ ዋጋ ከተኸፍል ትኸእል'ያ።

ብተወሳኺ፤ አብ ካልኣይ ደረጃ ይንኣስ ይዕበ ዝተሓልፈና ሓበሬታ ኣዘዩ ሃላዩ ኣይከውንን።

አብ ኮላጅ ግን ዝኸውነት ሓበሬታ ኣዘዩ ዓቢ ለውጢ ትፈጥር ክተከውን ስለ እትኸእል፡ ሓበሬታ ንምርካብ ዓይንና ንቑሕ ክኸውን የድሊ። አብ ኮላጅና ዝርከቡ ጸጋታት ክንጥቀመሎም ንፈትን። አብ ካልኣይ ደረጃ እንከለው ገጽ ቤት ንባብ ከይረኣዩ ዝተዓወቱ ርኢኹም ትኹኑ። አብ ኮላጅ ቤት ንባብ ከይተቐልቀለ ዝተሓልፉ ኣይህሉን። ናይ ካልኣይ ደረጃ ቤት ትምህርትና ክንፈልግ ኣይንሸገርን፤ አብ ኮላጅ ምስ ኣተና እንታይ ኣባይ ክንረከብ

10 ካብ ኮከጃ ዘስጉጉ ምኽንያታት

አብ ኮላጅ ዘጋጥም ምትራፍ ወይ ምድስካል ብዙሕ ምኽንያታት ኣሎዎ። ዝበዝሕ ተመሃራይ ዝስጎግ ብተፈጥሮኡ ሕማቕ ስለ ዝኸውን ኣይኮነን። ምኽንያታት መትረፊ ብዙሓት ተመሃሮ፡ አብዘን ዝስዕባ 10 ምኽንያታት ኣጠቓሊልና ክንገልጸን ክንፍትን፤

1. ብዘሎካ ክፍለ-ግዜን ዘድልየካ ነጥብን ብዙሕ ጸወታ ወይ ምዝንጋዕ ተብዝሕ እንተ ኹንካ፤
2. ኣድህቦኻ አብ ትምህርቲ ዘይምህላው፤ ብርቱዕ ተነጽሎን ናፍቕት ዝካኻን ዝስመዓካ እንተ ኹይኑ፤
3. ብትምህርቲ ተማርርን ትምህርቲ ትጸልእን፡ ከምኡ'ውን ዘይብጽሓካ መሲሉ ዝርኣየካ እንተ ኹይኑ፤
4. ውልቃዊ ናይ ስድራ ሽግራት አብ እምሮኻ ይመላለስ ወይ ብርቱዕ ሻቕሎት ዝካኻ እንተ ሃልዩካ፤
5. ከለማ እትመሃረሉ ዘለኻ ኮላጅ ኣዘዩ ዘሽግረካ እንተ ኹይኑ፤
6. እንታይ ከተጽዕ ምኻርካ ዘይምፍላጥ ወይ ንዓኻ አብ ዘይከውን ዓውዲ እንተ ኣቲኻ፤
7. ሕጽረት ተመኸር፡ ማዕዳን ሓበሬታን ዝቐደሙ ኩነ መምህራንካ ዘይምክትታልካ፤
8. ካብ ከባቢኻ ርኢኻኻ አብ ካልእ ጂኦግራፊያዊ ኣቀማምጣ ዘሎዎ ከባቢ ኬድካ ትምሃር ምስ ትህሉ፤
9. ውጹእ ናይ ባጀት ጸገም እንተ ኣለካ፤
10. ክትበጽሑ እትደሊ ሸቶ ዘይምስራሕ ወይ ንቕድሜኻ ብዝገጠመካ ትኸይድ እንተ ኹንካ።

ዋላ'ኳ እዚ ምኽንያታት ካብ ጠንቂ ምስገቡ ተመሃሮ ክኸውን ዝኸእል እንተ ኹን፡ ነዚ ዝመስል ጸገም ዘሎና ተመሃሮ፡ ናይ ምስገቡ ተኸእሎና ይዓቢ'ዩ ማለት ኣይኮነን። ኣሽንባይዶ እዚ ዝተጠቐሰ ካብኡ ዝኸብሩ ብድሆ ጸይሮም ዝተፈላለዩ ኣካድያምያዊ ዓወታት ዝተገናኙ ምዘኑናን አብ ጥቓና ኣለው።

Source: A variety of college institutional research sources

ሕብረተሰብ

ቋንቋ ፍቅር

ፍትሓዊ እስተፋኛስ

ፍቅር ከ ቋንቋ ዶ አለዎ እዩ፡ ቋንቋ እንተሃለዎ ከ ከንደይ ፊደላት ይህልውዎ ይኸው፡ ከመይ አቢልካ ከ ኢኻ እትዛረቡ፡ ክላ ዋእ ንፍቅር ከ ደአ እንታይ ቋንቋ አድልዎ እዩ ቋንቋ ፍቅር ፍሉጥ እንድአሉ። ምትሕልላይ፡ ምፍቅር፡ ምጽውዋር፡ ቁልው ምውላድን ምዕባይን ከምኡ ንምግባር ዝውሰድ ተግባራት እንድአሉ ፍቅር፡ እንታይ ካልእ ምስጢር ከህልዎ ኢሉ። እንተገደደ ከአ ምትሕቅቆፍ፡ ምስዕዓም ከም ወዮ ናይ ረጋቢት ግዲ፡ ካልእ ሲ ከአባ የሎን እቲ ክትብሎ ዘይትደፍር ማለት ሲ ቅሩብ ኣሕፍር ዘብለካ (ክትብሎ ምበር ክትገብርኩ ኣይሓፍርን፡ እኛተ ዝሕፈር ዶ ኩልና ሃለና!) ። እቲኳ ንሕና ንክንውላድ ከማን ዝተሓልፈ ናይ መጀመርያ መስርሕ፡ እዋእ ኣታ ኣብኡ እንከላኹም እንዶ ተረድኡና ከይትሓፍርን ከይሓፍርን እምበር ምበልክዎ ኳ። እው ንሱ፡ እቲ ከማን ኣብ ሓደ ዓራት ኮይንካ ብጸልማት ገጽካ እውን ከይተረኣኻ ዝግበር ከማን፡ እው ግርም ሓቂ እው። ካብዚ

ሓሊፉስ ቋንቋ ፍቅር እንታይ ክኸውን ኢሉ፡ ፍቅር ዘይ ብምንኻስ ጀሚሩ ናብ ምንካስ፡ ምቅጻል፡ ቃልቃል፡ ባልባል ዝብል ነበልባል ሓዊ ዝቐየር ዘይቅህም ብርሃን ህይወት ካብ ምዃን ሓሊፉ እንታይ ከይከውን ኢሉ። ፍቅር ሸፋን ኩሉ ሃልኪ ድኻማዊ ናብራና እንድአሉ። ፍቅር ፍልስፍና ኣየድልዮ ቋንቋ፡ ብደብ ኣይሕጸር፡ ንሕና ድማ ንእኡ ንምምሳል ኢልና ንፍቅር ክንብል እምባታት ንሓኩር ፡ ኣጽድፍ ንወርድ፡ ስንጭርታት ንሰግር፡ ማዕበላት ባሕሪ ንሰናጥቕ፡ ምድረብዳ ንጥሕስ ብፍቅርን ንፍቅርን ዘይግበር የሎን። ብዘይ ፍቅር ግና ጎብ ኣይሕኮርን ስንጭርታት ኣይብተኹን፡ ምድረብዳ ኣይሰገርን ኮታ ኣብ ህይወት ዘጋጥሙና ማሕለኻታት ኣይፍትሑን ንዘልኣለም ከምኡ ኢሎም ብእሱራቶም ይነብሩ። እዚ ኹሉ ገይርካ እውን እንተ ተረኺቡ እዩ ወረ ሳሕተሱ።

እዚ ንህይወት ተፈታዊትን ንክትነብራ ምክንያት ንምርካብ ካብ ዝሕግዝን ክስተት ሓደ ዝኸውን ፍቅር ሓድሕድ ክንረዳድአሉ እንክእል ቋንቋ ኣለዎ። ብመሰረት ውጽኢት ናይ 30 ዓመታት ነዋሕቲ መጽናዕቲ ኣሜሪካዊ ምሁር ስነሰብ ዶክተር ጋሪ ቻፕማን፡ ደቂብ ተሓራሽቲ ቋንቋታት ፍቅር ንዘረብን ንርዳእን። ኣብቲ ዝገበር ግብራዊ መጽናዕቲ ድማ ዝም ዝስዕቡ ቋንቋታት ፍቅር ከም ዝረኸበ ይዛረብ። ንሳቶም ድማ ቃለ ምስክርነት፡ ብሉጽ ግዜ፡ ምልውዋጥ ህያባት፡ ግብረ ሃዋርያንን ኣካላዊ ምትንኻፍን እዮም።

ቋንቋ ፍቅር ክብሃል እንከሎ ብርግጽ ዝመጸና ሕቶ ፍቅር ዶ ቋንቋ ኣለዎ እዩ ዝብል ክኸውን ባህርያዊ እዩ። ሕቶታትና ኣብ ቦታኡ እንከሎ ንቋንቋ ፍቅር ብኸምዚ ክንርድኦ ይደሊ። ቋንቋ ፍቅር ፍቅራት ንሓድሕዶም ፍቅር ዝረዳድአሉን ዝዘረብሉን ኣገባብ እዩ። ዝዞን ኣቕድም ኣቢሊን ዝተጠቐሳ ሓሙሽተ ቋንቋታት ፍቅር ብዝርዝር ንርዳየን እሞ፡ ኣብ መወዳእታ ቋንቋ ፍቅርና ኣለለና ብእኡ ክንዛረብ ንፊትን እሞ ኣብ ህይወትና ተአምር ፍቅር ክፍጸም ክንርኢ ኢና። መቐም ካብ ብቋንቋ ምዘራብ ንላዕሊ ዕግባት ዝህብ ነገር ኣይህሉን ይኸውን። እቲ ብቋንቋ ምጻምድቱን ኣፍቃዕቱን ዝዛረብ ሰብ ኣብ ምድሪ ሕጉስ ይኸውንን ኣብ ቤቱ ገነት

ይህልምን።

1 ቃለ ጭንቀት

ቃለ ጭንቀት ከም ቋንቋ ፍቅር፡ ንኣፍቃሪትና ወይ ኣፍቃሪና ኣድናቓት ምሃብ፡ ምስጋና ምቕራብ፡ ኣብ ዝገብርም ስርሓት ምስክርነት ምሃብ የጠቓልል። ናኡዳ ፍርቂ ምሳሕ እዩ። ንኣፍቃሪትካ 'እዚ ፍቕርታኸሰ ጸሓይ የረሰዕ' እንተ ትብላ እም ድማ ቋንቋ ፍቅር ቃለ ምስክርነት እንተኸይድን፡ ኣስናና ናይ ብሓቂ ጽቡቓት እዮም ኢላ ትኣምን እንተኸውንን ንወርሒ ካልእ ናኡዳ ምውሳኽ ኣይከድልዮካን እዩ።

ኣብ ሕብረተሰብና ሓገሪ ግንኙይ ዛንታ ኣላ፡ እዛ ዛንታ እዚኣ ንኣይ ብዝጥዕመኒ ከቐርባ ኸፍትን እዩ፡ ኸምዚ ኸኣ ትብል፤ ሓገሪ ሰበይቲ ቡን እናኣፍልሐት እንከላ፡ እዮም ተኣንገድቲ 'ጥዑም ቡን ከይበልዎ ትም ኢሎም ስለ ዝሰተዩ፡ ኣይጠዓመቶምን ብምባልን ቀጥቶ ሓዊሳን ነታ ዝከበረት ቡን ብምድፋእ ካልእ ምቕላው ጀመረት። ካብዛ ኣጋጣሚ እዚኣ ጀሚሩ ድማ ሎሚ ብዘተሰ ሰብ ጥዕምቲ ትኹን ኣይትኹን ቡን ፈለማ ቅምሶኽ ጥዑም ከይተባህለ ኣይሰተን፡ እታ ኣፍላሐት እውን ጥዑም እንተዘይበልካ ትኹርን። እዚ ስለምንታይ እኸውን፡ እታ ሰበይቲ ንምንታይ ነታ ቡን ደፈኡታ ፍቅር ስለዝሰኣትን እዩ። ምክንያቱ እቲ ንኣኣ ከም ዝተፈቐረት ኩይኑ ዝሰምዓ ናኡዳ ወይ ድማ ምስጋና ምርካብ ስለዝከበረ እዩ። እቲ ንኣኣ ዝሰርሓቶ ስራሕ ፍቅር ንክትህቡ ኢላ ዝሰርሓቶ ንኣ እውን ፍቅር ክትረክብ ኣለዎ፡ ስለዝኸውን ድማ ከምኡ ዝገበረት። ዳርጋ ዝበዝሐ ሰብ ናኡዳ ዝጸልእ ኣይኮነን እዚ ማለት ድማ ናቱ ቋንቋ ፍቅር ቃለ ምስክርነት እዩ። ንኣፍቀርትናን መጻምድትናን ናይ ናኡዳን ምስጋናን ቃላት ምሃብ ክንክእልን ብእኡ ክንዘረብን ክንሰልኪ የብልናን።

2 ብእጽ ዓዛ

ብሉጽ ግዜ ከም ቋንቋ ፍቅር፡ ፍቅራት ንኣድሕዶም እኹል ግዜ ብምውህሃብ ብፍቅር ኸሓቡና እንከለዉ ማለት እዩ። ዝበዝሐ ኣብ ፍቅር ዘጋጥም ፍሕፍሕ ፍቅራት ንኣድሕዶም ግዜ ዘይምውህሃብ ምዃኑ መጽናዕትታት ይሕብሩ። ግዜ መልሲ ኹሉ ሕቶታት ክብሃል እውን ንሰምዕ። ደቂ ኣንስትዮ ንምንታይ እዮን ዝበዝሐ ግዜ ኣፍቀርተንን ሰብ ሓዳረንን ግዜ ኣይሃቡናን እናበላ ዝኸሰ፤ እቲ ምክንያት ቋንቋ ፍቅርን ብሉጽ ግዜ ስለዝኸውን እዩ። ብሉጽ ግዜ ፍቅራት ብሓደ ኣብ ዘለዉሉ እዮን ተሌቪኸን ኣብ ቅድሚኡም ተውሊዓ እንከላ ፈጺሞም ከይድሃቡ ብምሉእ ጽሞና ሓድሕድ ከዕልሉ ምክኣል ማለት እዩ። ኣብ ቤት ምግብን መዘናግዒ ቦታታት ብምዃድ ሓቢርም እናተኸላለሱ ዝምገቡ ፍቅራት ቋንቋ

ፍቅርም ብሉጽ ግዜ ምዃኑ ኣየጠራጥናን። ብሉጽ ግዜ ከም ቋንቋ ብዘተኣት ላህጂታት ኣለውዎ። ሓደ ካብ ወሰንቲ ላህጂታት ብሉጽ ግዜ ቋንቋ ፍቅር ንጥፈታት እዩ። ፍቅራት ይኹኑ ሰብ ሓዳር ሓቢርም ዝሰርሐዎ ወይ ዘሰላስልዎ ንጥፈት ክህልዎም ዝብህጉ እንተ ደኣ ኹይናም፡ ብብሉጽ ግዜ ቋንቋ ፍቅር ይዘራረቡ ኣለዉ ማለት እዩ። እዚ ብሓደ ኸዳውንቲ ቁልዑ ምሕጻብ ወይ እውን ብሓደ ምግቢ ምስራሕ ክጥቀስ ይከኣል።

3 ጭንቀት ህጻን

ህጻንት ሓወልቲ ፍቅር እዮም። ገለ ሰብ ኣሎ ካብ መጠን ንሓላ ህያብ ክህብን ክቐበልን ዝደለ፤ ገለ ድማ ፈጺሙ ፋዕራ ዘይብሉ፡ ዝተሞህሮ ህያብ ዝሸይጥውን ክንደየናይ ከይሰኣን! ዝተሞህሮ ህያብ ካብ ቅድሚ ዓይኑ ኸውል ክብሎ ዘይደሊ ሰብ ድማ መሊኡ። እቲ ህያብ ብምሃብ ፍቅር ዝገልጽን ህያብ ብምቕባል ፍቅር ዝሰምዖን ሰብ፡ ንሱ ቋንቋ ፍቅር ምልውዋጥ ህጻንት እዩ። ፍቅራት ዝለዓለ ዝለዋወጥዎ ህያብ ማለት ካብ ነፍሶም ወጺኦ ቀለቤት እዩ። ቀለቤት ቃል ኪዳን ይኹን ናይ መብጽዓ ካቲም ልዑል መግለጺ ፍቅር እዩ። ህያብ ብምሃብ ጥራሕ ልቢ ኣፍቃሪትካ እንተ ተረኪብካ፡ ቋንቋ ፍቅር ኣፍቃሪትካ ምልውዋጥ ህጻንት እዮም ንፋዕ ወሃቢ ንምዃን ተዳሎ። ህያብ ክቐበል ዝጸልእ ሰብ እኳ እንተዘይሃለዎ ቋንቋ ፍቅር ሓደ ሰብ ምልውዋጥ ህጻንት ምስ ዘይከውን ግና ህጻንት ድምጺ የብሉምን።

4 ግብረ ሃዋርያን

ግብረ ሃዋርያን ከም ቋንቋ ፍቅር ንኣፍቀሪትና ወይ መጻምድትና ኣገልግሎት ምሃብ ወይ ምቕባል ንማለት እዩ። ንኣብነት ካብ ኣባላት ስድራና ኣብ ሆስፒታል ተዓቓቡ ኣብ ዝህልዉሉ ግዜ፡ ንበል ኣፍቃሪትና ንዝሓመመ ዘመድ ብዘይምቀራጽ መዓልታዊ መግቢ ሰራሕቲ፡ ተኸዲንዎ ዘዝሓደረ ኸዳውንቲ ድማ ሓዲባ ተምጽኡ እንተደኣ ሃልዮ፡ እቲ ዝለዓለ ፍቅር ክትዛረቡ እትኸእል ቋንቋ ንሱ ስለዝኸውን እዩ። ኣባኻ ንዘለዎ ፍቅር ንምርኣይ ኢላ ጥራሕ ኣይኮነትን እትገብር፡ ከምኡ ክትገብር እንከላ ፍቅር ይሰምዓን ብኸምኡ ኣገባብ ከተፍቅራን እዩ እትዛረቡካ ዘላ። ግብረ ሃዋርያን ንኩባኸን ንሰለ እተፍቅሮ ሰብ ኣገልግሎት ንምሃብ ምድላው ወይ ንምውፋይ ማለት እዩ። ናብ ናይ ኣፍቃሪትካ ዝ ብምኽድ ኣብ ኣፍደገ ካልሸሎ ገዝኣ ንዝግብኡኦ ፈሰቶ ማይ ንውሸጢ ኣብ ምእታው ክትሕግዝ ባህ ዝብለካ እንተኾይኑ፡ ቋንቋ ፍቅርኻ ግብረ ሃዋርያን እዩ። ከምኡ ብምግባርካ ኣፍቃሪትካ ባህ እንተደኣ ኢልዎ

ደማ ሓደ ዓይነት ቋንቋ ፍቅር አለኩም እም ብሎ ፍቅር ተዘራረቡ። ሱብ ሓዳር እንተደኣ ኳንኩም ደማ፡ ብዓል ቤትኪ ዝሓብ እትውልውልሉ ቈልዓ ኸሕዘልኪ፡ ክዳውንቲ ክትሓጽቢ እንክሸኸ። መግቢ ኣብ ምስራሕ እጃሙ ዝጸወት እንተደኣ ኸይኑ ውሁብ ኣይትውሰድዮ፡ ብቋንቋ ፍቅር እዩ ዝዛረበኪ ዘለ። ብእንጻሩ ብዓልቲ ቤትካ ክዳውንትካ ኩሉ ግዜ ጽሩያትን ዝተሰታረሩን፡ ምግብካ ኣብ ሰዓቱ ድለው፡ ንደቅኹም ንምሕብላብን ንምእላይን ፈጺማ ደኸመ ኸይበለት እትዓዩ እንተደኣ ሃልያ ግቡኣ ስለዝኸነዓ ዘይከነ፡ ቋንቋ ፍቅር ስለ ዝኸነዓ እዩ ከምኡ ዝገበረት እም ዓጻፋ ንምምላስ ድሕር ኣይትበል። ንሱብ ካብ ብቋንቋ ፍቅር ምዘራብ ንላዕሊ ዝዓቢ ዕግበት ዮብሉን።

5 ኣካላዊ ግንኙነት

ኣካላትና እቲ እንኮ ቅዱስ ስፍራና እዩ። ኣብ ቅዱስ ስፍራና ደማ ብዘይፍቓድና ዋላ ሓደ ሱብ እኳ ክትንክፍ ይኹን ክቐርብ ኣይከክብን። ኣካላዊ ምትንኻፍ ከም ቋንቋ ፍቅር ተኣፋፊ ቋንቋ እዩ። ጥቡብን ምስትውዓልን ይሓትት፡ ምክንያቱ ኩሉ ኣካላዊ ምትንኻፍት ሓገሶስ ይፈጥር ማለት ኣይከነን። ኣብ ሕብረተሰብና ከም ኣካላት ገይሩ ኸብሪ ዘለዎ ነገር የሎን። ብፍላይ እኳ ኣካላት ጻል ኣንስተይቲ። ክትንክፍ ዝግብእን ዘይግብእን ቦታታት ዶብ ዘቐመጠ ሕብረተሰብ እዩ ዘለፍ። ንሓንቲ ጻል ኣንስተይቲ ኣብ ደስ ዝበለካ ክፋል ኣካላታ ክትተናኸፋ ፍቓድን ሞራላውን ኣይከነን። ዋላ ኣብ ፍቅር እናሃለኻ ኣብይ ትትንክፍን ኣይትትንክፍን ፍሉጥዮ። ኣብየት እወ ኣብ ክላስ እናተመሃርካ ከም ገለ ኸትብል ኣብ ክስታይ እንተደኣ ሓዘካ ጉንዲ እዘንኻ ክሳብ ዘልኮኽ ምጭልጋም! ከምኡስ ክንደይ ካባና ኹን ኣጋጢሙና ይኸውን። ስለዝኸነዓ እዩ ደማ ኣካላዊ ምትንኻፍ ከም ቋንቋ ኸብድ ዝበል። ግሉጽን ስቱርን ኣካላዊ ምትንኻፍት እዩም ዘለዉ። እቲ ግሉጽ ዝብሃል፡ ኣብ ኢድ፡ መንኩብ፡ ሕቕ፡ ኣጸብዕን ካልሓት ንምትንካፎም ዘየሰክፉ ክፋላት ኣካላትና ክኸኑ እንከለዉ፤ እቶም ስቱራት ዝብሃሉ ደማ ኣብ ክዳን ከደናን ንዝተወሰነ ሱብ ክሕዞን ጥራሕ ዝተሓጸረ ኣካላትን ብፍላይ እኳ ኣብ ግዜ ጸታዊ ርክብ። ጸታዊ ርክብ ንጉስ ኣካላዊ ምትንኻፍ ቋንቋ ፍቅር እዩ። መጻምድትና ቋንቋ ፍቅር ኣካላዊ ምትንኻፍ ምስ ዝኸውን ምሕቓፍ ንእኡ ገነት ከም ምእታው ምጂኑ ምግንዛብ የድሊ። ቋንቋ ፍቅር ኣካላዊ ምትንኻፍ ዝኸነዓት ኣፍቃሪት ወይ ደማ ብዓልቲ ቤት ብዘይ ሕቕራ ብዓል ቤታ ድቃስ ኣይወሰዓን።

ቋንቋ ፍቅር ካብ ህጻንናትና እንመሃርን እንመልኮን ቋንቋ እዩ። እቲ ህያብ እናሃብና ዘዕበናዮ፡ ቀድማይ ቋንቋ ፍቅር ምልውዋጥ ህያባት ይኸውን ካልእ ቋንቋ ፍቅር ኣይዘረብን

ማለት ግና ኣይከነን። ኩላትና ኸምቲ ብዙሕ ቋንቋ እንመልኽ ዝተፈላለዩ ቋንቋታት ፍቅር ኸንዛረብ እውን ይከኣለና እዩ። እናሓቕፍናን እናሰዓምናን ዘዕበናዮ ደማ ኣካላዊ ምትንኻፍ ቀዳማይ ቋንቋ ፍቅር ይኸውን። እታ ንተገባራታ እናነኣድናን ንዝሰርሓዮ ዕዮታት እናኣድነቕናን ዘዕበናዮ ጻልና ደማ ቃለ ምስክርነት ቀዳማይ ቋንቋ ፍቅር ይኸውን እም፡ ጸርፍን ዘለፋን ኣብ እነዝንበላ ግዜ ከም ጸላእቲ ትቈጽረና፡ ብቋንቋ ፍቅር ስለ ዘይተዛረብናዮ። እቲ ግቡኣ ክንክንን ኣተኣላልያን፡ ነብሱ ክንሓጽቦን ክዳውንቱ ክንሓጽቡሉን፡ ምግቡ ኣብ ሰዓቱን እንቐርብሉ ቈልዓን ኣብ ቅድሚ ዓይኑ ሓድሕድ ሓቢርና ኸንግዩ ዝርእየና ህጻን ደማ ቋንቋ ፍቅር ግብረ ሃዋርያን ይኸውን። ውልድ ካብ እትብል ኣትሒዝና ግዜ ሂብና እንጸወታን ኣብ ወከፍ እትገብር ምንቅስቓሳት ካብኣ ዘይንፍሰን፡ ኣብ እንገብር መዓልታዊ ምንቅስቓስ ምሳና እንማልኣን ጻልና ደማ ብሉጽ ግዜ ቐዳማይ ቋንቋ ፍቅር ይኸውን።

ስለዚ ቋንቋ ፍቅር ኣብ መስርሕ ህይወትና እንመሃርን ብኡ ኣበልና ፍቅርና እንገልጸሉን ፍቅር እንቐበሎሉን ቋንቋ እዩ እም፡ ቋንቋናን ቋንቋ መጻምድትናን ብምልላይ ብኡ ንዛረብ። ንሓደ ሱብ ብቋንቋ ፍቅር ዘይምዝርራብ ማለት ልክዕ ከምቲ ሓደ ሱብ ትግርኛ ተዛራባይ ኮይኑ፡ ንሕና ደማ ናይ ናራ ተዛረብቲ እንተደኣ ኳንና ዘይንረዳዳእ፡ ልክዕ ከምኡ ማለት እዩ።

መወከሲ፡- ሓዳስ መጽሓፍ “ቋንቋ ፍቅር”

ሞት ፍቅር

ሚኪኤል እያሱ (ሃርሞኒ)

ጥብጥብዝብልደምጺናይመንጀርብብ ማይ ናብ ኣኣዛይ ክዓልብ ምስ ጀመረ፡ ኣዲንተይ ሰም ኣበልክወን። ምስ ሰምታ ናይ ኣዲንተይ ንብዓት ካብ ኣዲንተይ ክዘፋቕ ከሎ፡ ኣዕሚቕ ኣስተንፊሱ። ነቲ ዝነፍሰ ዝነበረ ሽታ ንፋስ ኣላልየዮ። ንፋስ ሽታ ዮብሉን መን ኢሉ? እዚ ሽታ ንፋስ ግን እፊልጦ እዩ። ሳትቲ ኣብ ገለ ኣጋጣሚ ምልክታት ክራማት ማይ ኣዘመራ ብኸቢድ ክዘንብ ከሎ፡ መንደቕ ዝና ተርኪሱ፡ ምልክት ጽጋብ ዝዓለበ ዝኖብ፡ ራህዲ ንውሽጢ ዝና ክተፍኣ ከሎ፡ ዛሕሊ ዝና ኣይጽወርን እዩ። ሽዑ ናብ ገለ ዮግሸኒ፣ ናብ ገለ መሪር ዝኸሪ።

ኣብ ውሽጢ ሕቕፊይ ተሸጉጣ። ምቕጅት ኣካላይ ንክትቋደስ ትገብሮ ምንፉሓሽኹ ናብ ውሽጢ ደመይ ሰለኻ ግዲ ትኣቱ ኩይና፡ ኣካላይ ግንብንብ ይብለኒ። ኣዲንታ ካብ ዝተሸጉጠቶ ሰፊሕ ጉድጓድ፡ ህልውና ኣውጺኦ ምስ ኣዲንተይ ክተፋጥጠን ከላ፡ ነዊሕ ሰዓታት ተቐልበለን። ነዊሕ ሰዓታት፡ ካንቢቃ ጥርዚ ርውዮት ኣንፊቱ ዝጠፍኦ ገጹ፡ ናይ ስእነት ርውዮት ዝመስል ስቕያት ዮንጸባርቕ። ኣብ ኣዲንተይ ኪገድ ዝተጸንቀቐ ፍቕሪ እንታይ ከይተንብብ። እቲ ዘለኝ ፍቕሪ ወሲዳቶ እዩ። ልቢይ ክትክት ዝብል ዛሕሊ ተሸፊኑ ከሎ፡ ብልባ ክማመቕ ኣብ ሕቕፊኦ ተሸጉጠ፡ ኣፍልባ ናብ ኣፍልቢይ መመሊሰ ከላግብ መመሊሰ ናብ ውሽጢይ ይስሕባ። ንሳ ግን ኪገድ ክንፈራ ምስዓም ዘይተልፍ ሕቕፊይ፣ እቲ ስዕመትኳ ናብ ካልእ ዓቢ መገሻ ርውዮት ዘዮግይሽ ስዕመት። ሽዑ ብልኡም ተሰፋ ክንፈራይ ክትሰዕም ክሳዓ ተምዓራራ። ኪገድ ስዕመት ግን ዋላ ሓንቲ የለን።

ቅድሚኣ ምሽት ቅድሚኣ ወርሒ ይኸውን ናብ ግማግም ባሕሪ ንምዘንጋዕ

ወራድና ነይርና። ኣብቲ ግማግም ረቀቕቲ ናይ ግማግም ባሕሪ ክዳውንታ ገይራ ኣብ ቅድመይ ትወዛወዝ። ኣብቲ ሑጻ ኣብ ቅድምኦ ኮፍ ኣለ ገጽባቕኣ፡ ንቕርጻ፡ ከድንቕላ ትወዛወዝ ከም ዘላ ኣይሰሓትክዎን። “ነዚ ኣካልትዚ ትነፍሳ ኣለኻ?” ትብለኒ ዘላ ኮይኑ ተሰሚዑኒ። “ፍቕሪ ደረት ርውዮት ኣለዎይ?” ኣለ ነቲ ሰፊሕ ባሕሪ ክሓቶ ጀመረ። “ኪገድ እዚ፡ ኪገድ ሕቕፊኹ፡ ኪገድ ትልግስለይ ልቦናን ትሕትናን ኣዲንትኺ ሰም ኣበልኪ ናባይ ሰው ተብልፍ ህይወትኪ። ኪገድ እዚ

ፍቕሪ እንታይ ይመስል ይኸውን?” ኣብ ሓሳብ ከም ዝገሸኩ ኣይሰሓትቶን “ፍቕሪኻ እቲ ዘለኻ ምልግጋስ እዩ።” ኣለ ጨዲራ። ኣብቲ ግማግም ዝዘናግዑ ዝነበሩ ሰባት ኣቕሊቦሙላ። ግድስ ኣይበላን። ንፍቕሪዊ ዕንደርኣ ብናጽነት እያ ትገብሮ። ሽዑ ናብ ኣካላይ ተወርዊራ። ኣብ ሕቕፊይ ኮይና ኸኣ ናብቲ ግማግም ክተቕልብ ጀመራ።

“ናብዚ ባሕሪ ጠሚትካ እንታይ ቀቲ ትረከብ?” ኣለ ኣእዳወይ እናዳህሰሰት

መልሱ ትጽብ።

“ዘረኸሰ ሓቂ የለን። ዘይተመልሱ ሕቶታቱ ግን ይሓቱ።” ምስ በልክዋ ፍሽክ ኢሉ።

“ኣልበርት ኣይነስታይን ብዛዕባ ኣይዛክ ኒውቶን ዝበሎ ክነግረካ፣ ‘ተፈጥሮ ንዕኡ ዝተገንጸለ መጽሓፍ እዩ። ልክዕ ከም ኣብ ገምገም ባሕሪ ዝዘናጋዕ ዘሎ ህጻን ድማ ይመስል። ቅድሚ ሕጂ ዘይተዳህሰሱ ሓቂታት፣ ምስቲ ማዕበላት ናብኡ ገጽም ዛሕ ይብሉ። ንሱ ድማ ብዘይ ጻዕሪን ድኻምን ነቶም ፈጸላት ተፈጥሮ የንብቦም።”

እዚ ኢሉ ብድድር ኢሉ ተሰእ። ከም ቀደማ ቡቲ ኣብ ውሽጢ መንፈሳዊ ዝተወልዕ ሙዚቃ ክትልህ ጀሚረ። ምንቅስቃሳ ስሓቢ እዩ። ኣሃውን ይጽላላሉ እዩ። ሽው ግን ኣብ ውሽጣ ዝተወልዕ ሙዚቃ ክለሊ ከም ዝደለኹ ነቲ ሳዕስዒታ ክስተብህል እፍትን። ግና ህርመት ኣልቦ ሙዚቃ እዩ ዝመስል። ቢቃ ትለዋወ። ኣካላታ ናብ ኩሉ ኣንፈት ይፈናሸር። ኣርእስቲ ኢታ ኣብ ውሽጣ ትውልዓ ሙዚቃ እንታይ እያ ኢሉ ሓደ ግዜ ሓቲተያ ነይረ። “ንሸኻ ምሳይ ምህላውካ።” ኢሉ ኣብ እዝነይ ምስ

ኣሕሽኹሽኹት፣ ናይ ውሽጣ ደርፊ ሓንቲ ምዃና ኣደንጊጻትን። ቢቃ ሓንቲ ናይ ፍቕሪ ደርፊ።

ሽው ግን ግዲ ዝወለዐታ ደርፊ ውሽጣ ተዛዚማ ናባይ ገጻ መጻእእ። “እዛ ኣይነስታይን ንኣይዛክ ኒውቶን ዝበሎ ዘረባ ካብኣ እንታይ ተረዲኢካ?” ምስ በለትን።

ኩሉ ትብላኒ ምስ ናታ ድሌት ስለ ዝትሓተዛ። ንክምልሶ ቅልል ይብላኒ እዩ። ኣነ ኣብ ገምገም ባሕሪ ህይወት ፍቕርና ዝተገተርኩ ሰብ እንተ ኹይነ፣ ንሳ ድማ ኣብ ቅድመይ ከይና ከም ማዕበላት ባሕሪ እናተወዛወዘት ምስጢርን ድሌትን ፍቕራ ክትነግረኒ ህርድግ ትብል። ኩሉ ግዜ ዘየንብባ እዩ ዝመስላ። ኪንዮ ሕቕፍይይ ካልእ ትብህን ነገር ከም ዘለዎ ፈጸመ ዝሰሓትክም እዩ ዝመስላ።

ወትሩ ካብ ሓሳብ ተበራብረኒ ንሳ እያ። ሕጂውን መንክሳይ እናዳህሰሰት “መልሳይ እባ።” በለትን።

“ኣነ ኹኣ ሕቶ ክሓተኪ። እቲ ተፈጥሮኽ ንኣይዛክ ኒውቶን የንብቦ ነይሩ ይኸውን?” ኢሉ ምስ ሓተተክዎ፣ ንሸኻውን ንዓይ ኣይተንብብንን ኢኹ እብላ ከም ዘለኹ

ዝተረደኣት መሰላ። ከም ቀደማ ኹኣ ናብ ሕቕፍይይ ተጠምጢማ። ድሕሪ እዛ መዓልቲ ኣብ ሕቕፍይይ ተጠምጢማ። ኣዲንታይ እናቕለበት ክተንብበኒ ክንደይ ግዜ ሓለፉ። ዝንብብ ግን ኣይረኸበትን። እዚ ኹኣ ንውሽጣ ቀቲልዎ።

እምበኣር ናይ መወዳእታ ፈተንኣ ገለ እንተ ኣንበበት ኢላ፣ ሰንበት ዝመርዕኣ ኣፍቃሪታይ፣ ዓርቢ ብምልእታ ኣብ ሕቕፍይይ ክተሕልፋ ወሲና። መርዓት ጠፊኣ ተባሂላ። ኣብ ዘይተደለየኹ ቦታ የለን። ንሳ ግን ኣብታ ብራህዲ ዝበሰበሰት ብገለ ገለ ፈንቃቓት እውን ዛሕለን ማይን እተስቲኹ ቤተይ ከይና፣ ፍቕራዊ ጣዕማ ተስተማቕር። ምሽኽነይቲ ኣፍቃሪታይ ኣብቲ “ፍቕሪ ቃላት ኣየድልዮን እዩ።” ዝብል እምነታ ጸኒዓ፣ ሓንቲ ቃል ናይ ድሌታ ከይነገረትን፣ ብዘይ ቀም፣ ብዘይ ገለ ድቃስ፣ ቀዳም ወጋሕታ ከይኑ፣ ብርሃን ነታ ቤት ክመልእ ጀሚሩ። ቲፍ ቲፍ ዝናብ ግን ኣየቋረጸን። ብቕስታን ብሕሰም ስልቻውን ካብ ሕቕፍይይ ወጸኣ፣ ናይ መወዳእታ ስዕመታይ ኣጥብቕ ኣቢላ ስዒማትን።

ኣይተገዘክምን። ብቕስታ ማዕጾ ከፊታ ወጸኣ። ብግፍትኩ ገዲፋቶ። ካልኣት ክኣትዎ ተመንያ ትኸውን ኣገፍቲናቶ። ግና ዘልኣለምዊ ምፍልላይ እዩ ነይሩ። እቲ ማዕጾ ብድሕሪኣ ዝኣተወቶ የላን። “ፍቕሪ ምልግጋስ እዩ።” ትብላኒ ነይሩ። ኣነ ኹኣ ሕማም ከም ዘይልግሳል ጽብቕ ገይረ እፈልጥ ነይረ። ነዚ እያ ኹኣ ዘየንበቡ። ነዚ ኹኣ ኣብ ሕቕፍይ ተሸካጠ ፈጸመዮ።

ፍቕሪ የለን፣ ኩሉ የለን። ነብሰይ ብዘይ ፍቕሪ ደኺማ፣ ቢቃ ለሽ ኢሉ። ኣብታ ብዝኸራ ዝመገቐት ቤት ኮይነ፣ ምሉእ ለይቲ ሓቕፍይዪ ዝሓደርክሉ ምሽት፣ ከም መስኪይታ ሙዚቃ ፍቕራዊ ፊልም ኮይኑ ዘሰነየና ጥብ ጥብ ክብል ዝሓደረ ማይ ናይ መንጀርብብ፣ ሎሚ ኣብ ዝኸሪ ንሳ ኣብ ዘይብሉ መስኪይታ ናይ ቃንዛይ ከይኑ ጥብ ጥብ ይብል። ካብቲ ዝኸሪ ተሃይምኩ ነቲ ኣብ ናይ ካልኢታት ፍልልይ ጥብ ጥብ ትብል ዝነበረት ክቕጽራ ጀሚረ፣ ሓደ ሸውዓት ሸምንተ ትሸዓተ። እንተ ንሳ ጥብ ጥብ ኣቋሪጸ እንተ፣ ህይወት ኣቋሪጸ፣ ኩሉ ነገር ዝግ ኢሉ።

ጭና

ዘምድና አመጋግባን ጥዕናን

ምግብ ሓደ ካብቶም መሰረታዊ ዓይነት ንወድሱብ ብህይወት ንክኑብር ዘድልይዎ ነገራት እዩ።

ምግብ ብሽዱሽተ ዝተፈለለዩ መዓዳታት ማለት ካርቦሃይድሬት፣ ፕሮቲን፣ ቅብኣት፣ ቪታሚን፣ ማዕድንን ማይን ዝቐመ እዩ። ንኹሎም ዓይነት መዓዳታት ብዓይነትን ብዝሕን ክሕዝ ዝክእል ሓደ ዓይነት ምግብ ስለ ዘየሎ፡ ሓደ ሰብ ጥዕና ዝመልኦ ንጡፍ ህይወት ንክመርሕ ምእንቲ፡ መዓልታዊ ዝተፈለለዩ ዓይነትን ብዝሕን ምግብ የድልይዎ። እዚ ማለት ኣብ ክንዲ ሓደ ዓይነት ምግብ ጥራሕ ምዘውታር፡ መግብታት እናበራረኻ ምምጋብ እዩ። ንኣብነት፡-

ሰኑይ

- ቁርሲ - ባኒ ምስ ጸባ ወይ ሻሂ
- ምሳሕ - እንጀራ ምስ ሸሮን ሳላጣን
- ጠዓምት - ሓደ ዑሚኽ ዝተቐልወ ፍረ ዱባ
- ድራር - እንጀራ ምስ ኣልጫ

ሰሉሲ

- ቁርሲ - ባኒ ምስ ሻሂ/ጸባ
- ምሳሕ - ፓስታ ምስ ስን
- ጠዓምት - ብቁልቶ
- ድራር - ባኒ ምስ ድንሽ ኮሚደረ

ስለዚ አመጋግባና ብኸምዚ ኣብ ላዕሊ ተዋሂቡ ዘሎ ኣብነት ጌርና እንተ ሰሪዕናዮ፡ ነቶም መዓልታዊ ክንወስድዎ ዝግበኣና መዓዳታት ብቐሊሉ ክንረኽቦም ንክእል።

ካብዘም ሽዱሽተ መዓዳታት ሓደ ወይ ካብ ሓደ ንላዕሊ ምስ ዝጎድል ሰብነት ብንጥፈት ግቡእ ስርሑ ከሰላስል ኣይክእልን እዩ። ንኣብነት፡-

እኹል ትሕዝቶ ካርቦ ሃይድሬት ዘለዎ መግብታት ከም ድንሽ፡ ባኒ፡ ቅጫ፡ ሩዝ፡ እንጀራ፡ ፓስታ፡ መዓልታዊ እንተ ዘይተመረብና፡ እኹል ሓይሊ ኣይንረክብን። በዚ ድማ ድኹማት ንኸውን።

እኹል ትሕዝቶ ፕሮቲን ዘለዎ ምግብታት ከም ጥራ-ምራ፡

ጸባ፡ እንቋቋሖ፡ ስጋ፡ ዓሳ እንተ ዘይተመረብና፡ ኣካላትና ብዓቢኡ ኣይህነጽን። ኣብ ኣካላት ክህሉ ዝክእል ቁስሊ ድማ ቀልጢፉ ኣይሓውን።

እኹል ትሕዝቶ ቪታሚንን ማዕድንን ዘለዎ መግብታት ከም ፍሩታ፡ ኣሕምልቲ፡ ጸባ፡ ጥረምሪ እንተ ዘይተመረብና ብዝተፈለለዩ ዓይነት ሕማማት ብቐሊሉ ክንጥቃዕ ንክእል።

እኹል ማይ ማለት ንመዓልቲ እንተወሓደ ሓደ ሊትር ማይ ምስ ዘይንሱቲ፡ ጽምእት ኣካላት የጥቅዓና። ኣብ ኩሊት ጸጸር ከምዝፍጠር ይኸውን። ከምኡውን ኣብ መሊጋግቦ የዕጽምትና ርስሓት ተኣኪቡ ቃንዛ ይገብረልና። ስለዚ ዝተፈለለዩ ዓይነት መግብታት እናተዋወስኻ ምምጋብ፡ ንጥዕናና ኣዝዩ ጠቓሚ እዩ። ብዙሕ ሰብ ዝተመጣጠነ ምግብ (እዘም ሽዱሽተ መዓዳታት) ካብ ክቡር መግብታት ጥራሕ ዝርከብ ኮይኑ ስለ ዝሰምዎ እዚ ጌጋ ርድኢት ክቐየር ኣለዎ። ምክንያቱ እዘም መዓዳታት ኣብቶም ተገዲሶሎምን ብብዝሕ ተመረብናዮም ዘይንፈልጥን መግብታት፡ ኣብ ከም ሓምሊ ኣድጊ፡ ፍረ ዱባ፡ ብቁልቶ፡ ጽሚቕ፡ ዕረ፡ ፍራ-ፓፓዮ ወዘተ ብዙሕ ቪታሚናትን ማዕድናትን ይርከቡ እዮም። ስለዚ ነዘም ብሕሱር እንረኽቦምን ብዙሕ ትሕዝቶ መዓዳታት ምግብታት ኣቐልቦ ክንገብረሎም ምዝክኻር የድሊ።

ብሰንኪ ግጉይ አመጋግባ ክሰዕቡ ዝክእሉ ጸገማት፡-

ኣብዚ ሕጂ እዋን ብሰንኪ ግጉይ አመጋግባ ዝሰዕቡ ዘለዉ ሕማማት ከም ሸኮር፡ ጸጸር ኣብ ኩሊት፡ ቃንዛ መሊጋግቦ፡ ልዑል ጸቕጢ ደም (ሕማም ልቢ)ን ልዕሊ ክብደትን ኣቃሊልካ ዝርኣዩ ኣይኮኑን። ምክንያቱ ክንደይ ኣፍራይቲ ክኾኑ ዝክእሉ ዜጋታት፡ ብሰንኪዎም ሕማማት፡ ይሰንክሉን ናይ ሞት ሓደጋ ይብጽሑምን ኣሎ። ከምኡውን

ነዘም ሕማማት ንምፍቀስ ዝጠፍእ ዘሎ ጸጋታት ሃገር ቀሊል ኣይኮነን። ስለዚ ቅነዕ ኣመጋግባ ብምክታል ብቐዳምነት ንነብስናን ንቤተሰብናን ብድሕሪኡ ድማ ነዘም ሕማማት ንምፍቀስ ዝጠፍእ ዝነበረ ጸጋታት ኣብ ምምዕባል ቁጠባ ሃገር ከምዝውዕል ምኾነ።

ነዘም ሕማማት ንምፍቀስ እንታይ ዓይነት ኣመጋግባ ምክትታል የድሊ?

ሀ. ሕማም ሸኮር

ልዕሊ ክብደት ዘሎ ሰብ በዚ ሕማም ናይ ምጥቃዕ ተኸእሉኡ ኣዝዩ ልዑል ዩ። ዝስዕብ ናይ ኣመጋግባ ቅጥዒ ክኸተል ድማ ይግብእ፡-

- * ምግብ ዝበልዓሉ ሰዓታት ኩሉ ግዜ ሓደ ዓይነት ክኸውን ኣለዎ። ማለት ቁርሲ ሰዓት 7 ንግሆ ዝቆርስ እንተኾይኑ፡ ኩሉ ግዜ ቁርሲ ሰዓት 7 ንግሆ ክቆርስ ኣለዎ።
- * ክሳብ ኣጸቢቐ ዝጠመረ ክጸበ የብሉን። ብሓንሳብ ብዘተሕ ምግብ ክምገብ ድማ የብሉን።
- * ምንቅስቃስ ኣካላት ማለት ብእግርኻ ምኻድ፡ ኩዑሶ ምጽዋት፡ ኤሮቢክስ ወዘተ ምዝውታር።
- * ልዑል ትሕዝቶ ካርቦሃይድራይት (ሸኮር) ዘለዎም መግብታት ከም ተምሪ፡ ሸኮር፡ መዓር፡ ዘቢብ፡ ብርጭቕ፡ ብዘይቲ ዝተቐልወ፡ ድንሽ፡ ልሰሉስ መስተ (ኮካኮላ፡ ፋንታ) መልመላታ፡ ዘይምዝውታር።
- * መዓልታዊ እንተወሓደ፡ ሓደ ሊትሮ ማይ ምስታይ
- * ቅጫ ስገም፡ ጥሕኒ፡ ኣሕምልቲ፡ ኣዝዩ ብዘተሕ ዘይበሰለ ባናና፡ ቱፋሕ፡ ብቁልቶ፡ ናርጌ፡ ኣራንቺ፡ ኮመደረ፡ ሳላጣ፡ ምዝውታር
- * ምጡን ክብደት ኣካላት ክህልወካ ምጽዓር

ለ. ኣብ ኩሊት ዝፍጠር ጸጸር

ኣብ ኩሊት ብሰንኪ እኹል ማይ ዘይምስታይን ካልስየምን፡ ኢጋዛሊክ ኣሲድን ጸጸር ከምዝፍጠር ይኸውን። ስለዚ ነዚ ንምክልኻል እዞም ዝስዕቡ ምክርታት ምክትታል የድሊ፡-

- * ንመዓልቲ እንተወሓደ 1.5 ሊትሮ ማይ ምስታይ የድሊ
- * መዓልታዊ ካብ 1 ማንካ ናይ ሻሂ (5ኪ.ግ) ንላዕሊ ጨው ዘይምጥቃዎ
- * ልዑል ትሕዝቶ ኣግዛሊክ ኣሲድ ዘለዎም መግብታት ማለት፡ ፉል፡ ሻሂ፡ ድራፍት፡ ቢራ፡ ባልደንጓ፡ ስፒናችን ቸኮላታን ዘይምዝውታር።

ልዑል፡ ጸቕጢ ደም (ሕማም ልቢ)

ልዑል ጸቕጢ ደም ዘለዎ ሰብ ክኸተሎ ዘለዎ ናይ ኣመጋግባ ቅጥዒ፡-

- * ኣብ ደም ዘሎ ዓቕን ስብሒ ምጎዳል። እዚ ማለት ልዑል ትሕዝቶ ኮሌስትሮልን ቅብኣትን ዘለዎም መግብታት ከም ብጫ እንቋቋሉ፡ ሸሪምፕ፡ ስቡሕ ስጋ፡ ሞርቴራላ፡ ጠስሚ፡ ማርጋሪን፡ ብጠስሚ፡ ዝተጠብሱ ስጋ፡ ድንሽ፡ ዓሳ፡ ገዓት፡ ብጠስሚ ዘይምዝውታር።
- * መዓልታዊ ካብ ሓንቲ ማንካ ናይ ሻሂ (5 ግራም) ንላዕሊ ጨው ዘይምውሳድ
- * ዝተፈላለዩ ዓይነት ምንቅስቃስ ኣካላት ምዝውታር
- * ክብደት ኣካላት ምቁጽጻር
- * ዘይቲ ዓሳ ምውሳድ
- * ኣልኮላዊ መስተ ብዝሒ ዘይምስታይ
- * ሽጋራ ዘይምትካኽ
- * ፍራታት ኣሕምልቲ ምዝውታር
- * ካብ ጸቕጢ ኣእምሮ ናጻ ክትከውን ምፍታን
- * ብዘተሕ ቡን ዘይምስታይ
- * ቀጻሊ ምክትታል ሕክምና ምግባር

ልዕሊ ክብደት (ምክሳዕ)

ሓደ ሰብ ካብ'ቲ መዓልታዊ ክወስዶ ዝግብኦ ንላዕሊ ሓይሊ ምስ ዝወስድ ክኸስዕ ይኸእል እዩ። እዚ ድማ ንሕማም ሸኮር ልዑል ጸቕጢ ደምን ሕጻሊት ምስትንፋስን ክስዕቡ፡ ምክርታት ምክትታል የድሊ።

- * ቀጻሊ ምንቅስቃስ ኣካላት ምዝውታር
- * ካብ ዘድልዩካ ንላዕሊ ሓይሊ (ምግቢ) ዘይምውሳድ
- * ዝተመጣጠነ፡ ምግቢ ክትምገብ ምፍታን
- * ክብደት ኣካላትካ ናብቲ ክትኮኖ ዘለካ ዓቕን ምውራድ
- * ብዘተሕ ትሕዝቶ ሓይሊ ዘለዎም ከም ጠስሚ፡ ዘይቲ፡ ሸኮር ዝተጠብሑ መግብታት ዘይምዝውታር
- * ኣብ ሓጺር ግዜ ብዘተሕ ክብደት ክትጎድል ዘይምፍታን፡ በዚሑ ተባሂሉ ኣብ ወርሒ ካብ 2 ኪሎ ንላዕሊ ክብደት ዘይምጎዳል
- * ቅድሚ ምድቃስካ እንተ ወሓደ ቅድሚ ክልተ ሰዓት ድራር ክትብልዕ ኣለካ

ስለዚ ነዘም ሕማማት ኣቐዲምና ምስ እነለልዮም ኣመጋግባና ብምትዕርራይን ሕክምና ብምክትታልን ነቲ ሕማም ኣብ ሕማቕ ደረጃ ከይበጽሑ ከሎ፡ ክንከላኸሎ ንኸእል ኢና ምክንያቱ፡ “ካብ ሓሚምካ ሕክምና ተኸናኺንካ ጥዕና” ስለ ዝኾነ።

ጣንቲ ሕቶ ጸላትኒ

ገዛእ ርእሰኻ ግፍላጭ

ሕቶ፡- ብዙሓት ናይ ሰነ-ልቦና ክኣላታት፡ “ዝኾነ ሰብ ኣብ ህይወቱ ዕዉትን ሕጉሰን ናብራ ከውንን እንተ ኾይኑ፡ ብመጀመርታ ገዛእ ርእሱ ጽቡቕ ገይሩ ከፈልገ ኣለዎ።” በሃልቲ እዮም። እዞም ምሁራት ከምዚ ኪብሉ እንከለዉ፡ ግርምዮ ዝብለን። ንነብሱ ዘይፈልጉ ሰብ ከመይ’ሉ ኪህሉ ይኽእል? ንኣብነት ሕማቕ ባህሪ እንተ’ሎኻ፡ እንታይ ዓይነት ባህርያት ከም ዘለኻ ከመይ ኢሉ’ዩ እም ኪጠፍኣካ? ኣነ ሕጂ፡ ገዛእ ርእሰይ ጽቡቕ ገይረ እፈልጥ’ዩ ዚብል እምነት ኣሉኝ። ከሳዕ ሕጂ ግና ዕዉትን ሕጉሰን ህይወት ኪመርሕ ኣይከኣልኩን። ብመነባብርይ ቅሱን የለኹን፡ ቀልጠፈ ሰብ ዝሓርቕ - ምስ መሳርሕተይ ብቐሊሉ እበኣሰ። እሓንሳእ ከምኡ ምዃንይ እምባዛ የሕርቕኒ እም፡ ከሳዕ ከብከየኒ እዩ ዘይሊ። እታ ቀንዲ ሕቶይ እምባኣር፡ እዚ ኹሉ ገዛእ ርእሰይ ጽቡቕ ገይረ እናፈለጥኩ፡ ንምንታይ’ዩ ሕጉሰን ዕዉትን ዘይኮንኩ? ዚብል እዩ።

ኣድሓኛም ገ. ካብ ከተማ ደቀምሓረ

መልሲ፡- ገዛእ ርእሰኻ ብኣወንታ ምፍላጥ ንባይኑ ዕዉትን ሕጉሰን ኪገብርካ ኣይከኣልን እዩ። ገዛእ ርእሰኻ ምፍላጥ እቲ ቀዳማይ ስጉሚ ናብ ጉዕዞ ዕዉትን ሕጉሰን ህይወት ዚመርሕ እኳ እንተ ኾነ፡ ንባይኑ ግና እኹል ኣይከኣልን። ካብኡ ቀጺልካ ካልእ ብዙሕ ክትገብር ዚግብኣካ ነገራት ስለ ዘሎ። ጸገምካ ካብዚ ዚጀምር ኮይኑ’ዩ ዚሰምዓካ። ከመይሲ፡ ገዛእ ርእሰኻ ብእወንታ ምፍላጥ ማለት እቶም ንኣኻ ዘዕዉትኻን ዘውድቑኻን ረጃጊታት ከም ሓሳባትካ፡ ስምዒታትካ፡ ድርጊትካ፡ ግብርታትካ፡ ልምድታትካ... ኮታ ኩሎም “ንኣይ መምዘኒታት ይኾኑ’ዮም” ዝበልካዮም ጠባያት ብዝግባእ ዘርዘርካ ምፍላጥ’ዩ። ብሓፈሻ ንነብሰኻ ንክትፈልጥ፡ ብሃሳስ ለባም ዚግበር ዘይኮነ፡ ኣዝዩ ልዑል ጥበብን ጻዕርን ዚሓትት’ዩ።

ሰባት ከይተፈተኑ መንነቶም ከረጋግጹ ኣይከኣሉን እዮም። ንስኻ ኸኣ መንነትካ ንክትፈልጥ፡ ዋላ ብኸፊል ይኹን ግድን ክትፍተን ኣሎኻ። ንኣብነት፡- ንእምነትካ ዚፍትን ነገር ከየጋጠመካ፡ ብዛዕባ እምነትካ ብዙሕ ክትዛረብ ዝከኣል ኣይከኣልን። መንነት ደቂ ሰባት ኩሉ ሳዕ ኣብ ቦታ ፈተነዮ እንታይነቱ ዚረጋገጽ፡ ብኻልእ’ውን ምስ ገዛእ ርእሰኻ ፍሉይ ዝኾነ ርክብ ወይ ዕሳል ምክያድ (Intra-personal communications)፡ ፍሉይነት ድርጊታትካን ስምዒታትካን ብመንጽር ካልኣት ሰባት ኣድቂቕኻ ምዕዛብ፡ ብዓቢኡ ኸኣ ኮነታት ጥዕናኻ ምፍላጥ፡ እቶም ‘ብዛዕባ ነብሰይ ፈሊጠዮም ኣለኹ’

እትብሎም ባህርያት ምስ ብቐረባን ብግሉጽነትን እትዕልሎም መማኸርትኻ ምዝታይ... ከድልየካ እዩ። ብሓፈሻ ብልጫታትካን ድኽመታትካን ምስ ፈለጥካ፡ ንነብሰኻ ምስ ኩሉ ድኽመታታ ብእወታ ተቐቢልካ፡ ነቶም እትጸልእም ባህርያትካ ኣብ ምምሓው ልዑል ቅልስ ከተካይድ ይግባእ። ንነብሰኻ ብልክዕ ፈሊጥካ ዲኻ ኣይፈልጥካን ባዕልኻ ኢኻ ክትፈልግ እትኽእል። እቲ ካልኣት ብዛዕባኻ ዝነግሩኻ መመላእታ እዩ። ብዙሕ እዋን ንነብሰኻ ብቐሊሉ ክንፈልግ ዘይንኽእለሉ ምክንያት፡ ካብቲ ምስ ውሽጥና እነዕልሎ ምስ ሰባት ነዕልሎ ስለ ዝበዝሕን ካብ ናብ ውሽጥና ንርእዮ ናብ ደገ ንርእዮ ስለ ዝዛይድን እዩ። ስለዚ ረጊእካ ምስ ውሽጣኻ ኣዕልል፡ ኣኼባ ግበር፡ ውዕወዕ ልዝብ ፍጠር...። ቀንዲ ምንጩ ኣብኡ’ዩ ዝርከብ። ኣብ ሕቶኻ ‘ብዘረባ ሰባት ከም እትባህሩ’ ኢኻ ሓቢርካ። እዚ ኸኣ ገዛእ ርእሰኻ ከም ዘይፈለጥካ ክትቐበላ’ውን ከም ዘይከኣልካን እዩ ዘረድእ። ከመይሲ ንነብሱ ጽቡቕ ገይሩ ዚፈልጥ ሰብ ብዘረባ ሰባት ኣይግደስን እዩ። ዋላ ሰባት ብዛዕባኡ ሕማቕ እንተ ተዛረቡ፡ ከምኡ ከም ዘይኮነ ስለ ዝፈልጥ ቅጭጭ ኣይብሎን። ነቲ ናይ ብሓቂ ሕማቕ ባህርያቱ ይነቕፉ እንተ ሃልዮም ከኣ ከምኡ ምዃኑ ስለ ዝፈልጥ፡ ንነቐፊታኡም ብእወታ ተቐቢሉ ጠባያቱ ከመሓይሽ ይፍትን።

ድሓር ከኣ ኣድሓኛም፡ ሰባት ክንእዱኻ ትሕገስ - ክነቕፉኻ ኸኣ ትሓዝን እንተ ኼንካ፡ ምንጩ ሓሳስካ ኣብ ኢድ ካልኣት ንክኸውን ኣፍቂድካ’ለኻ ማለት እኳ’ዩ። ስለዚ ትርጉም ምክንያት ምንባርካ ኣብ ኢድካ እንተ ዘየላ፡ ንነብሰኻ ኣይፈለጥካን ኣለኻ ማለት ስለ ዝኾነ፡ ብኸምቲ ቀዲሙ እተገልጸ፡ ጥበብ ሓዊስካ ክትፈልግ ፈትን።

ግፍርስ ክብደት

ሕቶ፡ ክብደተይ ክቕንስ እቲ ዝሓሸን ዝቐለለን ሜላ ክትሕብሩኒ ምደለኹ።

ኣሴር በርሀ

መልሲ፡- ዝበዝሐ ካብቲ መልሲ፡ ኣብዛ ቅድሚኻ ዓምዲ ዘላ “ዝምድና ምምጋብን ጥዕናን” ዘርእስታ ጽሕፍቲ ተዘርዘሩ ኣሎ። ብዝኾነ ክብደት ንምቕናስ ሕጽር ብዝበለ መገዲ ክንምልሰልካ እንተ ኼንኻ፡ እቲ ዝሓሸን ውጽኢታውን ፍርያት እንስሳታት (ውጽኢት ጸባን ስጋን) ምውጋድ እዩ። ስብሕታት፡ ናይ ኣሕምልቲ ቅብኣታትን ዝተመስርሐ ምግብታትን ድማ ኣዚኻ ክተውሕድ ኣሎኻ። ብተወሳኺ፡ እትመገብ ምግብታት ምስ ባህርያዊ ፋይበሩ (natural

fiber) ከትጥቀሙ ይግባል። እዚ ማለት ኣብ ክንዲ ብፊኖ ወይ ልሙጽ ብባህርያዊ ወይ ዘይተነፍዩ ምስ ሓሰር ንፋዩ ዝተሰንከተ፡ ኣብ ክንዲ ጸዕዳ ሩዝ ቡናዊ ሩዝ፡ ከምኡውን ፍሩታታት፡ ኣሕምልቲ፡ ጥረታት (ባልደንጓ፡ ፋጅሊ፡ ኣዳጉራ፡ ዓይንግተር፡ ብርስንን ወዘተ) ምዝውታር። ኣብ ጉዳይ ሽኮር እውን ብተመሳሳሊ፡ እንተ ተኸኢሉ ምውጋዱ፡ እንተ ዘይኮይኑ ሽኮር ብውሑድ ዓቕን ምጥቃም። እንተተረኺቡ ካብ ጸዕዳ ቡናዊ ወይ ባህርያዊ ሽኮር ምጥቃም ከኣ ዝሓሸ ኣማራጺ እዩ። ኣካላዊ ምንቅስቃስ ጥዑይ ክብደት ክህልወካ ወሳኒ ተራ ከም ዘለዎ ድማ ዘይምዝንጋዕ። ክብደትካ ክትቅንስ ኢልካ እትገብር ጸዕሪ፡ ጥዕናካ ኣብ ምሕላው ዕዙዝ ተራ ከም ዝጸወት ምዝካር ከኣ ኣገዳሲ እዩ።

ሕርጋና ጸቕጢ (Depression)

ሕቶ፡ ካብ ዝቐረባ ግዜ ዝጀመረኒ እዩ። ብግቡእ ኣይበልዕ፡ ጽቡቕ ኣይድቅስ። ኣብ ኣእምሮይ ምርባሽ ኣለኒ፡ በይንኻ ሹን ድማ እመጸኒ። ብሓፍሻኡ ሕማም ጸቕጢ ኣለኝ እም፡ ብመገዲ መጽሔትኩም ገለ ክትብሉኒ?

ሃብተጋብር ካሕሱ ካብ ኮረን

መልሲ፡- ሕማም ጸቕጢ ንመላእ ኣካላትካ ማለት ንኹነተ ኣእምሮኻ፡ ሓሳባትካ፡ ባህርያትካን፡ ደጋዊ ኣካላትካን ዘጥቅዕ ሕማም እዩ። ሕማም ጸቕጢ ንኣመጋግባኻን ድቃስካን ዝጸሉ፡ ኣብ ነብስኻን ኣብ ነገራትን ዘለካ ኣረዳድኣ ዘዘናብል ሕማም እዩ። ጸቕጢ ከም ካልኣት ሕማማት ደረጃኡ ክፈላለ ይኸእል። እቲ ዝኸፍኦ ሕማም ጸቕጢ ኣብ ስራሕካ፡ ኣመጋግባኻን፡ ሰሩዕ ሂወትካን እናኣተወ ዕንቅፋት ክፈጥረልካ ዝኸእል ኪኸውን ከሎ፡ እቲ ኻልኣ ድማ ንነዊሕ ግዜ ዝጸንሕ ግን ከኣ ኣሸጋጋ ዝኾነ ሳዕቤን ዘይብሉ ዓይነት ጸቕጢ እዩ።

ጠንቂ ጸቕጢ ብንጹር ዘይፍለጥኡ እንተ ኾነ፡ ነጻብራቕ ናይ ዘሕዝን ፍጻመ ወይ ኣጋጣሚ ምዃኑ ክኢላታት ስነ-ኣእምሮ ይዛረቡ። ተወርሶ፡ ከሚካላዊ ዘይሚዛናውነት ኣብ ኣእምሮ፡ ብርቱዕ ጭንቀት ነቲ ኩነታት ካብ ዘጋድዱ ረጅሒታት እዮም። ምልክታት ጸቕቲ ዝኸዱን ዝመጹን እዮም። ጸቕጢ ኩሉ ግዜ ብዝተሓዋወሰ ስምዒት ናይ

ምሕዛን ወይ ምቕዛን ዝጅምር ኮይኑ፡ ምስ ግዜ እናበርተዎ ይኸይድ። እቲ ሕማም ክጅምር ከሎ፡ እቲ ሰብ ድቃስ ክኣብዮ ወይ ካብ ንቡር ንላዕሊ ክድቅስ ይኸእል። ምቕይያር ባህርያት ኣመጋግባ፡ ተስፋ ምቕራጽ፡ ትሑት ነብሰ-ክብሪ ምህላው፡ ረሽሽ ምባል፡ ምስ ሰባት ገራጭረጭ ምባል፡ ሸቕልቀል ምባል፡ ተገዳስነት ምጉዳል፡ ትሑት ድሌት ጸታዊ ርክብ ምህላው፡ ትሑት ኣተኩሮ ኣብ ጉዳያት ወዘተ፡ ኣብ መብዛሕትኦም ሰባት ዝኸስቱ ምልክታት ኪኾኑ ከለዉ፡ ፈተነ ነብሰ ቅትለት እቲ ዝኸፍኦ ምልክት ጸቕጢ ምዃኑ ክኢላታት ይገልጹ። ብኸቱር ጸቕጢ ዝሰቕዩ ሰባት ብውሑዱ-ክልተ ካብዞም ኣብ ላዕሊ ዝተጠቐሱ ምልክታት ንኸልተ ዓመት ወይ ልዕሊኡ ከርእዩ ይኸእሉ። ውጡር ጸቕጢ ዘለዎም ሰባት ብዛዕባ ነብሶም ኮነ ካልኣት እወታዊ ኣተሓሳስባ ዮብሎምን።

ሕማም ጸቕጢ መድሃኒትን ምኽርን ሓዊስና ክንፍውሶ ንኸእል። መድሃኒት ነቲ ኣብ ኣእምሮና ዘጋጥም ኬሚካላዊ ዘይሚዛናውነት ንምፍቀስ ክንጥቀሙሉ ከለና፡ ምኽሪ ድማ፡ ኣብ ሂወትና ንዘጋጥሙና ውልቃዊ ጉዳያት እወታዊ መረዳኢታ ክህልወና ይሕግዘና። ዝተፈላለዩ ጸረ-ጸቕጢ መድሃኒታትኡ እንተለው፡ ዘኸትልዎ ግዚያዊ ጎድናዊ ሳዕቤን ምህላው ምግንዛብ ድማ ኣገዳሲ እዩ። ንኣብነት፡ ትራይክሊክ ዝተባህለ ጸረ-ጸቕጢ መድሃኒት፡ ግዚያዊ ዝኾነ ምንቃጽ ኣፍ፡ ድርቀት፡ ጸገም ፍሕኛ፡ ምልውዋጥ ጸታዊ ስምዒት፡ ሕውዝውዝ ምባል፡ ምፍዛዝ ወዘተ ከሰዕቦ ይኸእል።

ብዙሓት ሰባት ጸቕጢ ኣብ ዝስምዖም ግዜ፡ ሕማምም ክኣብኡ ክብሉ እቲ ዝግባእ ክንክን ኣይረኽቡን። ሰሩዕ ነብሰ-ክንክን ዝገብር ሰብ፡ ምሉእን ኣፍራይን ሂወት ክመርሕ ዝጸገም ነገር ዮብሉን። ጸቕጢ ኣብ ዝስምዓካ ግዜ ናብ ሓኪም ብምኻድ፡ ዝተኣዘዘካ መድሃኒት ኣብ ግዚኡ ውሰድ። ዋላውን እቲ መድሃኒት ብምውሳድካ ዝሓሸካ ኮይኑ እንተተሰመዓካ፡ ብዘይ ትእዛዝ ሓኪም መድሃኒት ከተቋርጽ ኣይግባኣካን። ጸረ-ጸቕጢ መድሃኒት ዘኸትሎ ጎድናዊ ሳዕቤን ንምቅላል ኣብ ኣወሳሰድኡ ቀስ ብቐስ እናነከዩ ኪኸይድ ዘለዎ እዩ። ብዘይካዚ ብምኽርን ሓሳባትን ክሕግዙኻ ምስ ዝኸእሉ ኣዕሩኽ፡ ወይ ጉጅለ ምጽንባርውን ካልእ ኣድማዒ ፍወሳ እዩ። ምስ ብቐንዕና ከማኸሩኻ ዝኸእሉ ሰባት ምቕራብ፡ እወታዊ ባህሪ ከተማዕብልን፡ ንጸገማትካ ኮነ ሂወትካ ብሓድሽ ኣገባብ ክትገጥምን፡ ከም ውጽኢቱ ድማ ካብ ጸቕጢ ናጻ ክትከውን ሓጋዚ ኣበርክቶ ኣለዎ።

ስለዚ፡ ምልክታት ጸቕጢ ብግቡእ ምስትውዕልን ንምቁጽጻርም ስጉምቲ ምውሳድን ብጥዕናኻ ንምቕጻል ብቐዳምነት ክትወስድም ዘለካ ስጉምትታት እዮም። እትምገባ ዓይነት ምግባ፡ እትድቅስ ንውሓት ግዜ፡ እትገብር ምንቅስቃሳት ዘለካ ጸቕጢ ኣብ ምቅላል ዘለዎም ኣድማዒ ተራውን ክትዝንግዎ ዮብልካን።

ሳይንስ ተክኖሎጂ

Industry 4.0

ራብዓዊ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራ

ሃብተገርግስ ተስፋማርያም (ጠዊል)

ዓለምና በጸሐፊ ዘላ ምዕባለ፡ ውጽኢት ናይቲ ደቂብን ገዘበናት ዝሓለፍሎ ሽግር ንምቅላል፡ መሃዝትን ተመራመርትን ዝገበርዎ ዘዩቋርጽ ጸዕርን ተበላሕትነትን እዩ። ሰብ ብተፈጥሮኡ ዘለዎ ህንጹይነትን ባህሪን ንምርዋይ፡ ዝወሰደ ነዊሕ ግዜ እውን፡ ብዘመናዊ ምህዞታት ሳይንስን ተክኖሎጂን ኣብዚ ሓድሽ ናይ ስልጣኔ ዘመን ይዓርፍ ኣሎ።

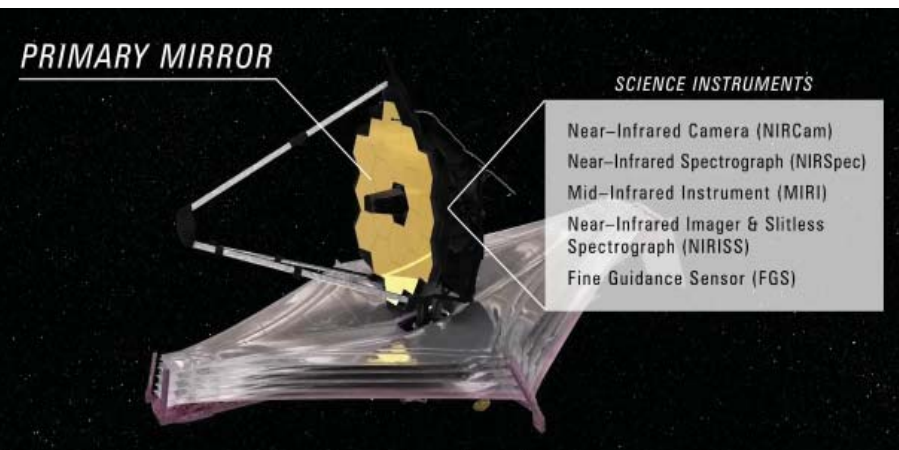
1ይ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራ ብሃፋ - ፍሓምን ከሰልን ዝጓዓዛ ባቡራት ዝተማህሉ እዮን ክከከር ከሎ፡ 2ይ ከኣ፡ ተሽከርካርቲ - መካይንን ካልኣት መሳሰሎታትን ዝገጣጠማሉን ዝሰንዓሉን ፋብሪካታት ዝተመሰረተሉ መዋእል እዩ ነይሩ። ዘለፍዮ 3ይ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራ እውን፡ ዲጅታል ኣገልግሎትን ኣተሓሳስባን ዝነገሰሉ ግዜ እዩ።

4ይ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራ ኸኣ፡ ምህዞ 5ይ ወለዶ መራኸቢታትን ባጤራ-ኣልቦ ትውጊታትን፡ ስነ-ህይወታዊ መለለዪ መንነት ሰረት ሰብ ዝቅይር ምህንድስና ዘጠቓለለ ተክኖሎጂ ኸይይኑ፡ ሰፊራታትን መራኸቢታትን ንህዋ ዝሰፍሑፍሑሉ ዘመን ክኸውን ምዃኑ፡ ዝእንፍት ተክኖሎጂታት እዩ ዝቀላቐለ ዘሎ።

20 ሓምሳ መዓልቲ ወርሒ ተባሂለ ትባዓል ኣላ። እዚ ጉዕዞዚ ጠመተ ሓዩላን ንህዋ ኣሕኒንዎ፡ ዳህሳስ ኣብ ጥላኔታት ብሓባርን ብውልቅን ንምክያድ ሳተላይታትን ይልእኻ ኣለዎ። ዘመናዊት ዝተራቐቐት ጀምሮ ውብ ስፕይስ ተለሰኩብ፡ 1.6 ቢልዮን ኪሎ ሜተር ብራኽ ብሮኬት ብምውንጫፍ፡ ካብ መሬት ወጺኦ ዘለዉ ጓላክሲታት ክትደህስስ፡ ሂወታውያን ነይሮምን ኣለዉን ዶ ዝብል ጉዳይ ንምጽራይን ንብላክ ሆልን ነብላ ከዋኸብትን ዝምልከት ንጹር ሓበሬታ ንምእካብን፡ ነቲ ብድርና ዝቆመ ብርቱዕ ደበና ሓለፉ ከርኢ ዝኸእል ምዕቡል ኢንፍራ-ሬድ ሰንሰር ተገጢሙላ ንስራሕ ተበጊሳ ኣላ። ነቲ ዝጸበዩ ብርቱዕ መቐት ንምጽባር ኸኣ፡ ምስተዘርግሐ ክንዲ ሜዳ ኩዕሶ ቴኒስ ዝኸውን፡ ብ5 ቀጸላ ዝቆመ ተዓጻጻፊ መጋረጃ ሒዛ ትገዳዝ ስለዘላ፡ ን10 ዓመት ኣብ ስራሕ ክትጸመድ እዩ።

ምብጻሕ ንጥላኔታት፡ ኣብ 1969 ብ3 ኣመራካውያ ናብታ 384,400 ኪሎ ሜትር ካብ መሬት ርሒቃ እትርከብ ወርሒ እዩ ፈለገሙ። እዞም ኣስትሮኖትስ እቲ ጉዕዞ 3 መዓልቲ ክወስደሎም ከሎ፡ ኣብዛ ጥላኔት 21 ሰዓትን 26 ደቂቕን ጥራይ እዮም ጸኒሑም። ነዛ ኣብ ክብሪ መዝገብ ዓለም ዝሰፈረት ዕለት ንምዝካር ከኣ፡

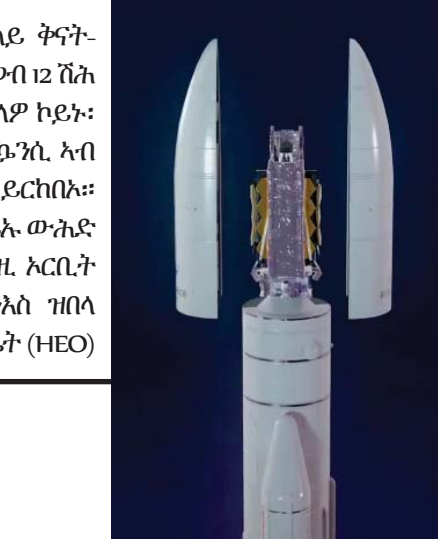
4ይ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራ ድኽነት ካብ ዓለም ክቕረፍን ተክኖሎጂ ጫፍ ምዕባለ ክበጽሕን እዩ ተባሂሉ ይውረዮሉ እኳ እንተሎ፡ ማሕበረ-ሰብ ዓለም ግን ብማዕራጽ ይስጉም ስለዘዩሎ፡ ምዕባለ ተክኖሎጂ ኣደስኪልካ፡ ብውሁድ ኣገባብ ምስ ብልሒ ኣእምሮ ሰብ፡ ምስ ዓቕምን ክእለትን ሰባትን ምሕደራን ክሳኑ ብቀዳምነት ክስራሓሉ ኣለዎ ዝብል ምጉት ብብኩርንጎ-ይቀርብ ኣሎ። ነዚ ጸማም እዚ ብምሃብ ግን፡ ተግባራዊነት 4ይ ኢንዱስትሪያዊ ሰውራን ሰባት ኣብ ኣብታ ካልኣይቲ መሬት ተባሂለ ትጽቀዕ ቀይሕ ጥላኔት ምስፍራርን ስጋብ 2030 ክሳለፍ ይስርሓሉ ኣሎ። ብ5ይ ወለዶ መራኸቢታት ኣገልግሎት ሳተላይታት - ተለፎን፡ ኢንተርነት ...

ብምዝማን፡ ርኩብ ኣብ መንገድ መሬትን ማርሲን ፈጠርካ፡ ዲጅታል ዕድገትን ባጠራ ኣልቦ ትውጊትን ንምትእትታውን ከምኡውን ህዋ ቱሪዝም ንትብባዕን፡ ብሓፊሻ ንመደባት ተከኖሎጂ 4ይ ኢንዱስትሪያ ሰውራ ተቀላጥፍ ዘመናዊት ፓይፎን ስማርት ሞባይል ንዕዳጋ ትቀርብ ኣላ።

እቲ ንህዋ ብስፕሬስ ሮኬት ኣሰኒኻ ዝግበር ምውጫፍ ሳተላይት፡ 95% ካብ ጠቅላላ ክብደቱ ነዳዲ እዩ። እዚ ከኣ ኣብ ጉዕዞ ይሃልኹ። እታ 5% እትኸውን ኣብ ጫፍ ዘላ ሳተላይ ጥራይ እያ ኣብቲ ዝተመደበላ ቦታ ትበጽሖ። ነዛን ብጣዕሚ ንእሽቶ ልዕሊ ትርኢታ ተኣምር ትሰርሖ ሰብ ምህዞ ንጀመርቲ ሰብ ጥሙሕ ኣእምሮ ከረድኡ ከለው፡ ምስቲ ኣብ ግዜ ንእስነትና ኣብ ጫፍ ገመድ እምኒ ኣሲርና፡ ብሓዲ ኢድና ኣብ ልዕሊ ርእሰና እናኸለልና እንጻወቶ ተመሳሳልነት ከም ዘለዎም ዘረድኡ። እታ ብገመድ ተኣሲራ 360 ዲግሪ ትሸከርከር እምኒ፡ እቲ ገመድ እንተዘይ ተወጢሩ፡ ናብ መሬት እያ ትወድቅ። ወጢርና ኣብ እነዙረሉ ግን፡ ናይቲ ገመድ መኣዘን ኣብ ማእከል ናይ ኢድና ስለዝኸውን፡ እቲ ገመድ ተወጢርሉ ዘሎ ተንሲል ዝብሃል ሓይሊ ቀጻልነት ዙሪታ የውሕሱ። እቲ ናይቲ ገመድ ምውጣርን ናይቲ እምኒ ቅልጣፊን (central force) ከኣ እዩ። ነታ እምኒ ብክቢ ከም ትዝውር ዝገብራ። እዚ ሓሳብ ናብ ህዋ እንተወሰድናዮ፡ እታ ሳተላይ ብእስፕሬስ ሮኬት ምስ ተወንጫፊት፡ ንስሕበት ናይ መሬት ፈንጢሳ ብሰንጉሪካል ሓይሊ ዙሪታ ክትቅጽል ጸገም ኣይህልዎን በሃልቲ እዮም።

እቲ ኣብ 70' ብኣመሪካን ፍራንሶን ዝጀመረ ምውጫፍ ሳተላይታት፡ ብዝተፈለለዎ ሃገራት ብብዝሒ ሳተላይታት ይዋፈራ ስለዘለዎ፡ ሓዲጋታት ንምውጋድ ኣብ 3 ደረጃታታ ቅናት-ዙሪት መሬት ተመዲቦን እዩን ሳተላይታት ዕማመን ዘሰላስላ ዘለዎ። እተን ንመራኸቢታትን ትምቦያ ኩነታት ኣየርን ዘገልግላ ሳተላይታት፡ ኣብ ዝቐረበ ታሕተዋይ ቅናት-ዙሪት መሬት (LEO)፡ ካብ100 ስጋብ2000 ኪሎ ሜተር ኣብ ዘሎ ርሕቕት፡ ስጋብ 2.5 ሜጋ ሄርዝ ዝበጽሖ ፍሪኩንሲ ይንቀሳቐሳ። እቲ ማእከላይ ቅናት-ዙሪት መሬት (MEO) ከኣ፡ ካብ 5 ስጋብ12 ሺሕ ኪሎ ሜተር ካብ መሬት ርሕቕት ዘለዎ ኮይኑ፡ ካብ 1.2 ስጋብ 1.66 ጌጋ ሄርዝ ፍሪኩንሲ ኣብ ዘሎ ቅልጣፊ ዝንቀሳቐሳ ሳተላይታት ይርከቡ። እዚ ምስቲ 1ይ ክንጻር ከሎ ቅልጣፊኡ ውሕድ ዝበለ ስለዝኾነ፡ መብዛሕትኦን ኣብዚ ኣርቢት ዝምደባ ሳተላይታት ብተዛማዲ ንእስ ዝበላ እዮን። 3ይ ላዕለዋይ ቅናት-ዙሪት መሬት (HEO)

ከኣ፡ ካብ 19 ሺሕ ስጋብ 25 ማይልስ ካብ መሬት ይርሕቑ። ኣብዚ ኣርቢት ዝንቀሳቐሳ ሳተላይታት ብውሕድ ዝበለ ቅልጣፊ ካብ ምብራቕ ንምዕራብ ዝዞራ እዮን። ነዚ ዝቆጻጸርን ብቅዓት (standard) ኣረጋገጹ ፍቓድ ዝህብን ከኣ፡ ኢንተርናሽናል ተለኮም ዩኒዮን እዩ። ካብቶም ብቀጻላ ምክትታል ዝገበረሎም፡ ንህላውን ዕድመን ሳተላይት ወሰንቲ ዝኾኑ ኣካላት ንምልላይ ብቀረባ ዝጥቀሱ ከኣ፡-

መመንጨዊ ኤለትሪክ፡- ካብ መሬት ጸዓት ምምላእ ስለዘይከኣል፡ ባዕለን ከመንጭዎ ይግደዳ። ውሑዳት ካብ ሒዞንኦ ዝጎዓዝ ነዳዲ ክግልገላ ከለዎ፡ ብዙሓት ግን፡ ቡቲ ኣብ ዝባነን ተለጢፉ ዘሎ ሶላር ፓናል ዘመንጭውኦ ኤለትሪክ ኣብ ባትሪ ብምዕቃብ ይግልገላ። ኣገልግሎት ባተሪ ግን ውሳኔን ስለዝኾነ፡ ንዕድመ ሳተላይት ይውስኖ እዩ። ነዚ ንምቅላል ንዊሕ ጊዜ ዘገልግል ባተሪ ይሰራሕ እኳ እንተሎ፡ መሰረታዊ ፍታሕ ንምምጻእ ግን፡ ብርቦት ተጠቂምካ ዝኣረገ ባትሪ ምቅያርን ምጽጋንን፡ ከምኡውን ናይ ኑክሊር ጸዓት ንምትእትታው ፈተነታት ይካየድ ኣሎ።

ኣንቴና፡- ኩላን ሳተላይታ ምስቲ ኣብ መሬት ዘሎ መቆጻጸሪ ክፍሊ ቀጻላ ርኩብ ንክህልወን ሒዞንኦ ዝጎዓዝ ኣንቴናን ዲሽን ኣለወን። ብቅዓቱን ዝራኸብሉ ፍሪኩንሲን ከኣ ይፍተሽ።

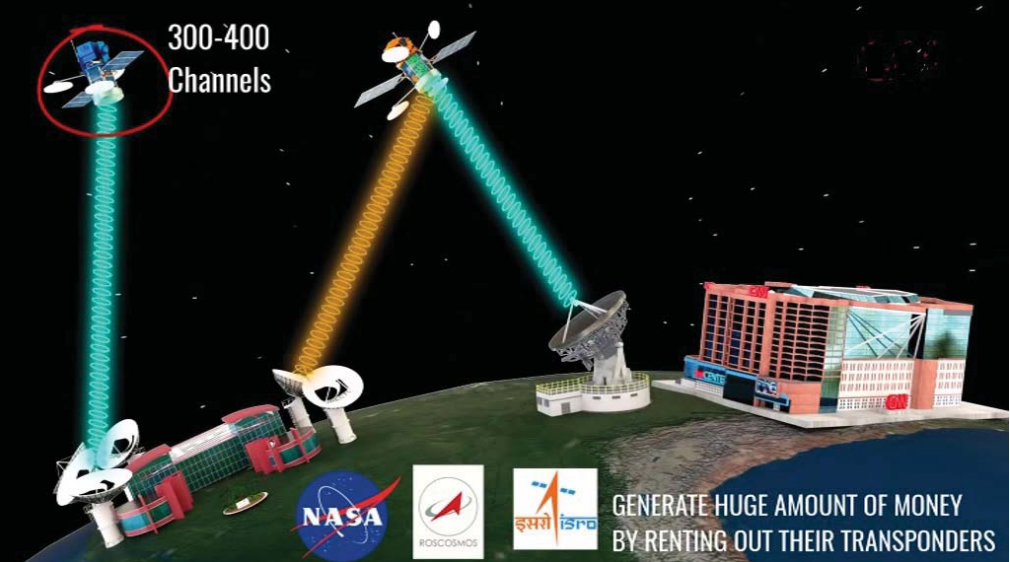
ትረስቶር (tractor)፡- ሳተላይት ንመሬት ክዞራ ከለዎ መኣዘን ከይሰሕታ ኣርቢታን ክሕልዎ ኣለወን። ንኣብነት ናብ መሬት ቀረባ ካብ ዘለዎ ሳተላይታት ሊዮ፡ ካብ 160 ስጋብ 2000 ኪሎ ሜትር ኣብ ዘሎ ርሕቕት እያ ዘላ። ኣብ ስሕው ኩነታት ኣየር ቅልጣፊ ኣምስ ዝገድል ናብ መሬት ክትወድቅ ትኽእል። ነዚ ንምብዳህ ንሚዛና ዝሕልወላ ካብ ሃይድሮጅን ዝተሰርሐ ትረስቶር (tractor) ዝበሃል መሳርሒ ኣለዎ። ከምኡውን ኣንቴናን ሰንሰራትን ሳተላይታት ኩሉ ግዜ ንመሬት ገጸም ክጥምቱ ስለዘለዎም፡ ነዚ እም ዘንቀሳቐሻ ትረስቶር እዩ። ዕድመ ትረስቶር ቀጻልነት ሳተላይት ካብ ዝውስኑ ሓዲ እዩ።

ቲለድ (Tiled)፡- ብሳተላይታት ዝወሃብ ኣገልግሎት መተሓላለፊ ወይ መለክዒ መሳርሒ እዩ። ንኣብነት ዝመሓለፍ መልእኽቲ ንመሬት ዝምልከት እንተኾይኑ፡ እታ ሳተላይ ኣብ ውሽጣ ካሜራን ማግኔቲኪ ሰንሰርን ብኢንፍራ-ሬድ ወይ ብብርሃን ዝሰርሖ ክህልዎ ይኽእል። ንመራኸቢታት ዘገልግላ ከኣ ትራስፖንደር ሒዞን ይጻዓዝ። እቲ ካብ መሬት

መንገድ

ዝመጽእ ፍሪኩዊንሲ ኣብ ጉዕዞ ኪደክም ስለ ዝኸለል እውን፡ ሓይሊ ወሲኹን ፍሪኩዊንሲ ቀይሩን ዝልእኽ ቲሊድ እዩ።

ተርማል ሲስተም፡- ቀጻልነት ሳተላይት ካብ ዝውሰኑ መሳሪታት እዩ። ኣብ ህዋ ዘለዎ ሳተላይት ጸሓይ ብዝረኸበ ኣካለን 150 ዲግሪ ሸሊሸሽ ስለዝበጽሕ ብጣዕሚ ክሞቓ ይኸእላ። ብኣንጻሩ እቲ ጸሓይ ዘይረከብ ኣካል 150 ዲግሪ ይኸውን። ኣብ መንገሉም 300 ዲግሪ ሸሊሸሽ ስለዝፍጠር፡ እታ ሳተላይት ክትጭብጥ (collapse) እያ። ነዚ ሓይላዊ ኩነታት ንኸይፍጠር፡ ነቲ ብርሃን ዘንጸባርቅ መስተፋት ይግጠመላ። ነዚ እም ሓሊፉ ዝመጽእ መቐት ንምክልኻል ከኣ፡ ልክዕ ከም ፍሪጅ ብኣምንያ ካብቲ ምውቕ ናብቲ ዝሓል ዙሪት ብምግባር፡ ቡቲ ሓደ ወገን ከኣ መውዓይ ወይ ሂተሪት ብምቅማጥ፡ ምሉእ ኣካሉም ተመሳሳሊ መቐት ንኸህልዎም ተርማል ሲስተም

ይግጠመሎም።

እም ተጠቓሶም ዘለው መሳርሒታት ገለ ካብቶም ንዕድመ ሳተላይት ዝውሰኑ እኳ እንተኾኑ፡ ዘለኣሎም ምንባር ዝበሃል ስለዘየለ ግን፡ ብሓፊሻ ዕድመ ሳተላይት ንእሽቱ ካብ 2 ስጋብ 3 ዓመት ክጸንሑ ከምዝኸእሉ፡ ዓባይቲ ከም ናይ ተለቪዥን መተሓላለፍቲ ሳተላይት ዝኣመሰሉ ኹኣ፡ ስጋብ 15 ዓመት ምዃኑዮ ዝገባር። ብፍሉይነት እትጥቀስን ትጽገን ከምዘለን ዝገባረላ ሃብል ስፕሬት ተለስኩብ ግን፡ ን30 ዓመት ስራሓ ኣላ።

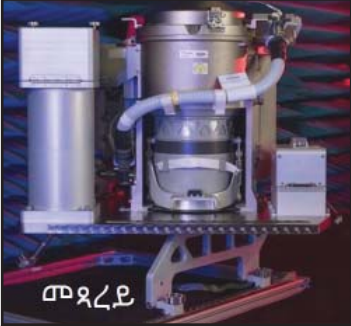
ሓደሰቲ ምህዞታት ተክኖሎጂ

ዘበናዊ ዓይነት ምድቅ

መብዛሕትኦ እንተዝ ዘይሓሚምና ወይ እንተ ዘይተጸሊኡና ናብ ሆስፒታል ገጽና ተወር ኣይንብልን ኢና። ኣብ ዝተፈላለዩ እዋን ኩነታት ጥዕናኻ ምርግጋጽ፡ ከመጽእ ካብ ዝኸለል ከቢድ ሕማም ንምክልኻል ሓጋዚ ምዃኑ ፍሉጥ እዩ። ንሽግር ከሎ ገና መፍትሒ ሒዝካሉ ምጽናሕ ምልክት ብልሒዮ። ሓደ ጃፓናዊ ኩባንያ ቶቶ ዓይኒ-ምድሪ (Toto Toilet) ኣፍሪካ ኣሎ። እቲ ገንኢ ሸቓቕ ክትቀርቦ ከለኻ፡ ህሉው ኩነታት ጥዕናኻ ይምርምር። ኮፍ ኢልካ ርስሓት ናይ ውሽጥኻ ምስ ኣራገፍካ ኸኣ መርመራ ናይ ሸንትን ቀልቀልን ይገብር። ዝበዝሐን ዝወሓደን ነገር ካብ ሰብነትካ ክረኽቦ ዘለዎ ዝጎደለ ነገር እንተሎ፡ ልክዕ ከም ሓኪም ይነገረካ። እዚ መድሃኒት ምእዛዝ ጥራይ ዝተርፎ ትስፉው ተክኖሎጂ፡ ካብቶም ናይዚ እዋን ኣደነቕቲ ምህዞታት እዩ። እዚ ገንኢ ምውናን መዓልታዊ ሓኪም ኣብ ጎንኻ ከም ዘለካዮ ዝሕሰብ።

ዓይነት-ምድቅ ካብ ህዋ

ካብ ናይ መሬት ስሕብት ዜሮ ኣብ ዝኾነ ስፍራ፡ እዚ መሳርሒ ካብ ሰብነት ርስሓት (ቀልቀል) ስሒቡ ብምውጻእ ናብ ህዋ ዝጸዓዙ ከም ዝጸርዩን ከም ዘይጭነቁን ይገብር። እዚ ናይ ጠፈር ዓይኒ-ምድሪ ምስ ዶርና ክሊነር (ቫክዩም) እዩ ዝሰራሕ። እቲ ርስሓት ናይ ሰብነት ናብዚ ክሊነር ካብ ሸታን ቫክተርያ ብምንጻህ ከም ዝበንን ይግበር። እዚ ብፍላይ ንደቂ ኣንስትዮ ጠፈርተኛታት ምቹእ ምዃኑ ዝገባረሉ ዘመናዊ ዓይኒ-ምድሪ፡ ዝእኩብ ሸንቲ ኸኣ ዘድሊ ምጽራይ ተገይርሎ፡ ተመሊሱ ንዝስተ ማይ ከገልግል እዩ በሃልቲ እዩም ሰብ ፈጠራ እዚ ዘመናዊ ተክኖሎጂ። እዚ 45 ኪሎግራም ዝምዘን ዓይኒ-ምድሪ፡ 75 ሰንቲ ሜትር ቁመት ኣለዎ። እዚ ካብቲ ኣብ ህዋ ካብ ዝነበረ ኸኣ ብ65% ይንእስ፡ 40% ኸኣ ብኸብደቱ ፍኹስ ዝበለ እዩ።

መዳረይ

ዓይኒ ምድሪ

ፈላጊ ህብረተሰብ ሳተላይት ኣብ ዓወዲ ኩናት

ፎክላንድ ደሴት ኣብ '70ታት ኣርጀንቲና እንግሊዝን ዝበኣሉሉ ዝነበሩ ናይ ኣርጀንቲና ደሴት እያ። እንግሊዝ ግን ካብ ኤውሮጳ ተበጊሳ ኣሽሓት ኪሎሜትራት ተጓዲዞ ብውሑድ ቁጽሪ ወተሃደራት ተቐጻጺራታ። እቲ ቦታ ብኣግራብ ዝተሸፈነ ስለዝነበረ፡ ሰራዊት ኣርጀንቲና ነቲ ከባቢ ተመሳሲሎም ሃንደበታዊ መጥቃዕቲ ብምፍናው ንፎክላንድ ኣምሊሶማ። እንግሊዝ ብብዝሒ ኣብቲ ከባቢ ዝነበረ ሰራዊታ ተዝምት። ኣርጀንቲናውያን ፍጹም ነቲ ቦታ ተመሳሲሎም ድፋዓቶም ስለዝሰርሑ ንዝዘዘመተ ሰራዊት እንግሊዝ መላሰ ወረ ዘይቡሉ ይገብርዎ።

ናይ ዓለም ዜና ማዕከናት እንዳተቀበለ፡ ዘገርም ስርሓት እንዳበላ የቐልሑሉ። ማርገሪ ታቸር ኣብቲ እዋንቲ ጸለም ለቢሳ መግልጺ ትህብ። ኣብቲ እዋንቲ ኣመሪካን ሕብረት ሱቭየትን ጥራይ እየን ሳተላይት ዝውንና ዝነበራ። እንግሊዝ ድሕሪ ኣብ ኤውሮጳ ሕብረት ምጽንባራ እያ ክትውንን ዝኸኣለት። እንግሊዝን ኣመሪካን ግን ናይ ሳንቲም ክልተ ገጽ ስለዝኾና፡ ናይ ሳተላይት ሓበሬታ ካብ ኣመሪካ ትሰንቅ። ሕብረት ሱቭየት ከኣ ወላ እኳ እኹል ሓበሬታ ናይ ሳተላይት እንተነበራ፡ ማእከላይ መርገጺ

ናይ ኣርጀንቲና ስለዘየተኣማመና፡ ዘለዎ ምስልታት ነዛ ሃገር ከተካፍል ኣይመረጸትን። ኣርጀንቲና እውን ደፊራ ኣይሓተተትን።

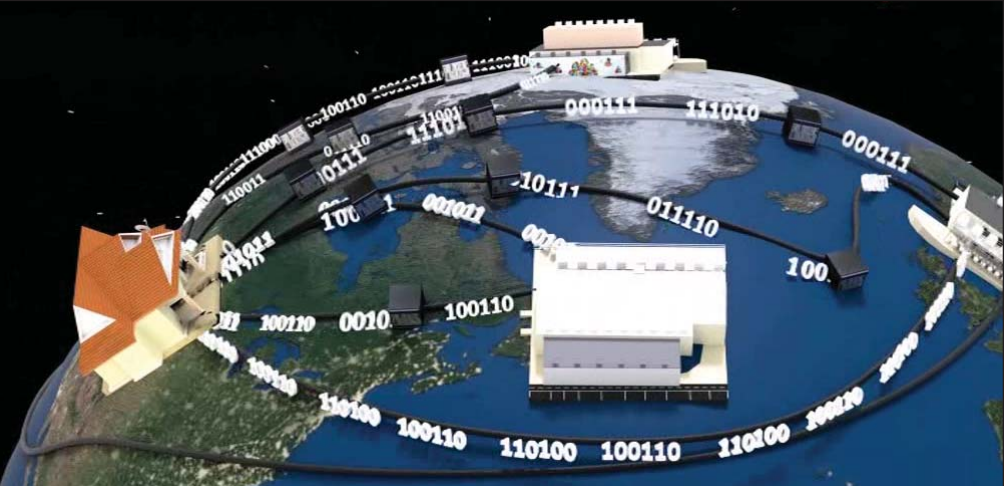
ኣርጀንቲናውያን ምስቲ ከባቢ ብጣዕሚ እዮም ተመሳሲሎም ነይሮም። ክዳውንቶም፡ ታንክታቶም፡ ከበድቲ ኣጽዋሮም፡ ኩሉ ዕጥቆም ነቲ ከባቢ ብዝመሳሰል፡ ብቀሊሉ ክኸሸፍ ብዘይክእል ምስቲ ኣግራብ ተመሳሲሉ እዩ ነይሩ። ግን እቲ ብሳተላይት ተሳኢሉ ዝቐርብ ምስልታት ብኒሮሬን ኣብ ዝንጸባረቀሉ፡ እቲ ንመመሳሰሊ ዝተገብረን ዝተሸኸየን ቀጠልያ ሕብሪ ዝፈጥሮ ካብቲ ባህሪያዊ ቆጽሊ ዝህቦ ነጸብራቕ ዝተፈላለዩ ምስ ምዃኑ፡ እኹሉ መሓበሪ ኮይንዎም። ስለዚ ናይ ኣመሪካ ሳተላይት ብልክዕ ክንደይ፡ ኣበይ ቦታ፡ ሰራዊትን ተተኮሶት መሳርሒታትን ከምዘሎ ብንጽር ዘርኢ ምስሊ ንእንግሊዝ ኣረኪባታ። እዚ ከኣ እዩ መጀመርያ ናይ ሳተላይት ሓበሬታ ኣብ ወተሃደራዊ ኣገልግሎት ዝወግደ ምዃኑ ዝንገረሉን ሓበሬታ ኣይሊ ምዃኑውን ብተግባር ዝተረጋገጸሉን። ብሳዕቢ ከኣ ብኣሽሓት ዝቆጸሩ ወተሃደራት ኣርጀንቲና ምስ ኣዘዘቲ ጀነራላቶም ኢዶም ከህቡ ከምዝተገደኡውን ይዝንቶ።

ድሕሪ ቁጥብ ዓመታት ናይ ዓለም ውድድር ኩዑሶ እግሪ ይካየድ ኣብ ዝነበረሉ፡ እዘን ክልተ ሃገራት ንናይ መጠረሽታ ዋንጫ መን ኣልዓለ

ይራኽባ። ኣብዚ ክልቲኣን ዘለወን ህልኽ ፖለቲካዊ መልክዕ ሒዙ እየን ንጫዳ ዝወረዳ። ኣርጀንቲናውያ ነቲ ኣብቲ እዋን ናይ ኩዑሶ እግሪ ጀነራል ተበሂሉ ዝተቐላሓሉ ማራዶና ሒዞም ቀሪቦም፡ ብኢዱ ብዘአተዎ ጎል ከኣ ተዓዊቶም። እንግሊዝ ከምዘይሰዓሩ ተኣማሚኖም ነይሮም። ብኢዱ ግን የእቲይዎ ሰለስቲኦም ዳኛታት'ውን (ኣልቢትሮ) ኣይረኣዩዎን። ማእከላይ ዳኛ ጎል ኢሉ ፍርዲ ስለዝሃበ ሕርይቲ ጋንታ እንግሊዝ ተሳዒራ።

ከምዚ ኣብዚ እዋን ተመሊሰካ ተረጋግጸሉ ናይ ካሜራ ተክኖሎጂ ስለዘይነበረ፡ እዛ ስጋብ ሕጂ ተዛርብ ጎል፡ ማራዶና ብኣንደቡቱ ብኢደይ ኣይኮንኩን ካብ ዝበሎ ዝተበገሰ ብዝመሰል፡ “ናይ መላእኸቲ ጎል” እንዳበሉ ዝገልጽዎ እውን ኣይተሳእኑን። ኣርጀንቲናውያን ከኣ ኣብ ድንገት ስተሳዕርዎ ብኩዕሶ ሕኒኦም ፈድዮም፡ ሃገር ምልክቲ እዚ ዘይብሃል ድግስን በዓላትን እያ ኣብቲ እዋን የኣንጊዳ።

ባህጽ ስነ ጥበብ

“ግድን ክዕወት ኣሎኒ ዝብል ኒሕ ነይሩኒ።”

ኣድያም ኣብርሃም ፎቶጂኒክ ሞዴል ምብራቕ ኣፍሪቃ

ሙሴ በኸረጽዮን

መንገድ ኣድያም ኣብርሃም ኣብ ታንዛንያ ኣብ ዝተኸየደ ውድድር ወይዘራዝር፡ ዕዉትቲ ‘ፎቶጂኒክ ሞዴል ምብራቕ ኣፍሪቃ’ ብምኻን ስማን ስም ሃገራን ኣጸዊዓ። ኣብ ዓምዲ ስነ ጥበብ ናይ ሎሚ ዕድምቲ ጋሻና ገይርናዮ ኣሎና።

*** እንቋዕ ኸኣ ሓጎሰኪ፡ ሞደሊስት ኣድያም ኣብርሃም!**
ሓጎስ ይሃብካ፡ የቐንየለይ!
*** ካብ ድሕረ ባይታኺ ቅሩብ ከተዕልልና**

ኣብ 1994 ኣብ ሰውዲ ዓረብ - ከተማ ርያድ ተወለደ። ጻል 4 ዓመት ምስ ኩንኩ፡ ምስ ስድራይ ናብ ኣስመራ መጸኢ። ናይ 2ይ ደረጃ ትምህርቲይ ኣብ ኣስመራ ተማሂረ። ናይ 12 ክፍሊ ትምህርቲ ንምዝዛምን ሃገራዊ ግቡኣይ ንምፍጻምን ምስ ኣባላት 25 ዙርያ ሳዋ ወሪደ። ኣብ ሃገራዊ መልቀቂ ፈተና ‘ማትሪክ’ ተዓዊተ፡ ኮለጅ ማይ-ነፍሒ ተጸንቢረ። ኣብ ቤት ትምህርቲ ‘ስማፕ’ እውን ብዓውዲ ‘ምሕደራ’ ተመሪቐ።

*** ዓውዲ ፋሽን ብኸመይ ፈሊምኩዮ?**
ኣብዚ ዓውዲ ፋሽንን ውድድር ወይዘራዝርን እንተ መጸእና፡ ገና ብንኡሳይ ከለኹ ኣብ ኣብያተ-ትምህርቲን ኣብ ሳዋን ኣብ ዝካየድ ዝነበረ ውድድራት እሳተፍ ነይረ። ነዚ ዓውዲ ኣጥቢቐ ዝሓዘኩሉ ግን ድሕሪ ምዝዛም ትምህርቲይ ከይኑ፡ ብዲዛይነራት ደቂ-ሃገር ተወዲቡ ኣብ

ዝካየድ ዝነበረ ውድድራትየ ዝሳተፍ ነይረ።
*** ናይ መጀመርያ ውድድርኪ...?**

ናይ መጀመርያ ውድድሪይ ተማሃሪት እንዳ ማርያም ከለኹ፡ ኣብ ምዕጻው ቤት ትምህርቲ ኣብ ዝተኸየደ ናይ ‘Ms Saint Marry’ ውድድር እዩ። ሽቡ እዋን፡ ኣብዚ በጺሖዮ ዘለኹ ደረጃ ክበጽሕየ ዝብል እምነት ኣይነበረንን። ኣብቲ እዋን ዝነበረ ናይ መወዳደሪ መለክዒውን፡ ብመሰረት ኣፍልጦ ናይዚ ዓውዲ ዘይኮነ፡ ብቐመትካ እዩ። ኣብ ሳዋ እውን ንኣይልኻ፡ ቦጦለኒኻ ወኪልካ ኢኻ ትወዳደር። ትምህርቲይ ምስ ዛዘምኩ ግን፡ ሳላ ምትብባዕ ወላድየይ፡ ብዕቲብ ከሕዞ ጀመረ።

*** ብኸመይ ኣብ ውድድር ምብራቕ ኣፍሪቃ ተሳተፍኪ?**
ተጣይሰ ዕለታዊ ንጥፈታት ህይወተይ እናሰላሰልኩ፡ ኣብዚ ዓውዲ ከግደስ ጀመረ። ኣብ ከምዚ ኩነታት ከለኹ፡ ነዚ ውድድር ብኣጋጣሚ ረኺብዮ። ኣብ ሃገረ ኣመሪካ - ካሊፎርንያ ትቐመጥ ራህዋ ኣፈወርቂ ትበሃል ሞደል ናይ ዓድና፡ ነዚ ውድድር ረኺባቶ። ንሳ

EMMMA
Photography + Design
+291-7-183845

አቅዲማ አብ ውድድር ናይ Ms East Africa ተሳቲፋ ብምገባራ፡ እኹል ተመክሮ ዝጸንሐ እያ። ነዚ ውድድር ምስ ረኽቡኦ ከአ ንዲዛይነር ሳምራዊት ፍትዊ ሓቢራታ፡ ብመንገዲ ሳምራዊት ድማ፡ ነቲ ዕድል ኣነ ከጥቀመሉ ክኢለ። ምስ ኮሚተ ናይቲ ውድድር ተራኺቦ፡ ስእላይ፡ ቁመተይ፡ ኣብ'ቲ ዓውዲ ዘለኒ ተመክሮ፡ ብግቡእ ምስ ሓበርኩም ድማ፡ ከሳተፍ ዕድል ረኺብ።

*** ኣበጋግሳኺ ከመይ ነይሩ? ሓጸርቲ ልምምዳት ከ ጌርኪ ዶ...?**

ምስ ዝነበረኒ ሕጻናት ግዜ፡ ልምምድ ኣይገበርኩን፡ ሃንደበት'የ ተበጊሰ። መወዳድርተይ፡ ኣብ ታንዛንያ ወርሕን ገለን ገይረን እየን ጸኒሐናኒ። ኣነ ግን፡ ካብ'ቲ ክርክቡሉ ዝግበኣኒ ግዜ፡ ክልተ ሰሙን ደንጉዮየ ኣትየ። ስለዚ፡ እታ መወዳእታ ዝተረኽብኩ ተወዳዳሪት እየ ነይረ።

*** ውድድር እሞ ከመይ ጸኒሐኪ...?**

እቲ ውድድር ኣብ ርእሰ ከተማ ታንዛንያ - ዳሪሰላም እየ ተኻዪዱ። እታ ከተማ ጽብቕቲያ፡ ምስ'ቲ ካብ ዓደይ ወጺኦ ዘይፈልጥ ምንባሪይ ግን፡ ብዙሕ ብድሆታት'የ ገጠሙኒ። ሓደ ካብኡ ናይ ቋንቋ ብድሆ እየ። ብወገይ፡ ቋንቋ እንግሊዝ ከዛረብ ኣይጽገምን እየ። ዝበዝሐ መወዳድርተይ ግን ቋንቋ እንግሊዝ ዘይኮነ ኪሰዋሂሊ እየን ዝዛረባ። ካብ ጁቡቲን ካልእን ዝመጽኦ ተወዳደርቲ እውን ቋንቋ ፈረንሳይ እየን ዝዛረባ። ብሰንኪ'ዚ፡ ብሕትወና እሰመዓኒ ነይሩ። ግዳ፡ ሃገሪይ ብኣይ ተወኪላ ኣብ'ዚ ውድድር ካብ ተሳተፊት፡ ናይ ግድን ዓወት ከመጽእ ኣለኒ ዝብል ኒሕ ነይሩኒ።

*** እቲ ዓይነታት ውድድር እንታይ ዘጣቓለሉ'የ ኔሩ?**

ብዙሕ ፈተናታት'የ ዘለዎ።

ሓደ ካብኡ፡ 'Project Presentation' ዝበሃል ኩይኑ፡ ኣብ ዓውዲ ፋሽን ሾው ዝመረጽካዮ ሓሳባትን ኣርእሱቲን ኣልዒልካ ኣብ ዓድኻ ክትቅይሮን ከተታኣታትዎን እትደሊ ዘብርህ እየ። ብተወሳኺ፡ ዕቕር ክእለት ናይ ሳዕስዒት፡ ናይ ስእሊ፡ ናይ ኣርትዖት፡ ናይ ተዋስኦ ወዘተ ዘጠቓለሎ 'Talent Show' ዝበሃል ኣሎ። ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ናይ'ዚ ውድድር ብብዓውዶም ዝነጥፉ ኣርባዕተ ዳያኑ ኣለዉ። ነዚ ኩሉ ምስ ሓለፍካ ድማ፡ ናብ'ቲ ምርኢት ውድድር ተመርሕ። ኣብ ነፍሲ-ወከፍ

ናይ'ዚ ውድድር እትኸደኖ ልብሲ ዝተፈላለየ ክኸውን ኣለዎ። ክገርመካ፡ ኣነ ግን ካብ ባህላዊ ክዳውንቲ ብሄራትና ሓንቲ ጥራይ እየ ተማለኦ። ንሳ ከማን ሳላ ዲዛይነር ሳርን ኣማኑኤል እየ ክልተ ሰዓት ቅድሚ ምብጋሳይ ረኺቢያ። ስለዚ፡ ዓይነት ናይ'ቲ ሒዞዮ ዝኸድኩ ክዳን፡ መጋየጺ ኣዋርቕ... ኣብ ናይ ዜሮ ሰዓት እየ ረኺቢየ።

*** ካብ'ቲ ባህላዊ ክዳን፡ ናይ መን ብሄር ኢኺ መሪጽኪ?**

ምስ ሕብረይን ጸጉሪይን ተሳንያ እትኸይድ ናይ ብሄር ዓፈር ክዳን እየ መሪጸ። ጽብቕ ድማ፡ ኣዐዊታትኒ።

*** መወዳድርትኺ ካባይ ዝመጽኦ ነይረን? ኣብ'ዚ ዓውዲ ዝነበረክን ፍልልይ ናይ ተመክሮኺ እንታይ ይመስል ነይሩ?**

መወዳድርተይ ካብ 14 ሃገራት ዝመጽኦ እየን ነይረን። ገለ ካብተን ሃገራት፡ ኡጋንዳ፡ ኬንያ፡ ሩዋንዳ፡ ኮምሮስ፡ ብሩንዲ፡ ጁቡቲ፡ ሶማሊያ፡ ኢትዮጵያ፡ ይርከቡኦን። ንሳተን፡ ኣብ ዓደን ኣብ ዝካየድ ዓመታዊ ናይ ወይዘራዝር ውድድራት ምስ ተዓወታ'የን፡ ናብ'ዚ ውድድር ዘምርሑ፡ ኣነ ግን፡ ነዚ ዕድል ብኣጋጣሚ ረኺብ፡ እየ ተሳተፊየ። ስለዚ፡ ፍልልይና ካብዚ'ዩ ዝጅምር። ካልእ፡ ከምቲ ኣቅዲመ ዝገለጽኩልካ፡ ብዛዕባ'ቲ ቅድመ ውድድር ዝካየድ ፈተና ኣፍልጦ ዝበሃል ኣይነበረንን። ምኽንያቱ፡ ኣብ ዓድና ስለዘይነዘውትር። እዚ ከኣ፡ ናይ ገዛእ ርእሱ ክብደት ነይርዎ። ኣብ ታንዛንያ ተዳልየን ንሓደ ወርሒ ልምምድ ምግባሪን እውን፡ ካባይ ንሓዕሊ ጸብለልታ ክህልወን ሓጺዘውን እየ።

*** ናብ'ቲ ምርኢት ክንኣቱ...?**

እዚ ምስ ተዓዘብቲ ፊት ንፊት እትራኽቡሉ መድረኽ እየ። እቲ ዝበዝሐ ንጥፊታት ናይ'ቲ ውድድር ኣቅዲመካ ኢኻ ተካይዶ። ኣብ'ዚ

ግን፡ እተን ዝተረፋ ክልተ ዓይነታት ውድድር ጥራይ ኢኻ ተካይድ። እታ ሓንቲ፡ ዝመረጽኪ ክሳን ናይ ብሄራት ሃገርካ ገይርካ እተካይዳ ክትከውን ከላ፡ እታ ካልኣይቲ ድማ፡ ንኹሉ ትምልከት ማለት 'Dinner Dress' ወይ 'Evening Gown' ተኸዲንካ እተቐርባ እያ። ኣብ'ዚ፡ ሕብረ ክዳንካ፡ ኣካይዳኻ፡ ኢቃውማኻ፡ ምስ ተዓዘብቲ ዘለካ ርክብ፡ ወዘተ ኣብ ግምት ኣትዩ ነጥቢ ይወሃቡካ።

ድሕሪቲ ዝተኸየደ በዓሂ ውድድር ከኣ፡ ብዝተፈላለዩ መለኪታት ሽዱሽተ ሞዴላት ክንዕወት ክኢልና። እተን ሰለስተ፡ ናይ Ms East Africa 1ይቲ፡ 2ይቲ፡ 3ይቲ፡ ሓንቲ ዝበለጸጉ ናይ ታላንት-ሸው፡ ሓንቲ ዝጸበቐት ጓል፡ ሓንቲ ድማ ዝበለጸጉ ተሳኢላ ትኸእል ኩንና፡ ተሸለምቲ ናይ ውድድር ክንከውን በቐዕና። ካብዚኤን ከኣ፡ ኣነ እታ ዝበለጸጉ ተሳኢላ እትኸእሎ ጓለንስተይቲ ኩይነ ተዓዊተ። እዚ ማለት፡ ዕዉትቲ 'ፎቶጂኒክ ሞዴል ምብራቕ ኣፍሪቃ' ኩይነ ተሸለመ ማለት እዩ።

*** ሽልማት ናይ'ቲ ውድድር እንታይ ነይሩ?**

ዋንጫን ገንዘብን እዩ ነይሩ። በዓቢኡ ግን፡ ምስ ተዓወትካ ዝፈጥረልካ በሪታት ኣሎ። ኣብ ናይ ኣየር ትኬት፡ ምዕዎዕ ብሕታውያን ትካላት ወዘተ ዕድላት ትረኽቡሉ ኢኻ።

*** እሞ 'ፎቶጂኒክ ሞዴል ምብራቕ ኣፍሪቃ' ካብ ኩንኪ ዕድላት ረቲብኩሉ ዶ?**

እው፡ ናይ ምዕዎዕን ካልእን ዕድል ክረክብ ጀሚረ ኣለኹ። ተመሳሳሊ ዕድል ክረክብ ምዃነይ እውን ኣይጠራጠርን እዩ።

*** መሰልኪ ኢኹ?**

እወ! ኣብ 2021 ምስ ኣለም ደብረጽዮን ሓዳር መስራተ። ብጽቡቕ ፍቕርን ሓልዮትን ድማ ንጓግዝ ኣለና።

*** በዓል-ቤት ክበሃል ከሎ ንግጂ እንታይ እዩ?**

በዓል ቤት ድኣ ደጋፊ፡ ሓላዩ፡ ኣብ ጽቡቕ ኩነ ኣብ ሕማቕ ካብ ጐድኒ በዓል ቤቱ ዘይፍለ፡ ብዓቢኡ ኸኣ፡ ርእሲ ቤት ከም ምዃኑ መጠን፡ ሓላፍነት ወሲዱ ብፍቕርን ሓልዮትን፡ በዓልቲ ቤቱ፡ ደቂን ሓዳርን ዝመርሕ ሰብ ኢላ እዩ ክገልጽ ዝኸእል።

*** ብዓልቲ ቤት ክትበሃል ከላ ኸ?**

ብዓልቲ ቤት እውን ልክዕ ከም ናቱ እያ። ኣብ ርእሲ'ቲ ኣብ ሓዳሪን ደቃን ዝህልዎ ዘይኩነታዊ ፍቕሪ፡ ኣብ ጐድኒ ብዓል ቤታ ደው ኢላ ሓይሊ እተቐሰሞ ፍጥረት እዩ ክብል እገልጻ። "ብድሕሪ ዕዉት ሰብኣይ፡ ሰብይቲ ኣላ" ክብሉ እውን ክኢላታት ገሊጾም እዮም።

ኣብ'ዚ ውድድር ክትዕወቲ ዝገበረኪ...?

ዓወት ድምር ውጽኢት ናይ ብዙሓት ነገራት እዩ። ዓወተይ ድማ ካብ ነኣሽቱ ኣኣዎተይን ስድራቤተይን እዩ ዝጅምር። ኣብ'ዚ ናይ መጀመርታ ውድድረይ ተዓዊተ ክወጽእልዎልላ ሓገዝን ኣበርክቶን ካብ ዝገበሩላይ ቀንዲ ኸኣ፡ ወላዲየይ ኣቶ ኣብርሃምን በዓል ቤተይ ኣቶ ኣለምን እዮም። ስኣን ድሩት ኣፍልጦ፡ ነዚ ዓውዲ፡ ከም መዐወልን ትርጉም ዘይብሉን ገይሮም ዝሓሰብዎ ወለድን በዓል ቤትን ዉሑዳት ኣይኩኑን። ኣብ ውድድር ተዓዊትካ ስምካን ምስ ሃገርካን ምስ ኣጸዋዕካን ባንዴራኻን ምስ ኣንበልበልካን እዩ ዝእመነልካ። በዚ ኣጋጣሚ፡ ነዚ ኩሉ ድሩትነት ሰጊሮም፡ ንዝተባብዑኒ ወለደይን ብዓል ቤተይን ልባዊ ምስጋናይ ኣቐርብ።

*** ንሓደሱቲ ተወዳደርቲ እስከ ኣተባብዕዮን?**

ኢጅኸን እዩ ዝብለን። ኩሉ ነገር ካብ ውሽጥኻ ከም ዝብገሰ ኣሚነን፡ እምነተን ኣሓይሎን 'ድሌትክን ካብ ምግባር ኣይትትረፋ' እዩ ዝብለን። ብዓቢኡ ግን፡ ናይ ውሽጥን ናይ ደገን ዕድላት ክኸፈተለን ኣለዎ። ኣነ ዕድል ስለዘረኽብኩየ ተወዳዲረ ክዕወት ክኢለ። ስለዚ፡ እንተ ወሓደ ናይ 'ወይዘሪት ኤርትራ' (Ms Eritrea) ውድድር ክሰራዕ ኣለዎ። ብፍላይ ኣብ ውሽጢ ሃገር ውድድር ዘይምህላዉ፡ እቲ ጐሊሑ ዝረኣይኒ ጸገም እዩ። ኣብ'ዚ ዓውዲ እኹል ዓቕሚ ስለ ዘለና፡ ክንምዝምዞ ኣለና እብል።

*** ኣብ መጻኢ ካብ ሞዴል ኣድያም እንታይ ኢና ክንጸበ?**

ሕልመይ ኣብ ኣህጉራዊ ውድድራት ተዓዋቲት ምዃን እዩ። ነዚ ኸኣ፡ ኣብ ሓያል ስራሕ ተጻሚራ ኣለኹ። ተስፋ እገብር፡ ዝወዳደረሉ ዕድል ረቲብ ክዕወት። በዚ ኣጋጥሚ፡ ነዚ ዕድል በሪ ዝኸፈታላይ ሞዴል ራህዋ ኣፈወርቂን ዲዛይነር ሳምራዊት ፍትዊን፡ ከምኡ ድማ፡ ቀጻሊ ምትብባዕ ንዝገብሩላይ ወለደይ፡ ብዓል ቤተይ፡ መሓዙተይ፡ ዲዛይነራት፡ ክኢላታት ሜክኣፕ፡ መጽሔት መንእሰይን ንዓኻን ኣዝዩ ኣመስግን።

መጻሕፍት ተምሳጥ ንኸሕደሩ

መለስ ንጉሰ

አብ ፈጠራዊ ይኹን አብ ናይ ታሪኽ መጻሕፍቲ፡ ጽሑፋት ተነብብቲ ንኸኾኑ ዝድርኹ ብርክት ዝበሉ ረጅሒታት ኣለዉ። ሓዲ ካብዘም ረጅሒታት ተምሳጥ እዩ። እቲ ጽሑፍ ተምሳጥ ዘሕድር ምስ ዝኸውን ነቲ ትሕዝቶ ንምብልዑ ዘጸገም ኣይከውንን። ሓዲ ጸሓፊ ጽሑፉ ኣዝዩ መሳጢ ጌሩ ንኸቐርቦ ሞያዊ ሓላፍነት ኣለዎ። ሓዲ ካብ ረጅሒታት ብሉጽ ጸሓፊ እውን አብ ኣንብብቲ ‘ተመስጦ ኣሕዲሩዶ?’ ዝብል እዩ። ብፍላይ ኣብዚ ሕጂ እዋን ኣንባቢ ብዝተፈለለዩ ንእእምርኡ ዝምግቡ ብዘሕ ጸዕሪ ዘዩድልዮም ናይ ድምጺ ይኹኑ ናይ ቪዲዮ ሓበሬታታት ብቐሊሉ ክረኽቦም ተኸእሎ ስለ ዘለዎ መጻሕፍቲ ብኸንደይ ሓይሊ ተጨነቐ ንኸንብቦም ዝድርኹ ክኾኑ ኣይግባእን። ሎሚ ደው ኢሉ ወይ ኮፍ ኢሉ ፈውሲ ቃንዝ እናበልዐ መጽሓፍ ከንብብ ዝኸእል ሰብ የለን። ዘመኑ ዘመን ሓዊ እዩ።

ተምሳጥ ዝህብ ጽሑፍ ዳርጋ ትንፋስ ዝልግስ ጌርካዮ ዝቐጸር። ምኽንያቱ ተምሳጥ ምቕልጣፍ ስምዒት ወይ ድማ ምቕልጣፍ ናይ ስምዒት ግብረመልሲ እዩ። ንስምዒት ፈጠራውነት ዘበርኽ፡ ብዘይምስትውዓል ወይ ብሃንደበት ንስምዒት ሓፍ ኣበሉ ናብ ሰነት ሰማይ ዝድርቡ’ም ብመንገብገቡ ዘውርድ ናይ ሊቕነት ብልሓት እዩ። ሊቃውንቲ ከም ዝብልዎ፡ ንጸሓፍቲ ዝውሃቦም ተምሳጥ ናይ ምፍጣር ሓይሊ መለኮታዊ ምዃኑዮ። እዚ ሓይሊ እዚ ዘይብሉ ጸሓፊ ተምሳጥ ዘለዎ ጽሑፍ ከበርክት ኣይክእልን እዩ። መጻሕፍትና እውን በዚ ዓይነ ተጠሚቶም ብቐዓቶም ክምዘን ይክእል እዩ። ሓዲ መጽሓፍ እኩብ ዘረባ ክኸውን ኣይግብእን። ሓዲ ጸሓፊ ድማ ተዛራቢ ናይ ዘይእርኑብ ዘረባ ክኸውን ኣይግባእን።

ሓዲ ኣንባቢ ንሓዲ መጽሓፍ ዘንብቦ ሓድሽ ነገር ንኸረከብ፡ ንኸዘናጋዕን

ንኸመራመርን ምዃኑ ርዳእ እዩ። እቲ ሓድሽ ዝብሃል ዝተፈልየ ኣረኣኦ ወይ ፍሉይ ጠመተ አብ ህይወት ደኣምበር ተራእዩ ዘይፈልጥ ሓድሽ ክስተት ማለት ዘይምዃኑ ኣንብብቲ እውን ይርድእዎ እዮም። ኣንባቢ እምብኣር መጽሓፍ ከንብብ እንተኾይኑ እቲ መጽሓፍ ተምሳጥ ዘሕድር ምስዝኸውን እዩ። ኣንባቢ ነቲ ቁምነገር ንምሕፋስ ብዘሕ ናይ ጽዓት ብኸነት ኣዩድልዮን። እቲ መጽሓፍ ብፍላይ ናይ ፈጠራ መጽሓፍ ምስ ዝኸውን ንኸተንብቦ ሃልኪ ዝሓትት ብዘሕ ዘይምስጥን ተሓይኹ ዝፈጥሮ ሃዋሃዎ እንተዘይሃልዩን ግን እቲ መጽሓፍ ናይ ምንባብ ዕድሉ መኪኑ ይተርፍ። መኪኑ ንኸይተርፍ እምብኣር ብተምሳጥ ተጻሒፉ ተመስጦ ከሕድር ትጽቢት ይግበረሉ።

ግሪኻውያን፡ ‘ሓዲ ጸሓፊ መሳጢ ጽሑፍ ክቐርብ ኣንተኾይኑ፡ ሓንቲ ምዩዝ ዝተባህለት ጣኦት አብ መንፈሱ ክትሰፍር

አለም ይብላል። እዛ ምዩዝ ዝተባህለት ኣነስተይቲ ጣኦት ንመንፈስ ናይቲ ጸሓፊ ተበራብሮ እሞ መሳጢ ጽሑፍ የቐርብ ድማ ይምልኡ። እዛ ጣኦት እዚ እንተዘይሰፈረቶ ግን ጸሓፊ ከኸውን ዝኸለል እኳ እንተኾነ ተምሳጥ ዘሕድር ጽሑፍ ክጽሕፍ ግን ኣይክእልን እዩ ብምባል የራጉድዎ። እዛ ምዩዝ ትብሃል ዘላ ብቐንቐና ግን ተባሂላ ትፍለጥ። ንጸሓፊ ግን ይመጸሞ ይጽሕፍ። ናይ ሃገርና ግን ግን ቀጣን ግዲ ኹይና እቶም ዝፈርዩ ዘለዉ መጻሕፍትና ልክዕ ከምታ ግን ክቐጥኑ ክብሉ ማሕቀኛም ተሪፎም ኣለዉ። ዝብላዕ ሲኢና ዝቐጠነት ጓልሲ ኣነ ቐጣን ጓል ኣላ ከምትምካሕ ግን ኣብ ቪትሪና ቤት መጻሕፍቲ ተገቲሮም ሽምጢይ መርቐላይ ክብሉ ይውዕሉን ይሓድሩን ኣለዉ። ገለ ኣማኸርቲ ግን ከም ዝብልዎ ንምዩዝ ወይ ንግን ወይ ድማ ንውቃብ ወይውን ንዛር ዝሰምዕ ደራሲ የድሊ እዩ። 'ህወኸ ደራሲ ተምሳጥ ዘለዎ ድርሰት ክቐርብ ኣይክእልን እዩ። ዋላ ምዩዝ ትዕለብ።' ኢሎም ሕሹኽ ይብሉዮም። እቶም ንምዩዝ ሰሚዖም ዝጽሕፉ ደረሰቲ ልክዕ ከም ሓደ ነቢ ይቐጽሩም ብመላእኸቲ ተሓጊዞም መሳጢ ጽሑፍ የቐርቡ ዝብል ፈሊጥ ኣብ ጉዳይ ጥንታዊት ግሪኽ ተምሳጥ ብዝብል ስነ-ሓሳብ ተወቂጡ ንረኽቦ።

ፈላስፋ 18 ክ/ዘመን ጆን ሎክ ብዛዕባ ተምሳጥ ክዛረብ እንከሎ፡ ተምሳጥ ሞዴል ናይ ወዲ ሰብ ኣእምሮ ምዃኑ ይገልጽ። ውህደት ሓሳባት ምስ ውህደት ካልኣት ነገራት ብምዝማድን ምውህሃድን ንኣእምሮ ኣንቁሑ ክብ ከብሎ ከም ዝኸለል ይትንትን። እዚ ትንታኑ እዚ ልክዕ ከም ኣብ ኦብጅክቲቭ ቲኦሪ እንርእዮ ምስ ነገራውነት ብምውህሃድ ንኣእምሮ ስኢ ፈጠሩ ከም ዘነቐቐሕ ዝገብር እዩ።

ናይ 19 ክ/ዘመን ሮማንቲካውያን ገጠምቲ ኮለርጅን ሸሊን ብወገኖም ንስነ ሓሳብ ተምሳጥ ኣብ ጉዳይ ገጠምቲ ክትንትኑ እንከለዉ፡ ተምሳጥ ናብ ገጠምቲ ዝኣቱ መለኮታዊ ሓይሊ ምዃኑን ኣእምሮ ገጣሚ ናብ ራኢ ዝቐረበ

ምዃኑን ይኣምኑ ነበሩ። እዚ ተምሳጥ ዘበገሶ ረቂቕ ነገር ተመስጦ ዝህብ ድርሰት ንምቐራብ ዝሕግዝ ሓደ ካብ ምስጢራት ንፋስ እዩ። ምኽንያቱ እዞም ዛርዶ ግንዶ እንብሎም ዘለና ዝጭበጡ ፍጡራት ብዘይምዃኖም ኣብ ህዋ እዮም ዘለዉ። እቲ ፍሉይነቶም ግን ባዕልኻ ሽምጢጥካ ናብ ርእሰኻ እተብሎም ዘይከውስ ሰብ መሪጸም እዮም ዝዓልቡ ይብሃል። (ወይ ጉድ!)

ናይ 20 ክ/ዘመን ናይ ስነ-ልቦና ሊቅ ሲግሞንድ ፍሮይድ፡ ተምሳጥ ኣብ ውሽጢ ኣእምሮ ስነ-ጥበብኛታት ዝርከብ ረቂቕ ነገር ምዃኑ ይዛረብ። እቲ ፍልይ ዙብሎ ኣብ ፍሮይድ፡ ብመለኮታዊ ሓይሊ ዘይኮነስ ኣብ ኣእምሮ ብፍላይ ኣብ የማናይ ክፋል ኣእምሮ ኣስኪኡ ዝርከብ እቲ ስነ-ጥበብኛ ነቲ ኣብ ውሽጢ ኣእምሮኡ ዘሎ ንእሽቶ ጭላፍ በርቂ ከበራብሮን ክስሕሎን ከም ዘለዎዩ ዝላቡ።

ማርክሲስታዊ ስነ-ሓሳብ ብወገኑ ንጉዳይ ተምሳጥ ኣመልኪቱ፡ ኣብ ዓውዲ ጥበብ ብዘይ ጥንቃቄ ዝወጽእ ናይ ምብህሃል ብልሓት ምኳኑ ይገልጽ እሞ፡ ኣብ ናይ ጥበብ ኣገልጻኡ ተኸእሎ ቁጠባን ልዕላ ቐርጺ ናይ ሓሳባትን ምዃኑ የስምረሎ። እዚ ጥበብ እምበር ካልእ ብልሓት ዘይሓትት ተምሳጥ ናብቶም ነገራውነት ወይ ቍሳውነት ዝኣምኑ ዝጸጋጋዕ እዩ። ነገራውነት (Materialist) ዝኣምኑ ኣብ ጉዳይ ተምሳጥ (Inspiration) ጽሑፍ ውሽጣውን ጽሑፍ ግዳማውን ምንጪ ከምዘለዎ ይኣምኑ። ሓደ ካብኦም ፍሪደሪክ ጃሜሶ፡ “ተምሳጥ ካብ ስነ-ጥበብኛታት ዝርከብ ሓደ ረቂቕ ነገር ከይቲ እቶም ስነ-ጥበብኛታት ኣእምሮኦም ናብ ሓደ ግዳማዊ ኩነት ወይ ቐልውላው ስለዝቐንደዎ እዩ። እዚ ድማ ኪንዮ ክንቁጸጸዮ እንኸእል ፍጻመ እዩ።” ይብላል።

ስነ-ሓሳብ ዘመናዊ ስነ-ኣእምሮ ብወገኑ፡ ተምሳጥ ውሽጣዊ መስርሕ ኣእምሮ ምዃኑዩ ዝኣምን። ተምሳጥ፡ “ንግዳማዊ ንቕሓት ኣገራዊሉ ንውሽጣዊ ስነ-ኣእምሮኡውን መንፈሳውን ንቕሓት

ዘበርኽ እዩ።” ይብላል። እዚ ድማ ካብ ህጻንነትን ትሕተውሃን ዝብገስ ምኳኑ መርትዖ የቐርብ።

ካብ'ዞም ኩሎም ስነ-ሓሳባት ክንወስዶ ዝግባእ ሓደ ነጥቢ ከይሃለወ ኣይተርፍን። ተምሳጥ ግዳማዊ ይኹን ውሽጣዊ ድርጊት፡ ዓቕምኻ ንምፍታሽ 'እቲ እትሰርሐ ስነ-ጥበባዊ ስራሕ እቲ ናይ መጨረሻታ ብቐንቐካ እተንጸባርቐሉ' ክኸውን ከምዘለዎ እዩ። ውዲሉ ሓዲሩ ምዩዝ ይበልዎ ዋላ ግን፡ ውቃብ ይበልዎ ቆላ፡ እቲ ስነ-ጥበብኛ መንፈሱ ጸሚቐ ንኣንባቢ ሓደ ዝስተ ወይ ዝብላዕ ንባብ ከበርክት እንከሎ እዩ። እቲ ጸዕሩን ጥበቡን እዩ ተምሳጥ ዝፈጥር። ኣነስ ሙዩዝ ኣይዓለበትንን እሞ ዝጽሕፎ ዘበለ ዋጋ የብሉን ኢልና ተስፋ ክንቐርጽ የብልናን። ናይ ኩሎም ፈላስፋታትን ናይ ስነ-ልቦና ምሁራትን ብዛዕባ ተምሳጥ ዝበልዎ እንተርእዮዮ ኣብ ሓደ መደምደምታ ዝዓለበ ኣይኮነን። ኣቀዲሞም ተምሳጥ ዘየሕድር ድርሰት ዘቐረቡ ደረሰቲ ዓለምና ድሕሪ ግዜ ኣዘዩ ተምሳጥ ዘለዎ ድርሰት ክቐርቡ ተራእዮም እዮም። በንጻሩ ኣብ መጀመርታኦም ተምሳጥ ዘሕድር ጽሑፍ ዘቐረቡ እውን ኣብ ካልኣይ ወይ ሳልሳይ ተምሳጥ ዘይብሉ ድርሰት ዘቐረቡ ኣይሰኣኑን። ስለዚ ንድርሰት ዝተበገስካ/ዝተበገስኪ ተስፋ ከይቐረጽካ/ ከይቐረጽኪ ንተምሳጥ ጸዓር ወይ ጸዓሪ። ዓወት ድማ ድሕሪ ክቱር ጸዕሪ'ያ ትርከብ።

ሓደ ክዝንጋዕ ዘይብሉ ግን ብዘይ ተምሳጥ መጽሓፍ ጽሑፊ ክትብል ክትደፍር የብልካን። ኣብ'ዚ ናይ ዘመን ቴክኖሎጂ እዋን ተምሳጥ ዘለዎ መጽሓፍ ጽሑፍካ እውን ንጋዳዩ፡ ምኽንያቱ እቲ ውድድር ምስ ብርክት ዝበሉ ተወዳደርቲ እዩ። እቶም ተወዳደርቲ ኣዘዮም ፈተንቲ መለሳ ዝቐርቡ ናይ ግዜና ውጽኢት እዮም። ልክዕ ከምቲ ናይ ቀደም እቲ ውድድር ምስ ሰብ ከማኻ ደራሲ ጥራይ ኣይኮነን። 'እዚ መጽሓፍ እዚ ብድምጺ እነህለኩም' ዝብል 'ብፊልም እውን ኣለኩም' እናበለ ዘቃጭል ድምጺ ፈቐድኡ ከም ዘሎ ምርዳሕ የድሊ።

መከላከያ

ሽህብ አርአያ

አንቅጥሎት ዘንታታት

1 ርጽነቱ ዘሽጠ ፈረስ

1 ሓደ ፈረስ አብ ሓደ ሰፊሕን ዕሙርን ጎልጎል ንበይኑ ይነበር ነበረ። አብ'ቲ ቦታ ካብ ዝነበረ ሳዕሪ እናተመገበን ካብ'ቲ ዋሕዙ ዘየቋርጽ ዛራ ማይ እናሰተየን ድማ ደስ ዝተበል ህይወት ይመርሕ ነይሩ። እቲ ፈረስ አብ'ቲ ጠሚትካ ዘይውዳእ ልሙዕ ቦታ ንበይኑ እናዓንደረ እንከሎ፡ ሓደ መዓልቲ ሸውዓተ ዝቐርኑ እንሰሳ አብ ማዕድኡ ኩይኑ ሳዕሪ ክጠጥም ተዓዘበ። እቲ ሳዕሪ እኹል ትሩፍ'ኳ እንተ ነበረ፡ እቲ ፈረስ ግና በዚ ዕጉብ ኣይነበረን። ነቲ ሸውዓተ ቀርኑ ዘጥፈኡ ማላ አብ ምብሓት'ዩ አትዩ። ወዲ-ሱብ ስጋ ሸውዓተ ቀርኑ ሃዲኑ ከም ዝበልዕ ይፈልጥ ብምንባሩ ድማ፡ ናብኡ ብምኻድ አብ'ቲ ዝጓሰየሉ ጎልጎል ሓደ ሸውዓተ ቀርኑ ከም ዘሎ ሓበሮ።

እቲ ወዲ-ሱብ በዚ ሓበሬታ ሕጉስ'ኳ እንተ ነበረ፡ እቲ ሸውዓተ ቀርኑ ቅልጡፍ ብምጎኒኑ፡ ከርከበ እንተ ኹይኑ

አብ ዝባንቲ ፈረስ ክድይብ ከም ዘለዎ፡ ነቲ ፈረስ ነገሮ። እቲ ፈረስ ዝነበረ ገይሩ ነቲ ሸውዓተ ቀርኑ ከጥፍእ መደብ ስለ ዝነበረ፡ ነቲ ቅድሚ ሕጂ ወዲ-ሱብ ደፊሩ ክስቀሎ ዘይከኣለ ዝባኑ ክድይቦ ኣፍቀደሎ። እቲ ወዲ-ሱብ አብ ዝባን ፈረስ ድሕሪ ምድያብ ነቲ ሸውዓተ ቀርኑ ኣርኪቡ'ኳ እንተ ቐተሎ፡ ክሳብ ሕጂ ግና ካብ ዝባንቲ ፈረስ ምውራድ አብዮሎ።

እቲ ፈረስ ነቲ ወዲ ሱብ ከውርድ ዝከኣሎ ጌሩ ምስ ፈሸሎ፡ አብ መወዳእታኡ ብዕጫኡ ተረቲዑ ንጽሕፍቶኡ ክቐበል'ዩ ተገዲዱ። ካብ'ቲ ንበይኑ ዝዕንደረሎ ዝነበረ ሰፊሕ ጎልጎል ወጺኡ ድማ፡ ወዲ-ሱብ ዝሃበ ቁሩብ ቁራብ ተመረቡ ይሓድር ኣሎ።

ስሰዐን ኣርሒቕካ ዘይምሕሳብን ብዙሕ እዋን ዝገደደ ክሳራን መዘዝን'ዮም ዘስዕቡልና።

2 ጽልእ፡ እቲ ዘኸበፀ ሰኽኖ

2 ሓደ ናይ መባእታ መምህር፡ ንተማሃሮኡ ሓደ ጸወታ ከጸውቶም ወሲኑ። እቲ መምህር ነፍሲ-ወከፍ ተማሃራይ ድንሽ ዘለዎ መትሓዚ ሓዙ ክመጽእ ድሕሪ ምሕባር፡ ነፍሲ ወከፍ ድንሽ ስም እቲ ተማሃራይ ዝጸልኦ ሱብ ክዋሃባ ድማ ወሲኹ ገለጸሎም። ስለዚ ቁጽሪ'ቲ ተማሃራይ አብ'ታ መትሓዚቲ ዘቐምጦ ድንሽ ብመሰረት ብዝሓዙ'ዮም ዝጸልኦም ሰባት'ዩ ዝውሰን ኔሩ።

እቲ መዓልቲ ምስ ኣኸለ፡ ኩሉ ተማሃራይ ስምቲ ዝጸልኦ ሱብ ዘለዎ ድንሽ ተማሊኡ መጺኡ። ገለ ክልተ፡ ገለ ሰለሰተ ገለ ድማ ክሳብ ሓሙሽተ ድንሽ ተማሊኦም መጺኦም። ብድሕሪ'ዚ እቲ መምህር ነፍሲ-ወከፍ ተማሃራይ ነቲ ድንሽ ዝሓዘ መትሓዚ አብ ዝኸዶ ምስኡ ንሓደ ሰሙን ክስከም ሓበሮም። መዓልታት ምስ ሓለፉ፡ እቶም ተማሃሮ ብጨና'ቲ ዝተበላሸዉ ድንሽ ከማርሩ ጀሚሮም። እቶም ክሳብ ሓሙሽተ ድንሽ ተሰኪሞም ዝነበሩ ድማ፡ በቲ ሰኽኖ ሕጉሳት ኣይነበሩን። እቲ ሰሙን ምስ ኣኸለ፡ እቲ ጸወታ ብምዝዛመ፡ እቶም ተማሃሮ ሕጉሳት ነበሩ።

ሸዑቲ መምህር ነቶም ተማሃሮ ዕላማቲ ጸወታ ከምዚ ክብል ገለጸሎም፡-

“እዚ ልክዕ ከምቲ ምስ ሓደ ሱብ ዘለካ ቂምን ጽልኢን አብ ውሽጢ ልብኻ ምስ እተቐምጥ ዝመሳሰል'ዩ። እቲ ሕማቕ ሽታ ንልብኻ ይምርዞም ናብ ዝኸድካዮ ቦታ ድማ ምሳኻ ተሰኪምካዮ ክትጓዓዝ ኢኻ። ንጨና'ቲ ዝተበላሸዉ ድንሽ ንሓደ ሰሙን ክትጸወሩ ዘይከኣልኩም፡ ምሉእ ህይወትኩም ንሕማቕ ሽታ ጽልኢ አብ ልብኩም ክትሕዙት ክኣሉ ዶ?” በሎም ይባሃል።

አብ ልዕሊ ዝኹነ ሰብ ዘለካ ጽልኢን ቂምን ካብ ልብኻ ደርብዮ። ይቕረ ምባል እቲ ዝበለጸ ንልቢ ሰላም ክህብ ዝኸእል መድሃኒት'ዩ። ብዛዕባ ካልኣት ዘለካ ሕማቕ ኣተሓሳስባ ንሰላም ኣእምሮኻ ዝዘርግ'ዩ። ስለ'ዚ ብዛዕባ ጽቡቕ ጎድኒ ሰባት ብምሕሳብ፡ ንጽልእኻ ክትርስዕ ፈትን።

3 ተወሰኝነት ሳይሆን ደብዳቤ

ኢብኑ መጻውቴ ሜዳ ኣብ ዝነበረ ኮፍ መበሊ ኮፍ ኣሊ ዝነበረት ሰበይቲ፡ ናብኑ ኣብ ጎድና ዝነበረ ሰብኣይ ብምጥማት፡ “ኣብኑ ዝጸወት ዘሎ ወደይዮ” በሉቶ፡ ናብ ኣደ ቀይሕ ጃኬት ተኹዲኑ ዝነበረ ህጻን ብምምልካት፡

“ ዋው! ጽቡቕ ህጻንዮ፡ እታ ጻዕዳ ጎልፎ ተኹዲና ብሽክሌታ ተወጢሓ ዘላ ደማ ጻለይዮ” በሉ ብግደኡ፡

ጸኒሑ ናብ ሰዓቲ ብምጥማት፡ “ሜሪ እንተ ኹድና ከመይ ይመስለኪ?” በላ ንጸሉ ደምጹ ዓው ኣቢሉ፡

ሜሪ ብወጥ መሽከንክን እናበሉት፡ “ባባ በጃኻ ተወሰኝነት ሓሙሽተ ደቓይቓ” ብምባል ተማሕጻኑቶ፡ ባህ ኣልዋ ደማ ጸወታኣ ቀጸሉት፡

ደቓይቓ ኣሊፈን፡ እቲ ወላዲ ደገሙ፡ “ንኹድ” ብምባል ንጸሉ ተዳህዮ፡ ሜሪ ግና ዳግማይ ሓሙሽተ ደቓይቓ ክጸብዮ ተማሕጻኑቶ፡ እቲ ወላዲ ፍሽኽ ብምባል ደማ፡ ርእሱ ብናይ እውንታ ምልክት

ነቐነቐላ፡

እታ ኣብ ጎድኑ ዝነበረት ሰበይቲ ዝዚ ክትዕዘብ ድሕሪ ምጽናሕ፡ “ዓቃል ኣቦ ኢኻ” በሉቶ ብኣድናቕት፡ እቲ ኣቦ ኣዕማቒ ድሕሪ ምስትገፋስ፡ “ምዕባይ ሓዋ ቶሚ ዓሚ ብሽክሌታኡ እናዘወረ እንከሎ፡ ሓደ ዝሰኸረ መራሒ ማኪና ጋጨዮ ቀቲሉዎ፡ ሽዑ ሜሪ ምስኡ ደረ። ኣነ ምስ ቶሚ እኹል ግዜ ኣሕሊፈ ኣይፈልጥንዮ፡ ሎሚ ደማ ሓሙሽተ ተወሰኝነት ደቓይቓ ምስኡ ከሕልፍ ዝኸፈል ምኸፈልኩ፡ ሜሪ ጻለይ ብሽክሌታኣ ክትዝውርን ክትጸወትን ሓሙሽተ ተወሰኝነት ደቓይቓ ዝህባ ዘለኹዮ ዝመስላ ዘሎ፡ እቲ ሓቂ ግና ኣነዮ ምስኡ ክጸንክ ተወሰኝነት ሓሙሽተ ደቓይቓ ዝረከብ ዘለኹ” በላ፡

ህይወት ቀዳምነታት ብምስራዕ ደቓይቓ ክትንበር ዘለዎ፡ ስድራቤት ደማ ርእሲ ኹሎም ቀዳምነታት’ዮ፡ ስለ’ዚ ዘለካ ግዜ ምስ እተፍቅርም ከተሕልፎ ፈትን፡

4 ስልጣናዊ ጸገር

ጆን ዝበሃል ዓርኪ ኣለ። ሰፊሕ መጋለቢ ኣፍራስ ዝውንንዮ፡ ኣዝዩ ስለ ዘኸብረኒ ደማ፡ ነቲ ንሱ ዝውንንዮ ቦታ ኣብቶም ዝሰርዎም ዝነበርኩ መደባት ግብረ-ሰናይ ክጥቀሙሉ ዩፍቅረሊይ ኔሩ። ገንዘብ ብምኣካብ ነቶም ሕልምም ከግህዱ ዝጸዕሩ መንእሰያት ናይ ምሕጋዝ ልዑል ባህጊ ከም ዘለፈ ይፈልጥዮ፡

ሓደ መዓልቲ ምስ ካልኣት ኣዕሩኹቱ ከምዚ ክብል ኣዕለለና፡- “ንምንታይ ጃኽ ዓርኪይ ንኣፍራሲይን መጋለቢ ኣፍራሲይን ክጥቀሙሉ ከም ዘፍቀድኩሉ ክነግረኩም ኣፍቅዱሊይ፡ እቲ ጉዳይ ምስ ሓደ፡ ወዲ ሓደ ምኡር ግና ደኻ ዓላሚ ኣፍራስ ዝነበረ መንእሰይ ዝተኣሳሰርዮ፡” ድሕሪ ምባል፡ ኣሰዲቡ፡- “ሓደ ግዜ መምህር ነፍሲ-ወከፍ ተማሃራይ ምስ ዓበዮ እንታይ ክኸውንን ክገብርን ከም ዝደሊ ክጸሕፍ ምስ ሓተቶም፡ እቲ መንእሰይ፡ ኣብ ሽውዓተ ገጸት ዓቢ ናይ ኣፍራስ መጋለቢ ክውንን ከም ዝደሊ ብምሕባር፡ እቲ ክሃንጸ መዲቡ ዝነበረ ገፊሕ መጋለቢ ምስ ህንጻታቱ ብስእሊ ኣሰንዮ ናብ መምህር ኣቕረበ፡

ድሕሪ ክልተ መዓልታት እቲ ዘቕረበ ጽሑፍ ኣብ ጫፉ ዓቢ ብቐይሕ ዝተጻሕፈ ኤፍን፡ “ድሕሪ ምዝዛም ትምህርቲ ርኽብን” ዝብልን ናይ መምህር ጽሑፍ ተጻሒፍዎ ናብኡ ተመልሰ፡

እቲ ተማሃራይ ናብ መምህር ብምቕራብ ንምንታይ ኤፍ ከም ዝተዋህበ ሓተተ፡ እቲ መምህር ደማ፡ “እዚ ምስ ዓቕምኻ ዘይሳነ ሕልሚዮ፡ ሰልዲ ዝበሃል ዩብልካን፡ ስድራኻውን ደኻታት’ዮም፡ ዝኹን ጸጋ ዩብልካን፡ መጋለቢ ኣፍራስ ምውናን ዘይተኣደነ ገንዘብዮ ዝሓትት፡ ንሰኻ ደማ ብዝኸነ መልክዕ ናብዚ ደረጃ ክትበጽሕ ኣይትኸእልን ኢኻ፡ ስለ’ዚ ካልእ ምስኡ ዘለካ ኮነት ዝሰማማዕ ወረቐት ከተቕርብሊይ እንተ ኺኣልካ፡

ነቲ ዝሃብኩኻ ነጥቢ ዳግመ ግምት ክገብረሉ ይኸእል’ዮ” ክብል መለሰሉ፡

እቲ ተማሃራይ ናብ ዝኣኡ ምስ ተመልሰ ደጋጊሙ ብዛዕባ ዘረባ መምህር ሓሰበ፡ ምኽሪ ወላዲኡውን ተወከሰ፡ ወላዲኡ ደማ ኣዕማቒ ድሕሪ ምስትገፋስ፡ “ወደይ ዋላኳ ነቲ ወሳነ ባዕልኻ ክትሓስቡሉ ከም ዘለካ ክመኸረካ እንተ ኹንኩ፡ እቲ እትወስዶ ወሳነ ንዓኻ ዘገድስ ወሳነ ምዃኑ ግና ይኣምንዮ” በሎ፡

እቲ ተማሃራይ ንሓደ ሰሙን ድሕሪ ምሕጎብ፡ ነታ ኣቐዲሙ ዝጸሓፉ ወረቐት ከም ዘላታ ናብ መምህር ደገሙ ኣቕረባ፡ ዕትብ ኢሉ ደማ ንመምህር፡ “እቲ ዝሃብካ ኤፍ ዓቕብ ኢኻ፡ ኣነ ደማ ሕልመይ ክዕቅብዮ” በሎ፡

ጆን ብድሕሪዚ ናብ ኣዕሩኹቱ ብምጥማት፡ “እዚ ዋንታ ዝነግረኩም ዘለኹ፡ ኣብኑ ሰፊሕን ብሉጽን መጋለቢ ኣፍራሲይ ደው ኢልኩም ስለ ዘለኹምዮ፡ እቲ ኤፍ ዝወሰድኩሉ ወረቐቕቲ ክሳብ ሕጂ ብኸብሪ’ዮ ዓቂቡዮ ዘለኹ፡ እቲ ዝበለጸ ክፋል’ዚ ዋንታ ግና፡ ቅድሚኻ ክልተ ዓመታት ሓደ መምህር ምስ 20 ተማሃር ንዑደት ናብዚ መጋለቢ ኣፍራሲይ ድሕሪ ምምጻእ፡ ክፋነውኒ እንከሎ፡ ጆን ከም መምህር መጠን ኣብተን ዝሓለፈ ዓመታት ናይ ብዙሓት ተማሃር ሕልምታት መንዚሎዮ፡ እቲ ጽቡቕ ነገር ግና፡ ሕልምኻ ብቐሊሉ ዝምንዛዕ ተማሃራይ ዘይምንገርካዮ፡ ኢሉኒ ኸይዱ” ብምባል ዘረባኡ ዘዘመ፡

ዝኹን ሰብ ሕልምኻ ክምንዛዕ ዕድል ኣይትሃብ፡ ብልብኻ ተመራሕ፡ ኣብ ሕልምኻ ምስ እትነብር፡ ዓብዪን ንእሽቶን ዝበሃል ሕልሚ ዩለን፡ እንታይነት ሕልምኻ ብዘየገድስ ደማ ከተግህዶ ጸዓር፡

ነገር ገዳን

11 ሐክታት

1

አብ መንጎ ፍላጎትን የክሬንን ዝተኸሰተ ግጭት ጠንቁ ምምዘባል ብሚልዮናት ዝግመቱ የክሬናዊያን ኩይኑ ምህላወ ክንሰምዖ ካብ ዝጸናሕና ዛዕባታት ሜድያዮ። እዞም ናብ ዝተፈላለያ ሃገራት ኤውሮጳ ተሰዲዶም ዘለዉ የክሬናዊያን፡ አብ ግዝያዊ መዕቆቢታት፡ ከምኡ ድማ አብ ዝወጡትቶም በሬ ማዕጸአም ኣርሕዮም ዝተቐበልዎም ተደናገጽቲኦም ክኩቡ ጸኒሖም ዘለዉ።

ሶፍያ ከርኩዲል ዝተባህለት መንግሥታዊ የክሬናዊት ስደተኛ ድማ፡ አብ ዝህሉ ኣንግሊዛዊት ስድራ'ያ ተዓቕባ። እዚ ተራ ሕክያ ክኸውን ይኸእልዮ። እንተ ኹነ ግና፡ ወዲ 29 ዓመት ቶኒ ጋርኒት ዝተባህለ ኣቦታ ስድራ፡ ብፍቕሪ ናይ'ዛ የክሬናዊት ጸለል መለል ብምባል ምስኣ ክኹብልል ምውሳኔ'ዮ እቲ ኣገራሚ ነገር።

እዚ በዓል-ሓዳርን ኣብ ክልተ ውሉዳትን ዝኹነ ቶኒ፡ ምስታ ደንጊዱ ዘዕቕባ ስደተኛ ፍቕሪ ምትሓዙ ጥራይ ዘይከሰስ፡ ንሳውን ካብ ሓዳር ኣፋቲሓ ምስኡ ክትነብር ምውሳኔ፡ እቲ ንብዙሓት ዘገረመን ንወለዲ'ዛ የክሬናዊት ከይተረፈ ዘቐጠዐን ተግባር'ዮ።

ሶፍያ ምስ ጋዜጣ ዘሳን አብ ዝገበረቶ ጸንሒት፡ ወለዳ ብሰንኪ ተግባራ ኣዝዮም ሓፊሮም ምህላዎምን፡ ደጊም ብሰንኪ ተግባራ ኩለን የክሬናዊያን ስደተኛታት ከም መንጠልቲ ሰብኡት ክርኣዮ ብምዃንን አብ ዓዲ-እንግሊዝ እትቐበሎም ስድራ ከም ዘይትህሉ ገሊጾምላ። ብዓቢኡውን አብ ሃገራ ከም ሓንቲ ከዳዕ ትጥመት ምህላዎ ብምግላጽ፡ እንተ ኹነ ግና፡ እቶም ሰብ ሓዳር ኣቐዲሞም ጸገም ከም ዝነበሮምን፡ ክትዓርቆምውን ብዙሕ ከም ዝፈተነትን፡ እታ ሎርና እተባህለት ሰበይቲ ቶኒ ግና ኣዝያ ብድዕኛን ቀናእን ምዃን ሓቢራ።

ቶኒ ብወገኑ ኣቐዲሙ አብ የክሬን ይነብር ብምንባሩ፡ ምስታ ቋንቋ እንግሊዝ ዘይትመልኽ ሶፍያ ብቋንቋኣ ከዛረባ እንክሎ ሎርና ትቐንእ ምንባራ ብምግላጽ፡ ንሶፍያ ብሕማቕ ክትሕዝ ምስ ጀመረት፡ ሶፍያ ካብ'ቲ ዝከትወጽእ ምውሳኔን፡ ንሱውን ደንጊዱ ምስኣ ክኸይድ ምውሳኔን ገሊጹ። ሶፍያን ቶኒን ኣቐደሞም ጽቡቕ ምውህሃድምበር ፍቕሪ ከም ዘይነበሮም'ዮም ዝገልጹ ዘለዉ።

ሶፍያ ብመሰረት እቲ ብመንግስቲ ዓባይ ብሪጣንያ ዝወጽእ ንየክሬናዊያን ስደተኛታት ናይ 6 ወርሒ ምስ

እንግሊዛውያን ስድራ-ቤታት ናይ ምንባር ዕድል'ያ ቅድሚ 10 መዓልቲ ናብ'ታ ፋሕብትን ኣእትያትላ እትባህል ዘላ ስድራ ክትነብር መጸኣ። ብመሰረት ጸብጻባት መንግስቲ ዓባይ ብሪጣንያ ልዕሊ 50 ሺሕ የክሬናዊያን ስደተኛታት'ዮም ናብ'ታ ንግስነት ኣትዮም ዘለዉ። መብዛሕቲኣን መንግስታት ደቀንስትዮ ብምዃንን ድማ፡ ንሃንደበታዊ ፍቕሪ ሶፍያን ቶኒን አብ ግምት ብምእታው “እዝግዮ” ዘየብል ኣይከሰን።

2

አብ ጀርመናዊ ዞባ ቢልፊልድ ዝርከብ ቤት-ፍርዲ ንሓንቲ ንሰብኣይ ኣታሊላ ካብኡ ክትጠንስ ዝፈተነት ሰበይቲ ሸዳሽተ ወርሒ ክትእሰር ፈራዳ።

እዛ ጻል 39 ዓመት ነቲ ከይትጠንስ ኢላ ብፍቓድ መጻምድታ ትወስዶ ዝነበረት መከላኸሊ ንዓኡ ከይነገረት ብምቁራጽ፡ አብ ልዕሊ ሰብኣይ ዓመጽ ፈጺማ ብዝብል ክሲ'ዮ እቲ ፍርዲ ተሞሃቡዮ።

ወዲ 42 ዓመት መጻምድታ፡ ናይ ምውላድ ድልዮት ከም ዘይብሉን ምስ መጻምድቱ ድማ ከይወልዱ ኣቐዲሞም ምስምማዖምን ብምግላጽ፡ ኣንጻር ድልዮቱ ካብኡ ክትጠንስ ምፍታና ጸታዊ ዓመጽ ምዃኑ ንቤት-ፍርዲ ገሊጹ።

እታ ካብ ሰብኣይ ተፋቲሓ ዘላ ሰበይቲ ዋላ'ኳ ኣይትጥነስ፡ ክትጠንስ ምፍታና ግና ዘሕትታ ምዃኑ'ያ ነቲ ጉዳይ ዝዳነየት ዳኛ ገሊጹ።

3

ሰራዊት ኣመሪካ ንሓንቲ ኢጣልያዊት ሽማግሌ ኣብ እዋን ካልኣይ ኩናት ዓለም ኣባላቱ ዝበልዑዎ ናይ ልደታ ቶርታ ዳግማይ መሊሱላ።

መበል 90 ዓመታ ዘብዓለት ሜሪ ምዮን፡ ሰራዊት ኣመሪካ ናብ'ታ ኣብ ፊቶንዝ እትርከብ ዓዳ ምስ ኣተወ'ዮም፡ ብኣጋጣሚ ምክባር በዓል-ልደታ ተቐሪባ ዝነበረት ቶርታ በሊዖም። እቲ ሰራዊት ኣብ 1945 ናብ'ታ ቁሸት ክኣቱ እንክሎ፡ ሜሪ ምስ ወላዲታ ነታ ቶርታ ኣብ ዝህሉም ብምግላጽ ሃዲማ'ያ ኔራ። ምስ ተመልሰት ድማ በቶም ኣባላት ሰራዊት ተበለዓ ስለ ዝጸንሓታ ነቲ መበል 13 ዓመት ልደታ ብዘይ ቶርታ ከተሕልፎ ተገዲዳ። ሕጂ ድሕሪ 77 ዓመት ሓለፍቲ ሰራዊት ኣመሪካ ነቲ ፍጻሜ ብምዝካር፡ ምስኣ ኩይኖም ኣብ ዕለተ ልደታ ነታ ዝበልዑዎ ቶርታ ምምላሶም ድማ፡ ኣዝዩ ከም ዘገረማን ዝድነቕ ተግባር ምዃኑን'ያ ገሊጹ።

4

ሐንቲ ሱዳናዊት መንገድ፡ “ ክመርዖ ደልዎ” ዝብል ጽሑፍ ዘለዎ ፖስተር ሒዛ፡ ኣብ ሓደ ካብ ዓቢይቲ ጎደናታት ካርቱም ኮለል ድሕሪ ምባላ፡ መዛረቢ ማሕበራዊ መራሽቢታት ኩይና ኣላ።

እታ ኣብ ፈለግ 30ታት ዕድመ ምዃና እትግመት መንገድ ከምኡ ምግባራ፡ ዋላኳ ብዙሓት ንትብግታ እንተ ነኡዱ፡ ካልኣት ግና ክሳብ ክንድኡ ንክብራ ከተጉድል ከም ዘይነበራዮም ዘለዎም ርእይቶ ዝገልጹ።

5

ስርቂ ንቡር ተርእዮን ኣብ ኩሉ ቦታ ዘጋጥምንዮ። ናይ ጁባ፡ ናይ ገዛ፡ ናይ መኪናን ካልእን ተባሂሎም ኣብ ነፍሲ-ወከፍ ምድብ ዝኸፈሉ ሰረቓቲ ምህላዎምውን ዳርጋ ሞያ እናኸነዮ ዝኸይዱ ዘሉ። ህንዳውያንውን ነዚ ኣብ ግምት ዘእተዉ እንክመስሉ፡ ኣገባብ ስርቓን ዓይነቱን ብምምሃር እተመርቓ ቤት-ትምህርቲ ስርቂ ከፊቶም ኣለዉ። እዛ ኣብ ከተማ ኒውደልሂ ተኸፊታ ዘላ ቤት-ትምህርቲ፡ ናይ ጁባ፡ ናይ ገዛ፡ ናይ መኪናን ካልኣትን ዓይነታት ሰረቓቲ ምሂራ እተመርቓዮ። እቶም መምህራን ድማ ኣቐዲሞም ዕሉላት ሰረቓቲ ዝነበሩ፡ ካብ'ቲ ሞያ ጥርታ ዝወጽኡዮም።

ዋላኳ ብዙሓት፡ “ነዘም ዘለዉ ሰረቓቲ ዘይከኣልናዮም ሕጂ ኸኣ ዕሉማት ክፈርዩ” ብምባል፡ ንምምስራትዛ ቤት-ትምህርቲ እንተ ተቐመጠ፡ ናርዲ ኸን ዝተባህለ ኣካዳሚካ ቤት-ትምህርቲ ግና፡ ዕላማኡም ሰረቓቲ ንምፍራይ ዘይኮነስ፡ እቲ ህዝቢ ኣገባብ ስራሕ 'ቶም ሰረቓቲ ብምምሃር ካብኣም ክድሕን ምዃኑዮ ዝገልጹ። “እሞ ካብ ሰረቓቲ ክከላኸሉ ክብሉ ማላታት ኣስራርቓ ድሕሪ ምምሃርም፡ ንባዕሎም ሰረቓቲ እንተኸኑ ኸ” ዝብል ሕቶ ድማ፡ ከም'ቲ “ንሰራቓ ሰራቓ ሰረቓ መዓት እዝገ ወደቓ” ዝብል ምስላ፡ “ ኣይረድ” ብምባል ጥራይዮ መለስዎ።

6

ኣብ ግብጺ ዘጋጠመ ፍጻመዮ። መሓመድ ሳህራዊ ዝተባህለ ነጋዳይ ናብ መደበር ፖሊስ ከተማ ኣልጂዛ ብምቕራብ፡ “ወሽማ ሰባይቲይ ሃሪሙኒ” ዝብል ኣገራሚ ክሲ ኣቐሪቡ። ብኹነታት ስራሕ ብዙሕ ግዜ ናብ ደገ ዝገይሽ ሳህራዊ፡ ሰባይቲ ብድሕሪኡ ካልእ ወሽማ ከም ዝለመደት ጽንጽንታ ምስ ረኸበ፡ ተሓቢኡ ኣብ ገዛኡ ካሜራታት ድሕሪ ምትካሉ፡ ሰባይቲን ወሽማኡን ኩሉ ተግባራቶም ስለ ዝተቐለጠ፡ ኢድኹ-ፊንጂ ዝተታሕዘት ሰባይቲ፡ ከይከሳን ጥራይ ኢዳ ክትፍታሕን ድሕሪ ምስምማዓ፡ በዚ ዝተቐጠዐ ወሽማ ኣድብዮ ብምጽናሕ፡ ንሳህራዊ ሓደጋ ወደቓ። ከም'ቲ

7

ሓደ ኣባል ሓይሊ ኤለክትሪክ ሂንዲ፡ ንኣፍቃሪቱ ኣብ ጸልማት ካብ ዓይኒ ተኸዊሉ ክረከብ ክደሊ እንክሎ፡ ንሓይሊ ኤለክትሪክ'ታ ኣፍቃሪቱ እትነብራ ቁሽት ብተደጋጋሚ ብምቁራጽ፡ ክሳብ ንሱ ምስ ኣፍቃሪቱ ኣዕሊሉን ተሰዓሚ ምዃኑ ዝኸይድ፡ መላእ ነባሪታ ቁሽት ኣብ ድቕድቕ ጸልማት ከእቱ ድሕሪ ምጽናሕ ኣብ ትሕቲ ቀይዲ ኣትዮ።

ነበርቲታ ጋንሽቡር ዝተባህለት ቁሽት ንተኸታተልቲ ኣዋርሕዮም ብሰንኪ ስእነት ኤለክትሪክ ክሳቐዩ ጸኒሑም። እንተ ኸኑ ግና፡ ኣብ ከባቢኡም ዘለዎ ዓድታት ስሩዕ ሓይሊ ኤለክትሪክ እንክለወን ንሳቶም ጥራይ ይስእኑ ምንባሮም ምስ ኣስተውዓሉ፡ ነቲ ነገር ክጸርዮዮም ተበጊሶም።

ሽዓዮም ድማ እቲ ክኢላ ኤለክትሪክ ኣፍቃሪቱ ክረከብ ክብል፡ ነታ ቁሽት ዝምግብ ትራንስፎርመር ክዓጽዉ ዝረኸብዎ። መሪርዎም ዝነበረ ነበርቲ ጋንሽቡር ነቲ ናይ ጸልማት ኣፍቃሪ ግርም ጌሮም ምስ ተሳህልዎ፡ “ እዚዮ እቲ ብርሃን ከሊኡና ዝነበረ” እንዳበሉ ኣብ'ታ ዓዲ ክኸልሉዎ ኣምስዮም።

ለባማትታ ዓዲ ብወገኖም እቲ ጸገም ነባሪ ፍታሕ ክረከብ እንተ ኸይኑ፡ እቶም ክልተኣም ፍቕራት ክምርዓዉ ከም ዘለዎም ብምስትውዓል፡ ነቲ ኣፍቃርን ኣፍቃሪቱን ከም ዝመራዓዉ ብምግባር፡ ብርሃን ከም ዝረኸቡ ጌሮም ኣለዉ።

8

ሰብኣዮ ምስኣ እንክሎ፡ ነታ ኣብ ፊቶም ዝነበረት ናይጄርያዊት ጎርዞ ሃህ ኢሉ ምጥማት ስለ ዘብዝሐ፡ ብተግባራቱ ኣዝያ ስለ ዝተቐጥዐት ኣብ ማእከል ጎደና ተሳሂላዮ።

እዘም ሰማቶም ዘይተገልጸ መጻምድቲ፡ ካብ'ቲ ክዘናግዕሉ ዘምሰዩ ባር ክወጽኡ እንክለዉ፡ ዓውዓው ይብሉ ምንባሮምን፡ ሰባይቲ ድማ ሃንደበት ኣዘንጊዒ ብምህራም ናብ መሬት ምስ ወደቓ፡ ኣይብላዕ ኣይሰላዕ ከም ዝገበረቶ

ናይ ዓይኒ መሰኻኸር ገሊጾም።

ነዘም ክልተ መጻምድቲ ክትእዘዝ ዘምሰየት ኣሳሳይት ንመርቡብ ናይጄርያ ቱ-ደይ ኣብ ዝሃቡት ሓበሬታ፡ እቲ ሰብኣይ ንሰባይቱ ገዲፉ ነታ ኣብ ፊት ጣውላኦም ዝነበረት ጎርዞ ክጥምትን ዓይኑ ክጸቕጠላን ከም ዘምሰየ ብምግላጽ፡ ንዓኣ'ውን ኣዘዩ ኣጽሊኡዎ ምንባሩ ብምሕባር፡ “እንቋዕ ገበረቶ” ክትብል ተሰማዒ።

ተግባርዛ ናይጄርያዊት ኣብ ማሕበራዊ መራኸቢታት ርእይቶ ተኸታተልቲ ገማሚዑ ኣሎ። ሓንቲ ካብ ወሃብቲ ርእይቶ፡- “ካብ ንዓኡ ነታ ክጥምታ ዝመሰየ ጎርዞ ክትሃርም ኔርዎምበር፡ ወዲ-ተባዕታይ ድኣ ካብ መዓስ ዓይኑ ይቐጽዕ” ክትብል ላቲፋ ዝተባህለት ናይጄርያዊት ኣብ ትዊተር ጽሑፋ ኣላ።

9

እምባደግሊስ ፍሉጥ ግራኻዊ ፍላጎቱን ገጣምንዮ። እዚ ቅድሚ ምምጻእ ሰቕራጦስ ዝነበረ ፍላጎቱ፡ ዓለምና ካብ ንፋስ፡ ማይ፡ ሓዊን ሓመድን ዝተፈጥረት'ያ ብምባል፡ ንኣፈጣጥራ ዓለምና ክትንትን ዝፈተነዮ። እምባደግሊስ ፈላጎቱ ጥራይ ዘይኮነስ፡ እንተላይ ኣምላኽ ምዃኑዮ ንዓለምና ከእምና ጽዒሩ። እንተ ኹነ ግና እዚ ሓሳብ መወዳእታኡ ህይወቱዮ ኣኸፊልዎ።

እምባደግሊስ ካብ ህቡባትን ሃብታምን ስድራ'ዩ ተወሊዱ። ወላዲኡ ካብ ቀንዲ ደገፍቲ ዴምክራሲ ብምንባሩ፡ ነቲ ኣብ 470 ቅ/ል ዝነበረ ዴክታቶርያዊ መራሒ ፖልዮስ ኣብ ምዕላው ልዑል ተራ ዝነበሮዮ።

እምባደግሊስ ብወገኑ፡ ነቲ ኣብ ኣክራጋስ ዝነበረ ግፍዕኛ መራሒ ድሕሪ ምዕላው፡ መንበረ ስልጣን ክርከብ ብተደጋጋሚ'ኳ እንተ ተሓተተ ንሱ ግና፡ ፍቓደኛ ኣይነበረን።

እምባደግሊስ ብዙሕ ክእለት ዝተዓደለ በሊሕ ሰብ'ዩ ኔሩ። ምሁር፡ ብዙሕ ሕማማት ኣብ ምፍቀስን ለበዳ ኣብ ምክልኻልን ዝተመስከረሉ ኪኢላ ሓኪምን መዳርን እውንዮ ነይሩ። እዚ ተውህቦዮ እምበኣር እምባደግሊስ ካብ ምሒር ትዕቢት፡ ሞት ክዓግት ዝኸእልን፡ ዝኖብ፡ ሓዊን ንፋስን ዝቆጸጽርን ኣምላኽ ምዃኑ ንነብሱ ብምእማን ንኸልኦት ከእምን ጽዒሩ።

ነዚ ንምርግጋጽ ድማ፡ 80 ንዝኣኸሉ ደገፍቱ ናብ ጫፍ እሳተ-ጎምራዊ እምባ ኢትና ብምውሳድ፡ “ኣምላኽ ምዃኑይ ከረጋግጻልኩም፡ ናብ ዘላ ሃልሃል ዝብል ዘሎ ሓዊ ብምእታው፡ ኣብ ጸዕዳ ፈረስ ተወጢሐ ክምለሰኩም” ብምባል፡ ናብ'ቲ እሳተ-ጎምራ ዘለሉ ኣተወ። ክሳብ ሕጂ ድማ ኣይንሱ ኣይቲ ጸዕዳ ፈረስ ኣይተመልሱን።

10

“ኣብ መብዛሕትኣን ሃገራት ኣፍሪቃ ሞባይል እንተ ሰሪቐምኻ፡ ኣይኩነን ዶ ክመልሱልካ፡ ነታ ቻርጀር ልኣኸልና'ዮም ዝብሉኻ” ዝብል ብሂል ኣሎ። ክመልስ ኢሉ ዝሰርቐ'ውን እኮ የለን። እንተ ኹነ ግና ኣብ ገለ ኣጋጣሚታት፡ እቶም ርህራሃን ሕልና ኣልቦን እንብሎም ሰሪቐቲ ኣገራሚ ተግባራት ክፍጽሙ ይርኣዮዮም።

ኣብ ከተማ ፓሪስ ንሓደ ሰብኣይ ሞባይሉ ዝዘመተ ሌባ፡ ነታ ሞባይል ምስ ከፊታ ኣብኡ ዝነበረ ኣሳእል ሕልናኡ ስለ ዝቐስቐስ ክመልሳ ወሲኑ።

“እቲ ኣብኡ ዝነበረ ኣሳእል መብዛሕትኡ ብዛዕባ ሓንቲ መንእሰይ ምስ ወላዲኣ'ዩ ኔሩ። ካብ ህጻና እንክላዮ ቀጻሊ ብሓባር ዝሰኣሉ ኔርም። እቲ ዝያዳ ዝተንከፈኒ ግና ድሕሪ ምግታ ኣብ ስነ ስርዓት ቀብራ ዝነበረ ኣሳእል ምስ ተዓዘብኩ'የ” ይብል እቲ ስሙ ዘይተገልጸ ሌባ። እቲ ሌባ ዋላ ይተኣሰር ብምባል፡ ናብ ኣድራሻ ዋናታ ሞባይል ኣምራሑ'ዩ፡ ይቐጸታ ብምሕታት ሞባይሉ ኣረኪብዎ።

“ክኣምን ኣይከኣልኩን። ጓለይ ስኢነ ከይኣኸለኒ፡ ነቲ ንዓኣ ከዘከረኒ ዝኸእል ኣሳእል ምስኣይ ድርብ ሓዘንዮ ኮይኑኒ። ብተግባራት'ዚ መንእሰይ ኣዘዮዮ ተገሪመን ተደኒቐን” ይብል ዋናታ ሞባይል።

እቲ ዝያዳ ንብዙሓት ዘገረም ተግባር'ዚ መንእሰይ፡ ብዋናታ ሞባይል ዝተቐረበሉ ሞቐሺሽ ምንጻጉዮ።

11

ቶኮ ሊ ዝተባህለ ጃፓናዊ መንእሰይ ልዕሊ 15 ሺሕ ዶላር ብምክፋፋል ናይ ሓደ ኮሌ ዝዓይነቱ ከልቢ ክዳን ብምዕዳጉ ንብዙሓት ኣገሪመ። ቶኮ ሰብ ምዃን ፍጊዕ ስለ ዝበሎዮ ከልቢ ኮይኑ ክነብር ወሲኑ ዘሎ።

ቶኮ ንበይኑ ዝነብርን፡ ግዜኡ ኣብ ስራሑን ምዕዛብ ናይ ኣንሚ ፊልምታት ዘሕልፍ ብምዃኑ፡ እዚ ከልቢ ናይ ምዃን ባህሪ ካብ ምሒር ጽምቀን ጽልዋን ዘም ፊልምታትን ዝተበገሰ ከይከውንዮም ኪኢላታት ስነ-ልቦና ዝገልጹ።

ኣብ ዝሓለፈ ግዝያት ብዙሓት ናብ ዝተፈላለዩ ዓይነት እንስሳታት ናይ ምቕያር ተበግሶ ዝወሰዱ ደቂ-ኣዳም ኣለዉ። እዞም ሰባት እንተሰ፡ ናብራ ሰባት ኣጽልኡዎም፡ እንተሰ ንህቡብነትን ካብ ምሒር ፍቕሪ እንስሳታትን ናብ ኣኸላባት፡ ደማሙ፡ ኣእዱግን ካልእንዮም ተለዊጦም ልክዕ ከምዞም እንስሳታት ክነብሩ ዝፍትኑ።

ቶኮ ነቲ ከም ከልቢ ኮይኑ ዝነብሮ ዘሎ ናብራ፡ መዓልታዊ ዝዝርግሓላን ልዕሊ ሓደ ሚልዮን ሰዓቢ ዘለዋን ናይ ዩ.ቲ.ዩብ ቻነል ኣላቶ።

ቅንጭብጣብ

ጥቅስታት

መርገን ሓዳርን

“ሰብአዊ ንቅዳማዬ ስዕማ ይምንጥል ... ንኸልአይ ስዕማ ይልምን ... ንሳላሳይ ስዕማ ይጠልብ ... ንራብዓይ ስዕማ ይቆጠል ... ብድሕሪኡ ንዘሎ ስዕማታት ድማ ይጻወር።”

Helen Rowland

“ሕጉስ ሓዳር፡ ብኸልተ ይቆረ በሃልቲ ዝቆመ እዩ።”

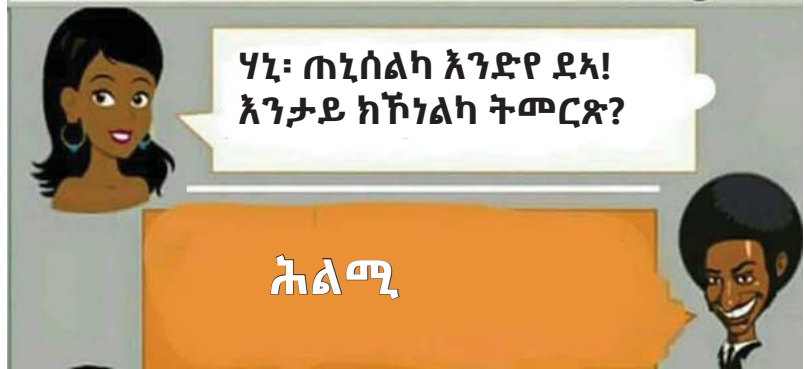
Ruth Bell Graham

“ናይ’ቲ ካልእ ሰብ ሓጎስ ዜሓጎሰካ እንተ ኾይኑ፡ ንሱ’ዩ ፍቕሪ።”

Lana Del Rey

“መርዓ ሓምሳ ሓምሳ አይከውንን። ፍትሕ ሓምሳ ሕምሳ እዩ። መርዓ ሚእቲ ሚእቲ እዩ ክኸውን ዘለዎ። ዝኸውን ነገር ኣብ ክልተ አይምቀልን እዩ። ኩሉ ዘለካ ኢኻ ትህብ።”

Drs. Les & Leslie Parrott

ዋዜ

ሓንቲ ሽማግሌ ሰበይቲ ናብ ሓደ እንዳ ፋርማሲ ብምኻድ፡ ነቲ ፋርማሲስት ከኒና መኽልከል ጥንሲ ከም ዝደለዎ ይሕብርኡ። እቲ ፋርማሲስት ነቲ ከኒና ኣብ ወረቐት ጠቕሊሉ ሂብወን ሕሳብ ምስ ተቐበለ፡ ነተን ሰበይቲ ኣጸቢቐ ይፈልጠን ስለ ዝጸንሑ፡

“ስምዓንዶ ኣደይ ጽርሃ፡ ንስኽን ጓል 75 ዓመት ሽማግሌ ደኣ፡ እንታይ ክኾነክን ኢኽን መኽልከሊ ጥንሲ ትወስዳ?” ኢሉ ሓተተን።

“የደቅሰኒ’ዩ።” መለሰ ሰበይቲ።
“መኽልከል ጥንሲ ከኒና ደኣ መን’ዩ የደቅስ ዝብለክን?”

“ስቕ ደኣ በል፡ ኣብ ጽማቕ ኣራንሺ ናይ’ታ ውዕይቲ ጓል ወደይ እንተ ኣእትዮዮ፡ በጥ ኢሉ’ዩ ዝሓድር” መለሰ ወይዘሮ ጽርሃ።

www.abenakebe.com